

Informe sobre el Mercat de Treball a les Illes Balears. Any 2008

Versión en castellano a partir de la página 95

**Observatori del Treball
de les Illes Balears**

**Govern
de les Illes Balears**

Conselleria
de Treball i Formació

Informe sobre el Mercat de Treball a les Illes Balears. Any 2008

OBSERVATORI DEL TREBALL DE LES ILLES BALEARS

Invertim en el seu futur

Cofinanciado por:

UNIÓN EUROPEA
FONDO SOCIAL EUROPEO

**Govern
de les Illes Balears**

Conselleria
de Treball i Formació

Direcció: Llorenç Pou Garcias,
Director General de Planificació Estratègica

Coordinació: Delia Riera Tur

Autores: Delia Riera Tur, Maria del Mar Ribas Mas

Revisió lingüística: Direcció General de Política Lingüística, amb la col·laboració de
Laureano de Juan López

Impressió: amadip.esment
Dipòsit legal: PM-3020-2009
ISBN: 978-84-692-4038-0

Si voleu més informació i/o subscriure-us als informes de l'Observatori
del Treball de les Illes Balears, podeu adreçar-vos
a otib@dgplaes.caib.es o bé:
Direcció General de Planificació Estratègica
Conselleria de Treball i Formació
Plaça de Son Castelló, 1
Polígon de Son Castelló. 07009 Palma
Tel.: 971 17 63 00
<http://www.caib.es>
<http://treballiformacio.caib.es>

Aquesta publicació ha estat cofinançada per la Unió Europea
(Fons Social Europeu) i impresa en paper ecològic.
Es permet reproduir totalment o parcialment la informació que conté
aquest informe, sempre que se n'esmenti la font i l'autoria.

ÍNDEX

1. PRESENTACIÓ	5
2. PART I. PANORAMA ECONÒMIC INTERNACIONAL I ESPANYOL	9
2.1 Evolució econòmica internacional	9
2.2 Evolució econòmica espanyola	10
3. PART II. PANORAMA DEMOGRÀFIC I ECONÒMIC A LES ILLES BALEARS	15
3.1 Evolució de l'estructura demogràfica	15
3.2 Evolució econòmica	17
3.3 El teixit empresarial	21
4. PART III. EL MERCAT DE TREBALL A LES ILLES BALEARS	27
4.1 La població activa	27
4.1.1 Evolució de la població activa i de la població inactiva	27
4.1.2 Població activa per nivell d'estudis	29
4.1.3 Evolució de la taxa d'activitat	31
4.2 La població ocupada	33
4.2.1 Evolució de la població ocupada i de l'afiliació a la Seguretat Social	33
4.2.2 Ocupats per activitat econòmica	34
4.2.3 Ocupats per règim, sexe, edat i nacionalitat	39
4.2.4 Ocupats per nivell d'estudis	40
4.2.5 Evolució de la taxa d'ocupació	42
4.2.6 Ocupats per tipus de contracte i de jornada	43
4.2.7 La rotació laboral	46
4.2.8 L'estacionalitat de l'ocupació a les Balears	47
4.3 La població aturada	48
4.3.1 Evolució de la població aturada	48
4.3.2 Atur per activitat econòmica	51
4.3.3 Atur per sexe, edat, nacionalitat i nivell d'estudis	52
4.3.4 Evolució de la taxa d'atur	53
4.3.5 Anàlisi familiar de l'atur	56
4.3.6 Durada de la demanda	57
4.4 Condicions de treball i relacions laborals	59
4.4.1 Els convenis col·lectius	59
4.4.2 Els costos laborals i les hores treballades	60
4.4.3 La sinistralitat laboral	61
4.4.4 Regulació de l'ocupació	64
5. ANNEX: QUADRES PER ILLES	67
6. ÍNDEX DE QUADRES I GRÀFICS	83
7. RELACIÓ DE FONTS I INDICADORS	91

1. PRESENTACIÓ

Sense cap mena de dubte, l'any 2008 constituirà un any d'estudi obligat en els llibres d'història econòmica contemporània. Aquest any 2008 ha estat testimoni de pujades històriques dels preus de les matèries primeres, inclòs el petroli, i de la inflació, alhora que ha vist la fallida d'importants entitats financeres. Però el que ha marcat més aquest any que hem deixat enrere ha estat el trànsit en pocs mesos des d'un període de creixement econòmic llarg i vigorós cap a una etapa de recessió econòmica especialment intensa en la història recent. Segurament, l'element que sintetitza el brusc canvi d'expectatives viscut al llarg del 2008 fou la dràstica caiguda generalitzada arreu del món de les borses al llarg dels mesos de setembre i octubre, amb caigudes diàries que arribaren a ser entorn del 10 % a la majoria dels països desenvolupats. Així, tot el que es va viure en el 2008 ha suposat la confirmació d'una nova situació en l'àmbit mundial que ens farà canviar la manera d'entendre el teixit econòmic. En efecte, el brusc canvi de cicle econòmic viscut ha fet sobresortir l'estreta interrelació entre el sector financer i el productiu, i ha evidenciat que el creixement econòmic necessita una evolució eficient i combinada d'ambdós sectors. D'altra banda, i per primera vegada, la crisi econòmica no es restringeix a una sèrie de països, sinó al conjunt dels països desenvolupats i amb efectes molt evidents en aquells altres en vies de desenvolupament. Aquest fet, que clarament suposarà una dificultat afegida a la sortida de la crisi per l'absència de països *locomotora*, evidencia la creixent interdependència econòmica en l'àmbit mundial.

Dins aquesta situació, l'economia de les Illes Balears, fortament especialitzada en el turisme i amb un pes creixent de la construcció els darrers anys, ha seguit la tendència general marcada tant pel conjunt espanyol com per l'uropeu d'accentuada pèrdua de dinamisme econòmic, i ha passat de creixements interanuals del VAB del 3 % el darrer trimestre del 2007 al 0,2 % el mateix trimestre del 2008. Tot i que la dràstica reducció del dinamisme a les Balears ha estat inferior a l'experimentada per l'economia espanyola i l'europea —en ambdós casos amb registres negatius des del tercer trimestre del 2008—, l'efecte sobre el mercat de treball ha estat particularment intens la segona meitat de l'any. Així, mentre que l'ocupació experimentava creixements interanuals positius els primers mesos de l'any, des del mes de setembre les xifres tant d'ocupació com d'atur s'han deteriorat d'una manera molt significativa, la qual cosa ha provocat que el còmput del conjunt de l'any 2008 sigui inferior que el de l'any anterior per a la majoria d'indicadors laborals. És més, les particularitats de l'especialització productiva balear han provocat que els efectes del canvi de cicle s'hagin concentrat d'una manera destacada en un seguit de col·lectius molt específics, com ara els joves, els homes, els treballadors del sector de la construcció i aquells amb contractes de tipus temporal.

Aquesta nova realitat, encara amb la incertesa de saber-ne la durada, ha provocat que la mirada amb la qual es contempla el mercat de treball i, per tant, el camp de les polítiques públiques demani un nou enfocament, que necessàriament ha de combinar tant les actuacions enfocades al més curt termini per donar resposta als efectes més immediats de la crisi econòmica com aquelles altres adreçades a donar resposta a les debilitats més estructurals de la nostra economia i el nostre mercat de treball. Fruit de la combinació d'aquestes dues aproximacions i en el marc del diàleg social, el 13 de juliol de 2009 el Govern de les Illes Balears signà amb els agents econòmics i socials més representatius el Pla d'Ocupació de les Illes Balears 2009-2011 i el Pla de Seguretat, Salut i Ambient Laboral de les Illes Balears 2008-2011, amb uns pressuposts de 307 i 17,7 milions d'euros, respectivament.

Quant al Pla d'Ocupació de les Illes Balears 2009-2011 (POIB), estableix un conjunt de mesures extraordinàries per donar ocupació i formació a les persones aturades i alhora incentius per fomentar una contractació més estable, i fixa els col·lectius d'actuació preferent, que són aquells més afectats per la crisi econòmica. Des d'una perspectiva més estructural, el POIB planteja mesures que en diferents

àmbits han d'ajudar a posar les bases per a un model productiu més competitiu i sostenible, en el qual la formació ha d'ocupar un paper destacat. Per això, s'han dissenyat tot un conjunt de mesures que han d'enfortir les sinergies entre les necessitats de les empreses i la formació professional per a l'ocupació en l'entorn d'un Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB) dinàmic i eficient, de manera que augmenti significativament l'ocupabilitat de treballadores i treballadors.

Igualment, s'han dissenyat tot un seguit de mesures per incentivar el retorn al sistema educatiu dels joves aturats, en un moment en què les oportunitats de treball per a aquest col·lectiu són més reduïdes. Quant al teixit productiu, a més de donar-hi suport mitjançant la formació, cal dir que el Pla d'Ocupació també té en compte altres mesures, com ara l'impuls de l'emprenedoria, de l'autoocupació i dels instruments de desenvolupament local. Finalment, el Pla d'Ocupació també preveu actuacions en el marc de la qualitat de l'ocupació. En aquest àmbit, el Pla de Seguretat, Salut i Ambient Laboral a les Illes Balears 2008-2011 conté tot un conjunt de mesures per reduir la sinistralitat laboral fins a un 20 % respecte dels valors del 2007, així com actuacions per millorar les condicions de treball.

En definitiva, el llibre que teniu a les mans resumeix l'evolució econòmica i laboral d'un any singular i que segurament ens obligarà a repensar moltes coses del nostre model econòmic. Com deia l'economista i professor Enrique Fuentes Quintana en referència a la segona crisi del petroli de final dels anys setanta, les crisis econòmiques són com les mareas, que et permeten veure les roques sobre les quals les barques naveguen sense problemes quan el nivell de la mar és alt. En aquests moments no podem quedar aturats només discutint a quina hora tornarà la mar a pujar de nivell. És el temps per actuar, redreçant les nostres debilitats, enfortint les nostres fortaleses i fent realitat les nostres oportunitats de futur. Malgrat la difícil situació actual, hi ha clares oportunitats de creixement que hem de saber explotar, aprofitant el dinamisme i l'empenta que la societat balear històricament ha mostrat, actuant amb la mirada posada tant al curt termini com al mitjà termini. En aquest sentit, esperam que la informació inclosa en aquest anuari del mercat de treball il·lumini el camí que s'ha d'agafar.

HBLE. SRA. JOANA M. BARCELÓ MARTÍ

Consellera de Treball i Formació

2. PART I. PANORAMA ECONÒMIC INTERNACIONAL I ESPANYOL

2.1 EVOLUCIÓ ECONÒMICA INTERNACIONAL

L'any 2008 ha estat marcat per un fort canvi de tendència respecte del període de creixement generalitzat viscut en tots els països de l'OCDE entre els anys 2000 i 2007. En efecte, les pertorbacions sorgides el 2007 entorn dels productes hipotecaris d'alt risc als Estats Units, la pujada dels preus de les matèries primeres i la caiguda generalitzada de la demanda han afectat el creixement de l'economia mundial.

El canvi d'expectatives en un nou entorn de crisi econòmica segurament queda prou reflectit en la forta davallada de les borses els mesos de setembre i octubre. Amb tot plegat, es dibuixa un fort alentiment en les taxes de creixement econòmic arreu dels països desenvolupats, que també ha afectat els països en vies de desenvolupament. És mes: com es detalla més endavant, bona part dels països més desenvolupats acabaren l'any 2008 encadenant dos trimestres consecutius de reducció del PIB i, per tant, en recessió tècnica.

Als Estats Units, l'economia va entrar en recessió el gener del 2008 i de mitjana anual perdé 0,9 punts percentuals respecte del 2007, bàsicament a causa de la disminució del consum privat, que representa prop del 70 % del producte interior brut. Aquesta disminució de la despesa familiar està relacionada amb l'augment de la taxa d'atur, que pujà al 5,8 % el 2008 del 4,6 % del 2007 (vegeu el quadre 1). El Japó tancà l'any amb una taxa del -0,6 %, motivada per la forta desacceleració de la demanda mundial i de la despesa inversora de les empreses exportadores.

Als països de la Unió europea (UE-27), per la seva part, la recessió fou visible en tots els sectors i provocà que la taxa anual de creixement caigués fins al 0,9 %, respecte del 2,9 % de l'any 2007, tot i que en conjunt les taxes d'ocupació i d'atur es mantingueren estables.

Per països, Alemanya tancà l'any amb una taxa de

creixement del PIB de l'1,3 %, gairebé la meitat de la del 2007, alhora que França registrava una caiguda del ritme de creixement de fins al 0,4 %. Cal notar que en ambdós països augmentaren lleugerament les taxes d'ocupació i baixaren les d'atur (vegeu el quadre 1). El Regne Unit mostra la davallada més pronunciada respecte del 2007 (del 3 % del 2007 al 0,7 % del 2008), impulsada per la dràstica caiguda del consum, de la inversió i de les exportacions, tot i que la taxa d'atur (5,6 %) es manté en percentatges inferiors als dels països tot just esmentats. Finalment, a Itàlia els tres components anteriors (exportacions, inversió i consum) expliquen la taxa anual més negativa dels països estudiats (un -1,0 %) i un repunt de la taxa d'atur de 0,7 punts percentuals. En conjunt, doncs, la situació als diferents països de la UE-27 ha estat d'una brusca desacceleració, fins al punt que alguns (com ara Irlanda, Itàlia i Dinamarca, entre d'altres) han acabat l'any en recessió tècnica.

Quant a les previsions per al 2009 i el 2010, la majoria de les institucions les han revisades a la baixa. Es reconeix l'esforç que s'està desenvolupant arreu del món en matèria de polítiques pressupostàries públiques expansives i s'adverteixen alguns signes de recuperació borsària i més liquiditat. Amb tot, l'economia dels països desenvolupats mostra signes d'una profunda recessió alimentada, en resum, pel fort augment de l'atur, l'endeutament acumulat i la manca de confiança dels consumidors i empresaris, així com de liquiditat creditícia, que returen la demanda.

En concret, les previsions de l'Informe de primavera del 2009 de la Comissió Europea indiquen que la fase recessiva més forta es viurà els dos trimestres centrals del 2009 i després millorarà a poc a poc (vegeu el quadre 2). Així, les estimacions de la Comissió Europea suggereixen que el tercer trimestre del 2010 ja s'entraria en una fase de creixement econòmic positiu, encara que dèbil. El quadre 2 mostra, en detall, com la recuperació econòmica serà més ràpida i intensa als Estats Units que a Europa.

¹ En aquest sentit, l'enquesta d'indicadors de sentiment econòmic (de confiança industrial, de confiança en els serveis, de confiança dels consumidors, de confiança en la construcció i de confiança en el comerç majorista i al detall) publicada per la Comissió Europea mostra els nivells més baixos des de l'inici de la sèrie el 1985, tant per al conjunt de països de la UE-27 com per a la zona euro.

Quadre 1. Evolució de les taxes de creixement del PIB i de les taxes d'ocupació i d'atur per àrees econòmiques (2000-2008)

	Taxa de variació del PIB			Taxa d'ocupació			Taxa d'atur		
	2000-06	2007	2008	2000-06	2007	2008	2000-06	2007	2008
Estats Units	2,6	2,0	1,1	72,1	71,7	:	5,1	4,6	5,8
Japó	1,6	2,4	-0,6	69,0	70,6	:	4,8	3,9	4,0
Zona euro	2,0	2,6	0,8	63,6	65,7	66,1	8,4	7,4	7,5
UE-27	2,3	2,9	0,9	63,6	65,4	65,9	8,7	7,1	7,0
Regne Unit	2,7	3,0	0,7	71,5	71,5	71,5	5,1	5,3	5,6
Alemanya	1,3	2,5	1,3	66,7 (r)	69,4	70,7	9,0	8,4	7,3
França	2,1	2,3	0,4	63,7	64,6	65,2	8,9	8,3	7,8
Itàlia	1,5	1,6	-1,0	56,8 (r)	58,7	58,7	8,4	6,1	6,8
Espanya	3,6	3,7	1,2	61,3 (r)	65,6	64,3	10,3	8,3	11,3

Font: INE i Eurostat, taxes de variació interanual del PIB en volum encadenat. (:): dada no disponible. (r): ruptura en les sèries d'anys inclosos per a les àrees assenyalades.

Quadre 2. Previsions de les taxes de creixement del PIB i de l'atur (2009-2010)

	% Variació del PIB								Taxa d'atur	
	2009/1T	2009/2T	2009/3T	2009/4T	2010/1T	2010/2T	2010/3 T	2010/4T	2009	2010
Estats Units	-2,4	-4	-3,5	-1,7	0	1,2	1,1	1,2	8.9	10.2
Japó	-4,3	-6,9	-6,1	-5,9	-2,5	-0,4	0,0	0,4	5.8	6.3
Zona euro	-4,1	-4,5	-4,6	-3,1	-1,0	-0,3	0,1	0,4	9.9	11.5
UE-27	-3,8	-4,4	-4,4	-3,1	-1,1	-0,3	0,2	0,6	9.4	10.9
Regne Unit	-3,3	-4	-3,6	-2,5	-0,9	0	0,6	0,9	8.2	9.4
Alemanya	-6,1	-6,1	-5,7	-3,7	-0,5	0,1	0,3	0,6	8.6	10.4
França	-2,7	-3,1	-3,4	-2,4	-0,8	-0,2	0,1	0,3	9.6	10.7
Itàlia	-5,4	-5	-4,5	-2,6	-0,3	0	0,3	0,4	8.8	9.4
Espanya	-2,6	-3,5	-3,7	-3	-1,7	-1	-0,7	-0,4	17,3	20,5

Font: Informe de primavera del 2009 de la Comissió Europea.

Per al conjunt dels 16 països de la zona euro i de l'Europa dels 27 es preveu per a enguany una davallada del PIB de fins al -4 % a causa del fort alentiment del comerç internacional, de la caiguda del consum privat, d'un menor impuls en les polítiques fiscals i de la feble situació econòmica que estan patint alguns països europeus com ara Irlanda o Estònia, per als quals s'estimen caigudes del PIB del 9 % i el 10 %, respectivament, el 2009. La important davallada dels tipus d'interès i un accés més gran als crèdits bancaris haurien de reactivar les economies familiars i la iniciativa privada de cara al 2010, moment en què es calcula un canvi de tendència, tot i que encara el creixement continuaria sent negatiu: -0,1 %.

2.2 EVOLUCIÓ ECONÒMICA ESPANYOLA

Pel que fa a l'economia espanyola, aquesta havia experimentat en l'actual dècada un fort dinamisme fins a l'any 2007, amb taxes de creixement interanual del PIB superiors a les mitjanes de la zona euro i de la UE-27 (vegeu els quadres 1 i 3). Aquest creixement va ser impulsat per la demanda interna, principalment pel consum (privat i públic) i la inversió en la construcció, centrada en la inversió residencial i suportada pel baix cost dels crèdits, mentre que el sector exterior tenia aportacions negatives al creixement econòmic. Tot plegat ha suposat un augment considerable del pes de la construcció

en l'estructura productiva espanyola, que passà d'un 8,3 % el 2000 a un 12,3 % el 2007, i de la caiguda de l'estalvi a l'Estat. Tot aquest procés de creixement econòmic, fortament intensiu en mà d'obra, es va traduir en un augment de les taxes d'ocupació (del 57,8 % el 2001 al 65,6 % el 2007) i en una reducció de les taxes d'atur (del 10,3 % del 2001 al 8,3 % del 2007). La divergència entre els ritmes de creixement de la taxa d'ocupació i la reducció de l'atur s'explica per l'evolució de la població activa, que ha experimentat un creixement espectacular del 26,9 % en el mateix període, en gran part explicat per l'entrada de nova població estrangera.

Però al llarg del 2007 el canvi de cicle del sector immobiliari començà a fer-se notar en la disminució del ritme de creixement del PIB i, arribat el 2008, aquesta desacceleració s'agreuà per l'impacte afegit de la crisi financera internacional i per l'efecte d'uns preus de les matèries primeres encara elevats.

Tot plegat suposà un canvi en les expectatives dels diferents agents econòmics, que s'anà transmetent als diferents indicadors econòmics de manera progressiva. Així, la inversió en construcció ja experimentà caigudes interanuals des del segon trimestre de l'any, a l'hora que el ritme de creació d'ocupació es reduí sensiblement i passà a ser negatiu des del tercer trimestre. A la vegada, el consum de les famílies, que fins al 2007 havia mostrat un comportament molt expansiu, començà a mostrar reduccions interanuals també des del tercer trimestre. L'únic comportament clarament expansiu, en part fruit dels estabilitzadors macroeconòmics, fou la despesa pública, que augmentà el ritme de creixement al llarg de l'any. D'aquesta manera, l'economia espanyola visqué el 2008 un procés de brusca desacceleració: encadenà els dos darrers trimestres registres de creixement intertrimestral del PIB negatius i, per tant, entrà en situació de recessió tècnica (vegeu el quadre 4).

Quadre 3. Quadre macroeconòmic de l'Estat espanyol (2000-2008)

Taxes de variació	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Despesa en consum final	3,5	3,2	3,4	4,7	4,5	4,1	3,8	1,4
Despesa en consum final de les llars	3,4	2,8	2,9	4,2	4,2	3,9	3,4	0,1
Despesa en consum final de les AAPP	3,9	4,5	4,8	6,3	5,5	4,6	4,9	5,3
Formació bruta de capital	4,4	3,4	5,2	5,2	6,5	7,7	5,0	-2,8
Formació bruta de capital fix (FBCF)	4,8	3,4	5,9	5,1	7,0	7,1	5,3	-3,0
FBCF. Béns d'equipament. Total	-0,3	-2,8	4,2	5,1	9,2	10,2	10,1	-1,0
FBCF. Construcció. Total	7,6	6,3	6,2	5,4	6,1	5,9	3,9	-5,3
FBCF. Altres productes. Total	5,8	5,0	7,3	3,8	7,1	7,1	3,9	2,0
Demanda nacional (aportació al creixement del PIB)	3,9	3,3	3,9	4,9	5,3	5,3	4,4	0,2
Exportacions de béns i serveis	4,2	2,0	3,7	4,2	2,5	6,7	4,9	0,7
Importacions de béns i serveis	4,5	3,7	6,2	9,6	7,7	10,3	6,2	-2,5
PIB pm taxa interanual	3,6	2,7	3,1	3,3	3,6	3,9	3,7	1,2
Agricultura, ramaderia i pesca	-2,0	0,4	-0,5	-2,3	-8,2	2,5	3,0	-0,6
Energia	4,0	0,8	5,4	1,9	1,2	-0,1	0,8	1,9
Indústria	3,2	-0,1	1,2	0,7	1,1	1,9	2,8	-2,7
Construcció	8,6	6,3	4,4	5,1	5,2	5,0	3,5	-3,3
Serveis	3,6	3,0	3,0	3,8	4,3	4,4	4,6	3,1
Ocupació total CNTR (o.t.c.)	3,2	2,3	2,4	2,7	3,2	3,2	2,9	-0,6
Ocupació total (EPA)	4,1	3,0	4,0	3,9	5,6	4,1	3,1	-0,5
Taxa d'atur (EPA)	10,6	11,5	11,5	11,0	9,2	8,5	8,3	11,3
ESI (indicador de clima econòmic)	107,3	102,4	103,7	102,8	102,3	101,1	100,5	81,5

Fonts: Ministeri d'Economia i Hisenda, EPA i Comptabilitat nacional trimestral d'Espanya. Base 2000. PIB a preus de mercat (variacions de volum). Taxes de variació interanual. Dades corregides d'efectes estacionals i de calendari. (P): previst, (A): avanç.

Quadre 4. Quadre macroeconòmic de l'Estat espanyol (2008)

Taxes de variació interanual	2008TI	2008TII	2008TIII	2008TIV
Despesa en consum final	2,4	1,8	1,4	-0,1
Despesa en consum final de les llars	2,0	0,8	-0,2	-2,3
Despesa en consum final de les AAPP	3,7	5,0	6,1	6,3
Formació bruta de capital	2,6	-0,5	-3,9	-9,4
Formació bruta de capital fix (FBCF)	2,4	-0,8	-4,1	-9,3
FBCF. Béns d'equipament. Total	5,2	1,8	-1,3	-9,7
FBCF. Construcció. Total	0,2	-3,1	-7,3	-10,9
FBCF. Altres productes. Total	5,9	3,2	2,5	-3,7
Demanda nacional (aportació al creixement del PIB)	2,6	1,2	-0,2	-3,0
Exportacions de béns i serveis	4,8	4,4	1,5	-7,9
Importacions de béns i serveis	3,6	1,8	-2,0	-13,2
PIB pm taxa interanual	2,7	1,8	0,9	-0,7
PIB pm taxa intertrimestral	0,3	0,1	-0,2	-1,0
VAB pb Agricultura, ramaderia i pesca	1,1	-0,1	-0,5	-2,7
VAB pb Indústria i Energia	0,3	-1,4	-2,2	-4,7
VAB pb Construcció	1,5	-2,0	-4,6	-8,0
VAB pb Serveis	4,0	3,7	2,9	1,7
Ocupació total CNTR (o.t.c.)	1,6	0,1	-0,9	-3,1
Ocupació total (EPA)	1,7	0,3	-0,8	-3,0
Taxa d'atur (EPA)	9,6	10,4	11,3	13,9
ESI (indicador de clima econòmic)	91,9	84,0	79,3	71,0

Fonts: Ministeri d'Economia i Hisenda, EPA i Comptabilitat nacional trimestral d'Espanya. Base 2000. PIB a preus de mercat (PIB pm). Oferta (índexs de volum encadenats). Dades corregides d'efectes estacionals i de calendari.

Si bé l'evolució del PIB espanyol ha estat més positiva que la de la majoria de països europeus el 2008 (el darrer trimestre del 2008 la variació interanual ha estat del -0,7 % a l'Estat espanyol, davant el -1,3 % a la zona euro), cal destacar dos elements clarament diferenciats des del vessant de l'economia espanyola: l'evolució de l'ocupació i la de la taxa d'inflació. Quant a l'ocupació, la destrucció de llocs de feina ha estat molt més intensa a l'Estat espanyol que a la resta d'Europa, fet que ha provocat un augment més gran de la taxa d'atur espanyola, fins a l'11,3 % davant el 7,1 % de la UE-15. Pel que fa a l'evolució dels preus, s'hi continua observant un comportament més inflacionista: la diferència se situà en 0,8 punts percentuals el 2008.

Quant a les previsions per als anys 2009 i 2010, la Comissió Europea apunta per a l'Estat espanyol

un agreujament de la recessió², amb una intensa i continuada caiguda de les taxes de creixement, si bé fins al quart trimestre del 2009 seran menors que les del conjunt de la zona euro i la UE-27: la mitjana anual estatal assolirà un -3,2 % davant l'esperada taxa del -4 % per a la zona euro. Per contra, durant el 2010, mentre que el conjunt d'Europa es recuperaria progressivament i començaria a mostrar taxes positives a partir del segon trimestre, l'Estat espanyol mantindria la tendència negativa fins al darrer trimestre de l'any i el tancaria amb una taxa mitjana del -1,0 % (vs. el -0,1 % de la zona euro).

Aquest ajust més gran també es posaria de manifest en el comportament del mercat de treball, en el qual els encara relativament importants fluxos migratoris com la projectada pèrdua d'ocupacions provocarien que la taxa

² Previsions de maig del 2009. Vegeu http://ec.europa.eu/economy_finance/thematic_articles/article14927_en.htm.

d'atur pujà fins al 17,3 % el 2009 i el 20,5 % el 2010, segons la Comissió Europea. Un element significatiu es trobaria en la taxa d'inflació, que podria baixar per davall del 0 % el 2009 (la qual cosa implicaria una diferència negativa amb la Unió Europea per primera vegada en una dècada) i remuntar fins al 1,4 % el 2010 per efecte de la

pressió del preu del petroli. Aquest element, juntament amb la reducció dels tipus d'interès, podria ajudar a curt termini les famílies. Altres factors que podrien millorar la renda disponible de les famílies espanyoles són les rebaixes en els tipus d'interès i una política fiscal expansiva.

3. PART II. PANORAMA DEMOGRÀFIC I ECONÒMIC A LES ILLES BALEARS

3.1 EVOLUCIÓ DE L'ESTRUCTURA DEMOGRÀFICA

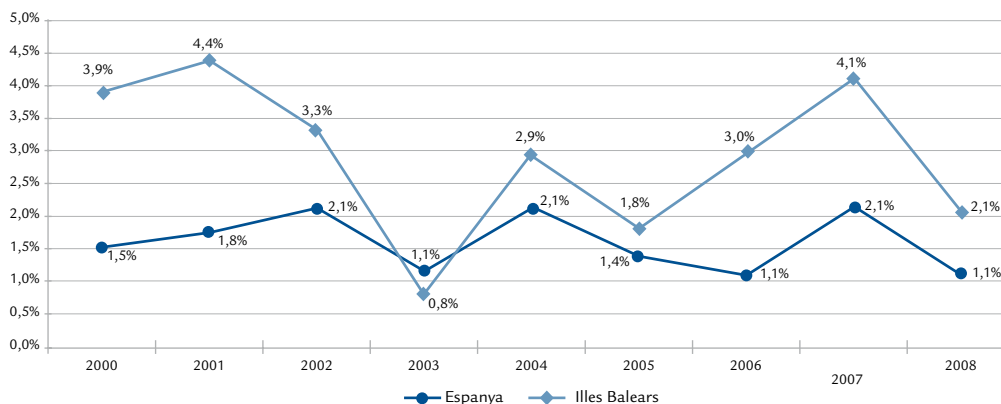
D'acord amb les dades d'avanç del Padró municipal d'1 de gener de 2009 la població balear era d'1.094.972 persones³, 22.128 persones més que el 2007, la qual cosa suposa en termes relatius un increment del 2,1 %, el qual, si bé és inferior al creixement mitjà de l'actual dècada (3,3 %), continua sent molt superior al del conjunt de l'Estat espanyol (1,1 %) (vegeu el gràfic 1). Aquest increment s'emmarca dins un context d'extraordinari creixement continuat; de fet, les Illes han experimentat un increment acumulat del 29,5 % (un 3,3 % de mitjana anual) al llarg del període 2000-2008. Aquest creixement no sols és superior a l'assolit pel conjunt de l'Estat espanyol en el mateix període (15,2 %), sinó que és el més alt en termes relatius entre totes les comunitats autònomes en aquest període i el vuitè en termes absoluts.

Quant a la desagregació per illes, el Padró d'1 de gener de 2008⁴ mostrava que Mallorca tenia una població de 846.210 persones; Menorca, de 92.434; Eivissa, de 125.053, i Formentera, de 9.147, que representaven un pes sobre el total de les Balears del 78,9 %, 8,6 %, 11,6 % i 0,9 %, respectivament. L'any

2007 les Pitiüses presenten l'augment poblacional interanual més gran: Formentera el 8,4 % i Eivissa el 6,2 %, mentre que Mallorca, amb el 3,9 %, i sobretot Menorca, amb el 2,4 %, se situen per sota del creixement mitjà de les Balears (4,1 %). Des d'una perspectiva temporal més àmplia, les diferents taxes de creixement de la població per illes l'any 2008 suposen una continuació de l'evolució seguida els anys previs de la dècada actual. Així, mentre que el creixement demogràfic ha presentat una intensitat més gran a Eivissa i Formentera, amb un creixement acumulat entre els anys 2000 i 2007 del 39,5 % i el 45,4 %, respectivament, a Mallorca fou del 24,9 %, i del 27,1 % a Menorca (vegeu el gràfic 2).

Pel que fa a la composició de la població, l'augment de la població arreu de les Illes s'explica no tant pel creixement vegetatiu, que presenta valors baixos, sinó per la immigració, amb un increment de 14.323 persones el 2008 respecte del 2007, la qual cosa representa el 64,7 % del total de nova població de les Illes. En el període 2000-2008 les persones estrangeres han crescut en 163.745 persones per al conjunt balear, fet que es reflecteix en el destacat augment del pes de la població estrangera, la qual ha passat d'un 8,4 % l'any 2000 a un 21,7 % l'any 2008, novament el valor més alt entre les comunitats autònomes.

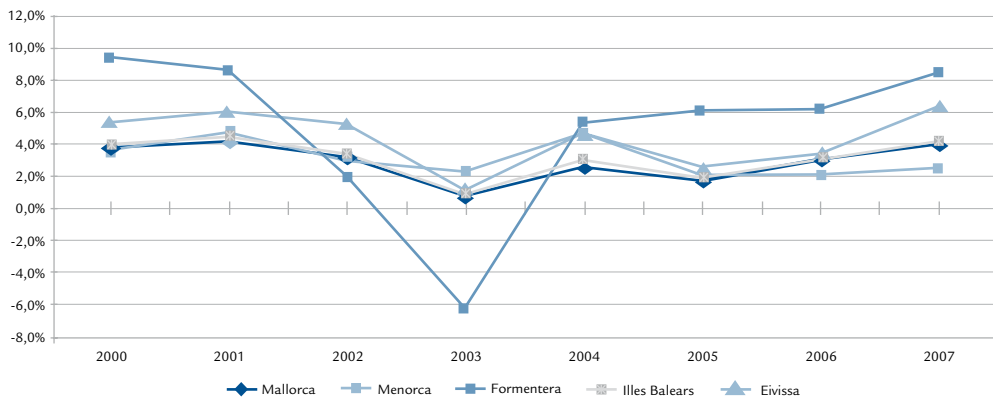
Gràfic 1. Creixement interanual de la població de les Illes Balears i de l'Estat espanyol (2000-2008)

Font: Padró municipal (INE).

- 3 Les dades en data 1 de gener poden ser computades com a dades en data 31 de desembre de 2008, i s'ajusten millor a la realitat del 2008 i així per a cada any, per la qual cosa en el gràfic 1 s'associa cada any amb la data d'1 de gener de l'any posterior.
- 4 Les dades desagregades disponibles per illes en el moment del tancament de l'informe corresponen al Padró d'1 de gener de 2008.

Gràfic 2. Creixement percentual de la població per illes (2000-2007)

Font: Padró municipal (INE).

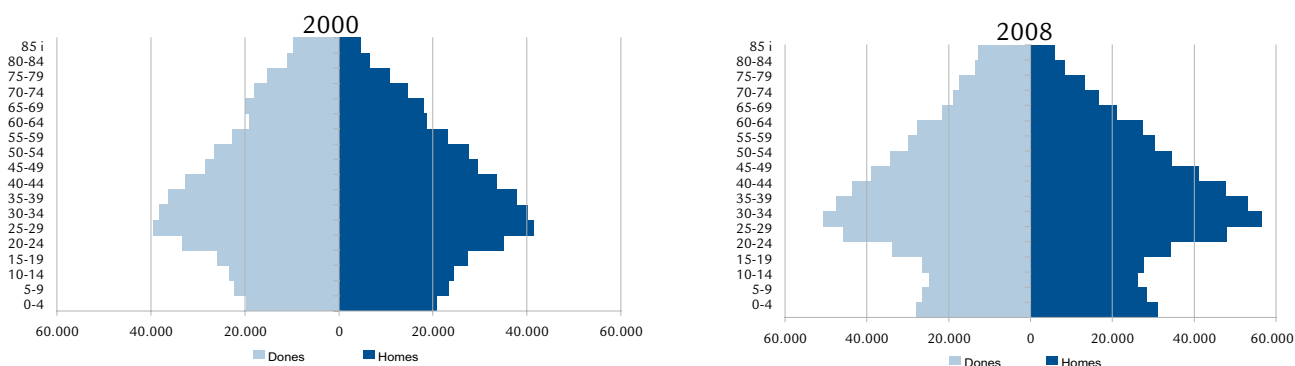
Quadre 5. Distribució percentual de la població en funció del sexe, l'edat i la nacionalitat a les Illes Balears i a l'Estat espanyol (2000 i 2008)

	Espanya		Illes Balears	
	2000	2008	2000	2008
Homes	49,0	49,5	49,8	50,4
Dones	51,0	50,5	50,2	49,6
Població estrangera respecte al total	3,3	12,0	8,4	21,7
Població entre 16 i 64 anys	67,5	67,8	69,1	70,3
TOTAL	41.116.842	46.661.950	878.627	1.094.972

Font: Padró d'1 de gener de 2001 i avanç del Padró d'1 de gener de 2009 (dades provisionals) (INE).

Aquest procés s'ha traduït en un increment del pes dels homes i de la població potencialment activa (vegeu el quadre 5), especialment motivat per la immigració no comunitària.

Gràfic 3. Piràmides de població per edats a les Illes Balears (2000 i 2008)

Font: Padró municipal (INE).

Quadre 6. Distribució de la població en funció de grans grups de nacionalitats i de l'edat a les Illes Balears (2000-2008)

	Valors absoluts					Pes sobre el total de la població				
	2000	2005	2006	2007	2008	2000	2005	2006	2007	2008
Pob. estrangera	73.614	167.751	190.170	223.036	237.359	8,4%	16,8%	18,5%	20,8%	21,7%
UE-27	41.973	72.637	96.329	113.595	122.010	4,8%	7,3%	9,3%	10,6%	11,1%
NO UE	31.641	95.114	93.841	109.441	115.349	3,6%	9,5%	9,1%	10,2%	10,5%
< 16 anys	143.524	160.423	164.681	171.146	175.019	16,3%	16,0%	16,0%	16,0%	16,0%
16-64 anys	606.835	702.127	724.915	756.018	769.776	69,1%	70,1%	70,3%	70,5%	70,3%
> 64 anys	128.268	138.512	141.054	145.680	150.177	14,6%	13,8%	13,7%	13,6%	13,7%
Total població	878.627	1.001.062	1.030.650	1.072.844	1.094.972	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

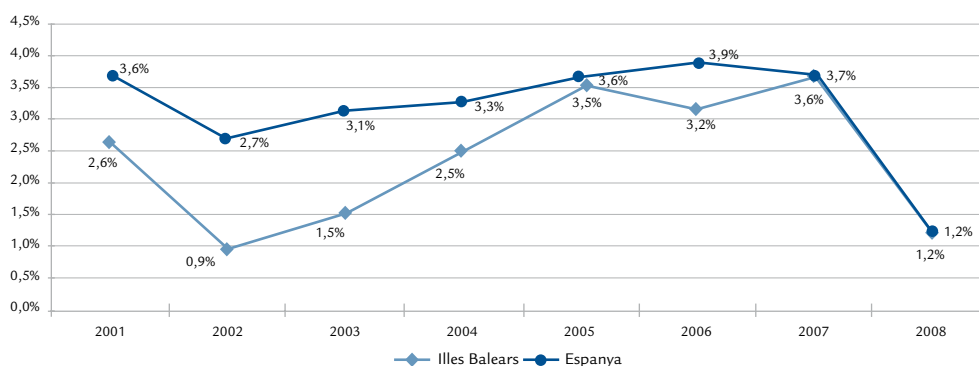
Font: Padró municipal (INE).

Quant a la distribució per edats, el procés de creixement poblacional experimentat a partir de la població estrangera en l'actual dècada ha suposat un rejoeniment de la població balear. Tal com mostren el gràfic 3 i el quadre 6, la comparació de les distribucions per edats dels anys 2000 i 2008 evidencia un creixement de la població balear potencialment activa (les persones que tenen entre 16 i 64 anys) del 27 %, de manera que s'ha passat de 606.835 persones l'any 2000 a 769.776 l'any 2008. De forma més detallada, el gruix del creixement s'ha centrat en el grup d'edat entre 30 i 55 anys i, una mica menys, en els grups de joves menors de 25 anys, mentre que els grups de persones de més de 65 anys no s'han modificat d'una manera significativa.

3.2 EVOLUCIÓ ECONÒMICA

Com s'ha comentat anteriorment, l'any 2008 s'ha caracteritzat per un canvi de panorama econòmic en l'àmbit internacional, que a les Balears s'ha traduït en una taxa de creixement del VAB de l'1,2 % per al conjunt del 2008, la qual cosa representa una reducció dràstica del ritme de creixement en comparació del 2007 (3,6 %), així com de la taxa de creixement mitjana per al conjunt del període 2000-2008 (2,6 %). Respecte de l'economia espanyola, el registre d'ambdues economies ha estat idèntic l'any 2008: 1,2 % (vegeu el gràfic 4).

Gràfic 4. Taxa de creixement anual del VAB a preus constants a l'Estat espanyol i a les Balears (2000-2008)

Font: INE. Comptabilitat regional d'Espanya per al període 2000-2007. La dada de l'Estat espanyol del 2008 correspon a la Comptabilitat trimestral d'Espanya, mentre que la de les Balears prové de la Direcció General d'Economia. La Comptabilitat regional d'Espanya prediu un valor del 2,0 % al VAB balear l'any 2008.

Aquest menor ritme de creixement per al global del 2008 ha estat resultat d'una gradual pèrdua de dinamisme, de manera que els ritmes de creixement interanual del VAB balear han estat del 2,1 %, 1,5 %, 1,0 % i 0,2 %, entre el primer i el quart trimestres de l'any, respectivament.

La reducció de la taxa d'increment del VAB s'explica per la tendència dels dos principals motors balears: el consum privat i la inversió residencial, fruit del canvi de les expectatives de creixement econòmic i d'enduriment de les condicions d'accés al crèdit, en un context de fort endeutament de les famílies.

En aquest sentit, cal tenir en compte que bona part del creixement econòmic de la dècada s'ha basat en un rerefons demogràfic i no tant en la millora de la competitivitat de l'economia balear. Així, i en contraposició a les taxes positives del PIB, l'evolució del PIB per capita balear presenta un creixement negatiu del -4,0 % durant el període 2000-2008, amb un creixement negatiu del -0,4 % el 2008, davant el creixement del 15,4 % de l'economia espanyola en el global del mateix període (vegeu el quadre 7). Tot plegat s'ha traduït en una pèrdua de posicions relatives del PIB per capita balear i s'ha passat del 119,7 % de la mitjana espanyola l'any 2000 al 108,0 % l'any 2008.

Quadre 7. Taxes de creixement anual del PIB per capita i la productivitat aparent del treball a l'Estat espanyol i a les Illes Balears (2001-2008)

	PIB per càpita								Creixement acumulat
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2001-2008
Espanya	2,2	1,2	1,4	1,6	1,9	2,2	1,8	2,2	15,4
Illes Balears	-0,6	-2,4	-1,7	-0,4	0,7	0,2	0,6	-0,4	-4,0
	Productivitat aparent del treball								Creixement acumulat
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2001-2008
Espanya	0,4	0,4	-0,1	-0,2	-0,5	-0,2	0,4	1,6	2,21
Illes Balears	-1,0	-0,4	-0,8	-1,4	-3,2	-0,9	0,0	2,0	-6,32

Font: Comptabilitat regional d'Espanya (INE).

Des d'una perspectiva de mitjà termini, cal tenir en compte que, dels tres elements que determinen l'evolució del PIB per capita (la productivitat aparent del treball, el factor laboral i el factor demogràfic), els dos darrers presenten valors força alts i, per tant, disposen d'un recorregut potencial més limitat, de manera que la principal via de creixement rau en l'augment de la productivitat, la qual, com s'observa en el quadre 7, ha seguit una tendència decreixent els darrers anys. Pel que fa al cas, per tant, esdevenen essencials les estratègies envers un enfortiment de l'estoc de capital públic i privat, de formació del capital humà i de la despesa en R+D+I.

Des de la perspectiva de l'oferta, tots i cadascun dels sectors econòmics reproduïxen el procés de desacceleració experimentat pel global de l'economia balear (vegeu el quadre 8). Entre tots, l'evolució del sector de la construcció

singularitza el brusc canvi de conjuntura, ja que passà de créixer el 3 % el darrer trimestre del 2007 a estar pràcticament estancat el primer trimestre del 2008 (0,2 %) per després anar aprofundint progressivament en xifres negatives fins a arribar al -2,9 % el darrer trimestre del 2008. Alguns indicadors d'aquesta desacceleració són el descens del 38,6 % en el nombre de compravendes d'habitatges, així com la caiguda de prop del 30 % en la xifra de finques hipotecades a les Balears. La resta de sectors ha seguit també aquesta desacceleració, si bé amb unes diferències no tan marcades, i s'ha mantingut en valors positius (vegeu el quadre 8). Tot plegat ha portat que des del tercer trimestre la indústria i els serveis creixin a un ritme insuficient per generar ocupació, mentre la caiguda del sector fins aleshores principal generador de llocs de treball, la construcció, impulsava una destrucció molt intensa d'aquests.

Quadre 8. Evolució trimestral del VAB per sectors econòmics a preus constants (2001-2008)

Sector econòmic	Mitjana 2001-2005	2006				2007				2008			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Indústria	2,4	1,5	1,8	1,8	1,6	1,5	1,4	1,4	1,4	1,0	0,6	0,3	0,1
Construcció	3,3	3,3	3,7	3,9	4,0	3,9	4,0	3,8	3,0	0,2	-0,8	-1,8	-2,9
Serveis	1,5	2,5	2,7	2,9	2,9	3,0	3,0	3,2	3,1	2,5	1,9	1,4	0,7
TOTAL	1,7	2,5	2,7	2,9	3,0	3,0	3,0	3,1	3,0	2,1	1,5	1,0	0,2

Font: Direcció General d'Economia.

Quadre 9. Principals indicadors de l'activitat turística (2004-2008)

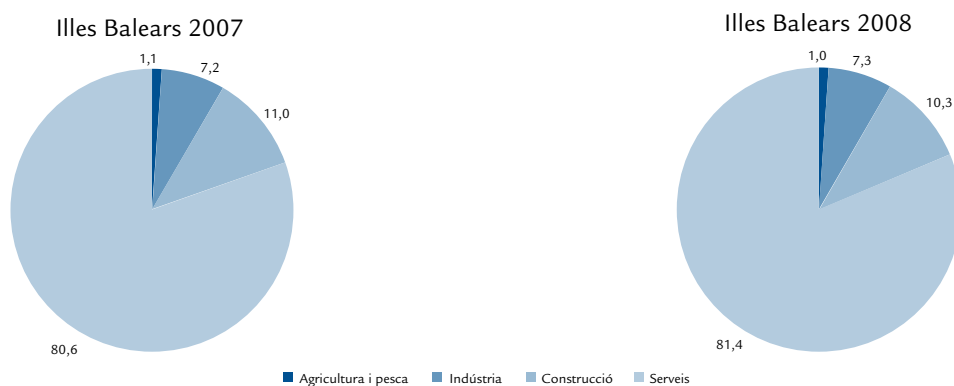
Sector econòmic	2004	2005	2006	2007	2008
Núm. turistes (a)	11,50	11,63	12,60	13,27	13,09
Estada mitjana (a)	10,90	11,10	10,90	10,10	9,90
Núm. d'estades totals (a)	110,10	116,00	125,10	120,60	117,00
Despesa per turista i dia (€)	n.d.	88,60	89,40	86,90	70,90
Despesa total (b)	9.830	10.400	11.200	10.440	8.300

Nota: (n.d.) dada no disponible. (a) dada en milions de persones. (b) milions d'euros. Font: CITTIB. Enquesta de la despesa turística a les Illes Balears.

Dins el sector dels serveis, bona part del creixement és atribuïble als serveis de no-mercat, ja que la resta de sectors ha presentat un comportament menys expansiu. Efectivament, en alguns indicadors específics s'aprecien símptomes d'un clar alentiment: l'índex de comerç al detall va patir un descens del 5,8 % a les Illes durant el darrer mes del 2008, la matriculació de vehicles caigué el quart trimestre un -35,6 % respecte del 2007 i

el grau d'ocupació hotelera mostrà una davallada de més de cinc punts percentuals respecte del 2007. Quant a l'activitat turística, per la seva importància en el sector dels serveis, s'inclou el quadre 9, que sintetitza alguns dels principals indicadors d'evolució. Entre tots, cal destacar la caiguda de la despesa turística total, que passa de 10.440 M el 2007 a 8.300 M el 2008 (-20,5 %) i suposa el resultat més baix de la sèrie estudiada.

Gràfic 5. Pes sectorial sobre la base del VAB a preus corrents a les Balears (2007-2008)

Font: Comptabilitat regional d'Espanya (INE).

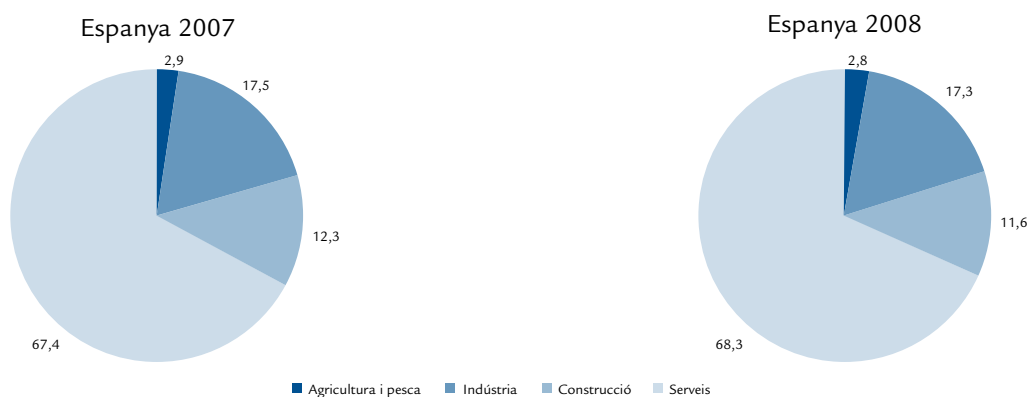
Els efectes d'aquest diferent comportament dels sectors econòmics és apreciable en la variació del pes que cada un aporta a l'economia balear l'any 2008 respecte del 2007 (vegeu el gràfic 5). Així, si el 2007 la construcció suposava un 11 % del VAB balear, el 2008 davallà a un 10,3 %. La diferència és recollida bàsicament pels serveis, que augmenten sobre el total 0,8 punts percentuals, mentre que l'agricultura i la indústria tot just romanen estables (1,0 % i 7,3 %, respectivament, el 2008 vs. 1,1 % i 7,2 % el 2007).

Si es compara aquesta distribució sectorial amb la del conjunt de l'Estat (vegeu el gràfic 6), s'aprecia l'elevada especialització de l'economia balear en el sector dels serveis (13 punts percentuals més que a l'Estat espanyol, on suposa el 68,3 % el 2008) i,

al contrari, el menor pes relatiu de la indústria (10 punts percentuals menys a les Illes). Aquesta major dependència dels serveis pot tenir, amb tot, un efecte positiu sobre la futura evolució de l'economia balear, que es veuria menys perjudicada per les dificultats que afecten la construcció i la indústria en l'actual fase recessiva.

Pel que fa a la descomposició del creixement balear per illes el 2008, el quadre 10 detalla l'evolució de cada una des del 2005. Si entre aquest any i el 2007 la tendència de creixement era positiva, si bé amb menys intensitat a Menorca, en el període 2007-2008 s'aprecia un fort descens generalitzat, que afecta en major mesura l'esmentada illa de Menorca, ja que ja partia d'una situació menys expansiva.

Gràfic 6. Pes sectorial sobre la base del VAB a preus corrents a l'Estat espanyol (2007-2008)

Font: Comptabilitat regional d'Espanya (INE).

Quadre 10. Creixement del VAB per illes (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Illes Balears	2,4	2,8	3	1,2
Mallorca	2,6	3,1	3,2	1,3
Menorca	1,9	1,5	1,4	0,3
Illes Pitiüses	1,2	2,1	2,7	1,4

Font: Direcció General d'Economia.

3.3 EL TEIXIT EMPRESARIAL

Les Illes Balears s'han caracteritzat històricament pel dinamisme empresarial. Mostra d'això és que, d'acord amb les dades del Directori Central d'Empreses (DIRCE) de l'INE, a l'inici del 2008 el nombre d'empreses a les Illes Balears per cada mil habitants era de 87, un 17,3 % superior a la mitjana espanyola de 74,1 empreses per cada mil habitants. En conjunt, es registraven 93.335 empreses, que suposen el 2,7 % del total del teixit empresarial espanyol (vegeu el quadre 11).

Una altra particularitat del teixit empresarial balear és la important concentració sectorial (vegeu el quadre 12), ja que sis grups d'activitat sumen el 61 % del total d'empreses a les Balears: construcció (17,1 %), comerç al detall (14,3 %), hoteleria (11,1 %), activitats immobiliàries (8,7 %), comerç a l'engròs (4,9 %) i transport terrestre (4,5 %).

També destaca la forta concentració en petites i mitjanes empreses. Així, l'any 2008 un 94,4 % de les empreses balears tenien menys de 10 assalariats, percentatge en aquest cas similar al del conjunt de l'Estat (94,0 %) i que s'ha mantingut estable en ambdós casos des del 2005. Vist en detall, només en sis grups d'activitat les empreses amb cinquanta o més assalariats representen almenys un 3 % del total d'empreses d'aquella activitat: transport aeri (38,9 %), intermediació financera (18,5 %), hoteleria (13,5 %), transport marítim (6, %) i, finalment, activitat de sanejament públic (3,4 %).

Si es compara aquesta fotografia del 2008 amb la d'inici del 2007, s'aprecia que el conjunt empresarial balear cresqué en 2.081 empreses, un 2,3 % sobre el 2007, variació molt similar a l'estatal (2,6 %). Per activitats econòmiques, destaca el creixement percentual de cinc: producció i distribució d'energia elèctrica (77 %), metal·lúrgia (42,9 %), reciclatge (25 %), activitats de sanejament públic (18,2 %), immobiliàries (12,5 %) i, dins l'activitat d'hoteleria, menjadors col·lectius i negocis de provisió de menjars preparats (12,4 %). Tot i així, les activitats esmentades —excepte les immobiliàries— presenten un nombre baix de negocis en termes absoluts. Si, en canvi,

es considera el valor absolut del creixement respecte del 2007, les set primeres activitats que apareixen són: les immobiliàries (901 empreses més); altres activitats empresarials (633 més); la construcció (128 més); les recreatives (104 més); les sanitàries, veterinàries i de serveis socials (94 més); l'educació (93 més), i les de serveis personals (88 més). Al contrari, presenten la pèrdues absolutes més grans el comerç al detall (-205 empreses sobre el 2007), els establiments de begudes (-102), les activitats de recerca i desenvolupament (-14), els hotels (-13) i la indústria de la fusta i el cautxú (-12).

Sigui com sigui, les dades del DIRCE corresponen a l'1 de gener del 2008, de manera que la informació no recull el canvi de cicle econòmic. Amb aquest objectiu, el quadre 13 mostra les taxes de creixement de les empreses amb afiliats a la Seguretat Social entre els mesos de gener dels anys 2007 i 2008 i entre els mesos de gener i desembre del 2008. La taula assenyala que les activitats amb reduccions en el nombre d'empreses el 2007, com ara les industrials, acceleraren aquesta caiguda al llarg del 2008.

Per la seva part, i en referència a aquelles activitats econòmiques amb més creixement segons el DIRCE fins al 2007, destaca, per una banda, la forta caiguda del nombre d'empreses a la construcció i a les activitats immobiliàries i, per una altra, el manteniment de taxes positives de les activitats informàtiques, de recerca i desenvolupament, de les activitats associatives i de les culturals i una caiguda, encara que reduïda, de les activitats d'altres serveis empresarials. D'aquesta manera, doncs, aquests darrers sectors destaquen per la seva capacitat endògena, amb independència del cicle econòmic, per créixer, de manera que esdevenen clarament com a potencials sectors emergents.

Quadre 11. Evolució del nombre d'empreses segons la grandària a les Balears i a l'Estat espanyol (2005, 2007 i 2008)

	Número d'empreses						Pesos s/ total d'empreses (%)						Taxes de creixement			
	Balears (Illes)			Nacional			Balears (Illes)			Nacional			Balears (Illes)		Nacional	
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2007/05	2008/07	2007/05	2008/07
Sense assalariats	44.359	45.778	47.167	1.574.166	1.706.140	1.754.374	50,97	50,17	50,54	28,34	28,66	28,43	3,2%	3,0%	3,2%	2,8%
1 a 2	24.662	26.157	26.531	850.367	932.526	958.711	28,34	28,66	28,43	27,75	27,95	28,01	6,1%	1,4%	9,7%	2,8%
3 a 5	9.230	9.747	9.883	310.787	340.638	345.848	10,61	10,68	10,59	10,14	10,21	10,11	5,6%	1,4%	9,6%	1,5%
6 a 9	4.109	4.557	4.589	145.443	158.159	160.460	4,72	4,99	4,92	4,75	4,74	4,69	10,9%	0,7%	8,7%	1,5%
10 a 19	2.743	2.902	2.974	100.211	108.866	110.369	3,15	3,18	3,19	3,27	3,26	3,23	5,8%	2,5%	8,6%	1,4%
20 a 49	1.348	1.473	1.527	56.260	60.738	61.709	1,55	1,61	1,64	1,84	1,82	1,8	9,3%	3,7%	8,0%	1,6%
50 a 99	282	310	320	14.394	15.737	16.242	0,32	0,34	0,34	0,47	0,47	0,47	9,9%	3,2%	9,3%	3,2%
100 a 199	169	184	196	7.003	7.780	8.061	0,19	0,20	0,21	0,23	0,23	0,24	8,9%	6,5%	11,1%	3,6%
200 a 499	87	100	104	3.817	4.218	4.511	0,10	0,11	0,11	0,12	0,13	0,13	14,9%	4,0%	10,5%	6,9%
500 a 999	20	25	26	967	1.072	1.117	0,02	0,03	0,028	0,03	0,03	0,03	25,0%	4,0%	10,9%	4,2%
1000 o més	15	21	18	714	783	837	0,02	0,02	0,019	0,02	0,02	0,024	40,0%	-14,3%	9,7%	6,9%
Total	87.024	91.254	93.335	3.064.129	3.336.657	3.422.239	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	4,9%	2,3%	8,9%	2,6%

Font: DIRCE (INE).

Quadre 12. Empreses segons l'activitat econòmica i grandària a les Balears (2007-2008)

	Total 2008	Pes s/total d'empreses	Creix. perc. 2008/07	Pesos segons núm. assalariats l'any 2008															
				Sense assal.		1 a 2		3 a 5		6 a 9		10 a 19		20 a 49		50 a 99		100 o més	
				50,5	28,4	10,6	4,9	3,2	1,6	13,2	4,4	13,2	8,7	8,5	1,66	0,37			
Total grups CNAE93	93.335	100	2,3%	50,5	28,4	10,6	4,9	3,2	1,6	13,2	4,4	13,2	8,7	8,5	1,66	0,37			
10 a 14 Extracció	68	0,1	-1,4%	32,4	22,1	13,2	11,8	13,2	4,4	1,47	1,47	0	0	0	0	0			
15 Indústria d'aliments i begudes	542	0,6	-1,6%	23,1	28,6	18,6	10,5	8,7	8,5	1,66	0,37	0	0	0	0	0			
16 Indústria del tabac	1	0,0	0,0%	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
17 Indústria tèxtil	161	0,2	0,0%	46	33,5	9,3	7,5	3,1	0,6	0	0	0	0	0	0	0			
18 Indústria de la confecció i pell	118	0,1	-6,3%	45,8	29,7	12,7	3,4	7,6	0,8	0	0	0	0	0	0	0			
19 Preparació i acabat de cuir	190	0,2	-5,5%	27,4	25,3	11,6	8,4	13,2	11,6	1,05	1,58	0	0	0	0	0			
20 Indústria de fusta i caudú	604	0,7	-1,9%	38,2	32,9	16,2	6,6	4	1,8	0,17	0	0	0	0	0	0			
21 Indústria del paper	23	0,0	0,0%	30,4	13	13	13	21,7	8,7	0	0	0	0	0	0	0			
22 Edició, arts gràfiques, etc.	604	0,7	3,4%	51,3	26,3	8,8	6,1	3,6	2,8	0,5	0,5	0	0	0	0	0			
23 Coqueries, etc.	0	0,0	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
24 Indústria química	47	0,1	-17,5%	12,8	46,8	17	6,4	8,5	6,4	2,13	0	0	0	0	0	0			
25 Fabricació productes caudú i plàstics	33	0,0	-5,7%	30,3	18,2	15,2	0	24,2	12,1	0	0	0	0	0	0	0			
26 Fabr. d'altres productes minerals no metàl·lics	290	0,3	-3,0%	24,5	26,6	13,4	12,8	12,4	9,3	0,34	0,69	0	0	0	0	0			
27 Metal·lúrgia	10	0,0	42,9%	20	20	50	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
28 Fabr. de productes metàl·lics	832	0,9	1,8%	30,9	31,5	17,9	9,9	6,3	3,5	0,12	0	0	0	0	0	0			
29 Indústria de la construcció de maquinària i equipament mecànic	198	0,2	2,1%	40,9	26,8	15,2	5,1	8,6	2,5	0,51	0,51	0	0	0	0	0			
30 Fabr. de màquines d'oficina i equips informàtics	13	0,0	-13,3%	38,5	30,8	7,7	7,7	7,7	7,7	0	0	0	0	0	0	0			

Continúa

	Total 2008	Pes s/total d'empreses	Creix. perc. 2008/07	Pesos segons núm. assalariats l'any 2008									
				Sense assal.									
				1 a 2	3 a 5	6 a 9	10 a 19	20 a 49	50 a 99	100 o més			
32 Fabr. de material electrònic	5	0,0	0,0%	40	20	0	20	20	0	0	0	0	
33 Fabric. d'equips i instruments de precisió	129	0,1	4,0%	51,9	27,9	14,7	3,1	2,3	0	0	0	0	
34 Fabr. de vehicles motor, etc.	3	0,0	-25,0%	0	0	33,3	0	66,7	0	0	0	0	
35 Fabr. d'altre material transport	597	0,6	0,5%	63,7	18,1	8,7	3,5	3,7	1,7	0,5	0,17	0,15	
36 Fabr. de mobles	649	0,7	0,6%	45,1	28,8	11,9	5,4	6,2	2,3	0,15	0,15	0	
37 Reciclatge	5	0,0	25,0%	0	0	0	40	20	40	0	0	0	
40 Producció i distribució energia elèctrica	108	0,1	77,0%	83,3	8,3	4,6	0,9	0	0	0,93	1,85	0,59	
41 Captació, depuració i distribució d'aigua	169	0,2	0,0%	55,6	26	7,1	5,3	4,1	0,6	0,59	0,59	0,24	
45 Construcció	15.926	17,1	0,8%	46,9	24,8	13,1	6,6	5,1	2,8	0,46	0,46	0,16	
50 Venda, mant. i reparació vehicles	1.894	2,0	0,7%	36,8	34,5	14,3	6	5,1	2,7	0,58	0,16	0,2	
51 Comerç a l'engròs	4.551	4,9	0,8%	45	25,6	11,8	7,4	6,3	3,3	0,51	0,2	0,06	
52 Comerç al detall	13.355	14,3	-1,5%	46,2	35,2	11,7	4,8	1,4	0,5	0,11	0,06	1,08	
55 Hoteleria	10.352	11,1	-0,2%	32,6	36,2	15,9	8	3,9	2	0,46	1,08	9,73	
551 Hotels	976	1,1	-1,3%	11,5	34,1	16,1	9,6	7,3	7,9	3,79	9,73	0,57	
552 Càmping i altres	696	0,8	7,9%	37,5	35,3	14,9	5,7	3	2,6	0,29	0,57	0,15	
553 Restaurants	4.593	4,9	0,1%	25,1	35,8	20,2	11,3	5,4	1,9	0,17	0,15	0,03	
555 Establiments de begudes preparats	3.751	4,0	-2,6%	45,7	37,6	10,9	3,9	1,3	0,5	0	0,03	1,49	
60 Transport terrestre	4.197	4,5	2,0%	56,4	31,7	6,1	2,8	1,6	0,9	0,17	0,14	1,52	
61 Transport marítim	66	0,1	-1,5%	15,2	28,8	33,3	7,6	6,1	3	4,55	1,52	33,33	
62 Transport aeri	18	0,0	-10,0%	38,9	11,1	0	0	0	11,1	5,56	2,19	0,9	
63 Activitat annexes als transports; agències de viatges	821	0,9	3,8%	38,6	25,6	15,1	7,8	6,1	3,8	0,85	0,85	0,9	
64 Correus i telecomunicacions	222	0,2	-2,2%	47,3	25,2	11,3	4,1	5,9	4,5	0,9	0,9	14,81	
65 Intermediació financera	27	0,0	3,8%	33,3	29,6	0	14,8	0	3,7	3,7	14,81	6,67	
66 Assegurances i plans de pensions	15	0,0	7,1%	33,3	13,3	13,3	20	13,3	0	0	6,67	0,06	
67 Activitats auxiliars d'interm. financera	1.611	1,7	0,6%	68,4	23,8	6,1	0,9	0,5	0,2	0	0,06	0,1	
70 Activitats immobiliàries	8.123	8,7	12,5%	69,4	23,1	4,7	1,6	0,8	0,2	0,05	0,1	0,19	
71 Lloguer maquinària	1.544	1,7	0,6%	56,5	28	8,5	3,8	2	0,6	0,32	0,19	0,46	
72 Activitats informàtiques	875	0,9	5,5%	65,5	20,8	7,1	2,6	1,9	1	0,57	0,46	0	
73 Recerca i desenvolupament	446	0,5	-3,0%	92,6	5,6	0,7	0,2	0,2	0,4	0,22	0	0,21	
74 Altres activitats empresarials	12.845	13,8	5,2%	63,5	23,8	7	2,8	2,1	0,5	0,12	0,21	1,16	
80 Educació	1.470	1,6	6,8%	46,2	19,9	13,8	7,3	4,4	5,6	1,63	1,16	0,77	
85 Activitats sanitàries i veterinàries, servei social	3.392	3,6	2,9%	62,9	24,3	6,7	1,8	1,9	1,4	0,41	0,77	1,28	
90 Activitats de sanejament públic	234	0,3	18,2%	48,7	23,5	10,3	5,1	6,4	2,6	2,14	1,28	0,68	
91 Activitats associatives	732	0,8	-1,5%	14,5	53,6	15,2	7,8	4,5	2,7	1,09	0,68	0,96	
92 Activitats recreatives	2.500	2,7	4,3%	49,7	27,1	9,6	4,8	4,7	2,4	0,76	0,96	0,04	
93 Activitats serveis personals	2.692	2,9	3,4%	49,2	37,6	9,1	2,7	1	0,3	0,07	0,04		

Font: DIRCE (INE).

Quadre 13. Taxes de creixement percentual de les empreses balears amb afiliats a la Tresoreria General de la Seguretat Social per activitat econòmica (2007-2008)

Activitat econòmica (CNAE93)	2007.I/2008.I	2008.I/2008.XII	Activitat econòmica (CNAE93)	2007.I/2008.I	2008.I/2008.XII
1	17,96	-1,5	45	-1,58	-32,93
2	458,06	2,31	50	2,87	-3,94
5	14,81	1,61	51	2,07	-6,62
14	1	-10,71	52	1,5	-2,89
15	2,03	-2,39	55	4,72	-8,88
17	4,81	-14,37	60	-0,7	-6,91
18	-17,99	-14,11	61	-25,3	-79,03
19	-4,22	-19,33	62	3	-8,06
20	27,2	-12,96	63	1,3	2,67
21	-16,39	-8,5	64	18,08	-6,1
22	0,48	-7,44	65	4,82	0,08
24	-11,06	2,63	66	-24,42	-19,97
25	-30,53	-16,48	67	-2,14	-5,59
26	-2,52	-14,24	70	-8,2	-17,43
27	-37,76	-18,03	71	-4,6	5,28
28	1,46	-17,05	72	18,05	14,47
29	48,09	-2,08	73	97,48	5,53
30	58,82	35,19	74	2,38	-0,84
31	-34,36	-6,81	75	-2,12	3,85
32	37,5	-36,36	80	5,28	4,35
33	-2,05	3,5	85	18,04	8,07
34	86,67	-50	90	5	2
35	13,34	-17,04	91	-26,59	5,39
36	-10,8	-15,51	92	9,19	1,74
37	33,33	-15,97	93	-7,56	-0,52
40	0,41	1,14	Total	2,5	-7,21
41	13,43	6,58			

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social. Nota: (1) agricultura, ramaderia, (2) silvicultura, (5) pesca, (10-14) extracció, (15) indústria d'aliments i begudes, (17) indústria tèxtil, (18) indústria de la confecció i de la pell, (19) preparació, assaonament i acabat del cuir, (20) indústria de la fusta i del suro, (21) indústria del paper, (22) edició i arts gràfiques, (24) indústria química, (25) fabricació de productes de cautxú i plàstics, (26) fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics, (27) metal·lúrgia, (28) fabricació de productes metàl·lics, (29) indústria de la construcció de maquinària i equipament mecànic, (30) fabricació de màquines d'oficina i equipaments informàtics, (31) fabricació de maquinària i material elèctric, (32) fabricació de material electrònic, d'equipament i d'aparells de ràdio, televisió i comunicacions, (33) fabricació d'equipament i instruments medicoquirúrgics, de precisió, òptica i rellotgeria, (34) fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs, (35) fabricació d'altre material de transport, (36) fabricació de mobles i altres indústries manufactureres, (37) reciclatge, (40) producció i distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calenta, (41) captació, depuració i distribució d'aigua, (45) construcció, (50) venda, manteniment i reparació de vehicles de motor i venda al detall de combustible, (51) comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, excepte de vehicles de motor, (52) comerç al detall, excepte de vehicles de motor, i reparació d'objectes personals i estris domèstics, (55) hoteleria, (60) transport terrestre i transport per canonades, (61) transport marítim i per vies de navegació interiors, (62) transport aeri i espacial, (63) activitats annexes als transports; activitats d'agències de viatges, (64) correus i telecomunicacions, (65) intermediació financera, excepte assegurances i plans de pensions, (66) assegurances i plans de pensions, excepte Seguretat Social obligatòria, (67) activitats auxiliars a la intermediació financera, (70) activitats immobiliàries, (71) lloguer de maquinària i equipament sense operari, d'efectes personals i estris domèstics, (72) activitats informàtiques, (73) recerca i desenvolupament, (74) altres activitats empresarials, (75) Administració pública, defensa i Seguretat Social obligatòria, (80) educació, (85) activitats sanitàries i veterinàries, servei social, (90) activitats de sanejament públic, (91) activitats associatives, (92) activitats recreatives, culturals i esportives, (93) activitats diverses de serveis personals.

4. PART III. EL MERCAT DE TREBALL A LES ILLES BALEARS

4.1 LA POBLACIÓ ACTIVA

4.1.1 Evolució de la població activa i de la població inactiva

De manera paral·lela al fort creixement de la població entre 16 i 64 anys que s'ha apuntat en l'apartat 3.1 sobre "l'evolució de l'estructura demogràfica", la població activa ha experimentat a les Balears un espectacular augment al llarg de l'actual dècada (vegeu el gràfic 7), que és una continuació del procés seguit des del 1993, de manera que presenta un increment de 160.400 persones d'acord amb l'EPA, cosa que representa un 39,3 %, un percentatge molt superior al valor espanyol (26,9 %). L'augment de la població activa equival a la incorporació de 21.000 noves persones l'any al mercat de treball, fet que representa un creixement anual mitjà del 4,6 % davant el 3,0 % del conjunt de l'Estat espanyol.

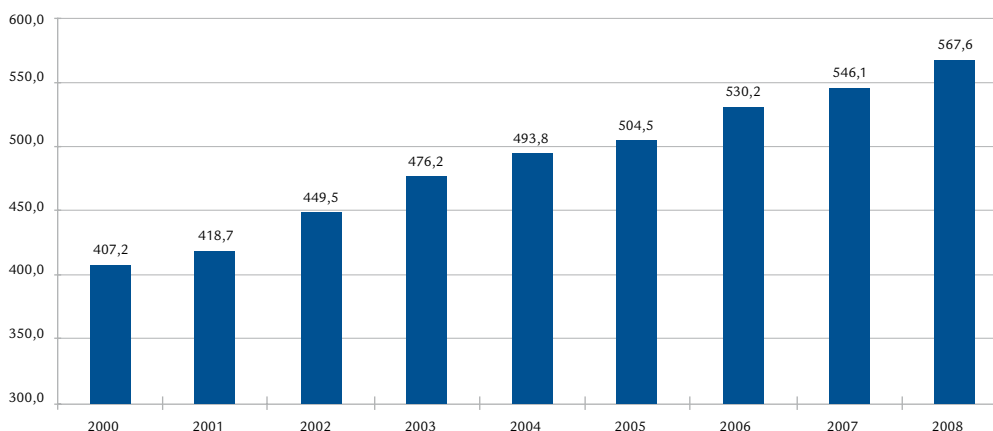
D'acord amb les dades de l'EPA, durant el 2008 la població activa es va situar en 567.550 persones, 21.450 més que l'any 2007, la qual cosa suposa en termes relatius un increment del 3,9 %. La població activa continuava aleshores augmentant a un ritme intens, quan l'activitat econòmica ja

presentava creixements molt moderats (vegeu el gràfic 8).

D'altra banda, és important també analitzar l'evolució de la població econòmicament inactiva, que juntament amb la població activa configura el total de la població de 16 i més anys. El 2008 la xifra de població inactiva se situa en 308.875 persones, un 0,8 % més que l'any anterior, amb diferències segons l'edat de les persones. Així, mentre que la població inactiva menor de 65 anys ha baixat un 1,2 %, la major de 65 s'ha incrementat un 3,5 %. La població inactiva des de l'any 2000 s'ha incrementat un 10,4 %, augment sensiblement inferior a l'experimentat per la població activa (39,3 %) durant el mateix període.

Segons el motiu de la inactivitat, tots els col·lectius experimenten un augment interanual, sobretot el grup de jubilats (+5,5 %); hem de tenir en compte que aquesta xifra augmentarà a mesura que la població vagi envellint. D'altra banda, els actius potencials, després de dos anys de baixada, experimenten també un increment interanual, si bé aquestes 4.801 persones representen solament l'1,6 % del total de població inactiva (vegeu el quadre 14).

Gràfic 7. Evolució de la població activa a les Balears (2000-2008)

Quadre 14. Evolució de la població activa i inactiva a les Illes Balears (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Pob. activa	504.450	530.225	546.100	567.550
Pob. inactiva	299.975	296.825	306.325	308.875
Inactius per la seva vinculació a l'activitat				
Actius potencials: totals	10.097	6.661	3.827	4.801
Actius potencials: desanimats	1.819	1.482	1.450	1.979
Altres inactius	288.059	288.683	301.049	302.095
Per classe principal d'inactivitat				
Estudiants	42.225	40.450	41.750	42.325
Jubilats	98.500	99.250	100.250	105.725
Tasques de la llar	92.400	93.250	99.275	101.025
Altres	66.850	63.900	64.975	59.775

Font: EPA (INE).

Així doncs, i vist el poc volum dels actius potencials, es desprèn que l'augment constant de població activa es deu en gran mesura a l'entrada de nous nadius a les Illes i no tant per un trànsit de persones que passen de la inactivitat a la situació d'activitat.

El quadre 15 mostra el creixement de la població activa per a diferents col·lectius sociodemogràfics; d'aquests, destaca que, si bé l'aportació en termes absoluts per sexes és molt similar, en termes relatius l'aportació de les dones és molt superior. En concret, mentre que la població activa femenina cresqué un 5,6 % el 2008, la masculina ho va fer, sensiblement menys, un 2,7 %.

Per edats, l'evolució reflecteix el creixement demogràfic, ja que, mentre que la població activa que té entre 16 i 24 és força estable

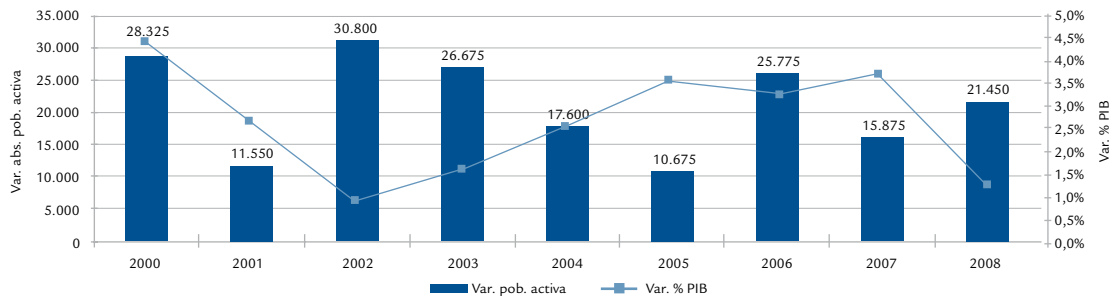
(-0,2 % el 2008), l'augment substancial es concentra en el grup central d'una edat entre 25 i 54 anys (+4 %) i sobretot en el grup dels majors de 54 anys (+7,9 %). Tanmateix, la segmentació que presenta més diferències és la relativa a la nacionalitat, en la qual, mentre que els espanyols mostren una tendència a l'estabilitat, amb un increment el 2008 de l'1 %, els estrangers presenten creixements destacats (un 2,5 % els provinents de la UE-27 i un 18,8 % els extracomunitaris). En aquest sentit, les dades palesen que la principal explicació de l'augment de la població activa dels darrers anys es fonamenta en l'entrada de nova població, fet que explicaria l'afebliment de la relació positiva entre evolució de la població activa i cycle econòmic, que s'observa en el gràfic 8. És a dir, la població activa a les Illes creix a un fort ritme independentment del cycle econòmic.

Quadre 15. Evolució de la població activa total, per sexe, edat i nacionalitat, a les Illes Balears (2000-2008)

Anys	TOTAL	SEXE		EDAT			NACIONALITAT		
		Homes	Dones	16 a 24 anys	25-54 anys	55 i més anys	Espanyols	UE	NO UE
2000	407,2	240,1	167,0	58,9	308,9	39,4	-	-	-
2005	504,5	289,5	214,9	63,2	388,9	52,3	406,5	17,4	80,5
2006	530,2	304,0	226,2	64,0	408,9	57,4	420,4	27,9	81,9
2007	546,1	313,5	232,7	61,4	426,6	58,0	416,5	43,4	86,2
2008	567,6	321,9	245,7	61,3	443,7	62,6	420,7	44,5	102,4

Font: EPA (INE).

Gràfic 8. Variacions interanuals de la població activa i del PIB a preus constants a les Illes Balears (2000-2008)

Font: EPA (INE).

Pot sorprendre que el col·lectiu d'immigrants segueixi creixent en una conjuntura de crisi i d'augment de les xifres d'atur, però cal tenir en compte que aquests col·lectius preparen els seus plans migratoris a llarg termini, tarden a adonar-se de la situació real en el país de destinació i fins i tot coneixent-la les condicions són millors que als països d'origen.

4.1.2 Població activa per nivell d'estudis

Quant al nivell d'estudis acabats de la població activa balear, aquest és inferior al de la mitjana espanyola; a això, cal afegir-hi que les Balears són la comunitat autònoma amb el percentatge més baix de població activa amb estudis superiors, que és del 21,3 %, per comparació al 31,8 % espanyol (vegeu el quadre 16). Tanmateix, la comparació de les dades de l'EPA mostra com en el període 2005-2008 el nombre d'individus amb educació secundària ha augmentat a les Balears, mentre que el d'estudis superiors s'ha mantingut estable o fins i tot s'ha reduït (vegeu el quadre 17).

Això no obstant, la desagregació per sexes mostra una evolució dissemblant, ja que, mentre que el nombre de dones ha augmentat en tots els nivells, des d'educació secundària fins a la superior, en el cas dels homes s'ha reduït el percentatge de la població activa amb estudis superiors.

Lligada a l'alta participació laboral dels joves a les Balears i del relatiu baix nivell educatiu, val a dir que les darreres dades disponibles, corresponents al 2006, mostren que la taxa d'abandonament escolar prematur⁵ se situava en el 29,9 % a l'Estat espanyol, mentre que a les Balears era del 34,9 %, quan la mitjana europea era del 15,3 % i la taxa marcada per l'Objectiu de Lisboa és del 10 %. Hi ha un fort biaix per sexes, de manera que el valor és molt superior en els homes (44,7 %) que en les dones (24,3 %), especialment a les Balears. En la mateixa línia, la taxa d'escolarització a 18 anys era del 39,7 % a les Balears i del 62,3 % en l'àmbit estatal. Per tant, una part important dels joves balears decideixen tenir un baix nivell educatiu a canvi d'una remuneració immediata, i aquestes decisions reforcen la situació d'un capital humà poc qualificat globalment de les generacions pretèrites.

La distribució de la població activa segons la relació de parentiu (vegeu el quadre 18) ens aproxima a l'anàlisi de l'activitat de les llars. El canvi de cicle viscut durant l'any 2008 ha provocat un canvi significatiu: augmenta la proporció de dones actives que exerceixen de persona principal de la llar (passa del 36,9 % al 41,2 % just en aquest any), mentre que baixa l'activitat dels homes caps de família.

⁵ Percentatge de persones de 18 a 24 anys que no estan escolaritzades i que tenen com a estudis màxims l'educació secundària obligatòria o nivells educatius anteriors. Font: Ministeri d'Educació. Instituto de Evaluación. *Sistema estatal de indicadores de la educación 2007*.

Quadre 16. Distribució percentual de la població activa per nivell d'estudis i comunitat autònoma (2008)

	Fins a educació primària	Educació secundària (1a etapa)	Educació secundària (2a etapa)	Educació superior i doctorat
Total	15,8	28,4	24,0	31,8
Andalusia	18,7	34,3	20,3	26,7
Aragó	15,2	23,7	26,8	34,3
Astúries	10,7	28,2	24,6	36,5
Illes Balears	13,6	36,6	28,6	21,3
Canàries	20,2	29,8	24,7	25,3
Cantàbria	10,5	28,4	23,5	37,6
Castella i Lleó	16,7	26,5	23,0	33,8
Castella-la Manxa	21,3	33,1	21,4	24,2
Catalunya	18,5	24,8	25,2	31,6
Com. Valenciana	16,4	30,1	25,3	28,3
Extremadura	13,4	43,7	17,8	25,1
Galícia	12,9	33,2	21,1	32,9
Madrid	10,5	21,0	28,2	40,2
Múrcia	21,5	31,2	21,4	25,9
Navarra	10,5	24,8	25,7	39,0
País Basc	7,7	22,2	23,1	47,0
La Rioja	15,8	26,0	25,7	32,4

Està sociològicament estudiat⁶ que en moments baixos del cicle econòmic, quan disminueix l'ocupació i augmenta l'atur, algunes persones (la majoria dones) que no cercaven feina ho fan per corregir la mala situació de les famílies per la pèrdua de feina d'algun dels membres. S'estableix una mena d'estratègia de «compensació» a les llars: la pèrdua de la feina del sustentador principal multiplica el nombre de membres de la llar que cerquen feina, i

s'indueix especialment a aquest comportament dones d'edats relativament majors, cònjuges abans inactives des del punt de vista laboral⁷. El darrer any el nombre de dones actives ha augmentat en 13.000 persones a les Balears, com a conseqüència de l'efecte de l'anomenada ocupació addicional. Així, tot i que el nombre de dones ocupades no ha disminuït —com es veurà més endavant (vegeu el quadre 24)—, sí que ha augmentat el nombre de dones aturades.

Quadre 17. Distribució percentual de la població activa, per nivell d'estudis i sexe, a l'Estat espanyol i a les Illes Balears (2005, 2007 i 2008)

	Fins a educació primària			Educació secundària (1a etapa)			Educació secundària (2a etapa)			Educació superior i doctorat		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008
Total												
Espanya	17,2	15,8	15,8	28,4	28,4	28,4	23,0	24,0	24,0	31,3	31,8	31,8
Illes Balears	15,6	16,0	13,6	36,4	35,9	36,6	26,4	25,8	28,6	21,6	22,3	21,3
Homes												
Espanya	19,4	17,7	17,7	31,0	30,9	30,9	21,8	23,0	23,0	27,7	28,4	28,5
Illes Balears	17,3	18,1	15,7	39,5	38,6	39,4	25,7	23,8	26,9	17,6	19,5	18,2
Dones												
Espanya	14	13,2	13,2	28,4	28,4	25,2	24,6	25,2	25,5	36,6	36,5	36,1
Illes Balears	13,4	13	10,9	35,9	35,9	33,0	27,3	28,6	31,1	27,0	26,2	25,3

Font: EPA (INE).

⁶ Carbonero, M. A. (1997): *Estrategias laborales de las familias en España*, Consejo Económico y Social, Madrid.

⁷ Observatorio de Relaciones Laborales, «El empleo femenino en la crisis: algunas razones para su resistencia», CAUCES, *Cuadernos del Consejo Económico y Social*, primavera del 2009.

Quadre 18. Població activa a les Balears segons la relació de parentiu amb la persona de referència de la llar per sexe (2007 i 2008)

	2007			2008		
	Total	Dones	Homes	Total	Dones	Homes
Persona de referència	248.937	85.819	163.118	262.038	101.133	160.905
Cònjuge	171.132	99.772	71.360	177.743	97.749	79.994
Fill/ fillastre	96.294	35.066	61.227	90.885	33.421	57.463
Gendre/nora	2.697	597	2.099	3.996	1.416	2.581
Nét/néta	2.328	440	1.887	1.941	301	1.640
Pare/mare/sogres	3.671	2.111	1.560	3.947	2.007	1.940
Altres	14.461	5.186	9.275	17.964	6.159	11.804
Pers. domèstic	2.012	2.012		621	621	
Sense parentesc	4.572	1.650	2.922	8.418	2.828	5.590
Total	546.104	232.653	313.448	567.553	245.635	321.917

Font: EPA (INE).

4.1.3 Evolució de la taxa d'activitat

Tal com s'ha vist amb l'augment de la població activa durant l'any 2008, tot i el curs negatiu dels principals indicadors econòmics, la taxa d'activitat de les Illes, encara que lleugerament, s'ha incrementat respecte del 2007 0,7 punts percentuals i s'ha situat en el 64,8 % l'any 2008. Aquest increment suposa una continuació del procés d'augment de la taxa d'activitat viscut en l'actual dècada, que ha passat del 59,1 % l'any 2000 al 64,8 % l'any 2008. És més, la posició de les Balears com la comunitat autònoma amb la taxa d'activitat més elevada l'any 2000 s'ha mantingut al llarg de tot el període, tot i partir de valors molt més elevats i d'inserir-se en un context de creixement generalitzat de la taxa d'activitat a totes les comunitats autònomes.

La desagregació per sexe i edat (vegeu el quadre 19) mostra que la posició de taxa d'activitat més alta a les Balears per comparació a la gran majoria de comunitats autònomes es manté. L'any 2008 es caracteritza per un augment de la taxa d'activitat femenina de més d'un punt percentual (passa del 54,4 % el 2007 al 56 % el 2008), la segona més alta de l'Estat per darrere de Madrid (56,5 %), i per un estancament en el cas de la taxa masculina. Des de la perspectiva temporal, destaca l'augment entre les dones, amb un increment de la taxa de participació de més de 8 punts percentuals respecte del 2000 i

de 2,8 punts respecte del 2005. S'han reduït així les diferències respecte dels homes de 22,9 punts l'any 2000 a 17,6 punts el 2008.

Dins la fortalesa que suposa l'alta taxa d'activitat de la població balear, cal fer esment del valor particular del grup de menors de 25 anys per la connexió que té amb les decisions educatives. En efecte, la taxa d'activitat dels menors de 25 anys, però especialment la del grup d'edat entre 16 i 19 anys (34,1 % a les Balears vs. 29,7 % a l'Estat) és en bona mesura el resultat d'optar pel mercat laboral en substitució de l'alternativa de continuar en el sistema educatiu, tal com reflecteixen les taxes d'abandonament escolar prematur esmentades anteriorment. De totes maneres, cal remarcar que des del 2005 la taxa d'activitat dels menors de 25 anys ha baixat del 59,1 % al 55,5 %. D'altra banda, la taxa d'activitat del grup d'edat comprès entre 25 i 54 anys ha augmentat 2,8 punts percentuals respecte del 2005 i la del grup d'edat major de 54 anys ha experimentat un augment de 2,2 punts.

En el grup d'edat central hi ha bona part dels nous nats, fet que ha ajudat a incrementar les seves taxes d'activitat. De fet, s'observa en el quadre 19 com, mentre que entre els espanyols la taxa d'activitat ha passat del 60,4 % al 61,5 % entre el 2005 i el 2008, en el cas dels estrangers l'augment és de 12,6 punts percentuals en el cas dels comunitaris i de 0,4 en el cas dels extracomunitaris, que presenten el 2008 una taxa d'activitat del 83,9 %.

Quadre 19. Evolució de la taxa d'activitat, per sexe, edat i nacionalitat, per comunitat autònoma (2005, 2007 i 2008)

Comunitat autònoma	Total			DONES			HOMES			Menors de 25 anys		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008
Espanya	57,4	58,9	59,8	46,4	48,9	50,5	68,8	69,3	69,5	52,1	52,4	52,5
Andalusia	54,3	56,3	57,6	41,5	44,7	46,9	67,6	68,2	68,6	51,7	52,6	53,6
Aragó	56,6	58,8	59,3	45,4	49,7	50,4	68,0	68,1	68,3	54,4	50,9	50,8
Astúries	48,1	50,5	52,7	38,0	42,4	45,2	59,3	59,5	61,0	41,3	42,3	45,6
Illes Balears	62,7	64,1	64,8	53,2	54,4	56,0	72,4	73,7	73,6	59,1	56,4	55,5
Canàries	59,4	61,0	60,9	48,7	51,6	51,3	70,2	70,6	70,7	49,6	51,1	49,5
Cantàbria	54,7	56,2	56,9	43,6	46,5	47,6	66,5	66,5	66,8	46,5	44,4	43,7
Castella i Lleó	52,5	53,7	54,5	41,2	43,6	45,1	64,1	64,0	64,2	46,2	45,6	46,3
Castella-la Manxa	54,0	56,0	57,1	39,9	43,0	45,4	68,3	69,0	68,7	52,1	54,6	53,8
Catalunya	61,3	62,5	63,2	51,2	53,1	54,4	71,8	72,2	72,3	58,5	57,1	56,7
Com. Valenciana	58,6	60,1	61,1	47,4	50,0	51,6	70,3	70,5	70,8	55,1	57,2	56,8
Extremadura	51,6	52,9	53,5	39,6	41,6	42,5	64,0	64,3	64,8	49,5	47,3	48,5
Galícia	53,0	54,3	55,1	44,3	46,0	47,2	62,6	63,3	63,7	46,8	45,1	45,5
Madrid	62,4	63,9	64,6	53,1	55,3	56,5	72,5	73,2	73,3	52,3	53,9	52,6
Múrcia	57,8	60,5	61,8	44,6	47,9	50,9	71,0	72,8	72,4	55,1	55,3	57,9
Navarra	59,6	60,8	61,2	49,6	50,9	52,3	69,8	70,9	70,1	48,3	50,1	48,8
País Basc	56,9	57,6	58,1	47,0	48,9	49,6	67,4	66,9	67,0	44,6	42,9	43,5
La Rioja	59,4	59,0	59,9	47,9	47,7	49,9	70,9	70,1	69,8	54,8	52,3	49,3

Comunitat autònoma	Entre 25 i 54 anys			Majors de 54 anys			ESPANYOLS			UE-27			NO UE		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008
Espanya	80,9	82,8	83,8	19,1	19,9	20,8	55,7	56,8	57,5	57,5	70,8	71,1	79,1	78,3	79,3
Andalusia	74,9	77,5	79,2	16,6	17,1	17,7	53,5	54,7	56,1	44,5	69,6	66,3	78,1	78,9	78,1
Aragó	83,8	87,4	87,3	18,1	19,1	20,2	54,6	56,0	56,3	81,2	88,5	82,1	82,2	81,9	83,6
Astúries	74,4	77,9	80,4	14,3	15,9	17,4	47,9	49,6	51,4	74,0	66,2	77,0	53,8	81,9	86,0
Illes Balears	83,2	85,2	86,0	22,8	23,9	25,0	60,4	61,3	61,5	50,5	69,0	63,1	83,5	78,7	83,9
Canàries	78,3	80,2	80,3	21,2	22,6	23,0	57,7	58,9	59,1	62,4	65,4	56,8	77,6	76,8	76,1
Cantàbria	79,7	82,0	82,6	17,6	18,9	20,2	53,9	55,2	55,8	51,7	67,0	68,0	80,4	78,1	78,6
Castella i Lleó	81,1	82,7	83,5	16,1	16,8	17,6	51,6	52,5	53,0	74,8	77,3	80,5	77,8	75,7	79,8
Castella-la Manxa	78,5	80,0	81,1	15,8	16,6	17,3	52,3	54,0	54,5	70,9	81,2	84,3	80,9	76,4	78,4
Catalunya	85,0	86,4	87,1	22,0	23,3	24,3	59,5	60,1	60,6	70,0	73,5	75,8	75,7	76,9	77,6
Com. Valenciana	81,2	82,9	83,9	19,7	20,2	21,6	56,6	58,3	58,8	45,3	59,5	58,7	80,6	76,1	80,1
Extremadura	76,4	77,8	79,1	14,8	16,4	15,5	51,3	52,6	53,0	60,5	60,0	70,6	70,3	62,0	69,2
Galícia	80,1	83,1	84,0	18,7	18,0	18,7	52,8	53,6	54,3	56,9	70,4	62,2	66,1	73,2	78,3
Madrid	85,0	86,9	87,8	23,0	23,8	24,8	59,4	60,6	61,0	74,6	78,8	82,5	83,0	82,0	81,4
Múrcia	78,1	81,0	81,7	17,5	19,3	20,8	54,9	56,6	57,6	37,5	56,7	72,4	80,7	84,2	81,9
Navarra	85,5	86,6	87,7	20,7	21,6	21,2	57,8	59,2	58,9	75,0	71,3	78,4	81,3	77,5	81,7
País Basc	84,3	85,4	86,2	18,0	19,5	19,8	56,2	56,7	56,9	69,8	76,9	79,3	79,5	75,3	78,0
La Rioja	84,4	84,4	85,7	20,8	19,2	20,8	57,0	56,0	56,9	79,3	82,7	81,4	80,2	76,8	76,8

Font: EPA (INE).

4.2 LA POBLACIÓ OCUPADA

4.2.1 Evolució de la població ocupada i de l'afiliació a la Seguretat Social

El gràfic 9 compara el creixement interanual de l'ocupació a partir de les dues principals fonts estadístiques disponibles: per una banda, les dades de treballadors d'alta a la Seguretat Social de la Tresoreria General de la Seguretat Social (TGSS) i, per una altra, el nombre d'ocupats que publica trimestralment l'INE a través de l'enquesta de població activa (EPA). Es donen diferències notables entre els dos registres, degudes principalment al concepte utilitzat per una i altra font a l'hora de parlar de població ocupada.⁸

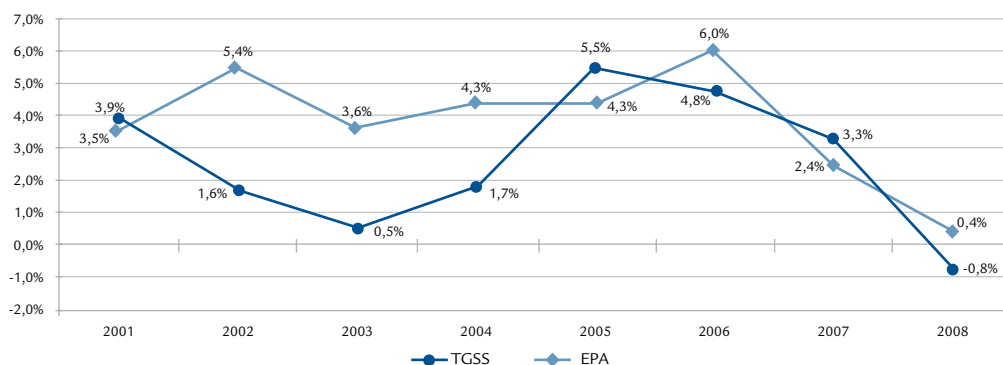
L'any 2008, mentre que les dades de l'EPA mostren un lleuger augment en el nombre de persones ocupades del 0,4 %, els registres d'afiliació presenten un balanç negatiu, amb un descens en el nombre d'ocupats a les Balears del 0,8 %.

Tot i que les dades de l'EPA mostren un creixement de l'ocupació a les Balears per al conjunt de l'any 2008, l'anàlisi en una escala

temporal menys agregada il·lustra l'intens canvi de cycle econòmic experimentat en el decurs d'aquest any. En efecte, les dades d'afiliació a la Tresoreria General de la Seguretat Social del gràfic 10 indiquen com, mentre que els primers mesos del 2008 es mantingueren ritmes de creixement interanual superiors al 2 %, posteriorment s'observa un clar patró decreixent, que s'accentuà a partir del mes de setembre, moment en què l'afiliació va passar a reduir-se a taxes entre el -4 % i el -5 %. D'aquesta manera, doncs, el mes de desembre del 2008 es va tancar amb 19.300 afiliacions menys que el mateix mes de l'any 2007.

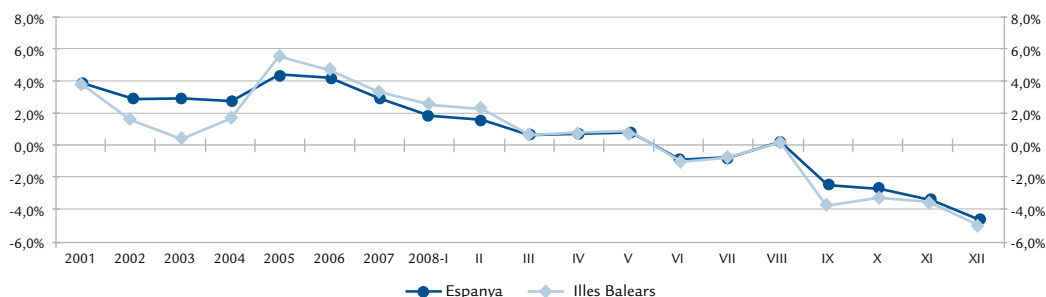
Per illes, la reducció de l'afiliació durant el 2008 ha estat més accentuada a Menorca (-2,3 %) que no a Mallorca (-0,8 %) i a les Pitiüses (0,6 %). Tanmateix, l'evolució de l'afiliació a la Seguretat Social mostra una tendència similar entre els anys 2001 i 2005, amb un creixement acumulat del 7,4 % a Mallorca, del 7,3 % a Menorca i del 6,4 % a les Pitiüses (vegeu el quadre 20). En canvi, des del 2006 el comportament de Menorca ha estat menys expansiu, en línia amb el que s'ha apuntat anteriorment respecte de l'evolució del VAB.

Gràfic 9. Taxes de creixement interanual de l'afiliació a la Seguretat Social i la població ocupada segons l'EPA a les Balears (2001-2008)

⁸ Segons l'EPA, la població ocupada són totes aquelles persones de 16 o més anys que durant la setmana de referència han tingut una feina per compte aliè o per compte propi, independentment de la formalització de la relació laboral, per la qual cosa la xifra publicada per l'EPA és superior a les dades d'afiliació. D'altra banda, l'afiliació és un acte administratiu mitjançant el qual la Tresoreria General de la Seguretat Social reconeix la condició d'incloure en el sistema de la Seguretat Social la persona física que realitza una activitat. Cal recordar que les dades d'afiliació es refereixen més a relacions amb la Seguretat Social (altes) que a persones treballadores, ja que els pluriocupats apareixen comptats diverses vegades.

Gràfic 10. Taxes de creixement interanual de l'afiliació a la Seguretat Social a les Balears i a l'Estat espanyol (2001-2008)

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

Quadre 20. Taxes de creixement anual de l'afiliació a la Seguretat Social per illes (2001-2008)

Illes Balears	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mallorca	3,8	1,3	0,1	1,8	5,6	4,7	3,4	-0,8
Menorca	4,6	3,3	3,0	2,3	5,0	2,7	1,7	-2,3
Pitiüses	4,0	3,0	1,8	0,8	5,6	6,4	3,4	0,6
Illes Balears	3,9	1,6	0,5	1,7	5,5	4,8	3,3	-0,8

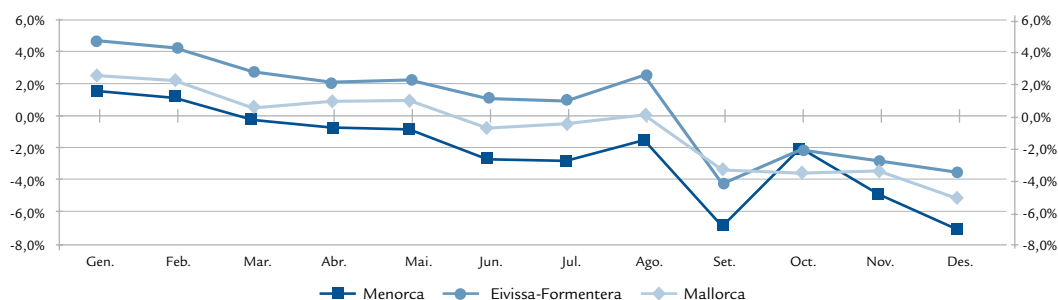
Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

En el gràfic 11 sobre les variacions interanuals de l'afiliació per illes durant el 2008, s'observa com Menorca presenta variacions negatives a partir del mes de març, mentre que en el cas de Mallorca fins al mes de juny no es registra cap valor negatiu. D'altra banda, a les Pitiüses no és fins al mes de setembre, mes on el descens interanual és, com s'ha comentat, generalitzat i molt accentuat.

4.2.2 Ocupats per activitat econòmica

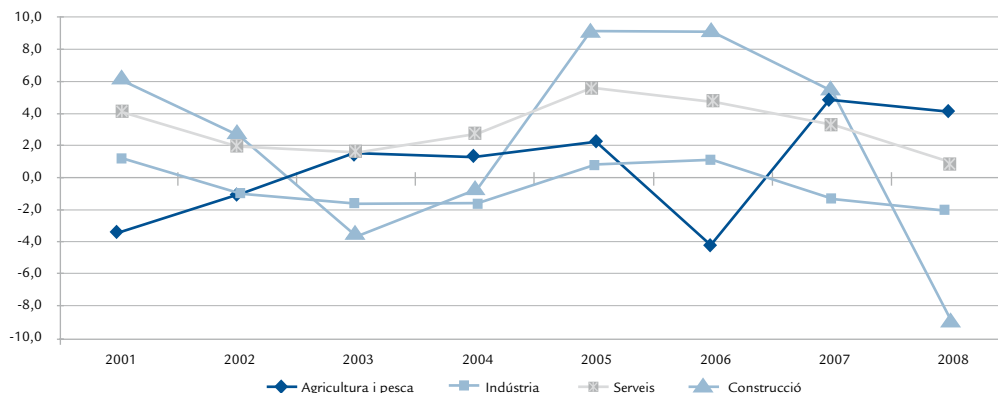
Quant a la desagregació de l'afiliació a les Balears per sectors econòmics, les dades de la TGSS mostren un comportament molt distint entre si (vegeu el gràfic 12). Així, el descens de l'ocupació es concentra en el sector de la construcció, que perd 6.235 dels seus ocupats (un 9 %) respecte del 2007.

Gràfic 11. Taxes de creixement interanual de l'afiliació a la Seguretat Social per illes i mesos (2008)

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

Gràfic 12. Taxes de creixement anual de l'afiliació a la Seguretat Social, per sectors econòmics, a les Balears (2001-2008)

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

D'altra banda, el sector industrial segueix la tendència iniciada anys enrere i també registra el 2008 un descens en el nombre d'afiliacions, concretament un 2,2 % (683 afiliats menys). Quant als serveis, aquests cresqueren un 0,9 % (3.064 afiliacions més), en gran mesura gràcies al sector públic. El mes de setembre del 2008 és quan més clarament es veu el punt d'inflexió en el descens de l'afiliació: el descens interanual del global de l'afiliació és del -3,7 %, descens que es dona en cada un dels sectors econòmics, però sobretot en la construcció (-14,5 %).

Aquesta evolució acumulada ha accentuat el grau d'especialització de l'economia balear, en què el pes de la construcció i dels serveis va augmentar entre els anys 2000 i 2007, mentre que va disminuir el de l'agricultura i la indústria.

Val a dir que, si bé l'especialització sectorial en l'àmbit estatal ha seguit la mateixa tendència, els valors són força distants, ja que els pesos dels sectors agrícola, industrial, de la construcció i dels serveis l'any 2008 eren del 6,3 %, 13,9 %, 11,5 % i 68,3 %, respectivament (vegeu el gràfic 13). Un fet destacat del canvi de cicle el 2008 és, precisament, que el sector que ha patit un canvi de conjuntura més pronunciat és el de la construcció, amb una reducció interanual, com s'ha dit, del 9 %, mentre que el dels serveis, tot i reduir el ritme de creixement, l'ha mantingut en valors positius (0,9 %). S'ha de recalcar que la construcció és un sector intensiu en mà d'obra i el fet que hagi experimentat una caiguda econòmica tan accentuada repercuteix inevitablement en una pèrdua important de treballadors ocupats.

Gràfic 13. Pes de l'afiliació per sectors econòmics a l'Estat espanyol i a les Illes Balears (2008)

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

Tanmateix, l'especialització balear en el sector dels serveis, per comparació al conjunt de l'Estat espanyol, suposa que l'efecte de la crisi econòmica sigui a curt termini menys intensa, a la vegada que fenòmens com els ERO siguin menys freqüents.

La desagregació de l'afiliació per activitats econòmiques permet tenir una visió més detallada de quines són les activitats que han experimentat processos més intensos de creació/destrucció d'ocupació. Amb aquest objectiu, el quadre 21 presenta l'evolució de l'afiliació per a dos espais temporals: el període 2005-2007 i el canvi de cycle visualitzat en comparar l'afiliació dels anys 2007 i 2008. La comparació dels dos períodes permet destriar quines són les activitats amb un lligam més gran amb el cycle econòmic, quines són les que tenen un caràcter més emergent amb independència del cycle i quines presenten un perfil més decreixent amb independència de l'evolució general.

Els principals fets estilitzats són els següents: en primer lloc, el conjunt de sectors amb una capacitat de generació d'ocupació en un àmbit quantitatiu rellevant és reduït —en concret, cinc activitats econòmiques (construcció, hotelaria, activitats sanitàries i veterinàries, educació i altres activitats empresarials) computen el 79 % de la generació de nova afiliació en el període 2005-

2007—; en segon lloc, una part molt substancial de l'evolució de l'afiliació està lligada a l'activitat residencial (construcció i activitats immobiliàries), que presenta un patró cíclic molt acusat —de fet, ambdues activitats destruïren més de 6.000 llocs de treball només l'any 2008—; en tercer lloc, les activitats que presenten un perfil creixent amb independència del cycle econòmic són activitats sanitàries i veterinàries (codi 85 de la CNAE-93), educació (80), altres activitats empresarials (74) i activitats recreatives, culturals i esportives (92); en quart lloc, les activitats econòmiques que destruïren ocupació tant en l'etapa expansiva com en la recessiva són bàsicament del sector industrial, a més de les activitats lligades a les assegurances (66).

No obstant això, es poden destacar algunes activitats que aconseguiren creixements de l'ocupació durant el 2008, algunes de les quals val la pena esmentar, no perquè es tracti d'activitats amb una importància quantitativa, sinó més aviat de tipus qualitatiu, atès el seu component tecnològic: així, va augmentar l'ocupació en les activitats de recerca i desenvolupament —que des del 2005 han més que duplicat el nombre d'afiliats—, el reciclatge, la producció i la distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calenta, així com també la fabricació de màquines d'oficina i equipaments informàtics.

Quadre 21. Evolució de l'afiliació per activitats econòmiques (2005, 2007 i 2008)

CODI CNAE-93	DESCRIPCIÓ	Mitjana 2005	Mitjana 2007	Mitjana 2008	Var. abs. 07-05	Var. (%) 07-05	Var. abs. 08-07	Var. (%) 08-07
	TOTAL	404.091	440.315	438.522	36.225	9,0	-1.793	-0,4
45	Construcció	60.315	69.379	63.144	9.064	15,0	-6.235	-9,0
55	Hotelaria	70.234	76.032	75.309	5.798	8,3	-724	-1,0
85	Activitats sanitàries i veterinàries, servei social	22.954	27.907	30.438	4.953	21,6	2.531	9,1
80	Educació	10.729	15.591	16.363	4.863	45,3	772	5,0
74	Altres activitats empresarials	31.048	34.734	35.143	3.686	11,9	408	1,2
51	Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, excepte de vehicles de motor i motos	17.739	19.342	19.041	1.604	9,0	-302	-1,6
92	Activitats recreatives, culturals i esportives	8.794	10.274	10.932	1.480	16,8	658	6,4
52	Comerç al detall, excepte de vehicles de motor i motos; reparació d'objectes personals i estris domèstics	53.278	54.483	53.894	1.206	2,3	-589	-1,1
90	Activitats de sanejament públic	1.630	2.798	2.858	1.168	71,6	60	2,2
60	Transport terrestre; transport per canonades	11.936	12.911	12.847	975	8,2	-65	-0,5
64	Correus i telecomunicacions	2.160	3.134	3.110	974	45,1	-24	-0,8
70	Activitats immobiliàries	6.325	7.186	6.546	861	13,6	-640	-8,9

CODI CNAE-93	DESCRIPCIÓ	Mitjana 2005	Mitjana 2007	Mitjana 2008	Var. abs. 07-05	Var. (%) 07-05	Var. abs. 08-07	Var. (%) 08-07
63	Activitats annexes als transports; activitats d'agències de viatges	9.449	10.082	10.352	632	6,7	270	2,7
01	Agricultura, ramaderia, caça i activ. relacionades	2.415	2.963	5.455	548	22,7	2.491	84,1
50	Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor i motos; venda al detall de combustible	8.848	9.368	9.411	520	5,9	43	0,5
65	Intermediació financera, excepte assegurances i plans de pensions	5.864	6.367	6.481	503	8,6	114	1,8
72	Activitats informàtiques	1.441	1.866	2.065	424	29,4	200	10,7
35	Fabricació d'altre material de transport	2.187	2.577	2.688	390	17,8	111	4,3
62	Transport aeri i espacial	4.437	4.764	4.766	327	7,4	2	0,0
02	Silvicultura, explotació forestal	88	382	423	293	331,9	41	10,8
28	Fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equipament	3.389	3.682	3.575	293	8,6	-107	-2,9
29	Indústria de la construcció de maquinària i equipament mecànic	676	921	1.004	245	36,2	83	9,0
22	Edició, arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats	2.466	2.686	2.621	220	8,9	-65	-2,4
15	Indústria de productes alimentaris i begudes	5.371	5.582	5.489	211	3,9	-93	-1,7
95	Llars que col·loquen personal domèstic	350	543	596	193	55,2	53	9,8
71	Lloguer de maquinària i equipament sense operari, d'efectes personals i estris domèstics	3.665	3.848	3.846	182	5,0	-2	0,0
20	Indústria de la fusta i del suro, excepte mobles; cistelleria i esparteria	2.042	2.196	2.154	154	7,5	-42	-1,9
67	Activitats auxiliars a la intermediació financera	1.769	1.917	1.921	149	8,4	4	0,2
73	Investigació i desenvolupament	236	364	415	127	53,8	51	14,1
93	Activitats diverses de serveis personals	7.478	7.562	7.469	84	1,1	-93	-1,2
37	Reciclatge	69	129	138	60	87,7	9	7,2
17	Indústria tèxtil	455	515	500	60	13,1	-15	-2,8
14	Extracció de minerals no metàl·lics ni energètics	523	562	551	39	7,5	-11	-1,9
40	Producció i distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calenta	1.214	1.244	1.259	30	2,5	15	1,2
30	Fabricació de màquines d'oficina i equips informàtics	47	55	68	8	17,4	14	24,7
05	Pesca, aqüicultura	60	67	71	7	11,2	4	6,3
99	Organismes extraterritorials	27	30	27	4	13,1	-3	-10,5
34	Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs	33	36	36	3	9,7	1	1,4
33	Fabricació d'equipament i instruments medicoquirúrgics, de precisió, òptica i rellotgeria	258	259	260	2	0,6	1	0,3
32	Fabricació de material electrònic; fabricació d'equipament i aparells de ràdio, TV i comunicacions	15	16	16	1	9,5	-1	-3,1
25	Fabricació de productes de cautxú i matèries plàstiques	131	117	98	-14	-10,5	-19	-16,0
61	Transport marítim, i per vies de navegació interiors	105	84	57	-21	-20,3	-27	-31,9
21	Indústria del paper	200	175	166	-25	-12,3	-9	-5,3
27	Metal·lúrgia	132	98	80	-34	-25,9	-18	-18,5
26	Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	2.717	2.658	2.489	-59	-2,2	-170	-6,4
24	Indústria química	566	495	494	-71	-12,6	-2	-0,3
	No tipificades	77	1	1	-76	-98,7	0	-
18	Indústria de la confecció i de la pel·leteria	691	565	517	-127	-18,3	-47	-8,4
36	Fabricació de mobles; altres indústries manufactureres	3.097	2.887	2.699	-210	-6,8	-188	-6,5
31	Fabricació de maquinària i material elèctric	732	490	455	-242	-33,0	-36	-7,3
19	Preparació, assaonament i acabat del cuir; fabricació, marroquineria i viatge	2.294	1.818	1.649	-476	-20,8	-169	-9,3
41	Captació, depuració i distribució d'aigua	1.877	1.239	1.316	-638	-34,0	77	6,2
66	Assegurances i plans de pensions, excepte seguretat social obligatòria	1.669	818	763	-851	-51,0	-55	-6,7
91	Activitats associatives	4.990	4.034	3.891	-956	-19,2	-143	-3,5
75	Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	22.797	20.470	20.555	-2.327	-10,2	85	0,4

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Tresoreria General de la Seguretat

L'anàlisi de les ocupacions més contractades durant l'any 2008 reafirma com la construcció mostra signes evidents de contracció, que repercuteixen també en el volum de contractació. Si bé el total de contractes ha patit un descens respecte del 2007 (-13,3 %), més gran entre els homes (-16,4 %) que entre les dones (-9,5 %), són les ocupacions vinculades a la construcció les que han experimentat un descens més accentuat: peons de la construcció (-30,2 %), picapedrers (-28,1 %), peons del transport i descarregadors (-27,5 %). Per contra, i així com s'ha vist amb les activitats econòmiques que segueixen generant ocupació, creix la contractació entre les dones en les activitats sanitàries i de servei social: auxiliars d'infermeria (6,2 %), animadores comunitàries (12 %) i infermeres (0,5 %).

D'altra banda, i des de la perspectiva de la qualificació dels llocs de treball, tant per als homes com per a les dones un nombre baix d'ocupacions de baixa qualificació explica prop del 50 % de la contractació generada (vegeu el quadre 22). En el cas de les dones, serveis de neteja (21,5 %), cambreres (14 %) i dependents de comerç (12,7 %). En el cas dels homes, ocupacions relacionades amb la construcció i l'hoteleria/restauració: picapedrers (13,6 %), cambrers (11,3 %), i peons de la construcció (8,7 %). Des d'aquesta perspectiva, doncs, el mercat no demana intensivament mà d'obra qualificada, fet aquest que esdevé un desincentiu per als joves per assolir nivells educatius més alts.

Quadre 22. Les deu ocupacions amb més contractació, per sexe, a les Balears (2008)

Dones	Absoluts	%	Acumulat	Var. 08/07
Personal de neteja d'oficina i hotels	38.460	21,5	21,5	-9,4
Cambreres, bàrmans i assimilats	25.090	14,0	35,5	-7,3
Dependents i exhibid. en tendes, magatzems	22.695	12,7	48,1	-12,6
Cuineres i preparadores de menjar	7.187	4,0	52,1	-12,8
Taquígrafes i mecanògrafes	6.726	3,8	55,9	-14,4
Aux. administratives amb tasques d'atenció al públic	6.724	3,8	59,6	-9,2
Auxiliars infermeria hosp.	5.069	2,8	62,5	6,2
Animadores comunitàries	3.760	2,1	64,6	12,0
Recepcionistes establiment distint oficina	3.530	2,0	66,5	-7,6
Infermeres	3.335	1,9	68,4	0,5
Total 10 ocupacions	122.576	68,4		-8,7
Total contractació dones	179.210			-9,5

Homes	Absoluts	%	Acumulat	Var. 08/07
Picapedrers	27.602	13,6	13,6	-28,1
Cambrers, bàrmans i assimilats	22.880	11,3	25,0	-0,6
Peons de la construcció d'edificis	17.557	8,7	33,6	-30,2
Cuiners i preparadors de menjar	10.557	5,2	38,9	-0,2
Personal de neteja d'oficina i hotels	9.746	4,8	43,7	-3,8
Peons del transport i descarregadors	9.010	4,5	48,1	-27,5
Dependents i exhibid. en tendes, magatzems	5.587	2,8	50,9	-12,1
Taxistes, conductors auto, furgoneta	4.131	2,0	52,9	-22,2
Peons indústries manufactureres	3.658	1,8	54,7	-33,3
Conductors de camions	3.405	1,7	56,4	-31,5
Total 10 ocupacions	114.133	56,4		-20,0
Total contractació homes	202.263			-16,4

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Contràriament, la contractació de les ocupacions que requereixen més qualificació s'ha vist incrementada, tot i que lleugerament, durant el 2008. Així, dins el grup de tècnics i professionals científics i intel·lectuals l'any 2008 es registraren 19.564 contractes, mentre que el 2007 foren 19.451. Tenint en compte el descens generalitzat de la contractació, és important recalcar com les ocupacions més qualificades no s'han vist afectades per aquesta recessió. Les ocupacions que experimenten un increment més gran de la contractació són les relacionades amb l'educació, amb els mitjans de comunicació i audiovisuals, i amb les activitats sanitàries, veterinàries i de servei social: professors d'ensenyament infantil (18,8 %), primari (13,2 %) i secundari (10,3 %), altres professionals de l'ensenyament (20,1 %), actors, directors de cine, ràdio, televisió i teatre (35,3 %), veterinaris (40,3 %), biòlegs (22,5 %) o agents d'igualtat d'oportunitats per a la dona (55,9 %).

4.2.3 Ocupats per règim, sexe, edat i nacionalitat

L'evolució dels treballadors d'alta segons el règim de cotització mostra canvis significatius en el període 2000-2007, amb un creixement més intens de l'afiliació en el règim general (25,6 %) que en el règim d'autònoms (13,6 %) i, sobretot, un fort augment en el règim especial de la llar, motivat en gran part per l'entrada d'estrangers en el mercat laboral de les Illes. Aquest règim va assolir el seu màxim l'any 2006, amb un total de 11.292 treballadors d'alta, dels quals un 75 % eren estrangers, coincidint amb el procés extraordinari de regularització de treballadors estrangers dut a terme l'any 2005. L'any 2007 s'observa un descens d'altres en aquest règim i

una posterior recuperació durant el 2008 (vegeu el quadre 23), any en el qual s'aprecia un descens en tots els règims tret de l'esmentat de la llar i del règim d'autònoms. Cal recordar que, arran de l'entrada en vigor de la Llei 18/2007, de 4 de juliol, en data 1 de gener de 2008 es va produir un canvi de classificació dels treballadors en els diferents règims de cotització, a partir del qual els treballadors per compte propi del règim especial agrari s'integraren en el d'autònoms, per la qual cosa s'acusa un fort descens en aquell primer règim, fet que dificulta una correcta anàlisi de les dades. Si bé l'evolució dels autònoms el 2008 està afectada també pel procés de regularització d'alguns països com Romania, s'observa com en el canvi de conjuntura del 2008 mentre que els afiliats del règim general es redueix, el d'autònoms creix. Quant al pes dels autònoms, aquest es manté en un ventall entre el 18 i el 20 % del total d'afiliació.

Quant a la desagregació de l'evolució de l'ocupació des d'una perspectiva dels grups sociodemogràfics que la formen (vegeu el quadre 24), cal dir que mostra una evolució que no és paral·lela entre aquests. En efecte, mentre que l'ocupació per sexes presenta un balanç positiu en ambdós casos per al global del període 2000-2007 —si bé amb més intensitat en el cas de les dones, que augmentaven el seu pes sobre el total del 39,5 % l'any 2000 al 44 % el 2008—, l'any 2008 ha suposat una ruptura en aquest augment continuat en les xifres d'ocupació. En aquest cas són els homes els que presenten un descens en el nombre de treballadors d'alta a la Seguretat Social (-2,3 %), mentre que les dones mostren un augment respecte del 2007 (1,2 %). Aquest fet està correlacionat amb el declivi en el sector

Quadre 23. Evolució de l'afiliació per règims de cotització (2000-2008)

	2000	2005	2006	2007	2008
R. General	283.386	324.458	341.957	356.010	350.189
R. Autònoms	74.209	79.637	81.271	84.305	88.333
R. Esp. Agrari	6.029	5.163	4.625	4.444	2.350
R. Esp. del Mar	2.303	2.235	2.134	2.102	2.061
R. Esp. de la Llar	3.894	9.753	11.292	8.834	9.311
Total	369.821	421.246	441.279	455.694	452.244

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

de la construcció, activitat econòmica fortament masculinitzada. Atesa la distinta composició per activitats econòmiques de l'ocupació masculina i la femenina, el balanç ocupacional del 2008 ha estat distint per a un col·lectiu i l'altre. No es tracta, per tant, que no hi hagi hagut dones que perdessin la feina durant el 2008, sinó que la relativa concentració femenina en activitats més resguardades (almenys fins al moment) de la crisi ha permès que, en conjunt, l'ocupació femenina hagi fins i tot crescut lleugerament.

En el cas de l'edat, s'observen dificultats perquè el creixement econòmic dels darrers anys es tradueixi en més ocupació dels joves: les dades d'afiliació a la Seguretat Social mostren una caiguda de l'ocupació dels joves entre els anys 2000 i 2007; en el cas dels joves que tenen entre 16 i 19 anys, l'afiliació va passar de 13.466 a 10.617, mentre que per al col·lectiu entre 20 i 24 anys passà de 43.495 a 37.559 persones. En canvi, els altres dos grups d'edat (entre 25 i 54 anys i els majors de 54 anys) sí que varen augmentar l'ocupació d'una manera significativa. L'any 2008, i com a punt d'inflexió, s'observa un descens de l'afiliació en el grup de menors de 25 anys i en el dels que tenen entre 25 i 54 anys respecte del 2007, del 9,5 % i del 0,2 %, respectivament, mentre que el grup d'edat de majors de 55 anys ha experimentat un augment del 3,7 %.

Pel que fa a la desagregació per nacionalitats, les dades de la Tresoreria mostren una dualitat des de l'any 2005, ja que, així com l'ocupació dels espanyols, tot i anar augmentant, ho ha fet devers el 2 % anual, la dels estrangers, especialment la dels extracomunitaris, ha anat augmentant a

ritmes accentuats. El 2008, mentre que l'afiliació entre els espanyols ha baixat un 1,6 %, la dels estrangers ha pujat un 5 % entre els comunitaris i un 1,4 % entre els extracomunitaris.

En resum, el perfil del col·lectiu més afectat per la destrucció de llocs de feina durant el 2008 és el dels homes, joves, de nacionalitat espanyola i lligats al sector de la construcció.

4.2.4 Ocupats per nivell d'estudis

Com ja s'ha vist en el cas de la població activa, la població ocupada de les Balears presenta un nivell d'estudis per sota de la mitjana espanyola. Així, les dades del 2008 mostren com sols un 22,1 % de la població ocupada de les Illes ha assolit estudis superiors, davant el 33,6 % de la mitjana espanyola. D'aquesta forma, les Illes es mostren a la coa de l'estat, molt lluny d'altres comunitats autònomes amb percentatges de població ocupada amb estudis superiors per sobre del 40 %: País Basc, Madrid i Navarra.

D'altra banda, el nivell formatiu de la població ocupada de les Illes no sembla millorar a un ritme suficient amb el pas dels anys: l'any 2008 es dona un menor percentatge de població amb estudis superiors que l'any 2007, i gairebé idèntic al del 2005. Ara bé, ha augmentat el pes de les persones que han assolit fins a la segona etapa d'educació secundària, fins al 29 %. Les diferències per sexe es fan patents una vegada més: les dones presenten més nivell formatiu que els homes. El canvi de cicle viscut durant el 2008 ha afectat més negativament les persones ocupades sense estudis (fins a

Quadre 24. Evolució de la població d'alta a la Seguretat Social, per sexe, edat i nacionalitat, a les Illes Balears (2000-2008)

ANYS	TOTAL	SEXE		EDAT			NACIONALITAT		
		Homes	Dones	De 16 a 24 anys	De 25 a 54 anys	55 i més anys	ESPANYOLS	UE	NO UE
2000	369.821	223.336	145.994	56.963	276.224	36.328	-	-	-
2005	421.246	242.492	178.751	47.664	326.131	47.334	359.208	23.301	38.736
2006	441.279	252.186	189.091	48.425	342.496	50.264	367.554	26.195	47.531
2007	455.694	259.214	196.476	48.176	354.188	53.251	374.978	34.673	46.043
2008	452.244	253.369	198.872	43.615	353.400	55.196	369.165	36.405	46.674

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

Quadre 25. Distribució percentual de la població ocupada per nivell d'estudis i comunitat autònoma (2008)

	Fins a educació primària	Educació secundària (1a etapa)	Educació secundària (2a etapa)	Educació superior i doctorat
Total	14,8	27,5	24,3	33,6
Andalusia	17,1	32,9	20,8	29,2
Aragó	14,7	23,2	26,9	35,3
Astúries	10,5	27,7	24,7	37,3
Illes Balears	13,1	35,8	29,0	22,1
Canàries	18,5	28,9	24,6	28,0
Cantàbria	10,6	27,9	23,4	38,3
Castella i Lleó	16,3	26,0	22,9	34,8
Castella-la Manxa	20,5	32,5	21,5	25,6
Catalunya	17,3	24,3	25,3	33,1
Com. Valenciana	15,7	29,4	25,1	29,8
Extremadura	12,0	42,5	18,4	27,2
Galícia	12,7	32,6	21,0	33,7
Madrid	9,7	20,0	28,5	41,8
Múrcia	20,2	30,4	21,7	27,7
Navarra	9,9	24,3	25,4	40,3
País Basc	7,5	21,5	22,8	48,1
La Rioja	15,4	25,2	26,0	33,4

Font: EPA (INE).

educació primària), que han patit un descens del 15 % respecte del 2007, mentre que les persones ocupades amb estudis fins a segona etapa de secundària han augmentat un 11,4 %.

Tanmateix, cal esmentar que, segons les dades de l'enquesta de població activa, la població ocupada amb estudis universitaris també ha patit un descens del 3,8 %.

Quadre 26. Distribució percentual de la població ocupada per nivell d'estudis i sexe, a l'Estat espanyol i a les Illes Balears (2005, 2007 i 2008)

	Fins a educació primària			Educació secundària (1a etapa)			Educació secundària (2a etapa)			Educació superior i doctorat		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008
Total												
Espanya	16,9	15,3	14,8	27,8	27,8	27,5	23,1	24,0	24,3	32,2	32,8	33,6
Illes Balears	15,2	15,6	13,1	36,0	35,1	35,8	26,9	26,1	29,0	21,9	23,1	22,1
Homes												
Espanya	19,1	17,2	16,6	30,7	30,5	30,2	22,0	23,1	23,3	28,2	29,1	30,1
Illes Balears	16,8	17,9	14,9	39,1	37,7	38,9	26,2	24,1	27,5	17,9	20,3	18,9
Dones												
Espanya	13,6	12,6	12,4	23,5	23,9	23,8	24,8	25,3	25,6	38,1	38,2	38,4
Illes Balears	12,8	12,6	10,7	31,5	31,6	31,7	28,1	28,9	31,4	27,7	26,9	26,5

Font: EPA (INE).

Aquest menor nivell d'estudis repercuteix en una menor qualificació de les ocupacions que desenvolupen els treballadors. La distribució de la població ocupada per grans grups d'ocupació mostra el menor percentatge de població ocupada a les Illes (7,8 %) en el grup de tècnics i professionals científics i intel·lectuals que al conjunt de l'estat (12,7 %). Contràriament, les Balears presenten un percentatge més gran de població en el grup de treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i venedors de comerç (20,4 % vs. 16,2 %) i en el grup d'artesans i treballadors qualificats d'indústries manufactureres, construcció i mineria (19,7 % vs. 15,7 %).

Per sexes, es donen diferències importants. Així, les dones presenten més pes en el grup de tècnics i professionals científics i intel·lectuals que els homes, tant a les Balears com al conjunt de l'Estat, però també en el grup de treballadors no qualificats (vegeu el quadre 27).

4.2.5 Evolució de la taxa d'ocupació

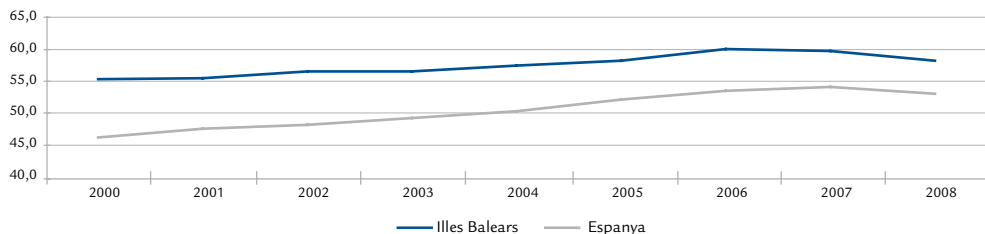
Aquest canvi de cicle viscut durant el 2008 s'ha traduït, com s'ha vist, en una reducció de la taxa d'ocupació a les Balears, que ha passat del 59,6 % el 2007 al 58,2 % el 2008. Aquest descens arriba després de l'important augment de l'ocupació a les Balears al llarg de la dècada actual, que ha permès que la taxa d'ocupació continuàs el procés alcista característic de les darreres dècades, ja que ha passat del 53,3 % l'any 2000 al 58,2 % el 2008 (vegeu el gràfic 14). Tanmateix, d'ençà del 2006 s'observa una reducció de la taxa d'ocupació, la qual cosa mostra la dificultat de l'economia balear els darrers anys per compassar el creixement de la població en edat laboral amb la generació d'ocupació, fet que també s'observa en l'àmbit estatal. Per comparació a la mitjana espanyola, la taxa d'ocupació balear s'ha mantingut per sobre de la mitjana espanyola, si bé s'observa una tendència convergent, ja que les diferències han passat de 9,1 punts a 5,2 punts entre els anys 2000 i 2008.

Quadre 27. Distribució percentual de la població ocupada, per ocupació i sexe, a l'Estat espanyol i a les Illes Balears (2005, 2007 i 2008)

Ocupació	Homes			Dones		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008
Illes Balears						
1 Direcció de les empreses i de l'administració pública	9,5	10,5	11,0	7,5	6,8	6,7
2 Tècnics i professionals científics i intel·lectuals	6,5	7,0	6,2	10,4	10,2	9,8
3 Tècnics i professionals de suport	8,3	10,3	9,0	10,2	9,8	8,5
4 Empleats de tipus administratiu	6,5	6,6	6,8	15,4	18,9	18,4
5 Treb.de serveis de restauració, personals, protecció i venedor de comerç	15,1	12,6	12,6	30,1	28,1	30,6
6 Treballadors qualificats en agricultura i pesca	2,8	2,7	2,8	0,8	0,8	0,5
7 Artesans i treb. qualificats d'indústries manufact., construcció i mineria	32,4	31,3	33,6	2,5	1,8	1,3
8 Operadors d'instal·lacions i maquinària; montadors	8,9	9,4	9,7	1,2	0,7	1,4
9 Treballadors no qualificats	9,4	9,1	8,0	21,9	22,9	22,9
0 Forces armades	0,5	0,4	0,3	0,1	0,0	0,1
Total nacional						
1 Direcció de les empreses i de l'administració pública	7,8	8,6	9,0	5,5	5,8	5,9
2 Tècnics i professionals científics i intel·lectuals	10,1	9,9	10,2	16,0	15,9	16,1
3 Tècnics i professionals de suport	10,5	11,2	11,4	12,7	12,9	13,0
4 Empleats de tipus administratiu	5,6	5,5	5,3	15,0	14,7	14,4
5 Treb.de serveis de restauració, personals, protecció i venedor de comerç	9,6	9,5	10,0	23,7	23,9	24,7
6 Treballadors qualificats en agricultura i pesca	4,0	3,3	3,3	1,6	1,3	1,2
7 Artesans i treb. qualificats d'indústries manufact., construcció i mineria	26,2	26,3	25,5	3,2	2,5	2,2
8 Operadors d'instal·lacions i maquinària; montadors	13,5	13,6	13,9	3,0	3,0	3,0
9 Treballadors no qualificats	12,0	11,5	10,8	19,3	19,9	19,5
0 Forces armades	0,7	0,7	0,7	0,1	0,1	0,1

Font: EPA (INE).

Gràfic 14. Evolució de la taxa d'ocupació a les Balears i a l'Estat espanyol (2000-2008)

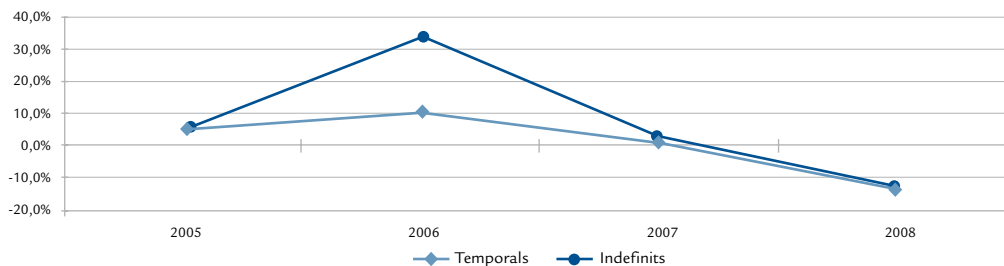
Font: EPA (INE).

De la mateixa manera que el que hem esmentat per a la taxa d'activitat, la comparació per comunitats autònomes torna a mostrar una posició alta de les Illes Balears, que se situa el 2008 com la segona comunitat autònoma amb la major taxa d'ocupació, per darrere de Madrid. La tendència a escurçar les diferències amb la mitjana espanyola es generalitza en tots els grups sociodemogràfics (vegeu el quadre 28). Tanmateix, la comparació dels anys 2005 i 2008 mostra com l'evolució de la taxa d'ocupació a les Balears no segueix un mateix patró: mentre que augmenta per a les dones, els espanyols i els de més de 54 anys, es redueix entre els homes, els menors de 25 anys i els estrangers. Entre aquests col·lectius, novament destaca per la caiguda (6,7 punts) el grup dels menors de 25 anys.

4.2.6 Ocupats per tipus de contracte i de jornada

Ja s'ha comentat que la contractació registrada durant l'any 2008 ha experimentat un notable descens respecte del 2007 (-13,3 %), tant entre la contractació indefinida (-12,3 %) com entre la temporal (-13,5 %). De totes maneres, és interessant destacar que entre els treballadors d'alta al règim general de la Seguretat Social el nombre de treballadors amb un contracte indefinit ha experimentat un augment del 2,4 %, mentre que els assalariats amb contracte temporal han patit un descens del 8,7 % (vegeu el quadre 29). D'altra banda, la modalitat de contractació fixa discontinua ha augmentat respecte del 2007, en concret un increment del 8,4 %, així com també el nombre global de treballadors d'alta a la Seguretat Social amb un contracte fix discontinu.

Gràfic 15. Variació relativa interanual de la contractació a les Balears segons el tipus de contracte (2005-2008)

Font: SOIB.

Quadre 28. Evolució de la taxa d'ocupació, per sexe, edat i nacionalitat, per comunitat autònoma (2005, 2007 i 2008)

Comunitat autònoma	Total			DONES			HOMES			Menors de 25 anys			Entre 25 i 54 anys			Majors de 54 anys			ESPANYOLS			UE-27			NO UE		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008
	Espanya	52,1	54,1	53,0	40,8	43,6	43,9	63,9	64,9	62,5	41,9	42,9	39,5	74,4	76,8	75,3	18,0	18,8	19,3	50,7	52,5	51,6	52,7	62,9	59,8	69,7	68,4
Andalusia	46,8	49,1	47,3	33,4	36,8	36,8	60,7	61,7	58,2	39,0	40,4	36,9	65,7	68,8	66,4	14,9	15,3	15,4	46,0	47,8	46,4	40,7	59,6	51,3	67,7	67,6	60,0
Aragó	53,3	55,7	55,1	41,5	46,1	46,2	65,3	65,5	64,0	47,4	44,0	40,6	79,4	83,6	81,8	17,5	18,3	19,6	51,7	53,4	53,1	72,7	82,0	71,6	73,9	72,7	70,4
Astúries	43,2	46,3	48,2	32,9	37,7	40,2	54,6	55,7	57,1	31,2	34,3	35,8	67,5	71,5	74,2	13,6	15,3	16,7	43,0	45,6	47,2	71,0	54,8	66,4	45,9	69,6	75,6
Illes Balears	58,2	59,6	58,2	47,9	49,8	49,9	68,6	69,5	66,4	48,7	47,9	42,0	78,3	79,9	78,2	21,7	23,0	23,9	56,4	57,6	56,6	46,1	64,3	51,7	75,3	69,1	70,7
Canàries	52,4	54,7	50,4	41,7	44,8	41,6	63,3	64,6	59,2	37,6	39,7	33,6	70,4	72,9	67,4	19,2	20,9	20,3	50,9	52,8	49,5	54,3	61,4	45,4	68,8	67,3	58,1
Cantàbria	50,1	52,9	52,9	38,4	42,8	43,3	62,4	63,6	62,9	38,1	38,2	35,3	73,4	77,4	77,2	17,0	18,4	19,5	49,5	52,1	52,0	50,5	58,9	59,0	67,6	69,3	69,8
Castella i Lleó	47,9	49,8	49,3	35,6	38,9	39,1	60,6	61,0	59,9	37,2	37,7	36,0	74,6	77,4	76,2	15,5	16,1	16,7	47,2	49,1	48,5	62,1	68,3	59,5	69,4	61,2	65,9
Castella-La Manxa	49,1	51,8	50,5	33,8	38,0	38,4	64,5	65,5	62,4	42,5	46,0	41,5	72,4	74,7	72,6	14,7	15,8	16,3	47,7	50,3	49,0	55,6	69,2	67,8	70,6	65,9	62,2
Catalunya	57,0	58,4	57,5	46,8	49,0	49,5	67,6	68,2	65,7	49,3	49,4	45,2	79,9	81,3	80,0	20,9	22,1	23,1	56,0	56,9	56,2	66,4	67,5	68,5	64,9	67,2	63,7
Com. Valenciana	53,5	54,9	53,7	41,8	44,3	44,6	65,5	65,7	63,0	44,4	46,3	41,8	75,2	76,5	74,8	18,4	19,2	20,1	51,8	54,0	52,9	43,0	50,5	48,3	71,3	65,2	63,5
Extremadura	43,5	46,0	45,4	30,7	33,7	33,3	56,6	58,5	57,7	35,5	34,9	34,4	65,6	68,9	68,7	13,1	14,8	13,4	43,3	46,0	45,1	54,3	33,8	67,4	55,4	49,1	46,6
Galícia	47,8	50,1	50,3	38,3	41,4	42,3	58,1	59,7	59,0	37,0	37,9	35,8	72,8	77,2	77,4	17,5	17,1	17,6	47,6	49,7	49,7	43,3	56,1	56,4	55,1	63,2	67,4
Madrid	58,1	59,9	59,0	49,0	50,9	51,1	68,0	69,6	67,5	43,7	44,8	41,5	80,1	82,4	81,3	22,1	22,7	23,0	55,6	57,3	56,3	70,0	72,5	72,8	75,3	73,7	71,1
Múrcia	53,2	55,9	54,0	39,5	43,1	44,0	66,9	68,5	63,8	46,5	46,2	44,2	72,7	75,9	72,4	16,6	18,2	19,1	50,9	52,7	51,7	33,2	50,2	60,3	71,6	75,8	65,3
Navarra	56,2	57,9	57,0	45,8	47,4	48,0	66,8	68,6	66,3	41,1	44,1	39,7	81,4	82,9	82,5	19,8	21,0	20,5	54,9	56,6	55,8	63,4	68,5	68,3	74,0	70,4	67,6
País Basc	52,7	54,1	54,3	42,5	45,0	45,8	63,6	63,7	63,3	36,0	35,6	35,1	78,7	80,7	81,2	17,4	18,8	19,1	52,2	53,6	53,7	64,5	67,4	65,7	68,8	60,7	65,7
La Rioja	55,7	55,6	55,3	43,2	43,7	45,0	68,3	67,4	65,4	47,0	43,8	38,5	79,6	80,4	79,9	20,3	18,7	20,1	54,0	53,5	53,8	74,0	76,9	69,2	70,4	66,5	61,2

Font: EPA (INE).

Quadre 29. Evolució de l'afiliació al règim general de la seguretat social per tipus de contracte i de jornada (2005-2008)

Tipus de contracte i jornada	2005	2006	2007	2008
Indefinits jornada completa	131.508	139.632	149.919	152.703
Indefinits jornada parcial	18.482	20.102	22.535	23.678
Indefinits fixos discontinus	28.455	28.861	30.095	31.000
Temporals jornada completa	103.049	109.043	107.684	96.373
Temporals jornada parcial	23.403	27.759	25.579	25.353
No consta	7.725	7.203	6.977	7.519
Total	312.621	332.600	342.789	336.625

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

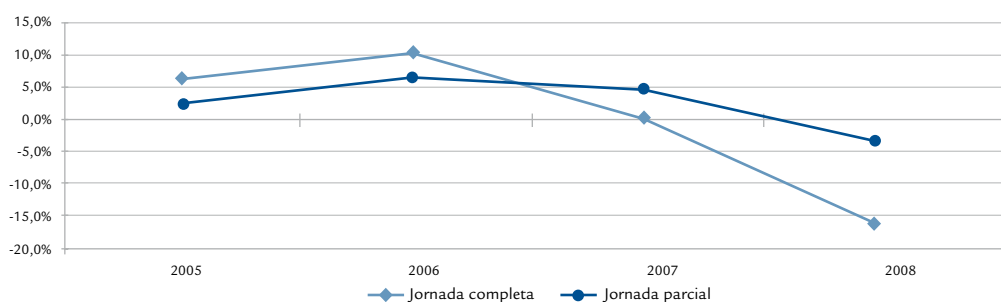
L'evolució de la contractació presenta augments interanuals importants: passa de 382.389 contractes l'any 2005 a 440.171 el 2007. El registre del 2008, amb 381.473 nous contractes amb centre de treball a les Illes Balears, se situa, doncs, per sota del registre del 2005. Els increments de contractació indefinida i temporal corren paral·lels (vegeu el gràfic 15), tret del 2006, en què l'augment de la contractació indefinida va ser molt superior. L'any 2008 els contractes indefinits suposen el 13,6 % del total de contractes registrats durant aquest any, percentatge similar al del 2007 (13,4 %).

Per illes (vegeu els quadres 71-74 de l'annex), els majors descensos interanuals de la contractació es donen a Mallorca (-14,1 %) i Menorca

(-14 %), mentre que a les Pitiüses el descens de contractes respecte del 2007 és menys acusat: 9,2 % a Eivissa i a Formentera fins i tot es registra un lleuger increment (+1,5 %).

Segons dades de la Tresoreria de la Seguretat Social, un 14,6 % dels treballadors d'alta al règim general de la Seguretat Social treballaven a temps parcial l'any 2008.⁹ De fet, els treballadors a jornada completa han disminuït respecte del 2007 un 3,3 %, mentre que els que ho fan a jornada parcial han augmentat un 1,9 %. De la mateixa manera, tal com es pot observar en el gràfic 16, la contractació registrada, tot i el descens general, ha davallat menys entre els contractes de jornada parcial que entre els de jornada completa.

Gràfic 16. Variació relativa interanual de la contractació a les Balears segons el tipus de jornada (2005-2008)

Font: SOIB.

⁹ Segons les dades de l'EPA, el percentatge de població ocupada a jornada parcial va ser el 2008 del 10,3% a les Illes i del 12% al conjunt de l'Estat.

La jornada a temps parcial és majoritària entre el col·lectiu femení. Així, i segons dades de l'enquesta de població activa, l'any 2008 a les Illes un 19,4 % de les dones treballava a jornada parcial, mentre que el percentatge es reduïa a un 3,6 % en el cas dels homes. Aleshores, el fet que la població ocupada a temps parcial hagi augmentat va molt lligat al fet que entre les dones no s'han perdut llocs de feina. Sembla, doncs, que la resistència de l'ocupació femenina deriva, entre d'altres circumstàncies, de diversos factors confluents: la participació més gran i més activa en el mercat de treball; l'especialització en activitats més dinàmiques i en bona mesura relacionades amb la prestació de serveis a les persones; l'acceptació sovint de condicions no desitjades, entre aquestes el fet de treballar a temps parcial. D'altra banda, el fet que les dones siguin més presents i tenguin més èxit en nivells més alts d'estudis pot determinar també,

sens dubte, una ocupació femenina més robusta en un moment de greu crisi econòmica.

4.2.7 La rotació laboral

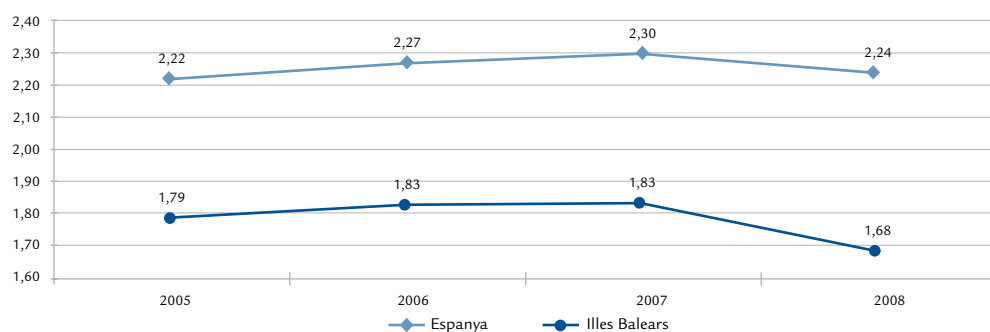
El 65,5 % de les persones contractades a les Balears durant el 2008 ha signat un sol contracte en tot l'any, i el 28,7 % ha formalitzat entre dos i tres contractes. L'índex de rotació laboral, calculat com la relació entre el nombre de contractes i el nombre de persones contractades al llarg de l'any, s'associa a aspectes com la temporalitat de la contractació, la inestabilitat laboral o el fet de tenir contractes successius de curta durada. Per al 2008 aquest índex s'ha situat en l'1,68, sensiblement inferior al del 2007, que fou de l'1,83. Hem de tenir en compte que el 2008 la contractació ha caigut un 13,3 % respecte de l'any anterior i el nombre de persones contractades, un 5,6 %.

Quadre 30. Persones contractades a les Balears segons la intensitat de rotació (2005-2008)

Contractes acumulats	2005	%	2006	%	2007	%	2008	%
1 contracte	138.263	61,5	143.091	59,8	144.486	60,1	148.609	65,5
2 contractes	52.322	23,3	56.776	23,7	56.039	23,3	48.859	21,5
3 contractes	18.432	8,2	21.067	8,8	20.964	8,7	16.308	7,2
4 contractes	7.166	3,2	8.364	3,5	8.543	3,6	6.138	2,7
5 contractes	3.224	1,4	3.873	1,6	4.047	1,7	2.643	1,2
6 contractes	1.659	0,7	1.907	0,8	2.115	0,9	1.326	0,6
7 contractes	1.004	0,4	1.127	0,5	1.112	0,5	785	0,3
8 contractes	622	0,3	702	0,3	699	0,3	499	0,2
9 contractes	396	0,2	513	0,2	503	0,2	339	0,1
10 contractes	301	0,1	353	0,1	344	0,1	288	0,1
Més de 10 contractes	1.467	0,7	1.606	0,7	1.531	0,6	1.231	0,5
Total	224.856	100,0	239.379	100,0	240.383	100,0	227.025	100,0

Font: SOIB.

Gràfic 17. Evolució de l'índex de rotació laboral a les Balears i a l'Estat espanyol (2005-2008)

Font: SOIB i SPEE.

Les dones experimenten més rotació que els homes, atès que acumulen més quantitat de contractes a l'any (1,75 enfront de l'1,63 dels homes).

En comparació a la mitjana estatal, les Illes es caracteritzen per una menor rotació laboral, tant el 2008 com durant tot el període analitzat (2005-08).

4.2.8 L'estacionalitat de l'ocupació a les Balears

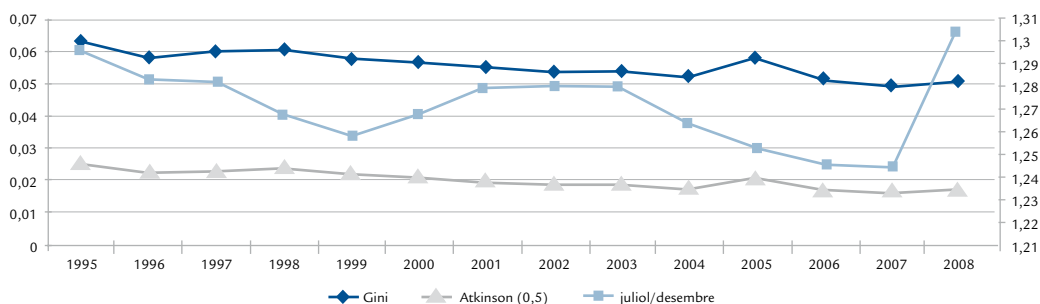
L'especialització de l'economia balear en el turisme de sol i platja i la manca d'activitats complementàries o substitutives d'igual magnitud els mesos d'hivern dibuixen un dels trets característiques de l'activitat econòmica balear: l'estacionalitat al voltant del període central de l'any.

En aquest apartat es presenta l'evolució de la disparitat en el nivell d'ocupació al llarg de l'any. Per analitzar l'estacionalitat s'han utilitzat tres indicadors que mesuren fins a quin punt es produeixen grans diferències en el nivell d'ocupació: (1) el percentatge que suposa l'ocupació el mes de juliol en comparació al mes de desembre, de manera que un valor superior a la unitat indica que el nivell d'ocupació del mes de juliol és superior al del mes de desembre, (2) l'índex de Gini, que és un índex que al contrari que l'anterior

té en compte el valor de cadascun dels dotze mesos de l'any i en què, prenent valors entre zero i la unitat, com menor és el valor menor és l'estacionalitat de l'ocupació al llarg de l'any i el contrari si el valor augmenta i, finalment, (3) l'índex d'Atkinson amb un coeficient d'aversion al risc de 2. Aquest darrer índex és molt més sensible a valors extrems (alts o baixos) que el de Gini, i en aquest cas es penalitza el valor de l'estacionalitat; igual que l'índex de Gini, com menor és el valor menor és l'estacionalitat.

El gràfic 18 presenta l'evolució de l'estacionalitat de l'ocupació a les Balears dels tres índexs al llarg del període 2000-2008. Entre els tres indicadors, com es podia esperar, el que compara el nivell d'ocupació dels mesos de juliol i desembre és el més variable, mentre que els altres dos indicadors, que inclouen el conjunt dels mesos de l'any, presenten valors més estables. Una primera conclusió destacable del gràfic 18 és la tendència a la reducció de l'estacionalitat des d'una perspectiva temporal àmplia, tendència que també és extrapolable a períodes anteriors més extensos. En aquest sentit, el quadre 31, en què es presenta l'evolució de l'afiliació a la TGSS amb base 100 l'any 2000, mostra clarament que la reducció de l'estacionalitat s'ha fonamentat en un major creixement relatiu dels mesos de la temporada baixa, especialment els primers mesos de l'any.

Gràfic 18. Evolució de l'estacionalitat de l'ocupació a les Balears (1995-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS.

Quadre 31. Evolució de l'ocupació per mesos i anys (2000-2008)

Mes	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	100	105,8	108,4	109,6	111	113,7	122,2	126,8	130,1
Febrer	100	105,5	107,9	108,2	110,5	112,9	121,1	126	128,8
Març	100	106,3	108,3	106,4	109,2	112,5	120,3	127,1	127,9
Abril	100	104,6	105,2	106,2	107,3	110,2	119,3	122,9	124
Maig	100	104,8	106,3	107,1	108,2	112,6	119,2	123	124,2
Juny	100	104,8	106,3	106,7	107,9	114,6	118,7	123,3	122,4
Juliol	100	103,9	105,3	106,2	107,9	115,5	118,5	121,9	121,3
Agost	100	102,6	105,8	105,9	107,1	114,6	118,2	121	121,3
Setembre	100	102,2	102,6	103,1	104,6	112,5	117,3	120,5	116
Octubre	100	101,7	103	104	107,4	114,7	117,7	120,4	116,5
Novembre	100	102,7	104,7	105,8	107,7	116,6	120,3	123,5	119,3
Desembre	100	102,9	104,3	105,1	108,2	116,9	120,6	124,2	118

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS.

Quant a l'evolució de l'estacionalitat el 2008, els tres índexs suggereixen que augmenta. Si bé l'elevat increment de l'índex que compara els mesos de juliol i desembre es podia esperar, atès que la crisi econòmica s'ha centrat en la part final de l'any, els altres dos indicadors corroboren aquesta evidència. En concret, l'índex de Gini passa d'un valor de 0,0049 l'any 2007 al 0,0051 el 2008, mentre que l'índex d'Atkinson passa del 0,0157 al 0,0168.

4.3 LA POBLACIÓ ATURADA

4.3.1 Evolució de la població aturada

El nombre total de demandants d'ocupació registrats a les oficines del SOIB va ser de 75.240 persones de mitjana durant l'any

2008. Del total de demandants, la majoria es trobava sense ocupació: el 66,3 % (els denominats DENOS).¹⁰ Els demandants que ja tenen una ocupació (fixos discontinus i altres) representen, per la seva banda, el 30,7 % del total de demandants d'ocupació i, finalment, els que tenen una disponibilitat limitada o demanen una ocupació específica representen el 3 % restant.

Si es comparen aquestes xifres amb les respectives del 2007, s'observa que en conjunt el total de demandants s'ha incrementat un 25,6%: en detall, els DENOS augmentaren un 31,9 %, mentre que els ocupats ho feren un 13,4 %. Aquest increment del 31,9 % dels DENOS balears és superior a la mitjana espanyola del 24,6 %.

Quadre 32. Evolució dels demandants d'ocupació segons el col·lectiu (2005-2008)

	TOTAL	OCUPATS		Disp. limitada / Demanen ocup. espec.	DENO		
		Fixos discontinus	Altres		Total	Altres no ocup.	Atur registrat
2005	58.027	10.331	6.368	1.956	39.372	1.033	38.340
2006	57.372	11.865	7.070	1.677	36.760	626	36.134
2007	59.891	12.790	7.594	1.718	37.788	545	37.243
2008	75.240	14.898	8.220	2.282	49.840	729	49.111

Font: SOIB.

¹⁰ Demandants no ocupats segons la terminologia del Ministeri de Treball i Formació, inclou les categories d'aturats registrats i altres no ocupats (demandants en jornada menor a 20 hores, demandants estudiants, demandants de serveis previs a l'ocupació). Els «altres no ocupats» són les persones demandants de feina que es considerarien aturades en l'Enquesta de Població Activa (EPA).

Efectivament, la distribució de la població demandant de feina presenta diferències notables entre les diferents comunitats autònomes espanyoles (vegeu el quadre 33). Així, les Balears es caracteritzen per un percentatge més elevat de demandants ocupats, a causa del pes dels fixos discontinus, amb una relació laboral lligada a activitats fortament estacionals, com ara el turisme. Contràriament, les Illes són de les comunitats autònomes amb el pes més baix dels aturats sobre el total de demandants, un 65,3 %, quan al conjunt de l'Estat aquest percentatge se situa en el 70,8 %.

Tot i que es donen diferències significatives entre les xifres d'atur de l'enquesta de població activa i les d'atur registrat als serveis d'ocupació,¹¹ la tendència que segueixen unes i altres corre paral·lela fins a l'any 2008, que presenta un clar punt d'inflexió. De fet, l'any 2007 ja es donaren

lleugers increments en les xifres d'atur, però és durant el 2008 quan la tendència alcista es consolida: l'atur presenta un augment interanual del 31,9 % segons els registres del SOIB i del 51,7 % segons les dades de l'EPA.

Aquest canvi de cicle arriba després d'uns anys –2004, 2005 i 2006– de descensos notables de les dades d'atur. La principal explicació d'aquest fet, en un context de creixement de l'ocupació més gran a les Balears que al conjunt de l'Estat (3,7 % vs. 3,4 %, d'acord amb l'EPA), rau en l'entrada de població activa en el mercat de treball en un ritme més gran que el de generació d'ocupació. Tot plegat ha suposat que la xifra d'aturats hagi augmentat en 8.124 persones en el conjunt del període expansiu 2000-2007. En canvi, l'augment de l'atur el 2008 és assignable tant a l'increment de població activa com al decrement de l'ocupació.

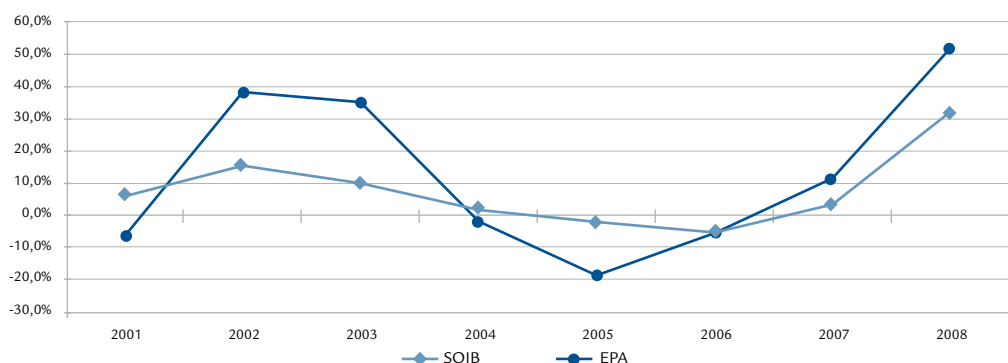
Quadre 33. Distribució dels demandants d'ocupació segons el col·lectiu i la comunitat autònoma (2008)

Comunitat autònoma	TOTAL	OCUPATS	Disp. limitada / Demanen ocup. espec.	DENO		
				Total	Altres no ocup.	Atur registrat
Andalusia	100,0	19,2	2,9	77,9	17,6	60,3
Aragó	100,0	24,7	4,0	71,3	4,5	66,9
Astúries	100,0	23,2	4,2	72,6	3,7	69,0
Illes Balears	100,0	30,6	3,0	66,4	1,1	65,3
Illes Canàries	100,0	10,1	2,9	87,0	1,6	85,4
Cantàbria	100,0	17,3	4,9	77,8	2,9	75,0
Castella i Lleó	100,0	15,5	3,0	81,5	2,8	78,8
Castella-la Manxa	100,0	18,2	3,4	78,4	3,1	75,4
Catalunya	100,0	17,0	5,4	77,6	1,1	76,4
Com. Valenciana	100,0	17,7	5,5	76,8	2,3	74,4
Extremadura	100,0	18,9	3,1	78,0	17,1	60,9
Galícia	100,0	13,7	6,2	80,1	2,9	77,2
Madrid	100,0	18,0	3,8	78,2	2,2	75,9
Múrcia	100,0	23,3	2,6	74,2	1,5	72,6
Navarra	100,0	28,4	3,4	68,2	1,6	66,6
País Basc	100,0	20,2	3,4	76,4	2,1	74,3
La Rioja	100,0	23,1	2,5	74,4	2,6	71,8
Total nacional	100,0	18,2	3,9	77,9	7,1	70,8

Font: SPEE.

11 L'EPA considera aturades aquelles persones que estan sense ocupació, en cerquen i estan disponibles per treballar. L'atur registrat no inclou algunes persones sense ocupació que sí que es consideren aturades a l'EPA, com ara els demandants sense feina que sol·liciten una feina per a un període inferior a tres mesos, demandants que cursen estudis o demandants que sol·liciten una feina de jornada inferior a 20 hores setmanals. Per tal d'apropar les dades d'atur als criteris de l'OIT i de l'EPA, l'INEM recull, des de l'any 1993, la categoria «altres no ocupats»; aquesta categoria, juntament amb els aturats registrats, conforma la categoria DENOS, la qual s'aproxima al concepte d'atur de l'EPA.

Gràfic 19. Taxes de creixement interanual de l'atur registrat al SOIB i la població aturada segons l'EPA a les Balears (2001-2008)

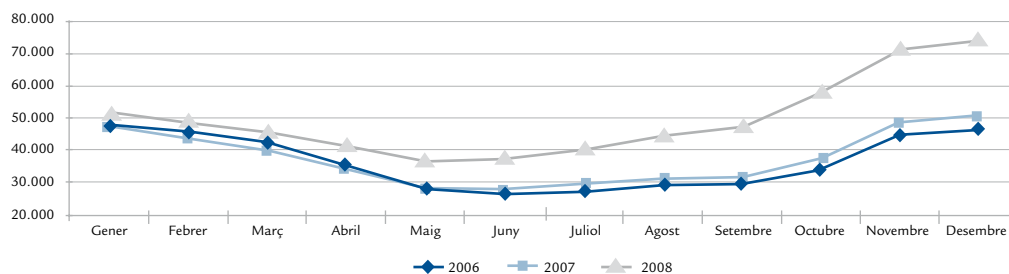
Font: SOIB i EPA (INE).

L'evolució mensual de l'atur registrat dels darrers tres anys (vegeu el gràfic 20) mostra com durant el 2008 s'han donat uns registres superiors als dels anys anteriors. En concret, és a partir dels mesos d'estiu del 2008 quan els augments interanuals es fan més elevats: si durant els tres primers mesos de l'any no superava el 14 %, durant els mesos d'estiu els increments interanuals se situaren per sobre del 40 % i, ja el darrer trimestre de l'any, al voltant del 50 %, amb 23.294 nous aturats el mes

de desembre del 2008.

Per illes, els increments més grans es donen a Menorca (32,8 %) i Mallorca (32,7 %), mentre que a les Pitiüses els increments interanuals d'atur són menors: un 27,5 % a Eivissa i un 13,6 % Formentera. Quant a la distribució d'aquest atur, Mallorca computa el 81,7 % del total de persones desocupades a les Balears, Menorca un 7,3 %, Eivissa un 10,9 % i Formentera un 0,1 %.

Gràfic 20. Evolució mensual de l'atur registrat a les Balears (2006-2008)

Font: SOIB.

Quadre 34. Evolució de l'atur registrat per illes (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Mallorca	30.061	28.150	29.091	38.601
Menorca	2.840	2.821	2.914	3.869
Eivissa	5.159	4.884	4.963	6.327
Formentera	280	280	276	314
Illes Balears	38.340	36.134	37.243	49.111

Font: SOIB.

4.3.2 Atur per activitat econòmica

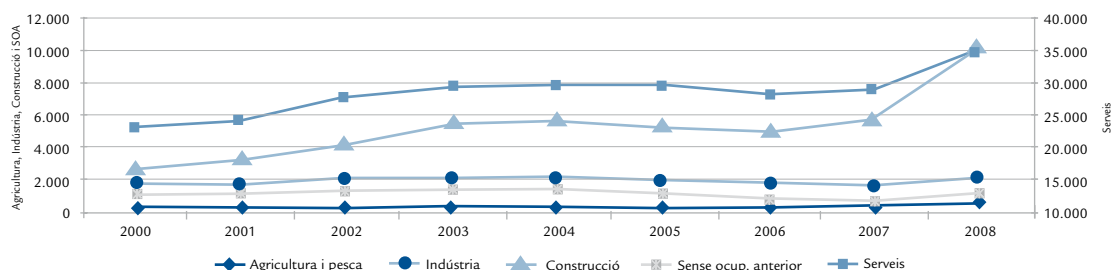
Quant a la distribució per sectors econòmics, la construcció és el sector que experimenta l'increment relatiu interanual més gran (81,3 %), amb 4.608 persones aturades més que el 2007. Cal recordar que aquest sector havia experimentat un fort creixement de l'ocupació en el període 2001-2007 (15 %) però, sent altament sensible als cicles econòmics, ha patit d'una manera més intensa el canvi de tendència el 2008 i, des del tercer trimestre del 2008, es troba en situació de recessió en termes del VAB. De totes maneres, la pujada de l'atur ha afectat la totalitat de sectors econòmics; fins i tot el col·lectiu sense ocupació anterior, que passa de 732 persones l'any 2007 a 1.250 el 2008.

La distribució del total d'aturats registrats per sectors econòmics era la següent: el 71,2 % en els serveis, el 20,9 % en la construcció, el 4,4 % en la indústria i

el 3,5 % restant en l'agricultura i les persones sense ocupació anterior. És interessant comparar aquestes xifres amb les de l'any 2000, quan el nombre de persones aturades en la construcció representava solament el 8,9 % del total de persones en atur, mentre que el sector dels serveis aglutinava més del 80 %. Per tant, la importància adquirida per la construcció els darrers anys, amb un increment del pes sectorial sobre la base del VAB i en l'ocupació, repercuteix també en el pes de les persones en atur.

Si es davalla l'anàlisi a les deu activitats econòmiques amb més augment interanual de l'atur (vegeu el quadre 35), s'observa novament com la construcció apareix en primer lloc (explica el 38,8 % del total de l'augment interanual de l'atur). La segueixen altres activitats empresarials i l'hoteleria. Les tres juntes havien generat durant el període 2005-2007 18.548 llocs de feina, és a dir, el 51,2 % del total de les noves incorporacions a la Seguretat Social.

Gràfic 21. Evolució de l'atur registrat per sectors econòmics a les Balears (2000-2008)

Font: SOIB.

Quadre 35. Evolució de l'atur registrat en les deu activitats econòmiques amb més augment interanual de l'atur durant el 2008 a les Illes Balears (2005, 2007 i 2008)

Activitat econòmica	2005	2007	2008	Var. abs. 07-05	Var. abs. 08-07
Construcció	5.220	5.671	10.279	452	4.608
Altres activitats empresarials	5.804	7.567	9.399	1.763	1.832
Hoteleria	10.421	8.852	10.322	-1.569	1.470
Comerç al detall, excepte vehicles de motor	4.291	4.076	4.822	-215	746
Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç	1.118	1.040	1.394	-78	354
Transport terrestre; transport per canonades	514	410	619	-104	209
Activitats culturals, recreatives i esportives	743	699	901	-44	202
Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor	451	377	578	-74	201
Activitats sanitàries i veterinàries, servei social	904	871	1.063	-33	192
Agricultura, ramaderia i caça	232	241	405	9	165
Educació	556	525	683	-31	158

Font: SOIB.

4.3.3 Atur per sexe, edat, nacionalitat i nivell d'estudis

Des d'una perspectiva dels grups sociodemogràfics, s'evidencia una tendència al creixement de l'atur en tots els grups (vegeu el quadre 36), si bé amb més intensitat en el patró sociodemogràfic propi de la immigració (homes entre 25 i 45 anys). De fet, el pes dels estrangers en l'atur ha passat del 16,8 % al 26,2 % entre els anys 2005 i 2008, i les Balears se situen com la comunitat autònoma amb el percentatge més elevat d'estrangers sobre el total de persones en atur. Tot plegat, el nombre d'homes aturats ha passat a ser més gran que el de dones. Pel que fa a l'augment de l'atur durant el 2008, cal dir que es correspon majoritàriament amb el perfil sociodemogràfic dels treballadors del sector de la construcció (homes, menors de 45 anys i estrangers, especialment els no comunitaris, que representen més del 33 % del total de persones en atur de la construcció).

Tot i l'augment del nombre d'estrangers en atur, els

espanyols presenten també un increment notable, inferior en qualsevol cas al dels estrangers (26 % i 52 %, respectivament). S'ha de recordar, pel que fa a la població ocupada, que el nombre de treballadors espanyols d'alta a la Seguretat Social va baixar (-1,6 %) l'any 2008 respecte del 2007, mentre que en el cas dels treballadors estrangers es va produir un increment del 2,9 %. L'explicació a aquest fet es troba una vegada més en el fort creixement de la població activa, comentat anteriorment, més intens entre els estrangers que entre els espanyols.

Per nivell d'estudis, els increments més grans de l'atur es mostren en els segments inferiors: d'aquesta manera, un 83,8 % dels nous aturats presenten un nivell d'estudis de primera etapa de secundària o inferior. Associades a aquest fet, les dades per nivells educatius mostren com els aturats amb nivell educatiu fins a educació secundària varen passar a ser el 80 % el 2008, mentre que concentraven el 76,5 % del total d'aturats l'any 2007.

Quadre 36. Evolució de la població aturada, per sexe, edat i nacionalitat, a les Illes Balears (2005-2008)

ANYS	TOTAL	SEXE		EDAT			NACIONALITAT		
		Homes	Dones	De 16 a 24 anys	De 25 a 54 anys	55 i més anys	ESPANYOLS	UE	NO UE
2005	38.340	17.278	21.062	6.077	27.002	5.260	31.888	2.266	4.186
2006	36.134	16.009	20.125	5.552	25.348	5.234	28.970	2.365	4.799
2007	37.243	16.888	20.356	5.563	26.151	5.530	28.759	2.906	5.578
2008	49.111	25.428	23.684	7.372	35.141	6.598	36.228	4.135	8.749

Font: SOIB.

Quadre 37. Evolució de la població aturada per nivell d'estudis a les Balears (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Analfabets	168	194	244	377
Fins a educació primària	2.607	4.890	6.075	10.138
Educació secundària (1a etapa)	26.586	23.054	23.048	28.800
Educació secundària (2a etapa)	7.135	6.338	6.189	7.742
Educació superior i doctorat	1.835	1.658	1.686	2.055
Total	38.340	36.134	37.243	49.111

Font: SOIB.

Quadre 38. Evolució de l'atur registrat segons el grup professional a les Balears (2005-2008)

Grups professionals	2005	2006	2007	2008
1 Direcció de les empreses i de l'administració pública	383	373	400	458
2 Tècnics i professionals científics i intel·lectuals	1.523	1.318	1.363	1.601
3 Tècnics i professionals de suport	2.316	2.290	2.489	3.198
4 Empleats de tipus administratiu	5.946	5.435	5.350	6.450
5 Treb.de serveis de restauració, personals, protecció i venedor de comerç	12.420	11.624	11.650	13.740
6 Treballadors qualificats en agricultura i pesca	591	575	628	878
7 Artesans i treb. qualificats d'indústries manufact., construcció i mineria	5.110	4.880	5.267	9.096
8 Operadors d'instal·lacions i maquinària; montadors	1.411	1.355	1.484	2.232
9 Treballadors no qualificats	8.635	8.277	8.604	11.452
0 Forces armades	4	7	10	6
Total	38.340	36.134	37.243	49.111

Font: SOIB.

De la mateixa manera, el 32,3 % de l'augment interanual de l'atur s'explica pel grup d'artesans i treballadors qualificats d'indústries manufactures, construcció i mineria i un 24 % pel grup de treballadors no qualificats.

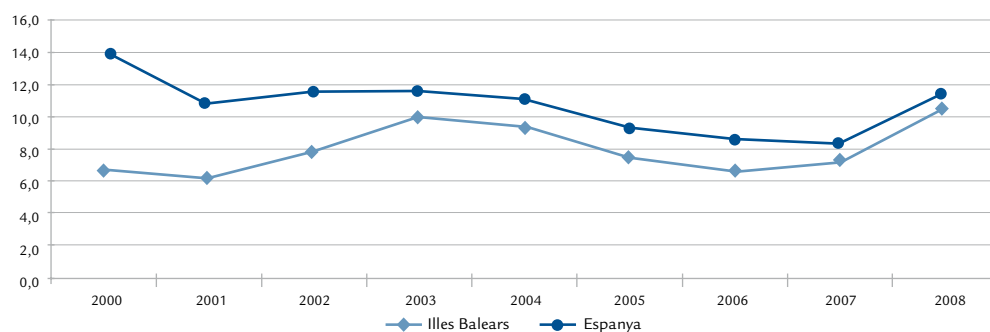
Després d'aquesta anàlisi dels registres d'atur, el perfil del nou aturat és un home entre 25 i 54 anys, estranger i amb un baix nivell educatiu.

4.3.4 Evolució de la taxa d'atur

La taxa d'atur es va situar a les Illes Balears en

el 10,2 %, un punt per sota de la del conjunt de l'Estat (11,3 %). Respecte del 2007, la taxa ha experimentat un augment notable, atès que se situava en el 7 %. Tanmateix, un dels trets estructurals de l'economia balear en les darreres dècades ha estat tenir una taxa d'atur inferior a la mitjana de l'Estat. De fet, l'any 2000 la taxa d'atur balear era la segona més baixa (6,4 %) després de Navarra (5,6 %). Això no obstant, el gràfic 22 mostra com la diferència entre les Balears i el conjunt de l'Estat s'ha anat reduint al llarg del període 2000-2008.

Gràfic 22. Evolució de la taxa d'atur a les Balears i a l'Estat espanyol (2000-2008)

Font: EPA (INE).

Quant a l'evolució de la taxa d'atur per grups sociodemogràfics (vegeu el quadre 39), els principals fets estilitzats són els següents: en primer lloc, el patró tendencial de creixement de la taxa d'atur és generalitzat per a tots els grups, si bé amb intensitats diferents; en segon lloc, la reducció de la diferència respecte del conjunt de l'Estat espanyol és extensible a tots els grups sociodemogràfics, si bé continua sent inferior en el cas balear; en tercer lloc, s'observa una convergència entre les taxes d'atur d'homes i de dones al conjunt de comunitats autònomes —en el cas de les Balears, la diferència ha passat de 4,7 punts l'any 2005 a 1,2 punts l'any 2008—

; en quart lloc, el grup que experimenta un augment més acusat de la taxa d'atur és el dels estrangers, molt associat a l'evolució del sector de la construcció; en cinquè lloc, el grup dels joves (menors de 25 anys) també ha vist com augmentava significativament la seva taxa d'atur fins al 24,2 % l'any 2008, que és la taxa d'atur més alta entre tots els grups. En aquest sentit, com s'ha comentat anteriorment, bona part de la taxa d'activitat dels joves s'assoleix a costa de renunciar a millorar el seu nivell d'estudis. Les dades de la seva taxa d'atur indiquen que l'opció d'un sou més reduït però immediat s'ha tornat més incerta.

Quadre 39. Evolució de la taxa d'atur, per sexe, edat i nacionalitat, per comunitat autònoma (2005, 2007 i 2008)

Comunitat autònoma	Total			DONES			HOMES			Menors de 25 anys			Entre 25 i 54 anys			Majors de 54 anys			ESPANYOLS			UE-27			NO UE		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008
	Espanya	9,2	8,3	11,3	12,2	10,9	13,0	7,0	6,4	10,1	19,7	18,2	24,6	8,0	7,2	10,2	5,9	5,6	7,0	8,9	7,6	12,5	8,4	11,1	16,0	11,9	12,6
Andalusia	13,9	12,8	17,8	19,5	17,6	21,5	10,3	9,5	15,2	24,5	23,3	31,1	12,3	11,2	16,1	10,0	10,2	13,4	14,0	12,6	20,7	8,7	14,4	22,9	13,3	14,3	23,1
Aragó	5,8	5,2	7,1	8,6	7,2	8,2	3,9	3,8	6,4	12,8	13,6	19,9	5,2	4,4	6,3	3,5	4,1	2,8	5,3	4,5	7,8	10,4	7,4	12,8	10,1	11,3	15,8
Astúries	10,2	8,5	8,5	13,4	11,1	11,0	8,0	6,4	6,4	24,4	18,8	21,7	9,3	8,2	7,8	4,8	3,4	4,2	10,2	8,1	9,5	4,2	17,2	13,9	14,6	15,0	12,1
Illes Balears	7,2	7,0	10,2	9,9	8,5	10,9	5,2	5,8	9,7	17,7	15,1	24,2	5,8	6,3	9,1	4,7	3,7	4,5	6,6	5,9	8,7	8,8	6,8	18,1	9,8	12,2	15,7
Canàries	11,7	10,4	17,3	14,4	13,1	18,9	9,8	8,5	16,2	24,3	22,4	32,1	10,1	9,1	16,1	9,3	7,7	11,5	11,7	10,4	19,2	13,0	6,2	20,1	11,3	12,4	23,5
Cantàbria	8,5	5,9	7,2	11,9	7,9	8,9	6,2	4,5	5,9	18,0	13,9	19,2	7,9	5,5	6,5	3,6	2,4	3,5	8,2	5,5	8,6	2,3	12,1	13,3	16,0	11,3	11,1
Castella i Lleó	8,7	7,2	9,5	13,6	10,6	13,4	5,5	4,8	6,7	19,4	17,4	22,2	8,0	6,4	8,8	4,2	4,1	4,8	8,6	6,5	9,8	17,0	11,6	26,0	10,8	19,2	17,4
Castella-la Manxa	9,2	7,6	11,6	15,3	11,8	15,4	5,6	5,0	9,1	18,4	15,7	23,0	7,8	6,6	10,5	7,0	5,0	6,2	8,8	6,7	12,9	21,5	14,8	19,6	12,7	13,8	20,7
Catalunya	7,0	6,6	9,0	8,4	7,8	9,0	5,9	5,6	9,0	15,9	13,5	20,3	6,0	5,9	8,2	4,6	4,9	4,9	5,9	5,4	9,8	5,2	8,1	9,6	14,3	12,6	17,9
Com. Valenciana	8,8	8,8	12,1	11,8	11,4	13,6	6,8	6,9	11,0	19,4	19,1	26,4	7,4	7,7	10,8	6,9	5,1	6,9	8,5	7,4	12,2	5,0	15,0	17,6	11,6	14,3	20,7
Extremadura	15,8	13,1	15,2	22,4	19,0	21,6	11,6	9,1	10,9	28,3	26,2	29,2	14,1	11,4	13,2	11,0	9,8	13,9	15,7	12,7	17,8	10,3	43,6	8,5	21,2	20,9	33,3
Galícia	9,9	7,6	8,7	13,5	10,0	10,4	7,2	5,7	7,4	21,0	15,9	21,2	9,0	7,1	7,9	6,3	5,1	5,5	9,7	7,3	9,5	23,9	20,3	9,4	16,5	13,7	14,0
Madrid	6,8	6,3	8,7	7,7	8,0	9,6	6,1	4,9	7,9	16,5	17,0	21,0	5,8	5,1	7,4	4,1	4,7	7,2	6,3	5,5	9,5	6,2	8,0	11,8	9,3	10,1	12,5
Múrcia	8,0	7,6	12,6	11,6	10,0	13,5	5,8	6,0	12,0	15,6	16,5	23,6	6,9	6,3	11,3	5,1	5,7	8,2	7,3	6,9	13,1	11,4	11,5	16,7	11,3	9,9	20,3
Navarra	5,7	4,8	6,7	7,6	6,9	8,3	4,3	3,2	5,5	14,8	12,0	18,9	4,8	4,3	6,0	4,3	2,7	2,9	5,2	4,3	6,0	15,5	4,1	13,2	9,0	9,1	17,1
País Basc	7,3	6,1	6,4	9,6	7,8	7,7	5,7	4,8	5,5	19,1	17,1	19,1	6,6	5,4	5,8	3,4	3,8	3,2	7,1	5,4	7,3	7,6	12,3	17,1	13,4	19,4	15,8
La Rioja	6,2	5,7	7,8	9,8	8,3	9,8	3,7	3,9	6,3	14,2	16,2	22,0	5,6	4,7	6,8	2,2	2,8	3,3	5,3	4,4	7,0	6,7	7,0	15,0	12,3	13,5	20,3

Font: EPA (INE).

4.3.5 Anàlisi familiar de l'atur

Les dades de l'enquesta de població activa permeten establir la relació de les persones aturades amb la persona de referència de la seva llar. Sobre això, s'observa com els increments més grans respecte del 2007 es donen entre aquells que declaren ser la persona principal (a aquest grup s'hi atribueix gairebé el 40 % de l'augment de l'atur) i entre les persones que declaren ser fills de la persona de referència (expliquen el 25,7 % de l'increment total). Aquesta dada es correlaciona amb les taxes d'atur més grans dels homes i dels joves. D'altra banda, el que resulta destacable és que, mentre que l'any 2007 el 40,4 % de les dones en atur eren cònjuges

de la persona de referència, l'any 2008 aquest percentatge es redueix al 34 %. És a dir, i vinculat al que s'ha comentat en l'apartat de població activa, les dones s'incorporen al mercat de treball per millorar les situacions d'atur a la llar, que s'han vist agreujades arran de la crisi econòmica.

De totes maneres, i dins la gravetat que suposa trobar tots els actius de la llar en situació d'atur, les Balears (4,2 %) se situen per sota de la mitjana espanyola (5 %) de llars en aquesta situació, si bé l'augment respecte del 2007 (quan el percentatge era del 2,6 %) és significatiu. Els percentatges més elevats de llars amb tots els actius aturats corresponen a Andalusia, les Canàries i Extremadura.

Quadre 40. Població aturada a les Balears segons la relació de parentiu amb la persona de referència de la llar (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Persona de referència	12.099	11.235	13.728	21.487
Cònjuge	9.739	10.344	10.396	13.380
Fill/fillastre	13.119	10.634	11.461	16.522
Altres	1.122	1.152	1.607	4.501
Sense paren.	286	899	910	1.910
Total	36.365	34.264	38.102	57.800

Font: EPA (INE).

Quadre 41. Percentatge de llars amb tots els actius aturats sobre el total de llars per comunitats autònomes (2005, 2007 i 2008)

Comunitat autònoma	Total		
	2005	2007	2008
Andalusia	6,6	5,6	8,8
Aragó	2,1	1,8	2,9
Astúries	4,9	4,6	4,6
Illes Balears	2,7	2,6	4,2
Canàries	4,9	4,2	8,7
Cantàbria	3,0	2,5	2,7
Castella i Lleó	3,4	2,6	4,2
Castella-la Manxa	3,4	2,6	4,7
Catalunya	2,6	2,4	3,6
Com. Valenciana	3,5	3,5	5,0
Extremadura	7,6	5,4	7,2
Galícia	4,3	3,4	3,8
Madrid	2,1	1,9	3,0
Múrcia	2,6	2,8	5,4
Navarra	1,9	1,7	2,4
País Basc	2,9	2,8	2,8
La Rioja	2,3	1,6	3,2
Espanya	3,8	3,3	5,0

Font: EPA (INE).

4.3.6 Durada de la demanda

D'altra banda, si s'atén la durada mitjana d'aquesta situació d'atur, segons mostra el quadre 42, més de la meitat dels demandants aturats de les Illes ho estan un interval inferior als tres mesos, mentre que aquest grup suposa el 40,6 % a l'Estat espanyol. En contraposició, l'atur de llarga durada (més de dotze mesos) suma el 14,6 % a les Balears, quan per al conjunt de l'Estat espanyol és del 26,5 %. Aleshores, es percep més dinamisme entre les persones aturades de les Illes en la sortida de la situació d'atur.

Si en lloc d'observar la durada de la demanda a partir de les xifres mitjanes d'atur es mira del total de demandants aturats que han pre-

sentat una demanda al SOIB, és a dir, es considera cada demandant independentment del moment en què s'hi va inscriure, s'obtenen les dades del quadre 43. Aquestes dades reforcen la idea del fort dinamisme del mercat de treball balear i les constants entrades i sortides de la situació de demandant que s'hi donen; així, el 60 % de les demandes tenen una durada inferior als tres mesos i només el 8 %, una durada superior a l'any. No s'observen diferències remarcables l'any 2008 respecte del 2007; tot i que es registren més demandes d'ocupació, la durada de les trajectòries no ha variat gaire. De fet, les Illes Balears es caracteritzen per ser la comunitat autònoma amb el menor percentatge de persones en situació d'atur de llarga durada (vegeu el quadre 44).

Quadre 42. Distribució de la mitjana d'atur registrat segons la durada de la demanda a l'Estat espanyol i a les Balears (2008)

Durada de la demanda	Illes Balears		Espanya	
	Absoluts	Percent.	Absoluts	Percent.
<3 mesos	25.132	51,2 %	1.030.005	40,6 %
>3 <=6 mesos	10.188	20,7 %	435.437	17,1 %
>6 <=9 mesos	4.269	8,7 %	244.479	9,6 %
>9 <=12 mesos	2.313	4,7 %	156.267	6,2 %
>12 <=18 mesos	2.676	5,4 %	192.336	7,6 %
>18 <=24 mesos	1.447	2,9 %	117.425	4,6 %
>24 mesos	3.087	6,3 %	363.991	14,3 %
TOTAL	49.111	100,0 %	2.539.941	100,0 %

Font: SOIB i SPEE.

Quadre 43. Durada de les trajectòries d'atur a les Balears (2007-2008)

Durada de la demanda	Illes Balears	
	2007	2008
<3 mesos	59,4%	60,0%
>3 <=6 mesos	20,3%	20,8%
>6 <=9 mesos	6,9%	7,3%
>9 <=12 mesos	3,2%	3,2%
>12 <=18 mesos	3,5%	3,4%
>18 <=24 mesos	1,8%	1,6%
>24 mesos	3,5%	3,0%
TOTAL	100,0%	100,0%

Font: SOIB.

Quadre 44. Percentatge de persones aturades registrades durant més de 12 mesos per comunitats autònomes (2006-2008)

Comunitat autònoma	2006	2007	2008
Espanya	31,9	31,4	26,5
Andalusia	33,3	32,9	28,6
Aragó	26,0	25,9	19,7
Astúries	33,4	34,5	31,0
Illes Balears	17,3	16,7	14,4
Canàries	33,8	32,6	27,8
Cantàbria	32,1	31,8	25,8
Castella i Lleó	34,3	33,3	28,9
Castella-la Manxa	28,8	27,6	22,7
Catalunya	31,2	31,4	25,4
Com. Valenciana	26,2	26,1	21,5
Extremadura	35,8	38,6	34,5
Galícia	40,7	40,5	36,3
Madrid	29,1	27,1	22,9
Múrcia	24,6	23,7	19,0
Navarra	27,1	27,7	24,2
País Basc	35,4	36,1	31,6
La Rioja	23,2	23,9	19,9

Font: SPEE.

El perfil d'aquestes persones en situació d'atur de llarga durada és el d'una dona (el 62,9 % del total d'aturats de llarga durada), de més de 45 anys i de nacionalitat espanyola. Aquestes persones són les que presenten més dificultats per incorporar-se al mercat de treball. El major dinamisme de la població estrangera per incorporar-se de nou a l'activitat s'ha d'entendre sovint en clau de necessitats econòmiques i socials bàsiques, en el sentit que molts necessiten fer feina per poder renovar els permisos de treball i residència. D'altra banda, la manca de xarxes socials els dificulta la subsistència en situacions llargues d'atur, circumstància que els obliga en alguns casos a acceptar feines que no interessin els espanyols pel fet de disposar de més mitjans de suport per afrontar situacions de crisi.

Quant a la cobertura assistencial d'aquests demandants aturats, el quadre 46 recull l'evolució dels beneficiaris de prestacions per atur des de l'any 2005. L'any 2008 s'anota una mitjana anual de 44.963 persones perceptores de prestacions, 11.014 més que l'any 2007 (32,4 %), increment molt superior als dels dos anys anteriors (1 % entre el 2005 i el 2006 i 6 % entre el 2006 i el 2007) i que reflecteix l'augment de l'atur registrat en la mateixa proporció (cal recordar que pujà un 31,9 % en variació interanual). La major part d'aquest increment procedeix de l'augment del dret a les prestacions contributives (8.659 beneficiaris més que el 2007, un 39,5 % més), però també dels nous subsidis generats (un 19,2 % més que el 2007).

Quadre 45. Evolució de les persones en situació d'atur de llarga durada per sexe, edat i nacionalitat a les Illes Balears (2005-2008)

Anys	Total	Sexe		Edat			Nacionalitat		
		Homes	Dones	De 16 a 24 anys	De 25 a 54 anys	55 i més anys	Espanyols	UE	NO UE
2005	7.086	2.851	4.235	714	3.908	2.464	6.726	213	148
2006	6.707	2.543	4.164	597	3.542	2.568	6.333	230	144
2007	6.638	2.435	4.203	530	3.455	2.652	6.232	250	156
2008	7.709	2.862	4.847	763	4.050	2.896	7.148	297	264

Font: SOIB.

Quadre 46. Mitjana anual de beneficiaris amb prestacions per atur a les Illes Balears (2005-2008)

Anys	Prestacions contributives	Treballadors Event. Agrari	Subsidis	Renda activa d'inserció	Total
2005	20.036	5	11.439	196	31.675
2006	20.525	3	11.396	226	32.149
2007	21.945	50	11.614	341	33.949
2008	30.604	80	13.839	440	44.963

Font: anuaris estadístics de l'MTIN.

4.4 CONDICIONS DE TREBALL I RELACIONS LABORALS

4.4.1 Els convenis col·lectius

L'anàlisi de la negociació col·lectiva a les Illes Balears es basa en la valoració dels convenis col·lectius registrats a les estadístiques del Ministeri de Treball i Immigració, que en detalla el volum i la tipologia. A les Illes, la cobertura real de la negociació col·lectiva és major que la que reflecteixen les dades dels convenis de caràcter autonòmic, ja que molts de treballadors estan coberts per convenis d'àmbit estatal, no tinguts en compte en aquestes estadístiques. Alguns exemples dels principals sectors i empreses regulats per convenis d'àmbit superior a l'autonòmic poden ser: les agències de viatges, l'ensenyament privat (concertat i no concertat), la banca privada, les caixes d'estalvis, els grans magatzems, el personal laboral de l'Administració de l'Estat i de la Seguretat Social, etc.

Pel que fa a les característiques bàsiques de la negociació col·lectiva a les Balears, s'ha de dir que un punt clau en l'estructura d'aquesta negociació són els convenis sectorials, que són aquells en què s'emmarquen la immensa majoria dels treballadors i de les empreses inclosos en el procés de la negociació col·lectiva. Els convenis més significatius en aquest sentit són els d'hoteleria, construcció i comerç, activitats que ocupen la major part de la població treballadora de les Balears.

El 2008 hi havia vigents 48 convenis col·lectius d'àmbit autonòmic, que afectaven 225.084 treballadors, la qual cosa representa un 49,8 % del total de treballadors afiliats. Val a dir que aquest valor es manté estable els darrers anys, malgrat el descens el 2008, fet que il·lustra com la cobertura amb convenis col·lectius de les Balears correspon als principals sectors de les Illes i com ha mantingut la seva representativitat en els moments d'augment de l'ocupació, i ara també en aquest moment de recessió de les xifres d'ocupació.

Quadre 47. Grau de cobertura dels convenis col·lectius de les Illes Balears sobre el total de treballadors afiliats d'alta (2000-2008)

Anys	Treballadors afectats per convenis autonòmics	Total treballadors afiliats	Percentatge de cobertura
2000	181.428	369.821	49,1%
2001	178.250	384.313	46,4%
2002	198.200	390.589	50,7%
2003	219.705	392.469	56,0%
2004	216.140	399.278	54,1%
2005	235.548	421.246	55,9%
2006	238.269	441.279	54,0%
2007	244.830	455.694	53,7%
2008	225.084	452.244	49,8%

Font: Ministeri de Treball i Immigració.

4.4.2 Els costos laborals i les hores treballades

Pel que fa als costos salarials, les Illes Balears presentaven un valor mensual mitjà de 1.664 € l'any 2008, un 5,6 % inferior a la mitjana de l'Estat d'aquest any (vegeu el quadre 48). Aquesta xifra contrasta amb els valors superiors a la mitjana que presenten la resta de comunitats autònomes amb nivells de renda per capita similars al balear. Si bé una part d'aquesta diferència pot ser explicable per un pes menor dels assalariats en el sector públic, també és evident que l'especialització en activitats del sector dels serveis de mercat de baixa o mitjana qualificació limiten l'existència de salaris més elevats. Tanmateix, es detecta una certa tendència de convergència respecte de la mitjana de l'Estat, de manera que la reducció de la diferència es concentra majoritàriament en el període 2000-2005, quan es reduí 5 punts:

del 88,8 % al 93,6 %. Des d'aleshores, el ritme d'aproximació a la mitjana estatal ha estat més lent i fins i tot ha baixat tres dècimes el darrer any (del 94,7 % el 2007 al 94,4 % el 2008).

El quadre 49 mostra l'evolució de l'augment salarial pactat en els convenis col·lectius d'àmbit autònom, l'augment dels costos salarials a partir de l'enquesta trimestral del cost laboral de l'INE i finalment la taxa d'inflació a partir de l'índex de preus al consum. Per comparació a l'evolució de l'índex de preus al consum, l'augment dels costos salarials fou del 41,3 % entre el 2000 i el 2008, mentre que la pujada de l'IPC fou del 28,7 % en el mateix període, la qual cosa representa un augment del poder adquisitiu de 12,6 punts. Els darrers anys, tal com s'observa en el quadre, els augments salarials han estat per sobre de la taxa d'inflació, tant a les Illes com al conjunt de l'Estat.

Quadre 48. Evolució del cost salarial total per treballador* i hores efectivament treballades al mes per comunitat autònoma (2005, 2007 i 2008)

Comunitat autònoma	Cost salarial total per treballador (€)			Hores efectives treballades al mes		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008
Andalusia	88,9	89,4	90,2	137,3	135,8	136,6
Aragó	97,7	100,4	99,3	134,8	135,5	135,4
Astúries	98,7	99,1	99,3	132,9	132,7	132,9
Illes Balears	93,6	94,7	94,4	139,8	137,9	136,9
Illes Canàries	83,0	83,4	83,9	140,7	139,8	140,2
Cantàbria	92,4	92,3	91,3	137,6	136,6	134,8
Castella-la Manxa	86,5	88,0	88,2	140,6	139,8	139,7
Castella i Lleó	92,3	91,9	92,4	134,5	133,4	132,4
Catalunya	107,6	108,0	107,2	135,0	133,6	134,3
Com. Valenciana	89,0	88,6	89,1	139,0	136,3	136,2
Extremadura	80,3	81,2	82,1	135,6	139,0	139,0
Galícia	84,5	85,7	85,0	138,2	136,5	135,7
Madrid	121,0	119,7	118,9	139,4	137,4	137,5
Navarra	113,0	109,7	108,5	132,8	131,6	131,6
País Basc	116,7	116,3	117,1	130,1	128,9	129,1
La Rioja	92,1	91,9	92,0	136,2	133,7	133,1
Total nacional	100,0	100,0	100,0	136,9	135,5	135,6

Nota: (*) mitjana de l'Estat amb valor 100. Font: Enquesta trimestral de cost laboral (INE).

Quadre 49. Evolució de l'augment salarial pactat, l'augment del cost salarial i la taxa d'inflació* a les Balears i a l'Estat espanyol (2005-2008)

	ILLES BALEARS			ESPANYA		
	Augment salarial pactat (%)	Augment del cost salarial (%)	Taxa inflació	Augment salarial pactat (%)	Augment del cost salarial (%)	Taxa inflació
2005	3,9	3,7	3,1	4,0	2,6	3,4
2006	3,4	3,9	3,5	3,6	3,4	3,5
2007	3,7	4,6	2,7	4,2	3,9	2,8
2008	4,5	4,8	3,8	3,6	5,1	4,1

Nota: (*) IPC base 2006 = 100. Font: Ministeri de Treball i Immigració, ETCL (INE) i IPC (INE).

Quant al nombre d'hores mensuals efectivament treballades, s'ha situat tradicionalment per sobre de la mitjana estatal: 136,9 hores a les Balears i 135,6 al conjunt de l'Estat espanyol el 2008, fet que implica que el marge per guanyar renda relativa dels assalariats per l'extensió de l'horari laboral és més reduït que el de la mitjana de l'Estat. Amb tot, aquesta diferència s'ha reduït al llarg dels anys: del 2,9 % l'any 2005 a tot just l'1,3 % el 2008.

4.4.3 La sinistralitat laboral

Pel que fa a la sinistralitat laboral, aquesta és,

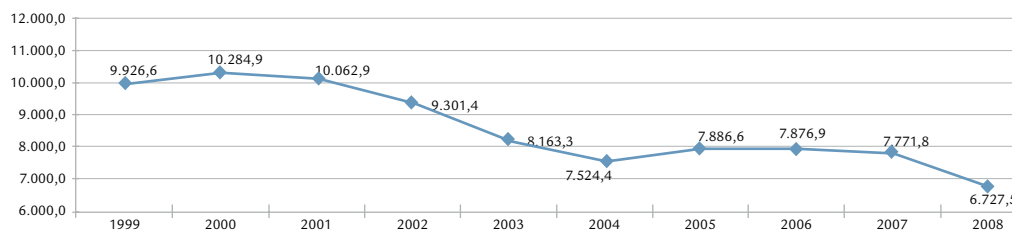
sens dubte, l'element estructural de la qualitat del mercat de treball amb una divergència major respecte de la mitjana de l'Estat. En efecte, el quadre 50, corresponent a les dades del 2008 per comunitats autònomes, reflecteix com les Balears presentaven un índex d'incidència de la sinistralitat de 6.727,6 incidències per cada cent mil afiliats amb les contingències cobertes, un valor molt superior a la mitjana estatal (5.220,1). És més, l'esmentat quadre assenyala que les Balears són la comunitat autònoma amb l'índex més elevat, circumstància que es repeteix cada any.

Quadre 50. Índexs d'incidència de la sinistralitat i accidents de treball amb baixa en jornada laboral per comunitat autònoma (2008)

Comunitats autònomes	Acc. lleus	Índ. inc. lleus	Acc. greus	Índ. inc. greus	Acc. mortals	Índ. inc. mortals	Total d'accidents	Pob. afiliada	Índex d'incidència	Var. % interanual
Andalusia	138.134	5.251,6	1.578	60,0	146	5,6	139.858	2.630.336	5.317,1	-13,6
Aragó	22.885	4.784,0	140	29,3	30	6,3	23.055	478.366	4.819,5	-8,9
Astúries	19.967	6.041,4	157	47,5	26	7,9	20.150	330.503	6.096,8	-4,5
Illes Balears	24.354	6.678,5	161	44,2	18	4,9	24.533	364.660	6.727,6	-13,4
Canàries	37.845	5.691,4	203	30,5	40	6,0	38.088	664.945	5.728,0	-11,0
Cantàbria	9.331	5.008,2	121	64,9	8	4,3	9.460	186.315	5.077,4	-8,0
Castella-la Manxa	40.731	6.548,0	345	55,5	38	6,1	41.114	622.034	6.609,6	-11,6
Castella i Lleó	41.149	5.299,4	416	53,6	66	8,5	41.631	776.478	5.361,5	-7,2
Catalunya	140.354	5.029,4	1.123	40,2	100	3,6	141.577	2.790.677	5.073,2	-11,2
Com. Valenciana	76.072	4.810,6	697	44,1	73	4,6	76.842	1.581.334	4.859,3	-12,4
Extremadura	15.383	4.643,1	208	62,8	22	6,6	15.613	331.307	4.712,5	-6,0
Galícia	49.380	5.680,6	696	80,1	72	8,3	50.148	869.275	5.768,9	-2,6
Madrid	120.459	4.607,0	586	22,4	96	3,7	121.141	2.614.713	4.633,1	-9,9
Múrcia	22.917	4.753,6	184	38,2	31	6,4	23.132	482.102	4.798,2	-14,4
Navarra	12.173	5.139,8	127	53,6	9	3,8	12.309	236.840	5.197,2	-8,3
País Basc	42.612	5.461,8	272	34,9	46	5,9	42.930	780.182	5.502,6	-3,4
La Rioja	5.704	5.280,9	33	30,6	7	6,5	5.744	108.011	5.318,0	-9,7
Ceuta	942	5.563,8	6	35,4	1	5,9	949	16.931	5.605,1	0,5
Melilla	654	4.451,7	11	74,9	2	13,6	667	14.691	4.540,2	-12,9
Total nacional	821.046	5.170,4	7.064	44,5	831	5,2	828.941	15.879.700	5.220,1	-10,3

Font: MTIN.

Gràfic 23. Evolució de l'índex d'incidència de la sinistralitat laboral a les Illes Balears (1999-2008)

Font: TGSS - DG Salut Laboral.

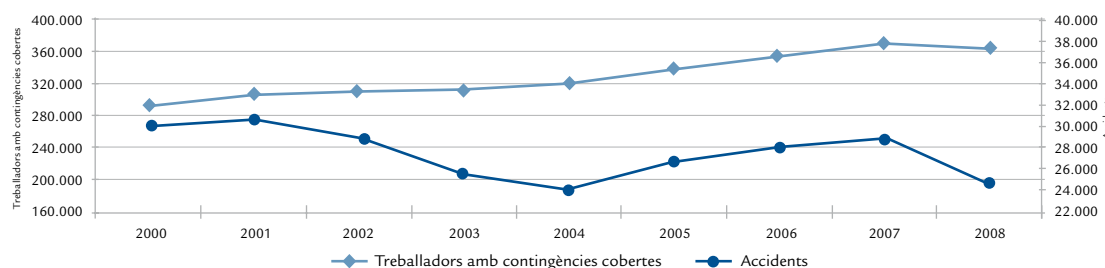
La desagregació del total d'accidents en funció de la seva gravetat permet evidenciar que aquesta diferència entre les Balears i el conjunt de l'Estat espanyol s'explica sobretot pels accidents lleus, que registren a les Illes un índex de 6.678,5, quan la mitjana estatal és de 5.170,4. En canvi, l'índex d'incidència dels accidents greus (44,2) i mortals (4,9) es troben per davall de la mitjana estatal esmentada.

Des d'una perspectiva temporal, cal esmentar la tendència a la reducció dels índexs (vegeu el gràfic 23). Tanmateix, aquest índex és el resultat de la comparació de dos indicadors: afiliats amb contingències cobertes i nombre d'accidents. En aquest sentit, el gràfic 24 reproduïx l'evolució d'ambdues variables en el cas de les Balears; mentre que la sèrie de persones afiliades presenta sempre un perfil creixent excepte l'any 2008, la

d'accidentalitat no segueix un patró homogeni, ja que es redueix entre el 2001 i el 2004 i torna a remuntar fins al 2007. L'any 2008, en canvi, mostra una notable caiguda (del 13,4% interanual) i passa d'un total de 28.700 a 24.533 accidents.

Per grups sociodemogràfics, els homes patiren el 72,1 % del total d'accidents l'any 2008, mentre que les dones acumularen el 27,9 % restant. En ambdós sexes, la gran majoria foren de caràcter lleu (99,1 % per als homes i 99,7 % per a les dones); no obstant això, tots els accidents mortals els varen patir homes. Per sectors, registraren el major nombre d'accidents els serveis (14.800 accidents, un 60,3 %) i la construcció (6.626 accidents, un 27 %), si bé tots els sectors reflecteixen una millora respecte del 2007 (del -7,4 % de l'agricultura al -24,2 % de la construcció).

Gràfic 24. Evolució dels afiliats amb les contingències cobertes i dels accidents registrats a les Illes Balears (2000-2008)

Font: TGSS - DG Salut Laboral.

Quadre 51. Índexs d'incidència de sinistralitat total a les Balears per sectors econòmics (1999-2008)

Anys	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
1999	3.457,1	13.248,4	23.216,8	7.432,7
2000	3.569,1	13.285,9	22.578,6	7.902,9
2001	3.652,4	12.653,4	21.741,1	7.795,5
2002	4.593,3	11.147,1	20.212,0	7.163,1
2003	3.748,9	10.806,4	17.642,7	6.355,3
2004	4.028,0	11.280,8	16.686,0	5.834,5
2005	5.191,8	11.785,5	17.314,8	6.049,6
2006	5.173,2	12.131,9	17.155,6	5.951,9
2007	5.484,2	12.695,2	16.652,9	5.903,4
2008	6.656,8	10.988,9	14.536,1	5.320,8

Font: TGSS - DG Salut Laboral.

Amb relació a l'afiliació, s'observa que a les Balears presentaven l'any 2008 uns majors índexs d'incidència total la construcció (14.536 accidents per cada cent mil treballadors amb les contingències cobertes) i la indústria (10.989), però per la gravetat mortal de l'accident destaquen els índexs dels sectors de la indústria (16,5, amb quatre accidents mortals) i de l'agricultura (15,2, amb un accident mortal), seguits de la construcció (13,2, amb sis accidents mortals) i, a gran distància, dels serveis (2,5, amb set accidents mortals).

Finalment, si es realitza una aproximació per illes, s'observa que el percentatge de distribució dels accidents es manté tot just inalterat entre el 2007 i el 2008: Mallorca acumula el 81 % del total, Eivissa l'11 %, Menorca el 7 % i Formentera un 0,4 %.

El pes dels accidents lleus sobre el total d'accidents és també similar entre les illes i suposen més del 99 % del total dels enregistrats. Quant a la seva evolució entre el 2007 i el 2008, les illes registren una disminució proporcional al pes que representen sobre el total d'accidents, llevat del cas de Formentera, on augmenten en 21 casos, tots de caire lleu, ja que desapareixen els de caràcter greu i mortal. D'aquí que, si es calcula la relació entre el nombre de persones afiliades d'alta i els accidents registrats,¹² només s'observi un augment a Formentera, on l'índex resultant puja a 5.972,4 el 2008 (+22,9 % sobre el 2007). A la resta de les illes aquesta relació millora entre el -15,2 % d'Eivissa i el -11,4 % de Menorca (en variació interanual).

Quadre 52. Accidents per gravetat i índexs d'incidència per illes (2007-2008)

ILLES	Lleus		Greus		Mortals		Total		Índex d'incidència	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Mallorca	23.329	19.784	156	129	12	14	23.497	19.927	7.974,14	6.881,18
Menorca	1.954	1.681	16	13	0	1	1.970	1.695	7.927,88	7.025,64
Eivissa	3.131	2.634	20	19	0	3	3.151	2.656	9.052,54	7.676,06
Formentera	79	103	3	0	0	0	82	103	4.858,54	5.972,46
Illes Balears	28.493	24.354	195	161	12	18	28.700	24.533	-	-

Font: TGSS - DG Salut Laboral.

12 No es disposa del nombre de persones afiliades d'alta amb les contingències cobertes desagregades per illes, raó per la qual es presenta una aproximació basada en el nombre d'afiliats i els accidents enregistrats.

D'aquesta manera, doncs, si bé s'ha avançat positivament en la reducció de la sinistralitat laboral durant el darrer any, també és cert que els resultats segueixen sent superiors a la mitjana espanyola. Això evidencia la necessitat d'insistir en els esforços realitzats en matèria de prevenció, millorant la cultura de la prevenció dels riscos laborals tant entre els treballadors com entre els ocupadors.

4.4.4 Regulació de l'ocupació

Quant a la regulació de l'ocupació a les Balears, les dades mostren que la seva evolució

està molt lligada al cicle econòmic en general i a l'industrial en particular. El quadre 53 mostra el nombre de treballadors afectats per un expedient de regulació d'ocupació i s'hi distingeixen els casos d'extinció i de suspensió. Com es pot veure, el nombre de treballadors afectats gairebé s'ha triplicat respecte del 2007 i està entre un 10 % i un 20 % per sobre de la xifra dels anys 2005 i 2006. Amb el quadre es destria també com són majoria els casos de suspensió, si bé el 2008 s'observa un increment significatiu dels casos d'extinció.

Quadre 53. Treballadors afectats per expedients de regulació de l'ocupació a les Illes Balears (2005-2008)

ERO	2005	2006	2007	2008
Número d'expedients				
<i>Suspensió</i>	25	26	26	48
<i>Extinció</i>	12	17	6	20
Total ERO resolts	37	43	32	67
Treballadors afectats				
<i>Treballadors afectats suspensió</i>	362	244	189	403
<i>Treballadors afectats extinció</i>	235	284	93	263
Total treballadors afectats	597	528	282	666

Font: Direcció General de Treball.

5. ANNEX: QUADRES PER ILLES

Quadre 54. Població per sexe, grup d'edat i zona de procedència a Mallorca (2005-2007)

	2005	2006	2007
Total població	790.763	814.275	846.210
Dones	396.141	407.333	422.034
Homes	394.622	406.942	424.176
Menors 15 anys	118.954	122.436	127.041
15-29	164.514	166.095	170.235
30-44	208.382	217.040	227.963
45-65	185.936	193.618	202.290
66-75	59.112	59.915	61.614
75 i més	53.865	55.171	57.067
Pob. estrangera	129.403	148.233	173.999
UE-27	62.231	73.732	86.465
No UE	67.172	74.501	87.534

Font: revisió del Padró (INE).

Quadre 55. Població per sexe, grup d'edat i zona de procedència a Menorca (2005-2007)

	2005	2006	2007
Total població	88.434	90.235	92.434
Dones	44.014	44.887	45.971
Homes	44.420	45.348	46.463
Menors 15 anys	13.722	14.108	14.424
15-29	18.375	18.233	18.391
30-44	23.911	24.472	24.995
45-65	20.511	21.353	22.187
66-75	6.504	6.547	6.686
75 i més	5.411	5.522	5.751
Pob. estrangera	12.543	13.672	15.147
UE-27	5.884	6.393	7.159
No UE	6.659	7.279	7.988

Font: revisió del Padró (INE).

Quadre 56. Població per sexe, grup d'edat i zona de procedència a Eivissa (2005-2007)

	2005	2006	2007
Total població	113.908	117.698	125.053
Dones	55.254	56.853	60.140
Homes	58.654	60.845	64.913
Menors 15 anys	16.313	16.654	17.893
15-29	25.722	26.047	27.443
30-44	32.222	33.863	36.383
45-65	27.032	28.312	29.932
66-75	7.022	7.099	7.326
75 i més	5.597	5.723	6.076
Pob. estrangera	23.735	25.947	31.067
UE-27	12.496	14.678	18.076
No UE	11.239	11.269	12.991

Font: revisió del Padró (INE).

Quadre 57. Població per sexe, grup d'edat i zona de procedència a Formentera (2005-2007)

	2005	2006	2007
Total població	7.957	8.442	9.147
Dones	3.754	3.984	4.304
Homes	4.203	4.458	4.843
Menors 15 anys	1.107	1.097	1.151
15-29	1.651	1.748	1.929
30-44	2.340	2.516	2.753
45-65	1.858	2.004	2.154
66-75	585	633	683
75 i més	416	444	477
Pob. estrangera	2.070	2.318	2.823
UE-27	1.281	1.526	1.895
No UE	789	792	928

Font: revisió del Padró (INE).

Quadre 58. Empreses d'alta al règim general de la Seguretat Social per illes (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Mallorca	31.910	32.979	34.034	33.675
Menorca	3.954	4.068	4.168	4.084
Eivissa	5.383	5.593	5.836	5.967
Formentera	369	392	413	439
Total Illes Balears	41.617	43.032	44.451	43.965

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social

Quadre 59. Treballadors d'alta a la Seguretat Social per règims a Mallorca (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Règim General	268.127	282.654	294.665	289.587
Règim d'Autònoms	62.474	63.614	65.930	69.007
Règim Especial de la Llar	7.988	9.159	7.233	7.734
Règim Especial Agrari	4.159	3.717	3.549	1.929
Règim del Mar	1.528	1.474	1.467	1.444
Total règims	344.276	360.619	372.845	369.700

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social.

Quadre 60. Treballadors d'alta a la Seguretat Social per règims a Menorca (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Règim General	23.719	24.304	24.849	24.126
Règim d'Autònoms	7.076	7.278	7.427	7.564
Règim Especial de la Llar	454	562	427	420
Règim Especial Agrari	418	392	392	204
Règim del Mar	218	226	210	212
Total règims	31.885	32.762	33.306	32.525

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social.

Quadre 61. Treballadors d'alta a la Seguretat Social per règims a Eivissa (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Règim General	31.075	33.327	34.808	34.601
Règim d'Autònoms	9.055	9.332	9.827	10.614
Règim Especial de la Llar	1.255	1.494	1.112	1.089
Règim Especial Agrari	500	465	455	147
Règim del Mar	406	349	338	328
Total règims	42.290	44.966	46.541	46.778

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social.

Quadre 62. Treballadors d'alta a la Seguretat Social per règims a Formentera (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Règim General	1.537	1.672	1.688	1.725
Règim d'Autònoms	700	725	769	792
Règim Especial de la Llar	23	32	23	26
Règim Especial Agrari	15	14	18	10
Règim del Mar	83	86	86	79
Total règims	2.359	2.529	2.584	2.631

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social.

Quadre 63. Les deu ocupacions més contractades entre les dones a Mallorca (2008)

MALLORCA - DONES				
Codi C.N.O.	Ocupació	Contractes	% del total	% Acum.
9.121	PERSONAL NETEJA OFICIN/HOTELS/SIMILARS	30.318	21,3%	21,3%
5.020	CAMBRERES, BÀRMANS I ASSIMILATS	18.006	12,6%	33,9%
5.330	DEPENDENTES I EXHIBID. A TENDES, MAGATZEMS.	17.106	12,0%	45,9%
4.400	ALTRES AUX. ADMINIS. AMB ATENCIÓ PÚBLIC	5.740	4,0%	49,9%
4.210	TAQUÍGRAFES I MECANÒGRAFES	5.568	3,9%	53,8%
5.010	CUINERES I PREPARADORES DE MENJARS	5.437	3,8%	57,7%
5.111	AUXILIARS D'INFERMERIA HOSPITALÀRIA	4.277	3,0%	60,7%
3.532	ANIMADORES COMUNITÀRIES	2.996	2,1%	62,8%
2.720	INFERMERES	2.871	2,0%	64,8%
4.522	RECEPCIONISTES ESTABL. DISTINT A OFICIN.	2.697	1,9%	66,7%
	Total 10 ocupacions	95.016	66,7%	
	Total contractes dones 2008	142.536		

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 64. Les deu ocupacions més contractades entre els homes a Mallorca (2008)

MALLORCA - HOMES				
Codi C.N.O.	Ocupació	Contractes	% del total	% Acum.
7.110	PICAPEDRERS	20.238	13,0%	13,0%
5.020	CAMBRERS, BÀRMANS I ASSIMILATS	16.819	10,8%	23,9%
9.602	PEONS DE LA CONSTRUCCIO D'EDIFICIS	13.000	8,4%	32,3%
5.010	CUINERS I PREPARADORS DE MENJARS	7.617	4,9%	37,2%
9.121	PERSONAL NETEJA OFICIN/HOTELS/SIMILARS	7.380	4,8%	41,9%
9.800	PEONS DEL TRANSP. I DESCARREGADORS	7.076	4,6%	46,5%
5.330	DEPENDENTS I EXHIBID. A TENDES, MAGATZEMS.	4.433	2,9%	49,4%
9.700	PEONS D'IND. MANUFACTURERES	3.180	2,1%	51,4%
8.610	TAXISTES I CONduc.AUTOMÒB. I FURGONETES	2.726	1,8%	53,2%
4.210	TAQUÍGRAFS I MECANÒGRAFS	2.483	1,6%	54,8%
	Total 10 ocupacions	84.952	54,8%	
	Total contractes homes 2008	155.109		

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 65. Les deu ocupacions més contractades entre les dones a Menorca (2008)

MENORCA - DONES				
Codi C.N.O.	Ocupació	Contractes	% del total	% Acum.
9.121	PERSONAL NETEJA OFICIN/HOTELS/SIMILARS	3.314	24,7%	24,7%
5.020	CAMBRERES, BÀRMANS I ASSIMILATS	1.959	14,6%	39,4%
5.330	DEPENDENTES I EXHIBID. A TENDES, MAGATZEMS.	1.935	14,4%	53,8%
5.010	CUINERES I PREPARADORES DE MENJARS	587	4,4%	58,2%
4.210	TAQUÍGRAFES I MECANÒGRAFES	498	3,7%	61,9%
4.522	RECEPCIONISTES ESTABL. DISTINT A OFICIN.	321	2,4%	64,3%
3.532	ANIMADORES COMUNITÀRIES	318	2,4%	66,7%
5.129	ALTRES EMPLEADES EN CUIDAR PERSONES I AS.	259	1,9%	68,6%
4.400	ALTRES AUX. ADMINIS. AMB ATENCIÓ PÚBLIC	225	1,7%	70,3%
3.411	SECRETÀRIES ADMINISTRATIUS I ASSIM.	210	1,6%	71,8%
	Total 10 ocupacions	9.626	71,8%	
	Total contractes dones 2008	13.399		

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 66. Les deu ocupacions més contractades entre els homes a Menorca (2008)

MENORCA - HOMES				
Codi C.N.O.	Ocupació	Contractes	% del total	% Acum.
7.110	PICAPEDRERS	2.000	13,0%	13,0%
5.020	CAMBRERS, BÀRMANS I ASSIMILATS	1.816	11,8%	24,9%
9.602	PEONS DE LA CONSTRUCCIÓ D'EDIFICIS	1.812	11,8%	36,7%
5.010	CUINERS I PREPARADORS DE MENJARS	1.001	6,5%	43,2%
9.121	PERSONAL NETEJA OFICIN/HOTELS/SIMILARS	841	5,5%	48,7%
8.610	TAXISTES I CONDOC.AUTOMÒB. I FURGONETES	494	3,2%	51,9%
9.800	PEONS DEL TRANSP. I DESCARREGADORS	447	2,9%	54,8%
5.330	DEPENDENTS I EXHIBID. A TENDES, MAGATZEMS.	333	2,2%	57,0%
8.542	OPERADORS MAQUINÀRIA .MOV.MATERIALS	295	1,9%	58,9%
8.630	CONDUCTORS DE CAMIONS	281	1,8%	60,7%
	Total 10 ocupacions	9.320	60,7%	
	Total contractes homes 2008	15.347		

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 67. Les deu ocupacions més contractades entre les dones a Eivissa (2008)

Eivissa - DONES				
Codi C.N.O.	Ocupació	Contractes	% del total	% Acum.
5.020	CAMBRERES, BÀRMANS I ASSIMILATS	4.749	21,8%	21,8%
9.121	PERSONAL NETEJA OFICIN/HOTELS/SIMILARS	4.447	20,4%	42,2%
5.330	DEPENDENTES I EXHIBID. A TENDES, MAGATZEMS.	3.360	15,4%	57,7%
5.010	CUINERES I PREPARADORE DE MENJARS	1.037	4,8%	62,4%
4.400	ALTRES AUX. ADMINIS. AMB ATENCIÓ PÚBLIC	718	3,3%	65,7%
4.210	TAQUÍGRAFES I MECANÒGRAFES	646	3,0%	68,7%
5.111	AUXILIARS D'INFERMERIA HOSPITALÀRIA	588	2,7%	71,4%
4.522	RECEPCIONISTES ESTABL. DISTINT A OFICIN.	477	2,2%	73,6%
3.532	ANIMADORES COMUNITÀRIES	426	2,0%	75,6%
2.720	INFERMERES	379	1,7%	77,3%
	Total 10 ocupacions	16.827	77,3%	
	Total contractes dones 2008	21.767		

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 68. Les deu ocupacions més contractades entre els homes a Eivissa (2008)

Eivissa - HOMES				
Codi C.N.O.	Ocupació	Contractes	% del total	% Acum.
7.110	PICAPEDRERS	5.104	17,1%	17,1%
5.020	CAMBRERS, BÀRMANS I ASSIMILATS	3.853	12,9%	29,9%
9.602	PEONS DE LA CONSTRUCCIÓ D'EDIFICIS	2.610	8,7%	38,7%
5.010	CUINERS I PREPARADORS DE MENJARS	1.682	5,6%	44,3%
9.121	PERSONAL NETEJA OFICIN/HOTELS/SIMILARS	1.444	4,8%	49,1%
9.800	PEONS DEL TRANSP. I DESCARREGADORS	1.434	4,8%	53,9%
9.220	VIGILANTS, GUARDIANS I ASSIMILATS	856	2,9%	56,8%
8.610	TAXISTES I CONduc.AUTOMÒB. I FURGONETES	853	2,9%	59,6%
5.330	DEPENDENTS I EXHIBID. A TENDES, MAGATZEMS.	751	2,5%	62,1%
8.630	CONDUCTORS DE CAMIONS	648	2,2%	64,3%
	Total 10 ocupacions	19.235	64,3%	
	Total contractes homes 2008	29.918		

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 69. Les deu ocupacions més contractades entre les dones a Formentera (2008)

FORMENTERA - DONES				
Codi C.N.O.	Ocupació	Contractes	% del total	% Acum.
9.121	PERSONAL NETEJA OFICIN/HOTELS/SIMILARS	381	25,3%	25,3%
5.020	CAMBRERES, BÀRMANS I ASSIMILATS	376	24,9%	50,2%
5.330	DEPENDENTES I EXHIBID. A TENDES, MAGATZEMS.	294	19,5%	69,7%
5.010	CUINERES I PREPARADORES DE MENJARS	126	8,4%	78,1%
4.400	ALTRES AUX. ADMINIS. AMB ATENCIÓ PÚBLIC	41	2,7%	80,8%
4.522	RECEPCIONISTES ESTABL. DISTINT A OFICIN.	35	2,3%	83,1%
3.532	ANIMADORES COMUNITÀRIES	20	1,3%	84,4%
9.122	BUGADERES, PLANXADORES, I ASSIMILATS	19	1,3%	85,7%
4.210	TAQUÍGRAFES I MECANÒGRAFES	14	0,9%	86,6%
5.121	EMPLEADES PER A LA CURA DE NINS	11	0,7%	87,3%
	Total 10 ocupacions	1.317	87,3%	
	Total contractes dones 2008	1.508		

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 70. Les deu ocupacions més contractades entre els homes a Formentera (2008)

FORMENTERA - HOMES				
Codi C.N.O.	Ocupació	Contractes	% del total	% Acum.
5.020	CAMBRERS, BÀRMANS I ASSIMILATS	392	20,8%	20,8%
7.110	PICAPEDRERS	260	13,8%	34,5%
5.010	CUINERS I PREPARADORS DE MENJARS	257	13,6%	48,1%
9.602	PEONS DE LA CONSTRUCCIÓ D'EDIFICIS	135	7,1%	55,3%
9.121	PERSONAL NETEJA OFICIN/HOTELS/SIMILARS	81	4,3%	59,6%
5.330	DEPENDENTS I EXHIBID. A TENDES, MAGATZEMS.	70	3,7%	63,3%
8.610	TAXISTES I CONDOC.AUTOMÒB. I FURGONETES	58	3,1%	66,3%
9.800	PEONS DEL TRANSP. I DESCARREGADORS	53	2,8%	69,1%
8.630	CONDUCTORS DE CAMIONS	38	2,0%	71,1%
7.611	MECÀNICS I AJUSTADORS VEHICLES MOTOR	33	1,7%	72,9%
	Total 10 ocupacions	1.377	72,9%	
	Total contractes homes 2008	1.889		

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 71. Contractes registrats a Mallorca per tipus de contracte (2005-2008)

Tipus de contracte	2005	2006	2007	2008
Indefinits	33.835	45.774	47.059	40.304
Temporals	2.214	1.995	1.688	1.212
Formatius	278.242	295.957	296.672	254.799
Altres	1.691	1.231	1.074	1.330
Total	315.982	344.957	346.493	297.645

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 72. Contractes registrats a Menorca per tipus de contracte (2005-2008)

Tipus de contracte	2005	2006	2007	2008
Indefinits	3.660	4.520	4.654	4.153
Temporals	337	304	316	190
Formatius	29.185	28.914	28.423	24.375
Altres	23	38	36	28
Total	33.205	33.776	33.429	28.746

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 73. Contractes registrats a Eivissa per tipus de contracte (2005-2008)

Tipus de contracte	2005	2006	2007	2008
Indefinits	5.223	7.002	6.970	6.856
Temporals	312	311	212	185
Formatius	43.479	47.422	49.692	44.631
Altres	22	22	27	13
Total	49.036	54.757	56.901	51.685

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 74. Contractes registrats a Formentera per tipus de contracte (2005-2008)

Tipus de contracte	2005	2006	2007	2008
Indefinits	351	407	457	542
Temporals	8	4	4	11
Formatius	2.856	3.137	2.887	2.843
Altres	-	-	-	1
Total	3.215	3.548	3.348	3.397

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 75. Contractes registrats a Mallorca segons el sector econòmic (2005-2008)

MALLORCA				
Sector econòmic	2005	2006	2007	2008
Agricultura i pesca	3.461	3.476	3.386	3.487
Indústria	11.488	12.346	11.968	9.270
Construcció	54.342	63.081	63.854	45.174
Serveis	246.691	266.054	267.285	239.714
Hoteleria	72.576	82.423	80.062	75.796
Comerç	38.534	41.395	41.446	35.287
Total	315.982	344.957	346.493	297.645

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 76. Contractes registrats a Menorca segons el sector econòmic (2005-2008)

MENORCA				
Sector econòmic	2005	2006	2007	2008
Agricultura i pesca	228	223	191	247
Indústria	1.871	1.951	1.972	1.485
Construcció	6.991	6.679	6.691	5.059
Serveis	24.115	24.923	24.575	21.955
Hoteleria	9.883	9.775	10.341	9.405
Comerç	3.827	4.194	4.349	3.459
Total	33.205	33.776	33.429	28.746

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 77. Contractes registrats a Eivissa segons el sector econòmic (2005-2008)

EIVISSA				
Sector econòmic	2005	2006	2007	2008
Agricultura i pesca	194	139	292	298
Indústria	1.352	1.511	1.503	1.159
Construcció	10.429	12.635	13.227	10.268
Serveis	37.061	40.472	41.879	39.960
Hoteleria	16.598	17.666	17.757	17.380
Comerç	6.255	6.847	7.185	6.399
Total	49.036	54.757	56.901	51.685

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 78. Contractes registrats a Formentera segons el sector econòmic (2005-2008)

FORMENTERA				
Sector econòmic	2005	2006	2007	2008
Agricultura i pesca	33	33	44	34
Indústria	44	49	46	43
Construcció	733	738	486	444
Serveis	2.405	2.728	2.772	2.876
Hoteleria	1.437	1.703	1.696	1.767
Comerç	420	457	470	460
Total	3.215	3.548	3.348	3.397

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 79. Atur registrat a Mallorca per sector econòmic. Total (2005-2008)

MALLORCA				
	2005	2006	2007	2008
Agricultura i pesca	967	728	625	1.077
Indústria	245	238	268	416
Construcció	1.717	1.493	1.367	1.690
Serveis	4.077	3.789	4.215	7.754
Sense ocup. anterior	23.055	21.901	22.616	27.665
Total	30.061	28.150	29.091	38.601

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 80. Atur registrat a Menorca per sector econòmic. Total (2005-2008)

MENORCA				
	2005	2006	2007	2008
Agricultura i pesca	60	37	39	58
Indústria	20	19	16	26
Construcció	201	182	178	252
Serveis	331	380	471	815
Sense ocup. anterior	2.228	2.203	2.210	2.718
Total	2.840	2.821	2.914	3.869

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 81. Atur registrat a Eivissa per sector econòmic. Total (2005-2008)

EIVISSA				
	2005	2006	2007	2008
Agricultura i pesca	163	90	67	114
Indústria	17	20	28	40
Construcció	148	135	135	193
Serveis	772	717	914	1.624
Sense ocup. anterior	4.059	3.923	3.819	4.357
Total	5.159	4.884	4.963	6.327

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 82. Atur registrat a Formentera per sector econòmic. Total (2005-2008)

FORMENTERA				
	2005	2006	2007	2008
Agricultura i pesca	5	2	1	1
Indústria	3	3	1	3
Construcció	5	5	2	6
Serveis	40	46	71	86
Sense ocup. anterior	227	224	202	217
Total	280	280	276	314

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 83. Evolució de la població aturada, per sexe, edat i nacionalitat, a Mallorca (2005-2008)

ANYS	TOTAL	SEXE		EDAT			NACIONALITAT		
		Homes	Dones	De 16 a 24 anys	De 25 a 54 anys	55 i més anys	ESPANYOLS	UE	NO UE
2005	30.061	13.607	16.455	4.630	21.025	4.406	25.306	1.595	3.161
2006	28.150	12.481	15.668	4.231	19.543	4.375	22.921	1.706	3.523
2007	29.091	13.063	16.027	4.236	20.232	4.623	22.851	2.114	4.126
2008	38.601	19.798	18.803	5.751	27.383	5.467	28.998	3.017	6.587

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 84. Evolució de la població aturada, per sexe, edat i nacionalitat, a Menorca (2005-2008)

ANYS	TOTAL	SEXE		EDAT			NACIONALITAT		
		Homes	Dones	De 16 a 24 anys	De 25 a 54 anys	55 i més anys	ESPANYOLS	UE	NO UE
2005	2.840	1.197	1.643	490	2.059	291	2.296	163	381
2006	2.821	1.202	1.619	479	2.039	303	2.180	161	480
2007	2.914	1.313	1.601	500	2.092	322	2.180	186	548
2008	3.869	1.975	1.894	649	2.822	398	2.800	263	806

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 85. Evolució de la població aturada, per sexe, edat i nacionalitat, a Eivissa (2005-2008)

ANYS	TOTAL	SEXE		EDAT			NACIONALITAT		
		Homes	Dones	De 16 a 24 anys	De 25 a 54 anys	55 i més anys	ESPANYOLS	UE	NO UE
2005	5.159	2.354	2.805	919	3.706	534	4.082	467	610
2006	4.884	2.195	2.689	804	3.556	525	3.686	453	745
2007	4.963	2.371	2.592	791	3.616	556	3.554	561	848
2008	6.327	3.470	2.857	933	4.695	700	4.243	803	1.282

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 86. Evolució de la població aturada, per sexe, edat i nacionalitat, a Formentera (2005-2008)

ANYS	TOTAL	SEXE		EDAT			NACIONALITAT		
		Homes	Dones	De 16 a 24 anys	De 25 a 54 anys	55 i més anys	ESPANYOLS	UE	NO UE
2005	280	120	160	39	212	29	204	41	35
2006	280	130	149	38	210	31	183	45	52
2007	276	140	136	37	211	29	175	45	56
2008	314	185	129	39	242	33	188	52	73

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB.

Quadre 87. Accidents de treball en jornada laboral per gravetat i índex d'incidència a Mallorca (2005-2008)

	Total d'accidents	Acc. lleus	Acc. greus	Acc. mortals	Índex d'incidència
2005	21.641	21.434	196	11	8.071
2006	22.528	22.333	186	9	7.970
2007	23.497	23.329	156	12	7.974
2008	19.927	19.784	129	14	6.881

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General de Salut Laboral.

Quadre 88. Accidents de treball en jornada laboral per gravetat i índex d'incidència a Menorca (2005-2008)

	Total d'accidents	Acc. lleus	Acc. greus	Acc. mortals	Índex d'incidència
2005	2.060	2.035	24	1	8.685
2006	1.995	1.980	15	0	8.206
2007	1.970	1.954	16	0	7.928
2008	1.695	1.681	13	1	7.026

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General de Salut Laboral.

Quadre 89. Accidents de treball en jornada laboral per gravetat i índex d'incidència a Eivissa (2005-2008)

	Total d'accidents	Acc. lleus	Acc. greus	Acc. mortals	Índex d'incidència
2005	2.791	2.767	21	3	8.981
2006	3.294	3.282	11	1	9.884
2007	3.151	3.131	20	0	9.053
2008	2.656	2.634	19	3	7.676

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General de Salut Laboral.

Quadre 90. Accidents de treball en jornada laboral per gravetat i índex d'incidència a Formentera (2005-2008)

	Total d'accidents	Acc. lleus	Acc. greus	Acc. mortals	Índex d'incidència
2005	79	77	2	0	5.141
2006	117	115	1	1	6.998
2007	82	79	3	0	4.859
2008	103	103	0	0	5.972

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General de Salut Laboral.

Quadre 91. Accidents de treball en jornada laboral per sector econòmic a Mallorca (2005-2008)

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	TOTAL
2005	382	2.466	6.305	12.488	21.641
2006	363	2.494	6.896	12.775	22.528
2007	402	2.661	7.085	13.349	23.497
2008	361	2.257	5.209	12.100	19.927

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General de Salut Laboral.

Quadre 92. Accidents de treball en jornada laboral per sector econòmic a Menorca (2005-2008)

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	TOTAL
2005	28	283	728	1.021	2.060
2006	25	311	647	1.012	1.995
2007	34	261	664	1.011	1.970
2008	35	202	575	883	1.695

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General de Salut Laboral.

Quadre 93. Accidents de treball en jornada laboral per sector econòmic a Eivissa (2005-2008)

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	TOTAL
2005	48	212	807	1.724	2.791
2006	38	286	1.043	1.927	3.294
2007	36	251	975	1.889	3.151
2008	41	199	771	1.645	2.656

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General de Salut Laboral.

Quadre 94. Accidents de treball en jornada laboral per sector econòmic a Formentera (2005-2008)

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	TOTAL
2005	0	4	36	39	79
2006	1	3	47	66	117
2007	0	3	23	56	82
2008	0	0	39	64	103

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General de Salut Laboral.

Quadre 95. Treballadors d'alta al règim general de la Seguretat Social per activitat econòmica i illes, 4t trimestre del 2008 i variacions interanuals

Activitat econòmica	Mallorca		Menorca		Pitiüses	
	Treb.	Var. (%)	Treb.	Var. (%)	Treb.	Var. (%)
Agricultura i pesca						
Agricultura i ramaderia	6.661	4	714	3	687	-4
Pesca	496	-1	103	-5	111	-9
Indústria						
Energia elèctrica, gas i aigua	2.267	4	263	2	-	-
Agroalimentària	3.850	1	749	-6	418	-2
Tèxtil, cuir i calçat	1.464	-10	870	-23	-	-
Metal·lúrgica	2.679	-1	362	-12	265	-18
Minerals no metàl·lics	2.363	-13	215	-5	214	2
Fusta i suro	1.423	-6	453	-8	-	-
Paper i edició	2.110	-7	298	0	222	3
Material de transport	2.019	0	212	-32	240	1
Construcció						
Serveis						
Comerç i reparació	60.779	-4	6.228	-4	7.950	1
Transport i comunicacions	23.884	-2	1.327	-2	2.286	-1
Intermediació financera	8.259	-1	147	-4	527	3
Serveis empresarials	34.633	-1	1.750	-2	2.849	5
Activitats immobiliàries	4.727	-14	386	-14	712	-5
Activitats sanitàries i veterinàries	19.551	6	1.906	1	5.656	10
Activitats socials	19.551	0	1.443	1	2.253	3
Administració Pública	16.975	1	2.093	5	1.796	6
Educació	15.880	5	653	3	802	4
Serveis de la llar	8.452	12	453	4	1.303	5

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Seguretat Social de l'Informe de conjuntura econòmica de les Illes Balears, març del 2009.

6. ÍNDEX DE QUADRES I GRÀFICS

Quadres

Quadre 1.	Evolució de les taxes de creixement del PIB i de les taxes d'ocupació i d'atur per àrees econòmiques (2000-2008)	10
Quadre 2.	Previsions de les taxes de creixement del PIB i de l'atur (2009-2010)	10
Quadre 3.	Quadre macroeconòmic de l'Estat espanyol (2000-2008)	11
Quadre 4.	Quadre macroeconòmic de l'Estat espanyol (2008)	12
Quadre 5.	Distribució percentual de la població en funció del sexe, l'edat i la nacionalitat a les Illes Balears i a l'Estat espanyol (2000 i 2008)	16
Quadre 6.	Distribució de la població en funció de grans grups de nacionalitats i de l'edat a les Illes Balears (2000-2008)	17
Quadre 7.	Taxes de creixement anual del PIB per capita i la productivitat aparent del treball a l'Estat espanyol i a les Illes Balears (2001-2008)	18
Quadre 8.	Evolució trimestral del VAB per sectors econòmics a preus constants (2001-2008)	19
Quadre 9.	Principals indicadors de l'activitat turística (2004-2008)	19
Quadre 10.	Creixement del VAB per illes (2005-2008)	20
Quadre 11.	Evolució del nombre d'empreses segons la grandària a les Balears i a l'Estat espanyol (2005, 2007 i 2008)	22
Quadre 12.	Empreses segons l'activitat econòmica i grandària a les Balears (2007-2008)	22
Quadre 13.	Taxes de creixement percentual de les empreses balears amb afiliats a la Tresoreria General de la Seguretat Social per activitat econòmica (2007-2008)	24
Quadre 14.	Evolució de la població activa i inactiva a les Illes Balears (2005-2008)	28
Quadre 15.	Evolució de la població activa total, per sexe, edat i nacionalitat, a les Illes Balears (2000-2008)	28
Quadre 16.	Distribució percentual de la població activa per nivell d'estudis i comunitat autònoma (2008)	30
Quadre 17.	Distribució percentual de la població activa, per nivell d'estudis i sexe, a l'Estat espanyol i a les Illes Balears (2005, 2007 i 2008)	30
Quadre 18.	Població activa a les Balears segons la relació de parentiu amb la persona de referència de la llar per sexe (2007 i 2008)	31

Quadre 19. Evolució de la taxa d'activitat, per sexe, edat i nacionalitat, per comunitat autònoma (2005, 2007 i 2008)	32
Quadre 20. Taxes de creixement anual de l'afiliació a la Seguretat Social per illes (2001-2008)	34
Quadre 21. Evolució de l'afiliació per activitats econòmiques (2005, 2007 i 2008)	36
Quadre 22. Les deu ocupacions amb més contractació, per sexe, a les Balears (2008)	38
Quadre 23. Evolució de l'afiliació per règims de cotització (2000-2008)	39
Quadre 24. Evolució de la població d'alta a la Seguretat Social, per sexe, edat i nacionalitat, a les Illes Balears (2000-2008)	40
Quadre 25. Distribució percentual de la població ocupada per nivell d'estudis i comunitat autònoma (2008)	41
Quadre 26. Distribució percentual de la població ocupada per nivell d'estudis i sexe, a l'Estat espanyol i a les Illes Balears (2005, 2007 i 2008)	41
Quadre 27. Distribució percentual de la població ocupada, per ocupació i sexe, a l'Estat espanyol i a les Illes Balears (2005, 2007 i 2008)	42
Quadre 28. Evolució de la taxa d'ocupació, per sexe, edat i nacionalitat, per comunitat autònoma (2005, 2007 i 2008)	44
Quadre 29. Evolució de l'afiliació al règim general de la seguretat social per tipus de contracte i de jornada (2005-2008)	45
Quadre 30. Persones contractades a les Balears segons la intensitat de rotació (2005-2008)	46
Quadre 31. Evolució de l'ocupació per mesos i anys (2000-2008)	48
Quadre 32. Evolució dels demandants d'ocupació segons el col·lectiu (2005-2008)	48
Quadre 33. Distribució dels demandants d'ocupació segons el col·lectiu i la comunitat autònoma (2008)	49
Quadre 34. Evolució de l'atur registrat per illes (2005-2008)	50
Quadre 35. Evolució de l'atur registrat en les deu activitats econòmiques amb més augment interanual de l'atur durant el 2008 a les Illes Balears (2005, 2007 i 2008)	51
Quadre 36. Evolució de la població aturada, per sexe, edat i nacionalitat, a les Illes Balears (2005-2008)	52
Quadre 37. Evolució de la població aturada per nivell d'estudis a les Balears (2005-2008)	52
Quadre 38. Evolució de l'atur registrat segons el grup professional a les Balears (2005-2008)	53
Quadre 39. Evolució de la taxa d'atur, per sexe, edat i nacionalitat, per comunitat autònoma (2005, 2007 i 2008)	55

Quadre 40. Població aturada a les Balears segons la relació de parentiu amb la persona de referència de la llar (2005-2008)	56
Quadre 41. Percentatge de llars amb tots els actius aturats sobre el total de llars per comunitats autònomes (2005, 2007 i 2008)	56
Quadre 42. Distribució de la mitjana d'atur registrat segons la durada de la demanda a l'Estat espanyol i a les Balears (2008)	57
Quadre 43. Durada de les trajectòries d'atur a les Balears (2007-2008)	57
Quadre 44. Percentatge de persones aturades registrades durant més de 12 mesos per comunitats autònomes (2006-2008)	58
Quadre 45. Evolució de les persones en situació d'atur de llarga durada per sexe, edat i nacionalitat a les Illes Balears (2005-2008)	58
Quadre 46. Mitjana anual de beneficiaris amb prestacions per atur a les Illes Balears (2005-2008)	59
Quadre 47. Grau de cobertura dels convenis col·lectius de les Illes Balears sobre el total de treballadors afiliats d'alta (2000-2008)	59
Quadre 48. Evolució del cost salarial total per treballador* i hores efectivament treballades al mes per comunitat autònoma (2005, 2007 i 2008)	60
Quadre 49. Evolució de l'augment salarial pactat, l'augment del cost salarial i la taxa d'inflació* a les Balears i a l'Estat espanyol (2005-2008)	61
Quadre 50. Índexs d'incidència de la sinistralitat i accidents de treball amb baixa en jornada laboral per comunitat autònoma (2008)	61
Quadre 51. Índexs d'incidència de sinistralitat total a les Balears per sectors econòmics (1999-2008)	63
Quadre 52. Accidents per gravetat i índexs d'incidència per illes (2007-2008)	63
Quadre 53. Treballadors afectats per expedients de regulació de l'ocupació a les Illes Balears (2005-2008)	64
Quadre 54. Població per sexe, grup d'edat i zona de procedència a Mallorca (2005-2007)	67
Quadre 55. Població per sexe, grup d'edat i zona de procedència a Menorca (2005-2007)	67
Quadre 56. Població per sexe, grup d'edat i zona de procedència a Eivissa (2005-2007)	68
Quadre 57. Població per sexe, grup d'edat i zona de procedència a Formentera (2005-2007)	68
Quadre 58. Empreses d'alta al règim general de la Seguretat Social per illes (2005-2008)	68
Quadre 59. Treballadors d'alta a la Seguretat Social per règims a Mallorca (2005-2008)	69
Quadre 60. Treballadors d'alta a la Seguretat Social per règims a Menorca (2005-2008)	69

Quadre 61. Treballadors d'alta a la Seguretat Social per règims a Eivissa (2005-2008)	69
Quadre 62. Treballadors d'alta a la Seguretat Social per règims a Formentera (2005-2008)	69
Quadre 63. Les deu ocupacions més contractades entre les dones a Mallorca (2008)	70
Quadre 64. Les deu ocupacions més contractades entre els homes a Mallorca (2008)	70
Quadre 65. Les deu ocupacions més contractades entre les dones a Menorca (2008)	71
Quadre 66. Les deu ocupacions més contractades entre els homes a Menorca (2008)	71
Quadre 67. Les deu ocupacions més contractades entre les dones a Eivissa (2008)	72
Quadre 68. Les deu ocupacions més contractades entre els homes a Eivissa (2008)	72
Quadre 69. Les deu ocupacions més contractades entre les dones a Formentera (2008)	73
Quadre 70. Les deu ocupacions més contractades entre els homes a Formentera (2008)	73
Quadre 71. Contractes registrats a Mallorca per tipus de contracte (2005-2008)	74
Quadre 72. Contractes registrats a Menorca per tipus de contracte (2005-2008)	74
Quadre 73. Contractes registrats a Eivissa per tipus de contracte (2005-2008)	74
Quadre 74. Contractes registrats a Formentera per tipus de contracte (2005-2008)	74
Quadre 75. Contractes registrats a Mallorca segons el sector econòmic (2005-2008)	75
Quadre 76. Contractes registrats a Menorca segons el sector econòmic (2005-2008)	75
Quadre 77. Contractes registrats a Eivissa segons el sector econòmic (2005-2008)	75
Quadre 78. Contractes registrats a Formentera segons el sector econòmic (2005-2008)	75
Quadre 79. Atur registrat a Mallorca per sector econòmic. Total (2005-2008)	76
Quadre 80. Atur registrat a Menorca per sector econòmic. Total (2005-2008)	76
Quadre 81. Atur registrat a Eivissa per sector econòmic. Total (2005-2008)	76
Quadre 82. Atur registrat a Formentera per sector econòmic. Total (2005-2008)	76
Quadre 83. Evolució de la població aturada, per sexe, edat i nacionalitat, a Mallorca (2005-2008)	77
Quadre 84. Evolució de la població aturada, per sexe, edat i nacionalitat, a Menorca (2005-2008)	77
Quadre 85. Evolució de la població aturada, per sexe, edat i nacionalitat, a Eivissa (2005-2008)	77

Quadre 86. Evolució de la població aturada, per sexe, edat i nacionalitat, a Formentera (2005-2008)	77
Quadre 87. Accidents de treball en jornada laboral per gravetat i índex d'incidència a Mallorca (2005-2008)	78
Quadre 88. Accidents de treball en jornada laboral per gravetat i índex d'incidència a Menorca (2005-2008)	78
Quadre 89. Accidents de treball en jornada laboral per gravetat i índex d'incidència a Eivissa (2005-2008)	78
Quadre 90. Accidents de treball en jornada laboral per gravetat i índex d'incidència a Formentera (2005-2008)	78
Quadre 91. Accidents de treball en jornada laboral per sector econòmic a Mallorca (2005-2008)	79
Quadre 92. Accidents de treball en jornada laboral per sector econòmic a Menorca (2005-2008)	79
Quadre 93. Accidents de treball en jornada laboral per sector econòmic a Eivissa (2005-2008)	79
Quadre 94. Accidents de treball en jornada laboral per sector econòmic a Formentera (2005-2008)	79
Quadre 95. Treballadors d'alta al règim general de la Seguretat Social per activitat econòmica i illes, 4t trimestre del 2008 i variacions interanuals	80

Gràfics

Gràfic 1. Creixement interanual de la població de les Illes Balears i de l'Estat espanyol (2000-2008)	15
Gràfic 2. Creixement percentual de la població per illes (2000-2007)	16
Gràfic 3. Piràmides de població per edats a les Illes Balears (2000 i 2008)	16
Gràfic 4. Taxa de creixement anual del VAB a preus constants a l'Estat espanyol i a les Balears (2000-2008)	17
Gràfic 5. Pes sectorial sobre la base del VAB a preus corrents a les Balears (2007-2008)	19
Gràfic 6. Pes sectorial sobre la base del VAB a preus corrents a l'Estat espanyol (2007-2008)	20
Gràfic 7. Evolució de la població activa a les Balears (2000-2008)	27
Gràfic 8. Variacions interanuals de la població activa i del PIB a preus constants a les Illes Balears (2000-2008)	29
Gràfic 9. Taxes de creixement interanual de l'afiliació a la Seguretat Social i la població ocupada segons l'EPA a les Balears (2001-2008)	33

Gràfic 10.	Taxes de creixement interanual de l'afiliació a la Seguretat Social a les Balears i a l'Estat espanyol (2001-2008)	34
Gràfic 11.	Taxes de creixement interanual de l'afiliació a la Seguretat Social per illes i mesos (2008)	34
Gràfic 12.	Taxes de creixement anual de l'afiliació a la Seguretat Social, per sectors econòmics, a les Balears (2001-2008)	35
Gràfic 13.	Pes de l'afiliació per sectors econòmics a l'Estat espanyol i a les Illes Balears (2008)	35
Gràfic 14.	Evolució de la taxa d'ocupació a les Balears i a l'Estat espanyol (2000-2008)	43
Gràfic 15.	Variació relativa interanual de la contractació a les Balears segons el tipus de contracte (2005-2008)	43
Gràfic 16.	Variació relativa interanual de la contractació a les Balears segons el tipus de jornada (2005-2008)	45
Gràfic 17.	Evolució de l'índex de rotació laboral a les Balears i a l'Estat espanyol (2005-2008)	46
Gràfic 18.	Evolució de l'estacionalitat de l'ocupació a les Balears (1995-2008)	47
Gràfic 19.	Taxes de creixement interanual de l'atur registrat al SOIB i la població aturada segons l'EPA a les Balears (2001-2008)	50
Gràfic 20.	Evolució mensual de l'atur registrat a les Balears (2006-2008)	50
Gràfic 21.	Evolució de l'atur registrat per sectors econòmics a les Balears (2000-2008)	51
Gràfic 22.	Evolució de la taxa d'atur a les Balears i a l'Estat espanyol (2000-2008)	53
Gràfic 23.	Evolució de l'índex d'incidència de la sinistralitat laboral a les Illes Balears (1999-2008)	62
Gràfic 24.	Evolució dels afiliats amb les contingències cobertes i dels accidents registrats a les Illes Balears (2000-2008)	62

7. RELACIÓ DE FONTS I INDICADORS

Per elaborar aquest informe s'ha consultat les fonts següents:

- Comptabilitat nacional trimestral d'Espanya. Base 2000 de l'INE
- Euroindicadors de l'EUROSTAT
- Estadístiques generals i regionals de l'EUROSTAT
- Informe de primavera del 2009 de la Comissió Europea
- Enquesta de població activa (EPA) de l'INE
- Padró municipal de l'INE
- Comptabilitat regional d'Espanya de l'INE
- Revista *Conjuntura econòmica de les Illes Balears*, de la Direcció General d'Economia de la Conselleria d'Economia i Hisenda del Govern de les Illes Balears
- Enquesta de la despesa turística a les Illes Balears de l'Àrea d'Investigació i Tecnologies Turístiques (CITTIB)
- Directori Central d'Empreses (DIRCE): explotació estadística de l'INE
- Dades d'afiliació a la Tresoreria General de la Seguretat Social
- Dades del Servei de l'Ocupació de les Illes Balears (SOIB)
- Dades estadístiques del Servei Públic d'Ocupació Estatal
- Anuaris estadístics del Ministeri de Treball i Immigració (MTIN)
- Enquesta trimestral de cost laboral de l'INE
- Índexs de preus al consum (IPC) de l'INE
- Direcció General de Salut Laboral de la Conselleria de Treball i Formació del Govern de les Illes Balears

1. PRESENTACIÓN

Sin ningún tipo de dudas, el año 2008 constituirá un año de obligado estudio en los libros de historia económica contemporánea. Este año 2008 ha sido testigo de subidas históricas de los precios de las materias primas, incluido el petróleo, y de la inflación, a la vez que ha visto la quiebra de importantes entidades financieras. Pero lo que más ha marcado este año que hemos dejado atrás ha sido el tránsito en unos pocos meses de un período de crecimiento económico largo y vigoroso a una etapa de recesión económica especialmente intensa en la historia reciente. Seguramente, el elemento que sintetiza el brusco cambio de expectativas vivido a lo largo de 2008 es la drástica caída generalizada en todo el mundo de las bolsas a lo largo de los meses de septiembre y octubre, con caídas diarias que llegaron a ser del orden del 10% en la mayoría de los países desarrollados. Así, todo lo vivido en 2008 ha supuesto la confirmación de una nueva situación a nivel mundial que nos hará cambiar la manera de entender el entramado económico. En efecto, el brusco cambio del ciclo económico vivido ha puesto de manifiesto la estrecha interrelación entre el sector financiero y el productivo, evidenciando que el crecimiento económico precisa de una evolución eficiente y combinada de ambos sectores. Por otro lado y por primera vez, la crisis económica no se restringe a una serie de países, sino al conjunto de los países desarrollados y, con efectos muy evidentes, a otros en vías de desarrollo. Este hecho, que claramente supondrá una dificultad añadida a la salida de la crisis por la ausencia de países *locomotora*, evidencia la creciente interdependencia económica a nivel mundial.

Dentro de esta situación, la economía de las Illes Balears, fuertemente especializada en el turismo y con un peso creciente en los últimos años de la construcción, ha seguido la tendencia general marcada tanto por el conjunto español como por el europeo, de acentuada pérdida de dinamismo económico, pasando de crecimientos interanuales de su VAB del 3% el último trimestre de 2007 al 0,2% en el mismo trimestre de 2008. Aunque la drástica reducción del dinamismo en las Baleares ha sido inferior al experimentado por la economía española y la europea, en ambos casos con registros negativos desde el tercer trimestre de 2008, el efecto sobre el mercado de trabajo ha sido particularmente intenso durante la segunda mitad del año. Así, mientras que la ocupación experimentaba crecimientos interanuales positivos en los primeros meses del año, desde el mes de septiembre las cifras, tanto de ocupación como de paro, se han deteriorado de una manera muy significativa, provocando que el cómputo del conjunto del año 2008 sea inferior al del año anterior para la mayoría de indicadores laborales. Es más, las particularidades de la especialización productiva balear han provocado que los efectos del cambio de ciclo se hayan concentrado de una manera destacada en una serie de colectivos muy específicos, como los jóvenes, los hombres, los trabajadores del sector de la construcción y aquellos con contratos de tipo temporal.

Esta nueva realidad, incluso con la incertidumbre de su duración, ha provocado que la mirada con la que se contempla el mercado de trabajo y, por tanto, el campo de las políticas públicas, pida un nuevo enfoque que necesariamente debe combinar tanto las actuaciones enfocadas a más corto plazo a dar respuesta a los efectos más inmediatos de la crisis económica como a aquellas otras dirigidas a dar respuesta a las debilidades más estructurales de nuestra economía y nuestro mercado de trabajo. Fruto de la combinación de estas dos aproximaciones y en el marco del diálogo social, el 13 de julio de 2009 el Gobierno de las Illes Balears firmó con los agentes económicos y sociales más representativos el *Pla d'Ocupació de les Illes Balears 2009-2011* y el *Pla de Seguretat, Salut i Ambient Laboral de les Illes Balears 2008-2011*, con unos presupuestos de 307 y 17,7 millones de euros, respectivamente.

En cuanto al *Pla d'Ocupació de les Illes Balears 2009-2011* (POIB), se establecen un conjunto de medidas extraordinarias para dar empleo y formación a personas en paro, a la vez que incentivos para fomentar

una contratación más estable, fijando los colectivos de actuación preferente, que son aquellos más afectados por la crisis económica. Desde una perspectiva más estructural, el POIB plantea medidas que en diferentes ámbitos deben ayudar a poner las bases de un modelo productivo más competitivo y sostenible en el que la formación debe ocupar un papel destacado. Por ello, se ha diseñado todo un conjunto de medidas que deben fortalecer las sinergias entre las necesidades de las empresas y la formación profesional para la ocupación en torno a un Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB) dinámico y eficiente, de manera que aumente significativamente la empleabilidad de los trabajadores.

Igualmente, se ha diseñado una serie de medidas para incentivar el retorno al sistema educativo de los jóvenes parados, en un momento en que las oportunidades de trabajo para este colectivo son más reducidas. En cuanto al tejido productivo, además de darle apoyo mediante la formación, hay que decir que el Pla d'Ocupació también tiene en cuenta otras medidas, como el impulso del espíritu empresarial, de la autoocupación y de los instrumentos de desarrollo local. Finalmente, el Pla d'Ocupació también prevé actuaciones en el marco de la calidad de la ocupación. En este ámbito, el *Pla de Seguretat, Salut i Ambient Laboral de les Illes Balears 2008-2011* contiene todo un conjunto de medidas para reducir la siniestralidad laboral hasta un 20% respecto a los valores de 2007 así como de actuaciones para mejorar las condiciones de trabajo.

En definitiva, este libro resume la evolución económica y laboral de un año singular que seguramente nos obligará a replantearnos muchas cosas de nuestro modelo económico. Como decía el economista y profesor Enrique Fuentes Quintana en referencia a la segunda crisis del petróleo de finales de los años 70, las crisis económicas son como las mareas, te permiten ver las rocas sobre las que las barcas navegan sin problemas cuando el nivel del mar es alto. En estos momentos no nos podemos quedar parados solo discutiendo a qué hora volverá a subir de nivel el mar. Es la hora de actuar, reconduciendo nuestras debilidades, mejorando nuestra fortaleza y haciendo realidad nuestras oportunidades de futuro. A pesar de la difícil situación actual, existen claras oportunidades de crecimiento que debemos saber explotar, aprovechando el dinamismo y el empuje que la sociedad balear ha mostrado históricamente, actuando con la mirada puesta tanto a corto como a medio plazo. Al respecto, esperamos que la información incluida en este Anuario del Mercado de Trabajo ilumine el camino a tomar.

SR. LLORENÇ POU GARCÍAS

Director general de Planificación Estratégica

HBLE. SRA. JOANA M. BARCELÓ MARTÍ

Consejera de Trabajo y Formación

2. PARTE I. PANORAMA ECONÓMICO INTERNACIONAL Y ESPAÑOL

2.1 EVOLUCIÓN ECONÓMICA INTERNACIONAL

El año 2008 ha venido marcado por un fuerte cambio de tendencia respecto al período de crecimiento generalizado vivido en todos los países de la OCDE entre los años 2000 y 2007. En efecto, las perturbaciones surgidas en 2007 en torno a los productos hipotecarios de alto riesgo en los Estados Unidos, la subida de los precios de las materias primas y la caída generalizada de la demanda han afectado al crecimiento de la economía mundial, extendiéndose paulatinamente a todos los países.

El cambio de expectativas en un nuevo entorno de crisis económica queda, seguramente, bastante reflejado en el fuerte descenso de las bolsas en los meses de septiembre y octubre. En resumidas cuentas, se dibuja una fuerte ralentización en las tasas de crecimiento económico de todos los países desarrollados, y que también ha afectado a los países en vías de desarrollo. Es más, como se detalla más adelante, buena parte de los países más desarrollados acabarán el año 2008 encadenando dos trimestres consecutivos de reducción de su PIB y, por tanto, en recesión técnica.

En los Estados Unidos, la economía entró en recesión en enero de 2008 y en media anual perdió 0,9 p.p. frente a 2007, debido básicamente a la disminución del consumo privado, que representa cerca del 70% de su producto interior bruto. Esta disminución del gasto familiar está relacionada con el aumento de tasa de paro, que subió al 5,8% en 2008 desde el 4,6% de 2007 (cuadro 1). Japón cerró el año con una tasa del -0,6%, motivada por la fuerte desaceleración de la demanda mundial y del gasto inversor de las empresas exportadoras.

En los países de la Unión Europea (UE-27), por su parte, el receso fue visible en todos los sectores y provocó que la tasa anual de crecimiento cayese hasta el 0,9%, frente al 2,9% del año 2007, aunque en conjunto las tasas de empleo y de paro se mantuvieran estables.

Por países, Alemania cerró el año con una tasa de crecimiento del PIB del 1,3%, casi la mitad que la de 2007, al tiempo que Francia registraba una caída de su ritmo de crecimiento de hasta el 0,4%. Hay que notar que en ambos países aumentaron ligeramente las tasas de empleo y bajaron las de paro (cuadro 1). El Reino Unido muestra la bajada más pronunciada sobre el 2007 (desde el 3% de 2007 al 0,7% de 2008), impulsada por la caída drástica del consumo, de la inversión y de las exportaciones, aunque su tasa de paro (5,6%) se mantiene en porcentajes inferiores a los países antes mencionados. Finalmente, en Italia los anteriores tres componentes (exportaciones, inversión y consumo) explican la tasa anual más negativa de todos los países estudiados (un -1,0%) y un repunte de la tasa de paro de 0,7 p.p. En conjunto, la situación en los diferentes países de la UE-27 ha sido de una brusca desaceleración, hasta el punto que algunos de ellos (como Irlanda, Italia o Dinamarca, entre otros) han acabado el año en recesión técnica.

En cuanto a las previsiones para 2009 y 2010, la mayoría de las instituciones las han revisado a la baja. Se reconoce el esfuerzo que se desarrolla en todo el mundo en materia de políticas presupuestarias públicas expansivas y se advierten algunos signos de recuperación bursátil y mayor liquidez. Con todo, la economía de los países desarrollados muestra signos de una profunda recesión alimentada, en resumen, por el fuerte aumento del paro, el endeudamiento acumulado y la falta de confianza de los consumidores y empresarios¹, así como la de liquidez crediticia, que detienen la demanda.

En concreto, las previsiones de la Comisión Europea del Informe de primavera de 2009 indican que la fase recesiva más fuerte se vivirá durante los dos trimestres centrales de 2009 para mejorar después poco a poco (cuadro 2). Así, las estimaciones de la Comisión Europea sugieren que durante tercer trimestre de 2010 ya se entrará en una fase de crecimiento económico positivo, aunque débil. En detalle, el cuadro 2 muestra como la recuperación económica será más rápida e intensa en los Estados Unidos que en Europa.

¹ En este sentido, la encuesta de indicadores de sentimiento económico (de confianza industrial, de confianza en los servicios, de confianza de los consumidores, de confianza en la construcción y de confianza en el comercio mayorista y al por menor) publicada por la Comisión Europea muestra los niveles más bajos desde el inicio de la serie en 1985, tanto para el conjunto de países de la UE-27 como para el de la zona euro.

Cuadro 1. Evolución de las tasas de crecimiento del PIB y de las tasas de empleo y de paro por áreas económicas (2000-2008)

	Tasa de variación del PIB			Tasa de ocupación			Tasa de paro		
	2000-06	2007	2008	2000-06	2007	2008	2000-06	2007	2008
Estados Unidos	2,6	2,0	1,1	72,1	71,7	:	5,1	4,6	5,8
Japón	1,6	2,4	-0,6	69,0	70,6	:	4,8	3,9	4,0
Zona euro	2,0	2,6	0,8	63,6	65,7	66,1	8,4	7,4	7,5
UE-27	2,3	2,9	0,9	63,6	65,4	65,9	8,7	7,1	7,0
Reino Unido	2,7	3,0	0,7	71,5	71,5	71,5	5,1	5,3	5,6
Alemania	1,3	2,5	1,3	66,7 (r)	69,4	70,7	9,0	8,4	7,3
Francia	2,1	2,3	0,4	63,7	64,6	65,2	8,9	8,3	7,8
Italia	1,5	1,6	-1,0	56,8 (r)	58,7	58,7	8,4	6,1	6,8
España	3,6	3,7	1,2	61,3 (r)	65,6	64,3	10,3	8,3	11,3

Fuente: INE y Eurostat, tasas de variación interanual del PIB en volumen encadenado. (:) dato no disponible. (r) ruptura en las series de años incluidos para los países señalados.

Cuadro 2. Previsiones de las tasas de crecimiento del PIB y del paro (2009-2010)

	% Variación del PIB								Tasa de paro	
	2009/1T	2009/2T	2009/3T	2009/4T	2010/1T	2010/2T	2010/3 T	2010/4T	2009	2010
Estados Unidos	-2,4	-4	-3,5	-1,7	0	1,2	1,1	1,2	8,9	10,2
Japón	-4,3	-6,9	-6,1	-5,9	-2,5	-0,4	0,0	0,4	5,8	6,3
Zona euro	-4,1	-4,5	-4,6	-3,1	-1,0	-0,3	0,1	0,4	9,9	11,5
UE-27	-3,8	-4,4	-4,4	-3,1	-1,1	-0,3	0,2	0,6	9,4	10,9
Reino Unido	-3,3	-4	-3,6	-2,5	-0,9	0	0,6	0,9	8,2	9,4
Alemania	-6,1	-6,1	-5,7	-3,7	-0,5	0,1	0,3	0,6	8,6	10,4
Francia	-2,7	-3,1	-3,4	-2,4	-0,8	-0,2	0,1	0,3	9,6	10,7
Italia	-5,4	-5	-4,5	-2,6	-0,3	0	0,3	0,4	8,8	9,4
España	-2,6	-3,5	-3,7	-3	-1,7	-1	-0,7	-0,4	17,3	20,5

Fuente: Comisión Europea, Informe de primavera 2009.

Para el conjunto de los 16 países de la zona euro y de la Europa de los 27 se prevé para este año una bajada del PIB de hasta el -4% a causa de la fuerte ralentización del comercio internacional, de la caída del consumo privado, de un menor impulso en las políticas fiscales y de la débil situación económica que están sufriendo algunos países europeos como Irlanda o Estonia, para los que se estiman caídas del PIB del 9% y el 10%, respectivamente, en 2009. La importante bajada de los tipos de interés y un mayor acceso a los créditos bancarios deberían reactivar las economías familiares y la iniciativa privada de cara a 2010, para cuando se calcula un cambio de tendencia, aunque el crecimiento continuaría siendo negativo, un -0,1%.

2.2 EVOLUCIÓN ECONÓMICA ESPAÑOLA

Por lo que respecta a la economía española, esta había experimentado en la actual década un fuerte dinamismo hasta el año 2007, con tasas de crecimiento interanual del PIB superiores a las medias de la zona euro y de la UE-27 (cuadros 1 y 3). Este crecimiento estuvo impulsado por la demanda interna, principalmente por el consumo (privado y público) y la inversión en la construcción, centrada en la inversión residencial y soportada por el bajo coste de los créditos, mientras que el sector exterior tenía aportaciones negativas al crecimiento económico. Todo esto ha supuesto un aumento considerable del peso

de la construcción en la estructura productiva española, que pasó de un 8,3% en 2000 a un 12,3% en 2007, y de la caída del ahorro nacional. En definitiva, este proceso de crecimiento económico, muy intenso en mano de obra, se tradujo en un aumento de las tasas de empleo (desde el 57,8% en 2001 al 65,6% en 2007) y en la reducción de las tasas de paro (del 10,3% de 2001 al 8,3% de 2007). La divergencia entre los ritmos de crecimiento de la tasa de empleo y la reducción del paro se explica por la evolución de la población activa, que ha experimentado un crecimiento espectacular del 26,9% en el mismo período, en gran parte explicado por la entrada de nueva población extranjera.

Pero a lo largo de 2007 el cambio de ciclo del sector inmobiliario empezó a hacerse notar en la disminución del ritmo de crecimiento del PIB y, llegado el 2008, esta desaceleración se agravó por el impacto añadido de la crisis financiera internacional y por el efecto de unos precios de las materias primas aún elevados.

En resumidas cuentas, esto supuso un cambio en las expectativas de los diferentes agentes económicos que se fue transmitiendo a los diferentes indicadores económicos de manera progresiva. Así, la inversión en construcción ya experimentó caídas interanuales desde el segundo trimestre del año, a la vez que el ritmo de creación de empleo se reducía sensiblemente y pasaba a ser negativo desde el tercer trimestre. Al tiempo, el consumo de las familias, que hasta el 2007 había mostrado un comportamiento muy expansivo, empezó a mostrar reducciones interanuales también desde el tercer trimestre. El único comportamiento claramente expansivo, en parte fruto de los estabilizadores macroeconómicos, fue el gasto público, que aumentó su ritmo de crecimiento a lo largo del año. De esta manera, la economía española vivió el 2008 un proceso de brusca desaceleración, encadenando los dos últimos trimestres registros de crecimiento intertrimestral de su PIB negativos y, por tanto, entrando en situación de recesión técnica (cuadro 4).

Cuadro 3. Cuadro macroeconómico de España (2000-2008)

Tasas de variación	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gasto en consumo final	3,5	3,2	3,4	4,7	4,5	4,1	3,8	1,4
Gasto en consumo final de los hogares	3,4	2,8	2,9	4,2	4,2	3,9	3,4	0,1
Gasto en consumo final de las AAPP	3,9	4,5	4,8	6,3	5,5	4,6	4,9	5,3
Formación bruta de capital	4,4	3,4	5,2	5,2	6,5	7,7	5,0	-2,8
Formación bruta de capital fijo (FBCF)	4,8	3,4	5,9	5,1	7,0	7,1	5,3	-3,0
FBCF. Bienes de equipamiento. Total	-0,3	-2,8	4,2	5,1	9,2	10,2	10,1	-1,0
FBCF. Construcción. Total	7,6	6,3	6,2	5,4	6,1	5,9	3,9	-5,3
FBCF. Otros productos. Total	5,8	5,0	7,3	3,8	7,1	7,1	3,9	2,0
Demanda nacional (aportación al crecimiento del PIB)	3,9	3,3	3,9	4,9	5,3	5,3	4,4	0,2
Exportaciones de bienes y servicios	4,2	2,0	3,7	4,2	2,5	6,7	4,9	0,7
Importaciones de bienes y servicios	4,5	3,7	6,2	9,6	7,7	10,3	6,2	-2,5
PIB pm tasa interanual	3,6	2,7	3,1	3,3	3,6	3,9	3,7	1,2
Agricultura, ganadería y pesca	-2,0	0,4	-0,5	-2,3	-8,2	2,5	3,0	-0,6
Energía	4,0	0,8	5,4	1,9	1,2	-0,1	0,8	1,9
Industria	3,2	-0,1	1,2	0,7	1,1	1,9	2,8	-2,7
Construcción	8,6	6,3	4,4	5,1	5,2	5,0	3,5	-3,3
Servicios	3,6	3,0	3,0	3,8	4,3	4,4	4,6	3,1
Ocupación total CNTR (o.t.c.)	3,2	2,3	2,4	2,7	3,2	3,2	2,9	-0,6
Ocupación total (EPA)	4,1	3,0	4,0	3,9	5,6	4,1	3,1	-0,5
Tasa de paro (EPA)	10,6	11,5	11,5	11,0	9,2	8,5	8,3	11,3
ESI (indicador de clima económico)	107,3	102,4	103,7	102,8	102,3	101,1	100,5	81,5

Fuentes: Ministerio de Economía y Hacienda, EPA y Contabilidad Nacional Trimestral de España. Base 2000. PIB a precios de mercado (variaciones de volumen). Tasas de variación interanual. Datos corregidos de efectos estacionales y de calendario. (p) Previsto (a) Avance.

Cuadro 4. Cuadro macroeconómico de España (2008)

Tasas de variación interanual	2008TI	2008TII	2008TIII	2008TIV
Gasto en consumo final	2,4	1,8	1,4	-0,1
Gasto en consumo final de los hogares	2,0	0,8	-0,2	-2,3
Gasto en consumo final de les AAPP	3,7	5,0	6,1	6,3
Formación bruta de capital	2,6	-0,5	-3,9	-9,4
Formación bruta de capital fijo (FBCF)	2,4	-0,8	-4,1	-9,3
FBCF. Bienes de equipamiento. Total	5,2	1,8	-1,3	-9,7
FBCF. Construcción. Total	0,2	-3,1	-7,3	-10,9
FBCF. Otros productos. Total	5,9	3,2	2,5	-3,7
Demanda nacional (aportación al crecimiento del PIB)	2,6	1,2	-0,2	-3,0
Exportaciones de bienes y servicios	4,8	4,4	1,5	-7,9
Importaciones de bienes y servicios	3,6	1,8	-2,0	-13,2
PIB pm tasa interanual	2,7	1,8	0,9	-0,7
PIB pm tasa intertrimestral	0,3	0,1	-0,2	-1,0
VAB pb Agricultura, ganadería y pesca	1,1	-0,1	-0,5	-2,7
VAB pb Industria i Energía	0,3	-1,4	-2,2	-4,7
VAB pb Construcción	1,5	-2,0	-4,6	-8,0
VAB pb Servicios	4,0	3,7	2,9	1,7
Ocupación total CNTR (o.t.c.)	1,6	0,1	-0,9	-3,1
Ocupación total (EPA)	1,7	0,3	-0,8	-3,0
Tasa de parado (EPA)	9,6	10,4	11,3	13,9
ESI (indicador de clima económico)	91,9	84,0	79,3	71,0

Fuentes: Ministerio de Economía y Hacienda, EPA y Contabilidad Nacional Trimestral de España. Base 2000. PIB a precios de mercado PIB pm Oferta (índices de volumen encadenados). Datos corregidos de efectos estacionales y de calendario.

Si bien la evolución del PIB español ha sido más positiva que la de la mayoría de países europeos en 2008 (en el último trimestre de 2008 la variación interanual ha sido del -0,7% en España, ante el -1,3% de la zona euro), hay que destacar dos elementos claramente diferenciados desde la vertiente de la economía española: la evolución de la ocupación y de la tasa de inflación. En cuanto a la ocupación, la destrucción de puestos de trabajo ha sido mucho más intensa en España que en el resto de Europa, hecho que ha provocado un mayor aumento de la tasa de paro española, hasta el 11,3% frente al 7,1% de la UE-15. Por lo que respecta a la evolución de los precios, continúa observándose un comportamiento más inflacionista, situándose la diferencia en 0,8 p.p. el 2008.

En cuanto a las previsiones para los años 2009 y 2010, la Comisión Europea apunta para España

un agravamiento de la recesión², con una intensa y continuada caída de sus tasas de crecimiento si bien, hasta el cuarto trimestre de 2009, serán menores que las del conjunto de la zona euro y la UE-27, alcanzando un -3,2% la media anual nacional frente a la esperada tasa del -4% de la zona euro. Por el contrario, durante 2010, mientras el conjunto de Europa se recuperaría progresivamente y empezaría a mostrar tasas positivas a partir del segundo trimestre, España mantendría la tendencia negativa hasta el último trimestre del año, cerrándolo con una tasa media del -1,0% (frente al -0,1% de la zona euro).

Este mayor ajuste también se pondría de manifiesto en el comportamiento del mercado de trabajo, donde los aún relativamente importantes flujos migratorios, como la proyectada pérdida de ocupaciones, provocarían que la tasa de paro subiese hasta el 17,3% en 2009 y el 20,5% en

² Previsiones de mayo de 2009. Véase http://ec.europa.eu/economy_finance/thematic_articles/article14927_en.htm

2010, según la Comisión Europea. Un elemento significativo se encontraría en la tasa de inflación, que podría quedar por debajo del 0% en 2009 (lo cual implicaría un diferencial negativo con la Unión Europea por primera vez en una década), para remontar hasta el 1,4% en 2010 por efecto de

la presión del precio del petróleo. Este elemento, junto a la reducción de los tipos de interés, podría ayudar a corto plazo a las familias. Otros factores que podrían mejorar la renta disponible de las familias españolas son las rebajas en los tipos de interés y una política fiscal expansiva.

3. PARTE II. PANORAMA DEMOGRÁFICO Y ECONÓMICO EN LAS ILLES BALEARS

3.1 EVOLUCIÓN DE LA ESTRUCTURA DEMOGRÁFICA

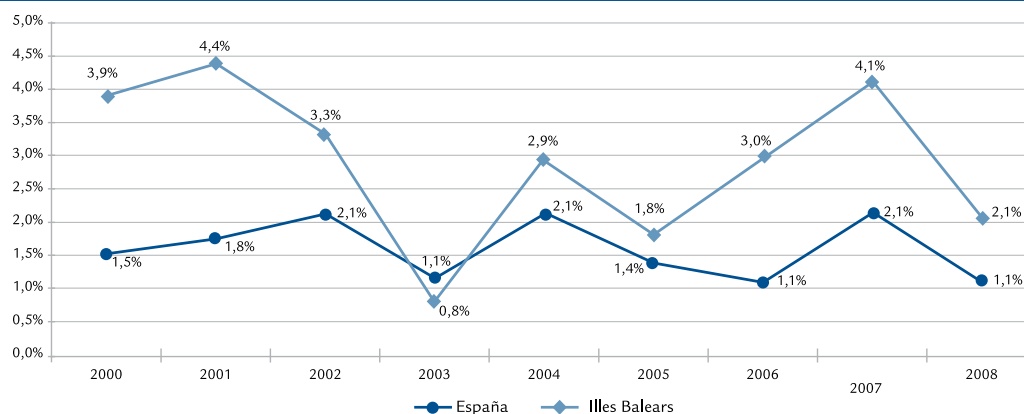
De acuerdo con los datos de avance del padrón municipal, a 1 de enero de 2009 la población balear era de 1.094.972 personas³, 22.128 personas más que en 2007, lo que en términos relativos supone un incremento del 2,1%, que si bien es inferior al crecimiento medio de la década actual, un 3,3%, continúa siendo muy superior al del conjunto español, un 1,1% (gráfico 1). Este incremento se enmarca dentro un contexto de extraordinario crecimiento continuado; de hecho las islas han experimentado un incremento acumulado del 29,5% (un 3,3% de media anual) a lo largo del período 2000–2008. Este crecimiento no solo es superior al alcanzado por el conjunto español en el mismo período (15,2%), sino que es el más alto en términos relativos entre todas las comunidades autónomas en este período y el octavo en términos absolutos.

En cuanto a la desagregación por islas, el padrón en fecha 1 de enero de 2008⁴ mostraba que Mallorca tenía una población de 846.210 personas; Menorca, de 92.434; Ibiza, de 125.053, y Formentera, de 9.147, que representaban un peso sobre el total de las Baleares del 78,9%, 8,6%, 11,6% y 0,9%, respectivamente. El año 2007

las Pitiusas presentan el mayor aumento poblacional interanual: Formentera (8,4%) e Ibiza (6,2%), mientras que Mallorca (3,9%) y, sobre todo, Menorca (2,4%) se sitúan por debajo del crecimiento medio de las Baleares (4,1%). Desde una perspectiva temporal más amplia, las diferentes tasas de crecimiento de la población por islas el año 2008 suponen una continuación de la evolución seguida en los años previos de la década actual. Así, mientras el crecimiento demográfico ha presentado una intensidad mayor en Ibiza y Formentera, con un crecimiento acumulado entre los años 2000 y 2007 del 39,5% y el 45,4%, respectivamente, en Mallorca fue del 24,9% y del 27,1% en Menorca (gráfico 2).

Por lo que respecta a la composición de la población, el aumento de la población en todas las islas se explica no tanto por el crecimiento vegetativo, que presenta valores bajos, sino por la inmigración, con un incremento de 14.323 personas en 2008 con respecto a 2007, lo cual representa el 64,7% del total de nueva población de las islas. En el período 2000–2008 el número de personas extranjeras ha crecido en 163.745 personas para el conjunto balear, hecho que se refleja en el destacado aumento del peso de la población extranjera, la cual ha pasado de un 8,4% el año 2000 a un 21,7% el año 2008, nuevamente el valor más alto entre las comunidades autónomas.

Gráfico 1. Crecimiento interanual de la población de las Illes Balears y de España (2000–2008)

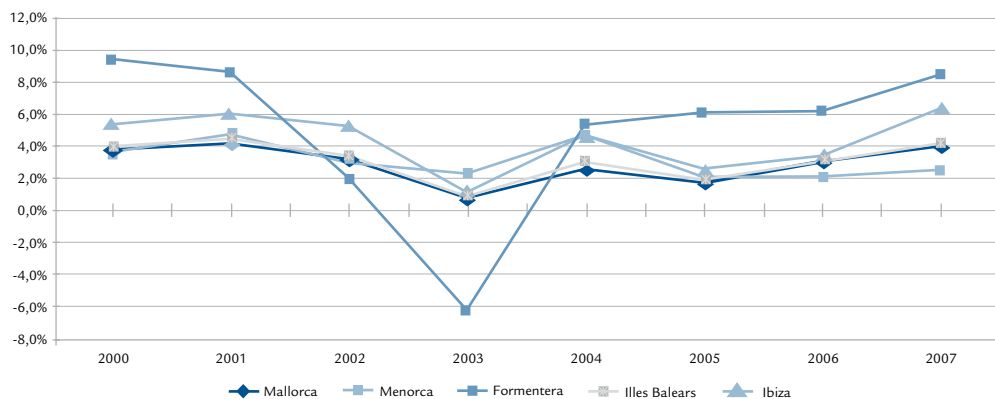

Fuente: Padrón Municipal. INE.

³ Los datos a 1 de enero pueden ser computados como datos a 31 de diciembre de 2008, y se ajustan mejor a la realidad de 2008 y así para cada año, por lo que en el gráfico 1 se asocia cada año con la fecha a 1 de enero del año posterior.

⁴ Los datos desagregados disponibles por islas en el momento del cierre del informe corresponden al padrón a 1 de enero de 2008.

Gráfico 2. Crecimiento porcentual de la población por islas (2000–2007)

Fuente: Padrón Municipal. INE.

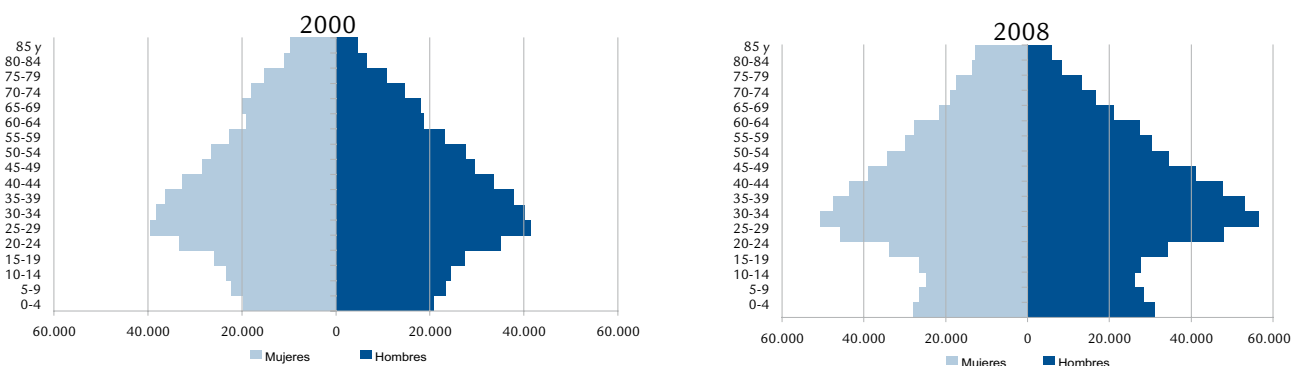
Cuadro 5. Distribución porcentual de la población en función del sexo, la edad y la nacionalidad en las Illes Balears y en España (2000 y 2008)

	España		Illes Balears	
	2000	2008	2000	2008
Hombres	49,0	49,5	49,8	50,4
Mujeres	51,0	50,5	50,2	49,6
Población extranjera respecto al total	3,3	12,0	8,4	21,7
Población entre 16 y 64 años	67,5	67,8	69,1	70,3
TOTAL	41.116.842	46.661.950	878.627	1.094.972

Fuente: INE, padrón en fecha 1 de enero de 2001 y avance del padrón en fecha 1 de enero de 2009 (datos provisionales).

Este proceso se ha traducido en un incremento del peso de los hombres y de la población potencialmente activa (cuadro 5), especialmente motivado por la inmigración no comunitaria.

Gráfico 3. Pirámides de población por edades en las Illes Balears (2000 y 2008)

Fuente: Padrón Municipal. INE.

Cuadro 6. Distribución de la población en función de grandes grupos de nacionalidades y de la edad en las Illes Balears (2000-2008)

	Valores absolutos					Peso sobre el total de la población				
	2000	2005	2006	2007	2008	2000	2005	2006	2007	2008
Pob. extranjera	73.614	167.751	190.170	223.036	237.359	8,4%	16,8%	18,5%	20,8%	21,7%
UE-27	41.973	72.637	96.329	113.595	122.010	4,8%	7,3%	9,3%	10,6%	11,1%
NO UE	31.641	95.114	93.841	109.441	115.349	3,6%	9,5%	9,1%	10,2%	10,5%
< 16 años	143.524	160.423	164.681	171.146	175.019	16,3%	16,0%	16,0%	16,0%	16,0%
16-64 años	606.835	702.127	724.915	756.018	769.776	69,1%	70,1%	70,3%	70,5%	70,3%
> 64 años	128.268	138.512	141.054	145.680	150.177	14,6%	13,8%	13,7%	13,6%	13,7%
Total población	878.627	1.001.062	1.030.650	1.072.844	1.094.972	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

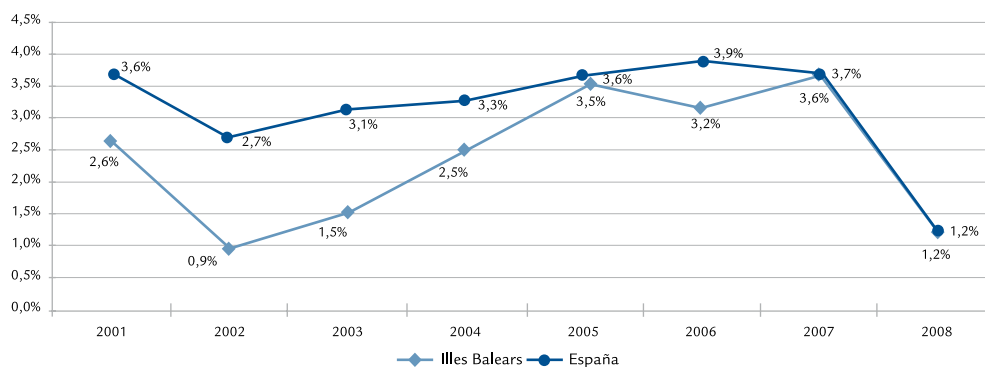
Fuente: Padrón Municipal. INE

En cuanto a la distribución por edades, el proceso de crecimiento poblacional experimentado sobre la base de la población extranjera, en la actual década, ha supuesto un rejuvenecimiento de la población balear. Tal como muestran el gráfico 3 y el cuadro 6, la comparación de las distribuciones por edades de los años 2000 y 2008 evidencia un crecimiento de la población balear potencialmente activa (aquellas personas que tienen entre 16 y 64 años) del 27%, de manera que se ha pasado de 606.835 personas el año 2000 a 769.776 el año 2008. De forma más pormenorizada, el grueso del crecimiento se ha centrado en los grupos de edad de entre 30 y 55 años y, un poco menos, en los grupos de jóvenes menores de 25 años, mientras que los grupos de personas mayores de 65 años no se han modificado de una manera significativa.

3.2 EVOLUCIÓN ECONÓMICA

Como se ha comentado anteriormente, el año 2008 se ha caracterizado por un cambio de panorama económico a nivel internacional que en las Baleares se ha traducido en una tasa de crecimiento del VAB del 1,2% para el conjunto de 2008, lo cual representa una reducción drástica del ritmo de crecimiento en comparación con 2007 (3,6%), así como en la tasa de crecimiento media para el conjunto del período 2000-2008 (2,6%). Respecto a la economía española, el registro de ambas economías ha sido idéntico el año 2008, 1,2% (gráfico 4).

Gráfico 4. Tasa de crecimiento anual del VAB a precios constantes en España y en las Baleares (2000-2008)

Fuente: INE. Contabilidad Regional de España para el período 2000-2007. El dato de España de 2008 corresponde a la Contabilidad Trimestral de España, mientras que la de las Baleares proviene de la Dirección General de Economía. La Contabilidad Regional de España predice un valor del 2,0% para el VAB balear el año 2008.

Este menor ritmo de crecimiento para el global de 2008 ha sido resultado de una pérdida gradual de dinamismo, de tal forma que los ritmos de crecimiento interanual del VAB balear han sido del 2,1%, 1,5%, 1,0% y 0,2%, entre el primer y el cuarto trimestre, respectivamente, del año.

La reducción de la tasa de incremento del VAB se explica por la tendencia de los dos principales motores baleares: el consumo privado y la inversión residencial, fruto del cambio de las expectativas de crecimiento económico y de endurecimiento de las condiciones de acceso al crédito, en un contexto de fuerte endeudamiento de las familias.

En este sentido, hay que tener en cuenta que buena parte del crecimiento económico de la década se ha basado más en un trasfondo demográfico que no en la mejora de la competitividad de la economía balear. Así, y en contraposición a las tasas positivas del PIB, la evolución del PIB per cápita balear presenta un crecimiento negativo del -4,0% durante el período 2000-2008, con un crecimiento negativo del -0,4% el 2008, ante el crecimiento del 15,4% de la economía española en el global del mismo período (cuadro 7). En resumen, se ha traducido en una pérdida de posiciones relativas del PIB per cápita balear y se ha pasado del 119,7% de la media española el año 2000 al 108,0% el año 2008.

Cuadro 7. Tasas de crecimiento anual del PIB per cápita y la productividad aparente del trabajo en España y en las Illes Balears (2001-2008)

	PIB per cápita								Crecimiento acumulado
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2001-2008
España	2,2	1,2	1,4	1,6	1,9	2,2	1,8	2,2	15,4
Illes Balears	-0,6	-2,4	-1,7	-0,4	0,7	0,2	0,6	-0,4	-4,0
	Productividad aparente del trabajo								Crecimiento acumulado
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2001-2008
España	0,4	0,4	-0,1	-0,2	-0,5	-0,2	0,4	1,6	2,21
Illes Balears	-1,0	-0,4	-0,8	-1,4	-3,2	-0,9	0,0	2,0	-6,32

Fuente: Contabilidad Regional de España (INE).

Desde una perspectiva a medio plazo, hay que tener en cuenta que de los tres elementos que determinan la evolución del PIB per cápita (la productividad aparente del trabajo, el factor laboral y el factor demográfico), los dos últimos presentan valores muy altos y, por tanto, disponen de un recorrido potencial más limitado, de manera que la principal vía de crecimiento estriba en el aumento de la productividad, la cual, como se observa en el cuadro 7, ha seguido una tendencia decreciente en los últimos años. En el caso que nos ocupa, por tanto, pasan a ser esenciales las estrategias hacia un fortalecimiento de las reservas de capital público y privado, de formación del capital humano y del gasto en R+D+I.

Desde la perspectiva de la oferta, todos y cada uno de los sectores económicos reproducen el proceso de desaceleración experimentado por el global de la

economía balear (cuadro 8). De entre todos ellos, la evolución del sector de la construcción singulariza el brusco cambio de coyuntura, ya que pasó de crecer el 3% el último trimestre de 2007 a estar prácticamente estancada en el primer trimestre de 2008 (0,2%), para progresivamente ir profundizando en cifras negativas hasta llegar al -2,9% en el último trimestre de 2008. Algunos indicadores de esta desaceleración son el descenso del 38,6% en el número de compraventa de viviendas, así como una caída del orden del 30% en la cifra de fincas hipotecadas en las Baleares. El resto de sectores ha seguido también esta desaceleración, si bien con unas diferencias no tan marcadas, y se han mantenido en valores positivos (cuadro 8). Todo esto ha conllevado que desde el tercer trimestre la industria y los servicios crecieran a un ritmo insuficiente para generar empleo, mientras que la caída del sector hasta entonces principal generador de puestos de trabajo, la construcción, impulsaba una destrucción muy intensa de estos.

Cuadro 8. Evolución trimestral del VAB por sectores económicos a precios constantes (2001–2008)

Sector económico	Media 2001–2005	2006				2007				2008			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Industria	2,4	1,5	1,8	1,8	1,6	1,5	1,4	1,4	1,4	1,0	0,6	0,3	0,1
Construcción	3,3	3,3	3,7	3,9	4,0	3,9	4,0	3,8	3,0	0,2	-0,8	-1,8	-2,9
Servicios	1,5	2,5	2,7	2,9	2,9	3,0	3,0	3,2	3,1	2,5	1,9	1,4	0,7
TOTAL	1,7	2,5	2,7	2,9	3,0	3,0	3,0	3,1	3,0	2,1	1,5	1,0	0,2

Fuente: Dirección General de Economía del Gobierno de las Illes Balears.

Cuadro 9. Principales indicadores de la actividad turística (2004-2008)

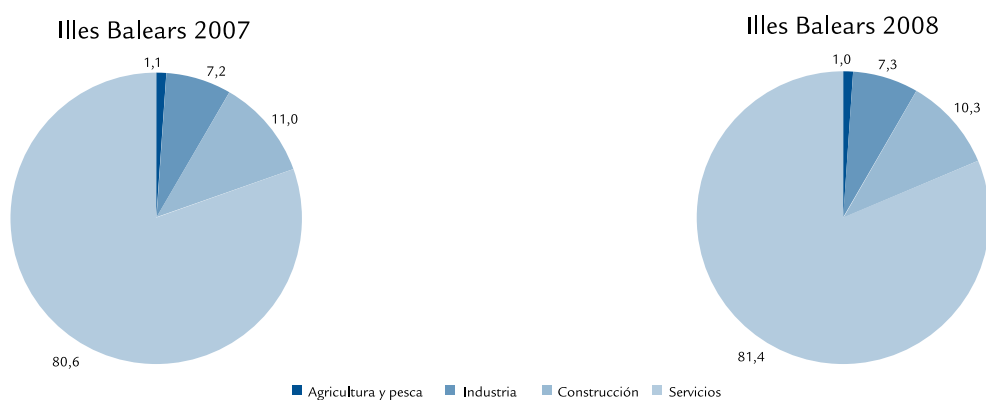
Sector económico	2004	2005	2006	2007	2008
Núm. turistas (a)	11,50	11,63	12,60	13,27	13,09
Estancia media (a)	10,90	11,10	10,90	10,10	9,90
Núm. de estancias totales (a)	110,10	116,00	125,10	120,60	117,00
Gasto por turista i día (€)	n.d.	88,60	89,40	86,90	70,90
Gasto total (b)	9.830	10.400	11.200	10.440	8.300

Nota: (n.d.) dato no disponible. (a) dato en millones de personas. (b) millones de euros. Fuente: CITTIB. Encuesta del gasto turístico en las Illes Balears.

Dentro del sector servicios, buena parte del crecimiento es atribuible a los servicios de no mercado, ya que el resto de sectores ha presentado un comportamiento menos expansivo. Efectivamente, en algunos indicadores específicos se aprecian síntomas de una clara ralentización: el índice de comercio al por menor sufrió un descenso del 5,8% en las islas durante el último mes de 2008, la matriculación de vehículos cayó en el cuarto trimestre un -35,6% respecto a 2007 y el grado

de ocupación hostelera mostró un descenso de más de cinco puntos porcentuales con respecto a 2007. En cuanto a la actividad turística, por su importancia en el sector servicios, se incluye el cuadro 9, que sintetiza algunos de sus principales indicadores de evolución. De entre todos ellos hay que destacar la caída del gasto turístico total, que pasa de 10.440 M€ el 2007 a 8.300 M€ el 2008 (-20,5%) y supone el resultado más bajo de la serie estudiada.

Gráfico 5. Peso sectorial sobre la base del VAB en precios corrientes en las Baleares (2007-2008)

Fuente: Contabilidad Regional de España (INE).

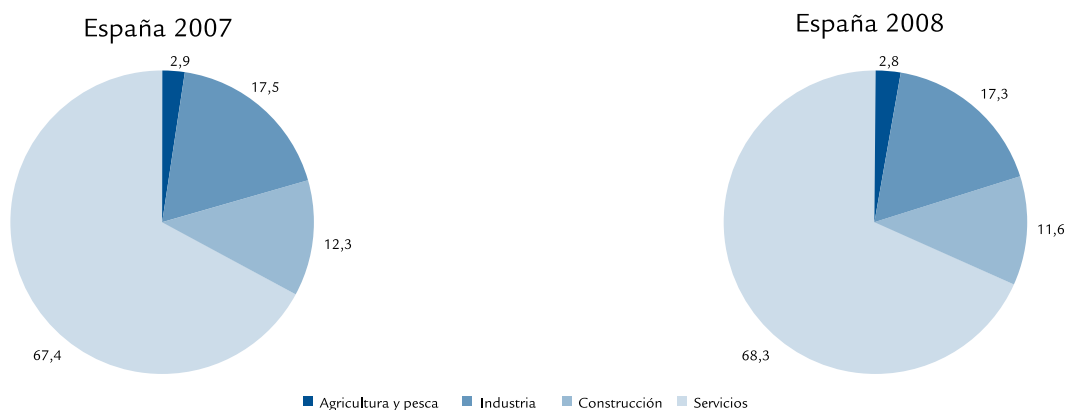
Los efectos de este diferente comportamiento de los sectores económicos son apreciables en la variación del peso que cada uno de ellos aporta a la economía balear el año 2008 con respecto a 2007 (gráfico 5). Así, si en 2007 la construcción suponía un 11% del VAB balear, en 2008 bajó a un 10,3%. La diferencia es recogida básicamente por los servicios, que aumentan su peso sobre el total en 0,8 p.p, mientras que la agricultura y la industria apenas permanecen estables (1,0% y 7,3% respectivamente en 2008 frente al 1,1% y 7,2% en 2007).

Si se compara esta distribución sectorial con la del conjunto del Estado (gráfico 6), se aprecia la elevada especialización de la economía balear en el sector servicios (13 p.p. más que en España, donde supone el 68,3% en 2008) y, al contrario,

el menor peso relativo de la industria (10 p.p. menos en las islas). Esta mayor dependencia de los servicios puede tener, con todo, un efecto positivo sobre la futura evolución de la economía balear, que se vería menos perjudicada por las dificultades que afectan a la construcción y a la industria en la actual fase recesiva.

Por lo que respecta a la descomposición del crecimiento balear por islas en 2008, el cuadro 10 separa la evolución de cada una de ellas desde el 2005. Si entre este año y la 2007 la tendencia de crecimiento era positiva, si bien con menor intensidad en Menorca, en el período 2007-2008 se aprecia un fuerte descenso generalizado, que afecta en mayor medida a la mencionada isla de Menorca, pues ya partía de una situación menos expansiva.

Gráfico 6. Peso sectorial sobre la base del VAB en precios corrientes en España (2007-2008)

Fuente: Contabilidad Regional de España (INE).

Cuadro 10. Crecimiento del VAB por islas (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Illes Balears	2,4	2,8	3	1,2
Mallorca	2,6	3,1	3,2	1,3
Menorca	1,9	1,5	1,4	0,3
Islas Pitiusas	1,2	2,1	2,7	1,4

Fuente: Dirección General de Economía del Gobierno de las Illes Balears.

3.3 EL TEJIDO EMPRESARIAL

Las Illes Balears se han caracterizado históricamente por su dinamismo empresarial. Muestra de eso es que, de acuerdo con los datos del Directorio Central de Empresas (DIRCE) del INE, a principios de 2008 el número de empresas en las Illes Balears por cada mil habitantes era de 87 un 17,3% superior a la media española de 74,1 empresas por cada mil habitantes. En conjunto, se registraban 93.335 empresas, que suponen el 2,7% del total del tejido empresarial español (cuadro 11).

Otra particularidad del tejido empresarial balear es la importante concentración sectorial (cuadro 12), pues seis grupos de actividad suman el 61% del total de empresas en las Baleares: construcción (17,1%), comercio al por menor (14,3%), hostelería (11,1%), actividades inmobiliarias (8,7%), comercio al por mayor (4,9%) y transporte terrestre (4,5%).

También destaca la fuerte concentración en pequeñas y medianas empresas. Así, el año 2008 un 94,4% de las empresas baleares tenía menos de 10 asalariados, porcentaje en este caso similar al del conjunto nacional (94,0%) y que se ha mantenido estable en ambos casos desde 2005. Visto en detalle, solo en seis grupos de actividad las empresas con cincuenta o más asalariados representan por lo menos un 3% del total de empresas de aquella actividad: transporte aéreo (38,89%), intermediación financiera (18,51%), hostelería (13,52%), transporte marítimo (6,02%) y, finalmente, actividades de saneamiento público (3,42%).

Si se compara esta fotografía de 2008 con la de inicios de 2007, se aprecia que el conjunto empresarial balear creció en 2.081 empresas, un 2,3% sobre 2007, variación muy similar a la estatal (2,6%). Por actividades económicas, destaca el crecimiento porcentual de cinco de ellas: producción y distribución de energía eléctrica (77%), metalurgia (42,9%), reciclaje (25%), actividades de saneamiento público (18,2%), inmobiliarias (12,5%) y, dentro de la actividad de hostelería, los comedores colectivos y negocios de provisión de comidas preparados (12,4%). Aun así, las actividades mencionadas, excepto las inmobiliarias, presentan un bajo número de

negocios en términos absolutos. Si, en cambio, se considera el valor absoluto del crecimiento con respecto a 2007, las siete primeras actividades que aparecen son: las inmobiliarias (901 empresas más); otras actividades empresariales (633 empresas más); la construcción (128 más), las recreativas (+104); las sanitarias, veterinarias y de servicios sociales (+94); la educación (+93); y las de servicios personales (+88). Al contrario, presentan las mayores pérdidas absolutas el comercio al por menor (-205 empresas sobre el 2007); los establecimientos de bebidas (-102); las actividades de investigación y desarrollo (-14); los hoteles (-13); y la industria de la madera y el caucho (-12).

Sea como sea, los datos del DIRCE corresponden al primero de enero de 2008, de manera que la información no recoge el cambio de ciclo económico. Con este objetivo el cuadro 13 muestra las tasas de crecimiento de las empresas con afiliados a la Seguridad Social entre los meses de enero de los años 2007 y 2008 y entre los meses de enero y diciembre de 2008. La tabla señala que aquellas actividades, como las industriales, con reducciones en el número de empresas en 2007, acelerarán esta caída a lo largo de 2008.

Por su parte y en referencia a aquellas actividades económicas con mayor crecimiento, según el DIRCE, hasta 2007, destaca la fuerte caída del número de empresas de la construcción y de las actividades inmobiliarias, por una parte; y el mantenimiento de tasas positivas de las actividades informáticas, de investigación y desarrollo, de las actividades asociativas y de las culturales y una caída, aunque reducida, de las actividades de otros servicios empresariales. De esta manera, pues, estos últimos sectores destacan por su capacidad endógena, con independencia del ciclo económico, para crecer, de manera que se convierten claramente en potenciales sectores emergentes.

Cuadro 11. Evolución del número de empresas según tamaño en las Baleares y España (2005-2007-2008)

	Número de empresas						Pesos s/ total de empresas (%)						Tasas de crecimiento					
	Baleares (Illes)			Nacional			Baleares (Illes)			Nacional			Baleares (Illes)			Nacional		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2007/05	2008/07	2007/05	2008/07	2007/05	2008/07
Sin asalariados	44.359	45.778	47.167	1.574.166	1.706.140	1.754.374	50,97	50,17	50,54	51,37	51,13	51,26	3,2%	3,0%	3,2%	3,0%	8,4%	2,8%
1 a 2	24.662	26.157	26.531	850.367	932.526	958.711	28,34	28,66	28,43	27,75	27,95	28,01	6,1%	1,4%	6,1%	1,4%	9,7%	2,8%
3 a 5	9.230	9.747	9.883	310.787	340.638	345.848	10,61	10,68	10,59	10,14	10,21	10,11	5,6%	1,4%	5,6%	1,4%	9,6%	1,5%
6 a 9	4.109	4.557	4.589	145.443	158.159	160.460	4,72	4,99	4,92	4,75	4,74	4,69	10,9%	0,7%	10,9%	0,7%	8,7%	1,5%
10 a 19	2.743	2.902	2.974	100.211	108.866	110.369	3,15	3,18	3,19	3,27	3,26	3,23	5,8%	2,5%	5,8%	2,5%	8,6%	1,4%
20 a 49	1.348	1.473	1.527	56.260	60.738	61.709	1,55	1,61	1,64	1,84	1,82	1,8	9,3%	3,7%	9,3%	3,7%	8,0%	1,6%
50 a 99	282	310	320	14.394	15.737	16.242	0,32	0,34	0,34	0,47	0,47	0,47	9,9%	3,2%	9,9%	3,2%	9,3%	3,2%
100 a 199	169	184	196	7.003	7.780	8.061	0,19	0,20	0,21	0,23	0,23	0,24	8,9%	6,5%	8,9%	6,5%	11,1%	3,6%
200 a 499	87	100	104	3.817	4.218	4.511	0,10	0,11	0,11	0,12	0,13	0,13	14,9%	4,0%	14,9%	4,0%	10,5%	6,9%
500 a 999	20	25	26	967	1.072	1.117	0,02	0,03	0,028	0,03	0,03	0,03	25,0%	4,0%	25,0%	4,0%	10,9%	4,2%
1000 o más	15	21	18	714	783	837	0,02	0,02	0,019	0,02	0,02	0,024	40,0%	-14,3%	40,0%	-14,3%	9,7%	6,9%
Total	87.024	91.254	93.335	3.064.129	3.336.657	3.422.239	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	4,9%	2,3%	4,9%	2,3%	8,9%	2,6%

Fuente: DIRCE, INE

Cuadro 12. Empresas según actividad económica en las Baleares (2007-2008)

	Total 2008		Peso s/total de empresas	Creci. porc. 2008/07	Pesos según núm. asalariados el año 2008									
	93.335	68			Sin asalariados	1 a 2	3 a 5	6 a 9	10 a 19	20 a 49	50 a 99	100 o más		
	68	0,1	50,5	28,4	10,6	4,9	3,2	1,6	0,34	0,37				
10 a 14 Extracción	68	0,1	32,4	-1,4%	22,1	13,2	11,8	13,2	4,4	1,47	1,47			
15 Industria de alimentos y bebidas	542	0,6	23,1	-1,6%	28,6	18,6	10,5	8,7	8,5	1,66	0,37			
16 Industria del tabaco	1	0,0	100	0,0%	0,0	0	0	0	0	0	0			
17 Industria textil	161	0,2	46,0	0,0%	33,5	9,3	7,5	3,1	0,6	0	0			
18 Industria de la confección y piel	118	0,1	45,8	-6,3%	29,7	12,7	3,4	7,6	0,8	0	0			
19 Preparación y acabado de cuero	190	0,2	27,4	-5,5%	25,3	11,6	8,4	13,2	11,6	1,05	1,58			
20 Industria de madera y caucho	604	0,7	38,2	-1,9%	32,9	16,2	6,6	4	1,8	0,17	0			
21 Industria del papel	23	0,0	30,4	0,0%	13,0	13	13	21,7	8,7	0	0			
22 Edición, artes gráficas, etc.	604	0,7	51,3	3,4%	26,3	8,8	6,1	3,6	2,8	0,5	0,5			
23 Coquerías, etc.	0	0,0	0,0	-	0,0	0	0	0	0	0	0			
24 Industria química	47	0,1	12,8	-17,5%	46,8	17	6,4	8,5	6,4	2,13	0			
25 Fabricación productos caucho y plásticos	33	0,0	30,3	-5,7%	18,2	15,2	0	24,2	12,1	0	0			
26 Fabr. de otros productos minerales no metálicos	290	0,3	24,5	-3,0%	26,6	13,4	12,8	12,4	9,3	0,34	0,69			
27 Metalurgia	10	0,0	20,0	42,9%	20,0	50	10	0	0	0	0			
28 Fabr. de productos metálicos	832	0,9	30,9	1,8%	31,5	17,9	9,9	6,3	3,5	0,12	0			
29 Industria de la construcción de maquinaria y equipamiento mecánico	198	0,2	40,9	2,1%	26,8	15,2	5,1	8,6	2,5	0,51	0,51			
30 Fabr. de máquinas de oficina y equipos informáticos	13	0,0	38,5	-13,3%	30,8	7,7	7,7	7,7	7,7	0	0			

Continúa

	Total 2008	Peso s/total de empresas	Creci. porc. 2008/07	Pesos según núm. asalariados el año 2008									
				Sin asalariados									
				1 a 2	3 a 5	6 a 9	10 a 19	20 a 49	50 a 99	100 o más			
32 Fabr. de material electrónico	5	0,0	0,0%	40	0	20	20	0	0	0	0	0	
33 Fabric. de equipos e instrumentos de precisión	129	0,1	4,0%	51,9	14,7	3,1	2,3	0	0	0	0	0	
34 Fabr. de vehículos motor, etc.	3	0,0	-25,0%	0	33,3	0	66,7	0	0	0	0	0	
35 Fabr. de otro material transporte	597	0,6	0,5%	63,7	8,7	3,5	3,7	1,7	0,5	0,17	0,15	0,15	
36 Fabr. de muebles	649	0,7	0,6%	45,1	11,9	5,4	6,2	2,3	0,15	0,15	0,15	0,15	
37 Reciclaje	5	0,0	25,0%	0	0	40	20	40	0	0	0	0	
40 Producción y distribución energía eléctrica	108	0,1	77,0%	83,3	4,6	0,9	0	0	0,93	1,85	0,93	1,85	
41 Captación, depuración y distribución de agua	169	0,2	0,0%	55,6	7,1	5,3	4,1	0,6	0,59	0,59	0,59	0,59	
45 Construcción	15.926	17,1	0,8%	46,9	13,1	6,6	5,1	2,8	0,46	0,46	0,46	0,46	
50 Venta, mant. y reparación vehículos	1.894	2,0	0,7%	36,8	14,3	6	5,1	2,7	0,58	0,16	0,16	0,16	
51 Comercio al por mayor	4.551	4,9	0,8%	45	11,8	7,4	6,3	3,3	0,51	0,2	0,2	0,2	
52 Comercio al detalle	13.355	14,3	-1,5%	46,2	11,7	4,8	1,4	0,5	0,11	0,06	0,06	0,06	
55 Hostelería	10.352	11,1	-0,2%	32,6	36,2	8	3,9	2	0,46	1,08	0,46	1,08	
551 Hoteles	976	1,1	-1,3%	11,5	34,1	9,6	7,3	7,9	3,79	9,73	3,79	9,73	
552 Cámping y otros	696	0,8	7,9%	37,5	14,9	5,7	3	2,6	0,29	0,57	0,29	0,57	
553 Restaurantes	4.593	4,9	0,1%	25,1	35,8	11,3	5,4	1,9	0,17	0,15	0,17	0,15	
554 Establecimientos de bebidas	3.751	4,0	-2,6%	45,7	10,9	3,9	1,3	0,5	0	0,03	0	0,03	
555 Comedores colectivos y prov. comidas preparadas	336	0,4	12,4%	38,7	14,6	8	3,3	1,5	0,3	1,49	0,3	1,49	
60 Transporte terrestre	4.197	4,5	2,0%	56,4	31,7	6,1	1,6	0,9	0,17	0,14	0,17	0,14	
61 Transporte marítimo	66	0,1	-1,5%	15,2	28,8	7,6	6,1	3	4,55	1,52	4,55	1,52	
62 Transporte aéreo	18	0,0	-10,0%	38,9	11,1	0	0	11,1	5,56	33,33	5,56	33,33	
63 Actividad anexas a los transportes; agencias de viajes	821	0,9	3,8%	38,6	15,1	7,8	6,1	3,8	0,85	2,19	0,85	2,19	
64 Correos y telecomunicaciones	222	0,2	-2,2%	47,3	25,2	11,3	4,1	5,9	0,9	0,9	0,9	0,9	
65 Intermediación financiera	27	0,0	3,8%	33,3	29,6	0	14,8	0	3,7	14,81	3,7	14,81	
66 Seguros y planes de pensiones	15	0,0	7,1%	33,3	13,3	20	13,3	0	0	6,67	0	6,67	
67 Actividades auxiliares de interm. financiera	1.611	1,7	0,6%	68,4	23,8	6,1	0,9	0,2	0	0,06	0	0,06	
70 Actividades inmobiliarias	8.123	8,7	12,5%	69,4	23,1	4,7	1,6	0,8	0,05	0,1	0,05	0,1	
71 Alquiler maquinaria	1.544	1,7	0,6%	56,5	28	8,5	3,8	2	0,6	0,19	0,6	0,19	
72 Actividades informáticas	875	0,9	5,5%	65,5	20,8	7,1	2,6	1,9	1	0,57	1	0,57	
73 Búsqueda y desarrollo	446	0,5	-3,0%	92,6	5,6	0,7	0,2	0,4	0,22	0	0,22	0	
74 Otras actividades empresariales	12.845	13,8	5,2%	63,5	23,8	7	2,8	2,1	0,5	0,12	0,12	0,21	
80 Educación	1.470	1,6	6,8%	46,2	19,9	13,8	7,3	4,4	5,6	1,63	5,6	1,63	
85 Actividades sanitarias y veterinarias, servicio social	3.392	3,6	2,9%	62,9	24,3	6,7	1,8	1,4	0,41	0,77	0,41	0,77	
90 Actividades de saneamiento público	234	0,3	18,2%	48,7	23,5	10,3	5,1	2,6	2,14	1,28	2,14	1,28	
91 Actividades asociativas	732	0,8	-1,5%	14,5	53,6	15,2	7,8	4,5	2,7	1,09	2,7	1,09	
92 Actividades recreativas	2.500	2,7	4,3%	49,7	27,1	9,6	4,8	4,7	0,76	0,96	4,7	0,76	
93 Actividades servicios personales	2.692	2,9	3,4%	49,2	37,6	9,1	2,7	1	0,3	0,07	1	0,07	

Fuente: DIRCE (INE)

Cuadro 13. Tasas de crecimiento porcentual de las empresas baleares con afiliados a la TGSS (2007- 2008) por actividad económica

Actividad económica (CNAE93)	2007.I/2008.I	2008.I/2008.XII	Actividad económica (CNAE93)	2007.I/2008.I	2008.I/2008.XII
1	17,96	-1,50	45	-1,58	-32,93
2	458,06	2,31	50	2,87	-3,94
5	14,81	1,61	51	2,07	-6,62
14	1,00	-10,71	52	1,50	-2,89
15	2,03	-2,39	55	4,72	-8,88
17	4,81	-14,37	60	-0,70	-6,91
18	-17,99	-14,11	61	-25,3	-79,03
19	-4,22	-19,33	62	3,00	-8,06
20	27,20	-12,96	63	1,30	2,67
21	-16,39	-8,50	64	18,08	-6,10
22	0,48	-7,44	65	4,82	0,08
24	-11,06	2,63	66	-24,42	-19,97
25	-30,53	-16,48	67	-2,14	-5,59
26	-2,52	-14,24	70	-8,20	-17,43
27	-37,76	-18,03	71	-4,60	5,28
28	1,46	-17,05	72	18,05	14,47
29	48,09	-2,08	73	97,48	5,53
30	58,82	35,19	74	2,38	-0,84
31	-34,36	-6,81	75	-2,12	3,85
32	37,50	-36,36	80	5,28	4,35
33	-2,05	3,50	85	18,04	8,07
34	86,67	-50,00	90	5,00	2,00
35	13,34	-17,04	91	-26,59	5,39
36	-10,80	-15,51	92	9,19	1,74
37	33,33	-15,97	93	-7,56	-0,52
40	0,41	1,14	Total	2,50	-7,21
41	13,43	6,58			

Fuente: TGSS. Nota: (1) Agricultura, ganadería; (2) silvicultura; (5) pesca; (10 a 14) extracción; (15) industria alimentaria y bebidas; (17) industria textil; (18) industria de la confección y de la peletería; (19) preparación, curtimiento y acabado del cuero; (20) industria de la madera y del corcho; (21) industria del papel; (22) edición, artes gráficas; (24) industria química; (25) fabricación de caucho y plásticos; (26) fabricación de otros productos minerales no metálicos; (27) metalurgia; (28) fabricación de productos metálicos; (29) industria de la construcción de maquinaria y equipamiento mecánico; (30) fabricación de máquinas de oficina y equipamientos informáticos; (31) fabricación de maquinaria y material eléctrico; (32) fabricación de mat. electrónico; fabricación de equipamiento y aparatos de radio, televisión y comunicaciones; (33) fabricación de equipamiento e instrumentos medicoquirúrgicos, de precisión, óptica y relojería; (34) fabricación de vehículos de motor, remolques y semirremolques; (35) fabricación de otro material de transporte; (36) fabricación de muebles; otras industrias manufactureras; (37) reciclaje; (40) producción y distribución de energía eléctrica, gas, vapor y agua caliente; (41) captación, depuración y distribución de agua; (45) construcción; (50) venta, mantenimiento y reparación de vehículos de motor y motos; venta al por menor de combustible; (51) comercio al por menor e intermediarios del comercio, excepto de vehículos de motor y motos; (52) comercio al por menor, excep. de vehículos de motor y motos; repar. obj. personales y utensilios domésticos; (55) hostelería; (60) transporte terrestre; transporte por tuberías; (61) transporte marítimo, y por vías de navegación interiores; (62) transporte aéreo y espacial; (63) actividades anexas a los transportes; actividades de agencias de viajes; (64) correos y telecomunicaciones; (65) intermediación financiera, excepto seguros y planes de pensiones; (66) seguros y planes de pensiones, excepto seguridad social obligatoria; (67) actividades auxiliares a la intermediación financiera; (70) actividades inmobiliarias; (71) alquiler de maquinaria y equipamiento sin operario, de efectos personales y utensilios domésticos; (72) actividades informáticas; (73) investigación y desarrollo; (74) otras actividades empresariales; (75) administración pública, defensa y seguridad social obligatoria; (80) educación; (85) actividades sanitarias y veterinarias, servicio social; (90) actividades de saneamiento público; (91) actividades asociativas; (92) actividades recreativas, culturales y deportivas; (93) actividades diversas de servicios personales.

4. PARTE III- EL MERCADO DE TRABAJO EN LAS ILLES BALEARS

4.1 LA POBLACIÓN ACTIVA

4.1.1 Evolución de la población activa y de la población inactiva

De manera paralela al fuerte crecimiento de la población de entre 16 y 64 años que se ha apuntado en el apartado 2.1 sobre demografía, la población activa ha experimentado en las Baleares un espectacular aumento a lo largo de la actual década (gráfico 7), que es una continuación del proceso seguido desde 1993, de manera que presenta un incremento de 160.400 personas, de acuerdo con la EPA, cosa que representa un 39,3%, un porcentaje muy superior al valor español (26,9%). El aumento de la población activa equivale a la incorporación de 21.000 nuevas personas al año al mercado de trabajo, lo cual representa un crecimiento anual medio del 4,6% ante el 3,0% del conjunto español.

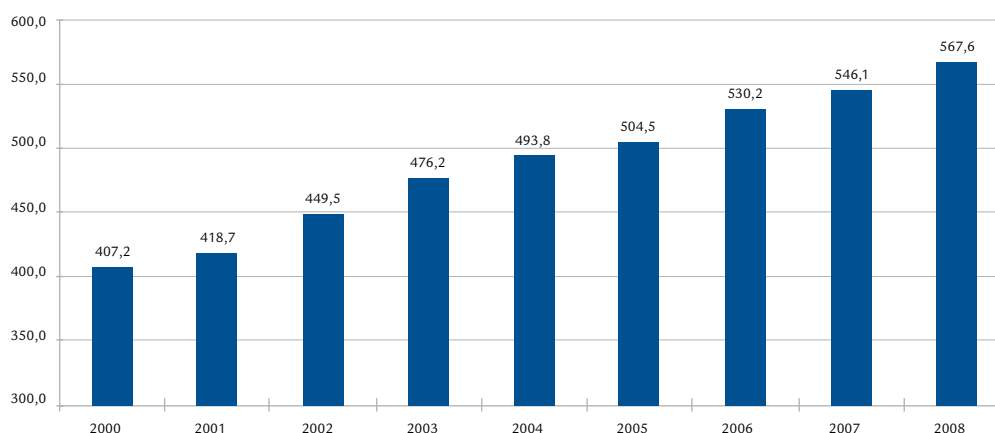
De acuerdo con los datos de la EPA, durante el 2008 la población activa se ha situado en 567.550 personas, 21.450 más que el año 2007, lo que en términos relativos supone un incremento del 3,9%. La población activa continúa entonces aumentando a un ritmo intenso, cuando la actividad económica

ya presenta crecimientos muy moderados (gráfico 8).

Por otro lado, es importante también analizar la evolución de la población económicamente inactiva, que junto con la población activa configura el total de la población de 16 y más años. En 2008 la cifra de población inactiva se sitúa en 308.875 personas, un 0,8% más que el año anterior, dándose diferencias según la edad. Así, mientras que la población inactiva menor de 65 años ha bajado en un 1,2%, la mayor de 65 se ha incrementado en un 3,5%. La población inactiva desde el año 2000 se ha incrementado en un 10,4%, aumento sensiblemente inferior al experimentado por parte de la población activa (39,3%) durante el mismo período.

Según el motivo de la inactividad, todos los colectivos experimentan un aumento interanual, sobre todo en el grupo de jubilados (+5,5%); debemos tener en cuenta que esta cifra aumentará a medida que la población vaya envejeciendo. Por otro lado, los activos potenciales, después de dos años de bajada, experimentan también un incremento interanual, si bien estas 4.801 personas representan solamente el 1,6% del total de población inactiva (cuadro 14).

Gráfico 7. Evolución de la población activa en las Baleares (2000–2008)

Fuente: EPA (INE).

Cuadro 14. Evolución de la población activa e inactiva en las Illes Balears (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Pob. activa	504.450	530.225	546.100	567.550
Pob. inactiva	299.975	296.825	306.325	308.875
Inactivos por su vinculación en la actividad				
Activos potenciales: totales	10.097	6.661	3.827	4.801
Activos potenciales: desanimados	1.819	1.482	1.450	1.979
Otros inactivos	288.059	288.683	301.049	302.095
Por clase principal de inactividad				
Estudiantes	42.225	40.450	41.750	42.325
Jubilados	98.500	99.250	100.250	105.725
Tareas del hogar	92.400	93.250	99.275	101.025
Otros	66.850	63.900	64.975	59.775

Fuente: EPA (INE).

Entonces, y visto el poco volumen de los activos potenciales, se desprende que el aumento constante de población activa se debe en gran medida a la entrada de recién llegados a las islas y no tanto a un tránsito de personas que pasan de inactividad a situación de actividad.

El cuadro 15 muestra el crecimiento de la población activa por diferentes colectivos sociodemográficos; de estos destaca que si bien la aportación en términos absolutos por sexo es muy similar, en términos relativos la aportación de las mujeres es muy superior. En concreto, mientras que la población activa femenina creció un 5,6% el 2008, la masculina lo hizo, sensiblemente menos, un 2,7%.

Por edades, la evolución refleja el crecimiento demográfico, ya que mientras la población activa que tiene entre 16 y 24 es bastante estable (-0,2%,

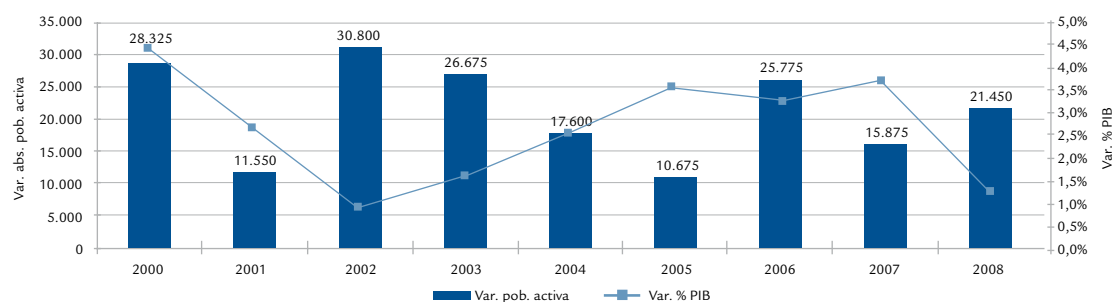
el 2008), el aumento sustancial se concentra en el grupo central de una edad de entre 25 y 54 años (+4%), y sobre todo en el grupo de los mayores de 54 años (+7,9%). Sin embargo, la segmentación que presenta más diferencias es la relativa a la nacionalidad, en la que, mientras que los españoles muestran una tendencia a la estabilidad, con un incremento el 2008 del 1%, los extranjeros presentan crecimientos destacados (un 2,5% los provenientes de la UE-27 y del 18,8% los extracomunitarios). En este sentido, los datos patentizan que la principal explicación del aumento de la población activa de los últimos años se fundamenta en la entrada de nueva población, hecho que explicaría el debilitamiento de la relación positiva entre evolución de la población activa y ciclo económico que se observa en el gráfico 8. Es decir, la población activa en las islas crece a un fuerte ritmo independientemente del ciclo económico.

Cuadro 15. Evolución de la población activa total, por sexo, edad y nacionalidad, en las Illes Balears (2000-2008)

Años	TOTAL	SEXO		EDAD			NACIONALIDAD		
		Hombres	Mujeres	16 a 24 años	25-54 años	55 y más años	Espanoles	UE	NO UE
2000	407,2	240,1	167,0	58,9	308,9	39,4	-	-	-
2005	504,5	289,5	214,9	63,2	388,9	52,3	406,5	17,4	80,5
2006	530,2	304,0	226,2	64,0	408,9	57,4	420,4	27,9	81,9
2007	546,1	313,5	232,7	61,4	426,6	58,0	416,5	43,4	86,2
2008	567,6	321,9	245,7	61,3	443,7	62,6	420,7	44,5	102,4

Fuente: EPA (INE).

Gráfico 8. Variaciones interanuales de la población activa y del PIB a precios constantes en las Illes Balears (2000-2008)

Fuente: EPA (INE).

Puede sorprender que el colectivo de inmigrantes siga creciendo en una coyuntura de crisis y de aumento de las cifras de paro, pero hay que tener en cuenta que estos colectivos preparan sus planes migratorios a largo plazo, tardan en enterarse de la situación real en el país de destino e, incluso conociéndola, las condiciones son mejores que en sus países de origen.

4.1.2 Población activa por nivel de estudios

En cuanto al nivel de estudios acabados de la población activa balear, es inferior al de la media española; a eso, hay que añadir que las Baleares son la comunidad autónoma con el porcentaje más bajo de población activa con estudios superiores, que es del 21,3%, en comparación con el 31,8% español (cuadro 16). Sin embargo, la comparación de los datos de la EPA muestra como en el período 2005-2008 los individuos con educación secundaria han visto aumentar su peso en las Baleares, mientras que los de estudios superiores se han mantenido estables o incluso se han reducido (cuadro 17).

Sin embargo, la desagregación por sexos muestra una evolución desemejante, ya que mientras que las mujeres han visto aumentar su peso de todos los niveles desde la educación secundaria hasta la superior, en el caso de los hombres se ha reducido el porcentaje de su población activa con estudios superiores.

En relación a la alta participación laboral de los jóvenes en las Baleares y del relativo bajo nivel educativo, cabe decir que los últimos datos disponibles, correspondientes a 2006, muestran que la tasa de abandono prematuro⁵ se situaba en el 29,9% en España, mientras que en las Baleares era del 34,9%, cuando la media europea era del 15,3% y la tasa marcada por el Objetivo de Lisboa es del 10%. Hay que decir que hay un fuerte sesgo por sexos, de manera que el valor es muy superior en los hombres (44,7%) que en las mujeres (24,3%), especialmente en las Baleares. En la misma línea, la tasa de escolarización a los 18 años era del 39,7% en las Baleares y del 62,3% en el ámbito estatal. Por tanto, una parte importante de los jóvenes de Baleares toma decisiones de bajo nivel educativo a cambio de una remuneración inmediata, reforzando con estas decisiones la situación de un capital humano poco cualificado a nivel global de las generaciones pretéritas.

La distribución de la población activa según la relación de parentesco (cuadro 18) nos aproxima al análisis de la actividad de los hogares. El cambio de ciclo vivido durante el año 2008 ha provocado un cambio significativo: aumenta la proporción de mujeres activas que ejercen de persona principal del hogar, pasando del 36,9% al 41,2% justo este año, mientras que baja la actividad de los hombres cabezas de familia.

⁵ Porcentaje de personas de 18 a 24 años que no están escolarizadas y que tienen como estudios máximos la Educación Secundaria Obligatoria o niveles educativos anteriores. Fuente: Ministerio de Educación. Instituto de Evaluación. Sistema estatal de indicadores de la educación 2007.

Cuadro 16. Distribución porcentual de la población activa por nivel de estudios y comunidad autónoma (2008)

	Hasta educación primaria	Educación secundaria (1a etapa)	Educación secundaria (2a etapa)	Educación superior i doctorado
Total	15,8	28,4	24,0	31,8
Andalucía	18,7	34,3	20,3	26,7
Aragón	15,2	23,7	26,8	34,3
Asturias	10,7	28,2	24,6	36,5
Illes Balears	13,6	36,6	28,6	21,3
Canarias	20,2	29,8	24,7	25,3
Cantabria	10,5	28,4	23,5	37,6
Castilla y León	16,7	26,5	23,0	33,8
Castilla-La Mancha	21,3	33,1	21,4	24,2
Cataluña	18,5	24,8	25,2	31,6
Com. Valenciana	16,4	30,1	25,3	28,3
Extremadura	13,4	43,7	17,8	25,1
Galicia	12,9	33,2	21,1	32,9
Madrid	10,5	21,0	28,2	40,2
Murcia	21,5	31,2	21,4	25,9
Navarra	10,5	24,8	25,7	39,0
País Vasco	7,7	22,2	23,1	47,0
La Rioja	15,8	26,0	25,7	32,4

Fuente: EPA (INE).

Está sociológicamente estudiado⁶ que en momentos bajos del ciclo económico, cuando disminuye la ocupación y aumenta el paro, algunas personas (en su mayoría mujeres) que no buscaban trabajo lo hacen para corregir la mala situación de las familias por la pérdida de trabajo de alguno de sus miembros. Se establece una especie de estrategia de “compensación” en los hogares: la pérdida del trabajo del sustentador principal multiplica el número de miembros del hogar que proceden a buscar trabajo, induciendo

especialmente este comportamiento a mujeres relativamente mayores, cónyuges antes inactivas desde el punto de vista laboral⁷. En el último año las mujeres activas han aumentado en 13.000 personas en las Baleares, como consecuencia del efecto de la renombrada *ocupación adicional*. Así, aunque el número de mujeres ocupadas no ha disminuido –como se verá más adelante (cuadro 24)–, sí ha aumentado el número de mujeres en paro.

Cuadro 17. Distribución porcentual de la población activa, por nivel de estudios y sexo, en España y en las Illes Balears (2005, 2007 y 2008)

	Hasta educación primaria			Educación secundaria (1a etapa)			Educación secundaria (2a etapa)			Educación superior i doctorado		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008
Total												
España	17,2	15,8	15,8	28,4	28,4	28,4	23,0	24,0	24,0	31,3	31,8	31,8
Illes Balears	15,6	16,0	13,6	36,4	35,9	36,6	26,4	25,8	28,6	21,6	22,3	21,3
Hombres												
España	19,4	17,7	17,7	31,0	30,9	30,9	21,8	23,0	23,0	27,7	28,4	28,5
Illes Balears	17,3	18,1	15,7	39,5	38,6	39,4	25,7	23,8	26,9	17,6	19,5	18,2
Mujeres												
España	14,0	13,2	13,2	28,4	28,4	25,2	24,6	25,2	25,5	36,6	36,5	36,1
Illes Balears	13,4	13,0	10,9	35,9	35,9	33,0	27,3	28,6	31,1	27,0	26,2	25,3

Fuente: EPA (INE).

⁶ Carbonero, M.A. (1997): Estrategias laborales de las familias en España. Consejo Económico y Social, Madrid.

⁷ Observatorio de Relaciones Laborales, El empleo femenino en la crisis: algunas razones para su resistencia en CAUCES, Cuadernos del Consejo Económico y Social, Primavera 2009.

Cuadro 18. Población activa en las Baleares según la relación de parentesco con la persona de referencia del hogar por sexo (2007 y 2008)

	2007			2008		
	Total	Mujeres	Hombres	Total	Mujeres	Hombres
Persona de referencia	248.937	85.819	163.118	262.038	101.133	160.905
Cónyuge	171.132	99.772	71.360	177.743	97.749	79.994
Hijo/ hijastro	96.294	35.066	61.227	90.885	33.421	57.463
Yerno/nuera	2.697	597	2.099	3.996	1.416	2.581
Nieto/nieta	2.328	440	1.887	1.941	301	1.640
Padre/madre/suegros	3.671	2.111	1.560	3.947	2.007	1.940
Otros	14.461	5.186	9.275	17.964	6.159	11.804
Pers. doméstico	2.012	2.012		621	621	
Sin parentesco	4.572	1.650	2.922	8.418	2.828	5.590
Total	546.104	232.653	313.448	567.553	245.635	321.917

Fuente: EPA (INE).

4.1.3 Evolución de la tasa de actividad

Tal y como se ha visto con el aumento de la población activa durante el año 2008, pese al curso negativo de los principales indicadores económicos, la tasa de actividad de las islas, aunque ligeramente, se ha incrementado con respecto a 2007 en 0,7 puntos porcentuales, situándose en el 64,8% el año 2008. Este incremento supone una continuación del proceso de aumento de la tasa de actividad vivido en la actual década, que ha pasado del 59,1% el año 2000 al 64,8% el año 2008. Es más, la posición de las Baleares como la comunidad autónoma con la tasa de actividad más elevada el año 2000 se ha mantenido a lo largo de todo el período, a pesar de partir de valores mucho más elevados y de encontrarse en un contexto de crecimiento generalizado de la tasa de actividad en todas las comunidades autónomas.

La desagregación por sexo y edad (cuadro 19) muestra que la posición de tasa de actividad más alta en las Baleares por comparación con la gran mayoría de comunidades autónomas se mantiene. El año 2008 se caracteriza por un aumento de la tasa de actividad femenina de más de un punto porcentual, pasando del 54,4% el 2007 al 56% el 2008, y por un estancamiento en el caso de la tasa masculina. Desde la perspectiva temporal, destaca el aumento entre las mujeres, con un incremento de la tasa de participación de más de 8 puntos porcentuales con respecto a 2000, y de 2,8 puntos con respecto a 2005, situándose en 2008, como se ha dicho, en el 56%, la segunda más alta del Estado por detrás de Madrid (56,5%). Se han reducido

así las diferencias con respecto a los hombres de 22,9 puntos el año 2000 a 17,6 puntos el 2008.

Dentro de la fortaleza que supone la alta tasa de actividad de la población balear, cabe mencionar el valor particular del grupo de menores de 25 años por la conexión que esta tiene con las decisiones educativas. En efecto, la tasa de actividad de los menores de 25 años, pero especialmente la del grupo de edad entre 16 y 19 años (34,05% en las Baleares frente al 29,72% en España) es en buena medida el resultado de optar por el mercado laboral en sustitución de la alternativa de continuar en el sistema educativo, tal como reflejan las tasas de abandono escolar prematuro mencionadas anteriormente. De todas formas, hay que resaltar que desde el 2005 la tasa de actividad de los menores de 25 años ha bajado del 59,1% al 55,5%. Por otro lado, el grupo de edad comprendido entre 25 y 54 años ha visto aumentar su tasa de actividad en 2,8 puntos porcentuales con respecto a 2005 y el grupo de edad mayor de 54 años ha experimentado un aumento de 2,2 puntos.

En el grupo de edad central se encuentra buena parte de los recién llegados, hecho que ha ayudado al incremento de sus tasas de actividad. De hecho, se observa en el cuadro 19 como mientras entre los españoles la tasa de actividad ha pasado del 60,4% al 61,5% entre 2005 y 2008, en el caso de los extranjeros el aumento es de 12,6 puntos porcentuales en el caso de los comunitarios y de 0,4 en el caso de los extracomunitarios, que presentan en 2008 una tasa de actividad del 83,9%.

Cuadro 19. Evolución de la tasa de actividad, por sexo, edad y nacionalidad, por comunidad autónoma (2005, 2007 y 2008)

Comunidad autónoma	Total			MUJERES			HOMBRES			Menores de 25 años		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008
España	57,4	58,9	59,8	46,4	48,9	50,5	68,8	69,3	69,5	52,1	52,4	52,5
Andalucía	54,3	56,3	57,6	41,5	44,7	46,9	67,6	68,2	68,6	51,7	52,6	53,6
Aragón	56,6	58,8	59,3	45,4	49,7	50,4	68,0	68,1	68,3	54,4	50,9	50,8
Asturias	48,1	50,5	52,7	38,0	42,4	45,2	59,3	59,5	61,0	41,3	42,3	45,6
Illes Balears	62,7	64,1	64,8	53,2	54,4	56,0	72,4	73,7	73,6	59,1	56,4	55,5
Canarias	59,4	61,0	60,9	48,7	51,6	51,3	70,2	70,6	70,7	49,6	51,1	49,5
Cantabria	54,7	56,2	56,9	43,6	46,5	47,6	66,5	66,5	66,8	46,5	44,4	43,7
Castilla y León	52,5	53,7	54,5	41,2	43,6	45,1	64,1	64,0	64,2	46,2	45,6	46,3
Castilla-La Mancha	54,0	56,0	57,1	39,9	43,0	45,4	68,3	69,0	68,7	52,1	54,6	53,8
Cataluña	61,3	62,5	63,2	51,2	53,1	54,4	71,8	72,2	72,3	58,5	57,1	56,7
Com. Valenciana	58,6	60,1	61,1	47,4	50,0	51,6	70,3	70,5	70,8	55,1	57,2	56,8
Extremadura	51,6	52,9	53,5	39,6	41,6	42,5	64,0	64,3	64,8	49,5	47,3	48,5
Galicia	53,0	54,3	55,1	44,3	46,0	47,2	62,6	63,3	63,7	46,8	45,1	45,5
Madrid	62,4	63,9	64,6	53,1	55,3	56,5	72,5	73,2	73,3	52,3	53,9	52,6
Murcia	57,8	60,5	61,8	44,6	47,9	50,9	71,0	72,8	72,4	55,1	55,3	57,9
Navarra	59,6	60,8	61,2	49,6	50,9	52,3	69,8	70,9	70,1	48,3	50,1	48,8
País Vasco	56,9	57,6	58,1	47,0	48,9	49,6	67,4	66,9	67,0	44,6	42,9	43,5
La Rioja	59,4	59,0	59,9	47,9	47,7	49,9	70,9	70,1	69,8	54,8	52,3	49,3

Comunidad autónoma	Entre 25 y 54 años			Mayores de 54 años			ESPAÑOLES			UE-27			NO UE		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008
España	80,9	82,8	83,8	19,1	19,9	20,8	55,7	56,8	57,5	57,5	70,8	71,1	79,1	78,3	79,3
Andalucía	74,9	77,5	79,2	16,6	17,1	17,7	53,5	54,7	56,1	44,5	69,6	66,3	78,1	78,9	78,1
Aragón	83,8	87,4	87,3	18,1	19,1	20,2	54,6	56,0	56,3	81,2	88,5	82,1	82,2	81,9	83,6
Asturias	74,4	77,9	80,4	14,3	15,9	17,4	47,9	49,6	51,4	74,0	66,2	77,0	53,8	81,9	86,0
Illes Balears	83,2	85,2	86,0	22,8	23,9	25,0	60,4	61,3	61,5	50,5	69,0	63,1	83,5	78,7	83,9
Canarias	78,3	80,2	80,3	21,2	22,6	23,0	57,7	58,9	59,1	62,4	65,4	56,8	77,6	76,8	76,1
Cantabria	79,7	82,0	82,6	17,6	18,9	20,2	53,9	55,2	55,8	51,7	67,0	68,0	80,4	78,1	78,6
Castilla y León	81,1	82,7	83,5	16,1	16,8	17,6	51,6	52,5	53,0	74,8	77,3	80,5	77,8	75,7	79,8
Castilla-La Mancha	78,5	80,0	81,1	15,8	16,6	17,3	52,3	54,0	54,5	70,9	81,2	84,3	80,9	76,4	78,4
Cataluña	85,0	86,4	87,1	22,0	23,3	24,3	59,5	60,1	60,6	70,0	73,5	75,8	75,7	76,9	77,6
Com. Valenciana	81,2	82,9	83,9	19,7	20,2	21,6	56,6	58,3	58,8	45,3	59,5	58,7	80,6	76,1	80,1
Extremadura	76,4	77,8	79,1	14,8	16,4	15,5	51,3	52,6	53,0	60,5	60,0	70,6	70,3	62,0	69,2
Galicia	80,1	83,1	84,0	18,7	18,0	18,7	52,8	53,6	54,3	56,9	70,4	62,2	66,1	73,2	78,3
Madrid	85,0	86,9	87,8	23,0	23,8	24,8	59,4	60,6	61,0	74,6	78,8	82,5	83,0	82,0	81,4
Murcia	78,1	81,0	81,7	17,5	19,3	20,8	54,9	56,6	57,6	37,5	56,7	72,4	80,7	84,2	81,9
Navarra	85,5	86,6	87,7	20,7	21,6	21,2	57,8	59,2	58,9	75,0	71,3	78,4	81,3	77,5	81,7
País Vasco	84,3	85,4	86,2	18,0	19,5	19,8	56,2	56,7	56,9	69,8	76,9	79,3	79,5	75,3	78,0
La Rioja	84,4	84,4	85,7	20,8	19,2	20,8	57,0	56,0	56,9	79,3	82,7	81,4	80,2	76,8	76,8

Fuente: EPA (INE).

4.2 LA POBLACIÓN OCUPADA

4.2.1 Evolución de la población ocupada y de la afiliación a la Seguridad Social

El gráfico 9 compara el crecimiento interanual de la ocupación a partir de las dos principales fuentes estadísticas disponibles: los datos de trabajadores de alta en la Seguridad Social de la Tesorería General de la Seguridad Social y, por otra parte, el número de ocupados que publica trimestralmente el INE a través de la Encuesta de Población Activa (EPA). Se dan diferencias notables entre los dos registros, debidas principalmente al concepto utilizado por una y otra fuente a la hora de hablar de población ocupada⁸.

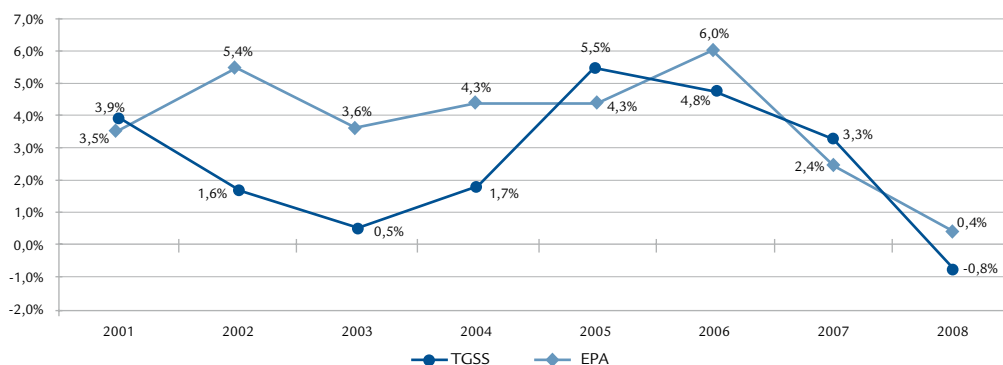
El año 2008, mientras que los datos de la EPA muestran un ligero aumento del 0,4% en el número de personas ocupadas, los registros de afiliación presentan un balance negativo con un descenso en el número de ocupados en las Baleares del 0,8%.

Aunque los datos de la EPA muestran un crecimiento de la ocupación en las Baleares para el conjunto del año 2008, el análisis en una

escala temporal menos agregada ilustra el intenso cambio de ciclo económico experimentado en el decurso del año. En efecto, los datos de afiliación a la Tesorería General de la Seguridad Social del gráfico 10 indican que, mientras que en los primeros meses de 2008 se mantuvieron ritmos de crecimiento interanual superiores al 2%, posteriormente se observa un claro patrón decreciente que se acentuó a partir del mes de septiembre, cuando la afiliación pasó a reducirse a tasas de entre el -4% y el -5%. De esta manera, pues, el mes de diciembre de 2008 se cerró con 19.300 afiliaciones menos que el mismo mes del año 2007.

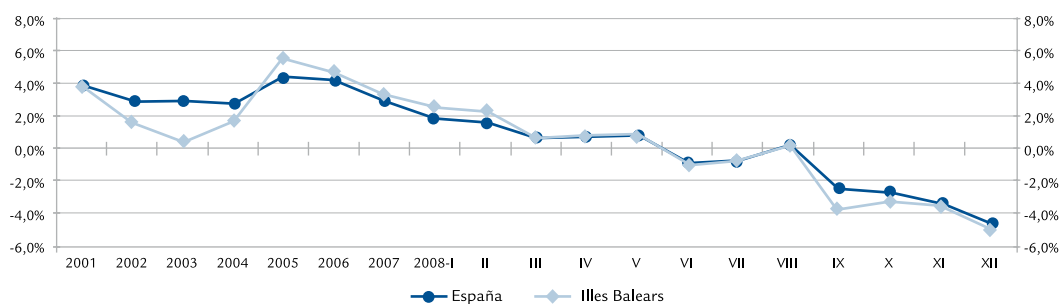
Por islas, la reducción de la afiliación durante el 2008 ha sido más acentuada en Menorca (-2,3%) que en Mallorca (-0,8%) y en las Pitiusas (0,6%). Sin embargo, la evolución de la afiliación a la Seguridad Social muestra una tendencia similar entre los años 2001 y 2005, con un crecimiento acumulado del 7,4% en Mallorca, del 7,3% en Menorca y del 6,4% en las Pitiusas (cuadro 20). En cambio, desde el 2006 el comportamiento de Menorca ha sido menos expansivo, en línea con lo apuntado anteriormente respecto de la evolución de su VAB.

Gráfico 9. Tasas de crecimiento interanual de la afiliación a la Seguridad Social y la población ocupada según la EPA en las Baleares (2001–2008)

⁸ Según la EPA la población ocupada son todas aquellas personas de 16 o más años que durante la semana de referencia han tenido un trabajo por cuenta ajena o por cuenta propia, independientemente de la formalización de la relación laboral, por lo que la cifra publicada por la EPA es superior a los datos de afiliación. Por otro lado, la afiliación es un acto administrativo mediante el que la Tesorería General de la Seguridad Social reconoce la condición de incluir en el Sistema de Seguridad Social a la persona física que realiza una actividad. Hay que recordar que los datos de afiliación se refieren más a relaciones con la Seguridad Social (altas) que a personas trabajadoras, pues los pluriempleados aparecen contados varias veces.

Gráfico 10. Tasas de crecimiento interanual de la afiliación a la Seguridad Social en las Baleares y en España (2001-2008)

Fuente: Tesorería General de la Seguridad Social.

Cuadro 20. Tasas de crecimiento anual de la afiliación a la Seguridad Social por islas (2001-2008)

Illes Balears	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mallorca	3,8	1,3	0,1	1,8	5,6	4,7	3,4	-0,8
Menorca	4,6	3,3	3,0	2,3	5,0	2,7	1,7	-2,3
Pitiusas	4,0	3,0	1,8	0,8	5,6	6,4	3,4	0,6
Illes Balears	3,9	1,6	0,5	1,7	5,5	4,8	3,3	-0,8

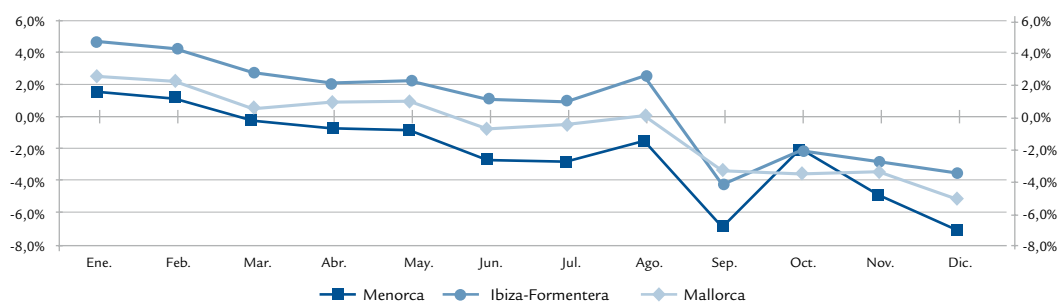
Fuente: Tesorería General de la Seguridad Social.

En el gráfico 11 sobre las variaciones interanuales de la afiliación por islas durante el 2008, se observa como Menorca presenta variaciones negativas a partir del mes de marzo, mientras que en el caso de Mallorca hasta el mes de junio no se registra ningún valor negativo; por otro lado, en las Pitiusas no es hasta el mes de septiembre, mes donde el descenso interanual es, como se ha comentado, generalizado y muy acentuado.

4.2.2 Ocupados por actividad económica

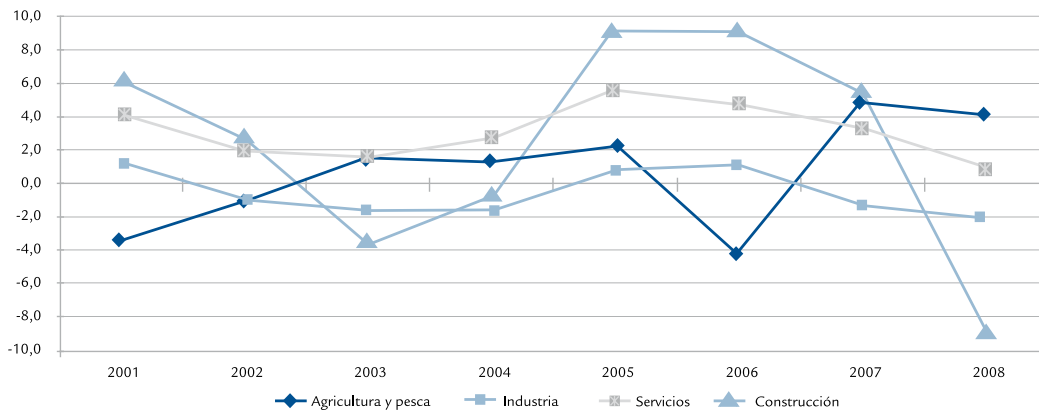
En cuanto a la desagregación de la afiliación a las Baleares por sectores económicos, los datos de la TGSS muestran un comportamiento muy distinto entre sí (gráfico 12). Así, el descenso de la ocupación se concentra en el sector de la construcción, que pierde 6.235 de sus ocupados (un 9%) con respecto a 2007. Por otro lado, el sector industrial sigue la tendencia iniciada años

Gráfico 11. Tasas de crecimiento interanual de la afiliación a la Seguridad Social por islas y meses (2008)

Fuente: Tesorería General de la Seguridad Social.

Gráfico 12. Tasas de crecimiento anual de la afiliación a la Seguridad Social, por sectores económicos, en las Baleares (2001-2008)

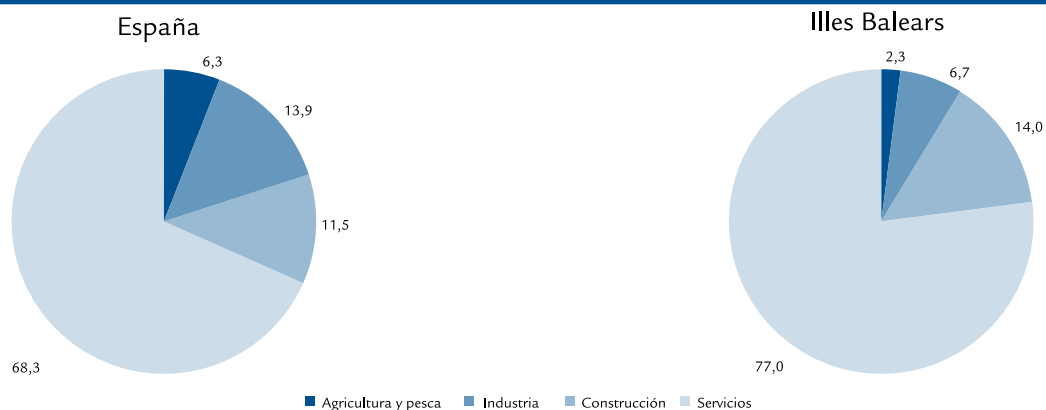

Fuente: Tesorería General de la Seguridad Social.

atrás y también registra el 2008 un descenso en el número de afiliaciones, concretamente un 2,2% (683 afiliados menos). En cuanto a los servicios, crecieron un 0,9% (3.064 afiliaciones más), en gran medida gracias al sector público. El mes de septiembre de 2008 fue cuando más claramente se ve el punto de inflexión en el descenso de la afiliación, cuando el descenso interanual del global de la afiliación fue del -3,7%, descenso que se da en cada uno de los sectores económicos, pero sobre todo en la construcción (-14,5%). Esta evolución acumulada ha acentuado el grado de especialización de la economía balear, en la que el peso de la construcción y de los servicios aumentó entre los años 2000 y 2007, mientras que disminuyó el de la agricultura y el de la industria. Cabe decir que si bien la especialización sectorial

en el ámbito nacional ha seguido la misma tendencia, los valores son muy distantes, ya que los pesos de los sectores agrícola, industrial, construcción y servicios el año 2008 eran del 6,3%, 13,9%, 11,5% y 68,3%, respectivamente (gráfico 13). Un hecho destacado del cambio de ciclo el 2008 es, precisamente, que el sector que ha sufrido un cambio de coyuntura más pronunciado es el de la construcción, con una reducción interanual, como se ha dicho, del 9%, mientras que los servicios, aunque se redujo su ritmo de crecimiento, la ha mantenido en valores positivos (0,9%). Se debe recalcar que la construcción es un sector intensivo en mano de obra y el hecho de que haya experimentado una caída económica tan acentuada repercute inevitablemente en una pérdida importante de trabajadores ocupados.

Gráfico 13. Peso de la afiliación por sectores económicos en España y en las Illes Balears (2008)

Fuente: Tesorería General de la Seguridad Social.

Sin embargo, la especialización balear en el sector servicios, por comparación con el conjunto español, supone que el efecto de la crisis económica sea a corto plazo menos intenso, a la vez que fenómenos como los ERE sean menos frecuente.

La desagregación de la afiliación por actividades económicas permite tener una visión más pormenorizada de cuáles son las actividades que han experimentado procesos más intensos de creación/destrucción de empleo. Con este objetivo, el cuadro 21 presenta la evolución de la afiliación tomando dos espacios temporales: el período 2005-2007 y el cambio de ciclo visualizado al comparar la afiliación de los años 2007 y 2008. La comparación de los dos períodos permite distinguir cuáles son las actividades con mayor relación con el ciclo económico, cuáles son aquellas con un carácter más emergente con independencia del ciclo y qué otras presentan un perfil más decreciente con independencia de la evolución general.

Los principales hechos estilizados son los siguientes: en primer lugar, el conjunto de sectores con una capacidad de generación de empleo en un ámbito cuantitativo relevante es reducido; en concreto, cinco actividades económicas (construcción, hostelería, actividades sanitarias y veterinarias, educación y otras actividades empresariales) computan el 79% de la generación de nueva afiliación en el período 2005-

2007; en segundo lugar, una parte muy sustancial de la evolución de la afiliación está relacionada con la actividad residencial (construcción y actividades inmobiliarias), que presenta un patrón cíclico muy acusado (de hecho, ambas actividades destruyeron más de 6.000 puestos de trabajo solo el año 2008); en tercer lugar, las actividades que presentan un perfil creciente con independencia del ciclo económico son actividades sanitarias y veterinarias (código 85 de la CNAE-93), educación (80), otras actividades empresariales (74), y actividades recreativas, culturales y deportivas (92); en cuarto lugar, las actividades económicas que destruyeron ocupación tanto en la etapa expansiva como en la recesiva son básicamente del sector industrial, además de las actividades relacionadas con los seguros (66).

No obstante, pueden destacarse algunas actividades que consiguieron crecimientos de la ocupación durante 2008, algunas que vale la pena mencionar, no por tratarse de actividades con una importancia cuantitativa sino cualitativa, dado su componente tecnológico; así, aumentó la ocupación en las actividades de investigación y desarrollo, que desde el 2005 han más que duplicado el número de afiliados, el reciclaje, la producción y distribución de energía eléctrica, gas, vapor y agua caliente, así como también la fabricación de máquinas de oficina y equipamientos informáticos.

Cuadro 21. Evolución de la afiliación por actividades económicas (2005-2008)

CODIGO CNAE-93	DESCRIPCIÓN	Media 2005	Media 2007	Media 2008	Var. abs. 07-05	Var. (%) 07-05	Var. abs. 08-07	Var. (%) 08-07
	TOTAL	404.091	440.315	438.522	36.225	9,0	-1.793	-0,4
45	Construcción	60.315	69.379	63.144	9.064	15,0	-6.235	-9,0
55	Hostelería	70.234	76.032	75.309	5.798	8,3	-724	-1,0
85	Actividades sanitarias y veterinarias, servicio social	22.954	27.907	30.438	4.953	21,6	2.531	9,1
80	Educación	10.729	15.591	16.363	4.863	45,3	772	5,0
74	Otras actividades empresariales	31.048	34.734	35.143	3.686	11,9	408	1,2
51	Comercio al por mayor e intermediarios del comercio, excepto de vehículos de motor y motos	17.739	19.342	19.041	1.604	9,0	-302	-1,6
92	Actividades recreativas, culturales y deportivas	8.794	10.274	10.932	1.480	16,8	658	6,4
52	Comercio al detalle, excepto de vehículos de motor y motos; reparación de objetos personales y estris domésticos	53.278	54.483	53.894	1.206	2,3	-589	-1,1
90	Actividades de saneamiento público	1.630	2.798	2.858	1.168	71,6	60	2,2
60	Transporte terrestre; transporte por cañerías	11.936	12.911	12.847	975	8,2	-65	-0,5
64	Correos y telecomunicaciones	2.160	3.134	3.110	974	45,1	-24	-0,8
70	Actividades inmobiliarias	6.325	7.186	6.546	861	13,6	-640	-8,9

CODIGO CNAE-93	DESCRIPCIÓN	Media 2005	Media 2007	Media 2008	Var. abs. 07-05	Var. (%) 07-05	Var. abs. 08-07	Var. (%) 08-07
63	Actividades anexas a los transportes; actividades de agencias de viajes	9.449	10.082	10.352	632	6,7	270	2,7
01	Agricultura, ganadería, caza y activ. relacionadas	2.415	2.963	5.455	548	22,7	2.491	84,1
50	Venta, mantenimiento y reparación de vehículos de motor y motos; venta al detalle de combustible	8.848	9.368	9.411	520	5,9	43	0,5
65	Intermediación financiera, excepto seguros y planes de pensiones	5.864	6.367	6.481	503	8,6	114	1,8
72	Actividades informáticas	1.441	1.866	2.065	424	29,4	200	10,7
35	Fabricación de otro material de transporte	2.187	2.577	2.688	390	17,8	111	4,3
62	Transporte aéreo y espacial	4.437	4.764	4.766	327	7,4	2	0,0
02	Silvicultura, explotación forestal	88	382	423	293	331,9	41	10,8
28	Fabricación de productos metálicos, excepto maquinaria y equipamiento	3.389	3.682	3.575	293	8,6	-107	-2,9
29	Industria de la construcción de maquinaria y equipamiento mecánico	676	921	1.004	245	36,2	83	9,0
22	Edición, artes gráficas y reproducción de soportes grabados	2.466	2.686	2.621	220	8,9	-65	-2,4
15	Industria de productos alimentarios y bebidas	5.371	5.582	5.489	211	3,9	-93	-1,7
95	Hogares que colocan personal doméstico	350	543	596	193	55,2	53	9,8
71	Alquiler de maquinaria y equipamiento sin operario, de efectos personales y estris domésticos	3.665	3.848	3.846	182	5,0	-2	0,0
20	Industria de la madera y del corcho, excepto muebles; cestería y espartería	2.042	2.196	2.154	154	7,5	-42	-1,9
67	Actividades auxiliares a la intermediación financiera	1.769	1.917	1.921	149	8,4	4	0,2
73	Investigación y desarrollo	236	364	415	127	53,8	51	14,1
93	Actividades diversas de servicios personales	7.478	7.562	7.469	84	1,1	-93	-1,2
37	Reciclaje	69	129	138	60	87,7	9	7,2
17	Industria textil	455	515	500	60	13,1	-15	-2,8
14	Extracción de minerales no metálicos ni energéticos	523	562	551	39	7,5	-11	-1,9
40	Producción y distribución de energía eléctrica, gas, vapor y agua caliente	1.214	1.244	1.259	30	2,5	15	1,2
30	Fabricación de máquinas de oficina y equipamientos informáticos	47	55	68	8	17,4	14	24,7
05	Pesca, acuicultura	60	67	71	7	11,2	4	6,3
99	Organismos extraterritoriales	27	30	27	4	13,1	-3	-10,5
34	Fabricación de vehículos de motor, remolques y semiremolques	33	36	36	3	9,7	1	1,4
33	Fabricación de equipamiento e instrumentos medicoquirúrgicos, de precisión, óptica y relojería	258	259	260	2	0,6	1	0,3
32	Fabricación de material electrónico; fabricación de equipamiento y aparatos de radio, TV y comunicaciones	15	16	16	1	9,5	-1	-3,1
25	Fabricación de productos de caucho y materias plásticas	131	117	98	-14	-10,5	-19	-16,0
61	Transporte marítimo, y por vías de navegación interiores	105	84	57	-21	-20,3	-27	-31,9
21	Industria del papel	200	175	166	-25	-12,3	-9	-5,3
27	Metalurgia	132	98	80	-34	-25,9	-18	-18,5
26	Fabricación de otros productos minerales no metálicos	2.717	2.658	2.489	-59	-2,2	-170	-6,4
24	Industria química	566	495	494	-71	-12,6	-2	-0,3
	No tipificados	77	1	1	-76	-98,7	0	-
18	Industria de la confección y de la peletería	691	565	517	-127	-18,3	-47	-8,4
36	Fabricación de muebles; otras industrias manufactureras	3.097	2.887	2.699	-210	-6,8	-188	-6,5
31	Fabricación de maquinaria y material eléctrico	732	490	455	-242	-33,0	-36	-7,3
19	Preparación, sazonado y acabado del cuero; fabricación, marroquinería y viaje	2.294	1.818	1.649	-476	-20,8	-169	-9,3
41	Captación, depuración y distribución de agua	1.877	1.239	1.316	-638	-34,0	77	6,2
66	Seguros y planes de pensiones, excepto seguridad social obligatoria	1.669	818	763	-851	-51,0	-55	-6,7
91	Actividades asociativas	4.990	4.034	3.891	-956	-19,2	-143	-3,5
75	Administración pública, defensa y seguridad social obligatoria	22.797	20.470	20.555	-2.327	-10,2	85	0,4

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la Tesorería General de la Seguridad Social.

El análisis de las ocupaciones más contratadas durante el año 2008 reafirma como la construcción muestra signos evidentes de contracción que repercuten también en el volumen de contratación. Si bien el total de contratos ha sufrido un descenso con respecto a 2007 (-13,3%), mayor entre los hombres (-16,4%) que entre las mujeres (-9,5%), son las ocupaciones vinculadas a la construcción las que han experimentado un descenso más acentuado: peones de la construcción (-30,2%), albañiles (-28,1%), peones del transporte y descargadores (-27,5%). Por el contrario, y así como se ha visto con las actividades económicas que siguen generando ocupación, crece la contratación entre las mujeres en las actividades sanitarias y de servicio social: auxiliares de enfermería (6,2%), animadoras comunitarias (12%) y enfermeras (0,5%).

Por otro lado, y desde la perspectiva de la cualificación de los puestos de trabajo, tanto para los hombres como para las mujeres, unas pocas ocupaciones de baja cualificación explican cerca del 50% de la contratación generada (cuadro 22). En el caso de las mujeres: servicios de limpieza (21,5%), camareras (14%) y dependientas de comercio (12,7%). En el caso de los hombres: ocupaciones relacionadas con la construcción y la hostelería/restauración: albañiles (13,6%), camareros (11,3%), y peones de la construcción (8,7%). Desde esta perspectiva, pues, el mercado no pide intensivamente mano de obra cualificada, hecho este que se convierte en un desincentivador para los jóvenes para alcanzar niveles educativos más altos.

Cuadro 22. Las diez ocupaciones con más contratación, por género, en las Baleares (2008)

Mujeres	Absolutos	%	Acumulado	Var. 08/07
Personal de limpieza de oficina y hoteles	38.460	21,5	21,5	-9,4
Camareras, barmans y similares	25.090	14,0	35,5	-7,3
Dependientes y exhibid. en tiendas, almacenes	22.695	12,7	48,1	-12,6
Cocineras y preparadoras de comida	7.187	4,0	52,1	-12,8
Taquígrafas y mecanógrafas	6.726	3,8	55,9	-14,4
Aux. administrativas con tareas de atención al público	6.724	3,8	59,6	-9,2
Auxiliares enfermería hosp.	5.069	2,8	62,5	6,2
Animadoras comunitarias	3.760	2,1	64,6	12,0
Recepcionistas establecimiento distinto oficina	3.530	2,0	66,5	-7,6
Enfermeras	3.335	1,9	68,4	0,5
Total 10 ocupaciones	122.576	68,4		-8,7
Total contratación mujeres	179.210			-9,5

Hombres	Absolutos	%	Acumulado	Var. 08/07
Albañiles	27.602	13,6	13,6	-28,1
Camareros, barmans y similares	22.880	11,3	25,0	-0,6
Peones de la construcción de edificios	17.557	8,7	33,6	-30,2
Cocineros y preparadores de comida	10.557	5,2	38,9	-0,2
Personal de limpieza de oficina y hoteles	9.746	4,8	43,7	-3,8
Peones del transporte y descargadores	9.010	4,5	48,1	-27,5
Dependientes y exhibid. en tiendas, almacenes	5.587	2,8	50,9	-12,1
Taxistas, conductores auto, furgoneta	4.131	2,0	52,9	-22,2
Peones industrias manufactureras	3.658	1,8	54,7	-33,3
Conductores de camiones	3.405	1,7	56,4	-31,5
Total 10 ocupaciones	114.133	56,4		-20,0
Total contratación hombres	202.263			-16,4

Fuente: elaboración propia a partir de datos del SOIB.

Contrariamente, la contratación de las ocupaciones que requieren más cualificación se ha visto incrementada, aunque ligeramente, durante 2008. Así, dentro del grupo de *técnicos y profesionales científicos e intelectuales*, el año 2008 se registraron 19.564 contratos, mientras que en 2007 fueron 19.451. Teniendo en cuenta el descenso generalizado de la contratación, es importante recalcar como las ocupaciones más cualificadas no se han visto afectadas por esta recesión. Las ocupaciones que experimentan un mayor incremento de la contratación son las relacionadas con la educación, con los medios de comunicación y audiovisual, y con las actividades sanitarias, veterinarias y de servicio social: profesores de enseñanza infantil (18,8%), primaria (13,2%) y secundaria (10,3%), otros profesionales de la enseñanza (20,1%), actores, directores de cine, radio, televisión y teatro (35,3%), veterinarios (40,3%), biólogos (22,5%) o agentes de igualdad de oportunidades para la mujer (55,9%).

4.2.3 Ocupados por régimen, sexo, edad y nacionalidad

La evolución de los trabajadores de alta según el régimen de cotización muestra cambios significativos en el período 2000-2007 con un crecimiento más intenso de la afiliación en el Régimen General (25,6%) que en el Régimen de Autónomos (13,6%), y, sobre todo, un fuerte aumento en el Régimen Especial del Hogar, motivado en gran parte por la entrada de extranjeros en el mercado laboral de las islas. Este régimen alcanzó su máximo el año 2006, con un total de 11.292 trabajadores de alta, de los cuales un 75% eran extranjeros, coincidiendo con el proceso extraordinario de regularización de trabajadores extranjeros llevado a cabo el año 2005. El año 2007 se observa un descenso de altas en este régimen y

una posterior recuperación durante el 2008 (cuadro 23), año en el que se aprecia un descenso en todos los regímenes excepto en el mencionado del hogar y del Régimen de Autónomos. Cabe recordar que, a raíz de la entrada en vigor de la Ley 18/2007, de 4 de julio, en fecha 1 de enero de 2008 se produjo un cambio de clasificación de los trabajadores en los diferentes regímenes de cotización, a partir del cual los trabajadores por cuenta propia del Régimen Especial Agrario se integraron en el de autónomos, por lo que se aprecia un fuerte descenso en aquel primer régimen, hecho que dificulta un correcto análisis de los datos. Si bien la evolución de los autónomos en 2008 está afectada también por el proceso de regularización de algunos países como Rumanía, se observa como en el cambio de coyuntura de 2008 mientras el número de los afiliados del Régimen General se reduce, el de autónomos crece. En cuanto al peso de los autónomos, este se mantiene en un abanico de entre el 18 y el 20% del total de afiliación.

En cuanto a la desagregación de la evolución de la ocupación desde una perspectiva de los grupos sociodemográficos que la forman (cuadro 24), hay que decir que muestra una evolución que no es paralela entre ellos. En efecto, mientras que la ocupación por sexo presenta un balance positivo en ambos casos para el global del período 2000-2007, si bien con más intensidad en el caso de las mujeres, que han visto como aumentaba su peso desde el 39,5% el año 2000 al 44% el 2008, el año 2008 ha supuesto una ruptura en este aumento continuado en las cifras de empleo. En este caso son los hombres los que presentan un descenso en el número de trabajadores de alta en la Seguridad Social (-2,3%), mientras que las mujeres muestran un aumento con respecto a 2007 (1,2%). Este hecho está correlacionado con el declive en el sector de

Cuadro 23. Evolución de la afiliación por regímenes de cotización (2000-2008)

	2000	2005	2006	2007	2008
R. General	283.386	324.458	341.957	356.010	350.189
R. Autónomos	74.209	79.637	81.271	84.305	88.333
R. Esp. Agrario	6.029	5.163	4.625	4.444	2.350
R. Esp. del Mar	2.303	2.235	2.134	2.102	2.061
R. Esp. del hogar	3.894	9.753	11.292	8.834	9.311
Total	369.821	421.246	441.279	455.694	452.244

Fuente: Tesorería General de la Seguridad Social.

la construcción, actividad económica fuertemente masculinizada. Dada la distinta composición por actividades económicas de la ocupación masculina y femenina, el balance ocupacional de 2008 ha sido distinto para uno y otro colectivo. No se trata, por tanto, de que no haya habido mujeres que perdieran su trabajo durante el 2008, sino que la relativa concentración femenina en actividades más resguardadas de la crisis (al menos hasta el momento) ha permitido que, en conjunto, la ocupación femenina haya incluso crecido ligeramente.

En el caso de la edad se observan dificultades para que el crecimiento económico de los últimos años se traduzca en más ocupación de los jóvenes: los datos de afiliación a la Seguridad Social muestran una caída de la ocupación de los jóvenes entre los años 2000 y 2007; en el caso de los jóvenes que tienen entre 16 y 19 años, la afiliación pasó de 13.466 a 10.617, mientras que para el colectivo de entre 20 y 24 años pasó de 43.495 a 37.559 personas. En cambio, los otros dos grupos de edad (entre 25 y 54 años y los mayores de 54 años) sí que aumentaron su ocupación de una manera significativa. El año 2008, y como punto de inflexión, se observa un descenso de la afiliación en los grupos de menores de 25 años, y en los de entre 25 y 54 años con respecto a 2007, del 9,5% y del 0,2% respectivamente, mientras que el grupo de edad de mayores de 55 años ha experimentado un aumento del 3,7%.

Por lo que respecta a la desagregación por nacionalidad, los datos de Tesorería muestran una dualidad desde el año 2005, ya que así como la ocupación de los españoles ha ido aumentando un 2% anual, la de los extranjeros, especialmente la de los extracomunitarios, también ha ido aumentando

a ritmos acentuados. En 2008, mientras que la afiliación entre los españoles ha bajado en un 1,6%, la de los extranjeros ha subido un 5% entre los comunitarios y un 1,4% entre los extracomunitarios.

En resumen, el perfil del colectivo más afectado por la destrucción de puestos de trabajo durante el 2008 es el de los hombres, jóvenes, de nacionalidad española, relacionados con el sector de la construcción.

4.2.4 Ocupados por nivel de estudios

Como ya se ha visto en el caso de la población activa, la población ocupada de las Baleares presenta un nivel de estudios por debajo de la media española. De esta forma, los datos de 2008 muestran como solo un 22,1% de la población ocupada de las islas ha superado estudios superiores, frente al 33,6% de la media española. De esta forma, las islas se sitúan en la cola del Estado, muy lejos de otras comunidades autónomas con porcentajes de población ocupada con estudios superiores por encima del 40%: País Vasco, Madrid y Navarra.

Por otro lado, el nivel formativo de la población ocupada de las islas no parece mejorar a un ritmo suficiente con el paso de los años: el año 2008 se da un menor porcentaje de población con estudios superiores que el año 2007, y casi idéntico al de 2005. Ahora bien, ha aumentado el peso de las personas que han superado la segunda etapa de la educación secundaria, hasta el 29%. Las diferencias por género se hacen patentes una vez más: las mujeres presentan un mayor nivel formativo que los hombres. El cambio de ciclo vivido durante el 2008 ha afectado más negativamente a las personas ocupadas sin estudios (hasta educación primaria), que han sufrido un

Cuadro 24. Evolución de la población de alta en la Seguridad Social, por sexo, edad y nacionalidad, en las Illes Balears (2000-2008)

AÑOS	TOTAL	SEXO		EDAD			NACIONALIDAD		
		Hombres	Mujeres	De 16 a 24 años	De 25 a 54 años	55 y más años	ESPAÑOLES	UE	NO UE
2000	369.821	223.336	145.994	56.963	276.224	36.328	-	-	-
2005	421.246	242.492	178.751	47.664	326.131	47.334	359.208	23.301	38.736
2006	441.279	252.186	189.091	48.425	342.496	50.264	367.554	26.195	47.531
2007	455.694	259.214	196.476	48.176	354.188	53.251	374.978	34.673	46.043
2008	452.244	253.369	198.872	43.615	353.400	55.196	369.165	36.405	46.674

Fuente: Tesorería General de la Seguridad Social.

Cuadro 25. Distribución porcentual de la población ocupada por nivel de estudios y comunidad autónoma (2008)

	Hasta educación primaria	Educación secundaria (1a etapa)	Educación secundaria (2a etapa)	Educación superior y doctorado
Total	14,8	27,5	24,3	33,6
Andalucía	17,1	32,9	20,8	29,2
Aragón	14,7	23,2	26,9	35,3
Asturias	10,5	27,7	24,7	37,3
Illes Balears	13,1	35,8	29,0	22,1
Canarias	18,5	28,9	24,6	28,0
Cantabria	10,6	27,9	23,4	38,3
Castilla y León	16,3	26,0	22,9	34,8
Castilla-La Mancha	20,5	32,5	21,5	25,6
Cataluña	17,3	24,3	25,3	33,1
Com. Valenciana	15,7	29,4	25,1	29,8
Extremadura	12,0	42,5	18,4	27,2
Galicia	12,7	32,6	21,0	33,7
Madrid	9,7	20,0	28,5	41,8
Murcia	20,2	30,4	21,7	27,7
Navarra	9,9	24,3	25,4	40,3
País Vasco	7,5	21,5	22,8	48,1
La Rioja	15,4	25,2	26,0	33,4

Fuente: EPA (INE).

descenso del 15% con respecto a 2007, mientras que las personas ocupadas con estudios hasta la segunda etapa de secundaria han aumentado en un 11,4%. Sin embargo hay que mencionar, según

los datos de la encuesta de población activa, que la población ocupada con estudios universitarios también ha sufrido un descenso del 3,8%.

Cuadro 26. Distribución porcentual de la población ocupada, por nivel de estudios y sexo, en España y en las Illes Balears (2005, 2007 y 2008)

	Hasta educación primaria			Educación secundaria (1a etapa)			Educación secundaria (2a etapa)			Educación superior y doctorado		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008
Total												
España	16,9	15,3	14,8	27,8	27,8	27,5	23,1	24,0	24,3	32,2	32,8	33,6
Illes Balears	15,2	15,6	13,1	36,0	35,1	35,8	26,9	26,1	29,0	21,9	23,1	22,1
Hombres												
España	19,1	17,2	16,6	30,7	30,5	30,2	22,0	23,1	23,3	28,2	29,1	30,1
Illes Balears	16,8	17,9	14,9	39,1	37,7	38,9	26,2	24,1	27,5	17,9	20,3	18,9
Mujeres												
España	13,6	12,6	12,4	23,5	23,9	23,8	24,8	25,3	25,6	38,1	38,2	38,4
Illes Balears	12,8	12,6	10,7	31,5	31,6	31,7	28,1	28,9	31,4	27,7	26,9	26,5

Fuente: EPA (INE).

Este menor nivel de estudios repercute en una menor cualificación de las ocupaciones que desarrollan los trabajadores. La distribución de la población ocupada por grandes grupos de empleo muestra un porcentaje menor de población ocupada en las islas, el 7,8%, en el grupo de técnicos y profesionales científicos e intelectuales que en el conjunto del Estado (12,7%). Contrariamente, las Baleares presentan un mayor porcentaje de población en el grupo de trabajadores de servicios de restauración, personales, protección y vendedores de comercio (20,4% frente al 16,2%) y en el grupo de artesanos y trabajadores cualificados de industrias manufactureras, construcción y minería (19,7% frente al 15,7%).

Por sexo, se dan diferencias importantes. Así, las mujeres presentan un mayor peso que los hombres en el grupo técnicos y profesionales científicos e intelectuales, tanto en las Baleares como en el conjunto del Estado, pero también en el grupo de trabajadores no cualificados (cuadro 27).

4.2.5 Evolución de la tasa de empleo

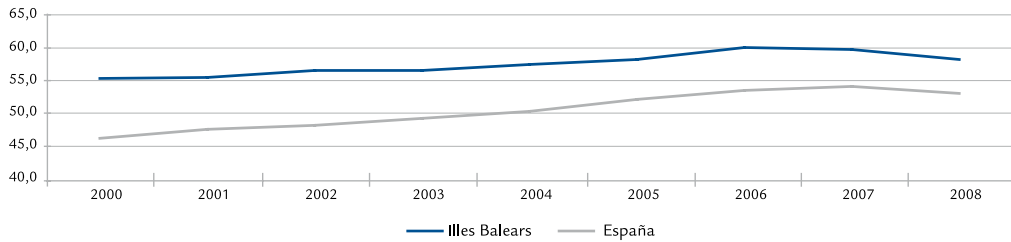
Este cambio de ciclo vivido durante el 2008 se ha traducido, como se ha visto, en una reducción de la tasa de empleo en las Baleares, que ha pasado del 59,6% el 2007 al 58,2% en 2008. Este descenso sigue al importante aumento de la ocupación en las Baleares a lo largo de la presente década que ha permitido que la tasa de empleo continuase su proceso alcista característico de las últimas décadas, ya que ha pasado del 53,3% el año 2000 al 58,2% el 2008 (gráfico 14). Sin embargo, desde 2006 se observa una reducción de la tasa de empleo, lo cual muestra la dificultad de la economía balear en los últimos años para acompasar el crecimiento de la población en edad laboral con la generación de empleo, hecho que también se observa en el ámbito nacional. Por comparación con la media española, la tasa de empleo balear se ha mantenido por encima de la media española, si bien se observa una tendencia convergente ya que las diferencias han pasado de 9,1 puntos a 5,2 puntos entre los años 2000 y 2008.

Cuadro 27. Distribución porcentual de la población ocupada, por empleo y sexo, en España y en las Illes Balears (2005, 2007 y 2008)

Ocupación	Hombres			Mujeres		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008
Illes Balears						
1 Dirección de las empresas y de la administración pública	9,5	10,5	11,0	7,5	6,8	6,7
2 Técnicos y profesionales científicos e intelectuales	6,5	7,0	6,2	10,4	10,2	9,8
3 Técnicos y profesionales de apoyo	8,3	10,3	9,0	10,2	9,8	8,5
4 Empleados de tipo administrativo	6,5	6,6	6,8	15,4	18,9	18,4
5 Trab. de servicios de restauración, personales, protección y vendedor de comercio	15,1	12,6	12,6	30,1	28,1	30,6
6 Trabajadores cualificados en agricultura y pesca	2,8	2,7	2,8	0,8	0,8	0,5
7 Artesanos y trab. cualificados de industrias manufact., construcción i minería	32,4	31,3	33,6	2,5	1,8	1,3
8 Operadores de instalaciones y maquinaria; montadores	8,9	9,4	9,7	1,2	0,7	1,4
9 Trabajadores no cualificados	9,4	9,1	8,0	21,9	22,9	22,9
0 Fuerzas Armadas	0,5	0,4	0,3	0,1	0,0	0,1
Total nacional						
1 Dirección de las empresas i de la administración pública	7,8	8,6	9,0	5,5	5,8	5,9
2 Técnicos i profesionales científicos i intelectuales	10,1	9,9	10,2	16,0	15,9	16,1
3 Técnicos i profesionales de apoyo	10,5	11,2	11,4	12,7	12,9	13,0
4 Empleados de tipo administrativo	5,6	5,5	5,3	15,0	14,7	14,4
5 Trab. de servicios de restauración, personales, protección y vendedor de comercio	9,6	9,5	10,0	23,7	23,9	24,7
6 Trabajadores cualificados en agricultura y pesca	4,0	3,3	3,3	1,6	1,3	1,2
7 Artesanos y trab. cualificados de industrias manufact., construcción y minería	26,2	26,3	25,5	3,2	2,5	2,2
8 Operadores de instalaciones y maquinaria; montadores	13,5	13,6	13,9	3,0	3,0	3,0
9 Trabajadores no cualificados	12,0	11,5	10,8	19,3	19,9	19,5
0 Fuerzas Armadas	0,7	0,7	0,7	0,1	0,1	0,1

Fuente: EPA (INE).

Gráfico 14. Evolución de la tasa de empleo en las Baleares y en España (2000-2008)

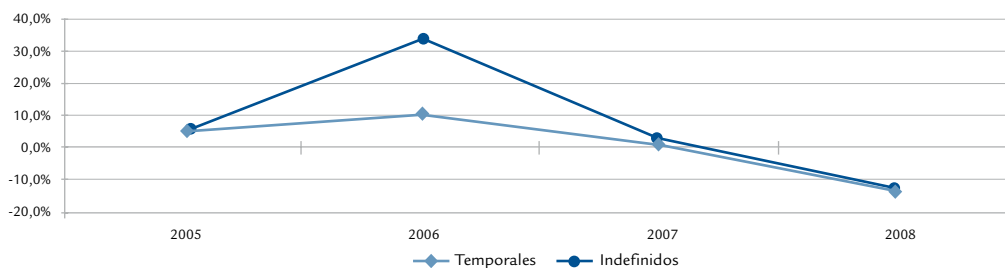
Fuente: EPA (INE).

De la misma manera que lo mencionado para la tasa de actividad, la comparación por comunidades autónomas vuelve a mostrar una posición alta de las Illes Balears, y se sitúa en 2008 como la segunda comunidad autónoma con la mayor tasa de empleo, por detrás de Madrid. La tendencia de acortamiento de las diferencias con la media española se generaliza en todos los grupos sociodemográficos (cuadro 28). Sin embargo, la comparación de los años 2005 y 2008 muestra como la evolución de la tasa de empleo en las Baleares no sigue un mismo cuadro; mientras que aumenta para las mujeres, los españoles y los mayores de 54 años, se reduce entre los hombres, los menores de 25 años y los extranjeros. Entre estos colectivos nuevamente destaca por su caída (6,7 puntos) el grupo de los menores de 25 años.

4.2.6 Ocupados por tipo de contrato y de jornada

Ya se ha comentado que la contratación registrada durante el año 2008 ha experimentado un notable descenso respecto al 2007 (-13,3%), tanto entre la contratación indefinida (-12,3%) como entre la temporal (-13,5%). De todas formas es interesante destacar que entre los trabajadores de alta en el Régimen General de la Seguridad Social el número de trabajadores con un contrato indefinido ha experimentado un aumento del 2,4%, mientras que los asalariados con contrato temporal han sufrido un descenso del 8,7% (cuadro 29). Por otro lado, la modalidad de contratación fija discontinua ha aumentado con respecto a 2007, en concreto un incremento del 8,4%, así como también el número global de trabajadores de alta en la Seguridad Social con un contrato fijo discontinuo.

Gráfico 15. Variación relativa interanual de la contratación en las Baleares según tipo de contrato (2005-2008)

Fuente: SOIB.

Cuadro 28. Evolución de la tasa de empleo por sexo, edad y nacionalidad, por comunidad autónoma (2005, 2007 y 2008)

Comunidad autónoma	Total			MUJERES			HOMBRES			Menores de 25 años			Entre 25 y 54 años			Mayores de 54 años			ESPAÑOLES			UE-27			NO UE		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008
España	52,1	54,1	53,0	40,8	43,6	43,9	63,9	64,9	62,5	41,9	42,9	39,5	74,4	76,8	75,3	18,0	18,8	19,3	50,7	52,5	51,6	52,7	62,9	59,8	69,7	68,4	65,0
Andalucía	46,8	49,1	47,3	33,4	36,8	36,8	60,7	61,7	58,2	39,0	40,4	36,9	65,7	68,8	66,4	14,9	15,3	15,4	46,0	47,8	46,4	40,7	59,6	51,3	67,7	67,6	60,0
Aragón	53,3	55,7	55,1	41,5	46,1	46,2	65,3	65,5	64,0	47,4	44,0	40,6	79,4	83,6	81,8	17,5	18,3	19,6	51,7	53,4	53,1	72,7	82,0	71,6	73,9	72,7	70,4
Asturias	43,2	46,3	48,2	32,9	37,7	40,2	54,6	55,7	57,1	31,2	34,3	35,8	67,5	71,5	74,2	13,6	15,3	16,7	43,0	45,6	47,2	71,0	54,8	66,4	45,9	69,6	75,6
Illes Balears	58,2	59,6	58,2	47,9	49,8	49,9	68,6	69,5	66,4	48,7	47,9	42,0	78,3	79,9	78,2	21,7	23,0	23,9	56,4	57,6	56,6	46,1	64,3	51,7	75,3	69,1	70,7
Canarias	52,4	54,7	50,4	41,7	44,8	41,6	63,3	64,6	59,2	37,6	39,7	33,6	70,4	72,9	67,4	19,2	20,9	20,3	50,9	52,8	49,5	54,3	61,4	45,4	68,8	67,3	58,1
Cantabria	50,1	52,9	52,9	38,4	42,8	43,3	62,4	63,6	62,9	38,1	38,2	35,3	73,4	77,4	77,2	17,0	18,4	19,5	49,5	52,1	52,0	50,5	58,9	59,0	67,6	69,3	69,8
Castilla y León	47,9	49,8	49,3	35,6	38,9	39,1	60,6	61,0	59,9	37,2	37,7	36,0	74,6	77,4	76,2	15,5	16,1	16,7	47,2	49,1	48,5	62,1	68,3	59,5	69,4	61,2	65,9
Castilla-La Mancha	49,1	51,8	50,5	33,8	38,0	38,4	64,5	65,5	62,4	42,5	46,0	41,5	72,4	74,7	72,6	14,7	15,8	16,3	47,7	50,3	49,0	55,6	69,2	67,8	70,6	65,9	62,2
Cataluña	57,0	58,4	57,5	46,8	49,0	49,5	67,6	68,2	65,7	49,3	49,4	45,2	79,9	81,3	80,0	20,9	22,1	23,1	56,0	56,9	56,2	66,4	67,5	68,5	64,9	67,2	63,7
Com. Valenciana	53,5	54,9	53,7	41,8	44,3	44,6	65,5	65,7	63,0	44,4	46,3	41,8	75,2	76,5	74,8	18,4	19,2	20,1	51,8	54,0	52,9	43,0	50,5	48,3	71,3	65,2	63,5
Extremadura	43,5	46,0	45,4	30,7	33,7	33,3	56,6	58,5	57,7	35,5	34,9	34,4	65,6	68,9	68,7	13,1	14,8	13,4	43,3	46,0	45,1	54,3	33,8	67,4	55,4	49,1	46,6
Galicia	47,8	50,1	50,3	38,3	41,4	42,3	58,1	59,7	59,0	37,0	37,9	35,8	72,8	77,2	77,4	17,5	17,1	17,6	47,6	49,7	49,7	43,3	56,1	56,4	55,1	63,2	67,4
Madrid	58,1	59,9	59,0	49,0	50,9	51,1	68,0	69,6	67,5	43,7	44,8	41,5	80,1	82,4	81,3	22,1	22,7	23,0	55,6	57,3	56,3	70,0	72,5	72,8	75,3	73,7	71,1
Murcia	53,2	55,9	54,0	39,5	43,1	44,0	66,9	68,5	63,8	46,5	46,2	44,2	72,7	75,9	72,4	16,6	18,2	19,1	50,9	52,7	51,7	33,2	50,2	60,3	71,6	75,8	65,3
Navarra	56,2	57,9	57,0	45,8	47,4	48,0	66,8	68,6	66,3	41,1	44,1	39,7	81,4	82,9	82,5	19,8	21,0	20,5	54,9	56,6	55,8	63,4	68,5	68,3	74,0	70,4	67,6
País Vasco	52,7	54,1	54,3	42,5	45,0	45,8	63,6	63,7	63,3	36,0	35,6	35,1	78,7	80,7	81,2	17,4	18,8	19,1	52,2	53,6	53,7	64,5	67,4	65,7	68,8	60,7	65,7
La Rioja	55,7	55,6	55,3	43,2	43,7	45,0	68,3	67,4	65,4	47,0	43,8	38,5	79,6	80,4	79,9	20,3	18,7	20,1	54,0	53,5	53,8	74,0	76,9	69,2	70,4	66,5	61,2

Fuente: EPA (INE).

Cuadro 29. Evolución de la afiliación al régimen general de la Seguridad Social por tipo de contrato y de jornada.

Tipo de contrato y jornada	2005	2006	2007	2008
Indefinidos jornada completa	131.508	139.632	149.919	152.703
Indefinidos jornada parcial	18.482	20.102	22.535	23.678
Indefinidos fijos discontinuos	28.455	28.861	30.095	31.000
Temporales jornada completa	103.049	109.043	107.684	96.373
Temporales jornada parcial	23.403	27.759	25.579	25.353
No consta	7.725	7.203	6.977	7.519
Total	312.621	332.600	342.789	336.625

Fuente: Tesorería General de la Seguridad Social.

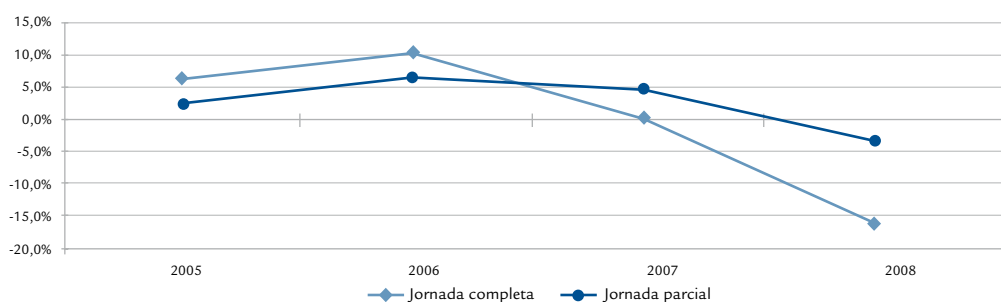
La evolución de la contratación presenta aumentos interanuales importantes, pasa de 382.389 contratos el año 2005 a 440.171 el año 2007. El registro de 2008, con 381.473 nuevos contratos con centro de trabajo en las Illes Balears, se sitúa entonces por debajo del registro de 2005. Los incrementos de contratación indefinida y temporal corren paralelos (gráfico 15), excepto el 2006, cuando el aumento de la contratación indefinida fue muy superior. En el año 2008 los contratos indefinidos suponen el 13,6% del total de contratos registrados durante este año, porcentaje similar al de 2007 (13,4%).

Por islas (cuadros 71 a 74 del anexo), los mayores descensos interanuales de la contratación se dan en Mallorca (-14,1%) y Menorca (-14%), mientras

que en las Pitiusas el descenso de contratos con respecto a 2007 es menos acusado: Ibiza (-9,2%), y en Formentera incluso se registra un ligero incremento (+1,5%).

Según datos de la Tesorería de la Seguridad Social, un 14,6% de los trabajadores de alta el Régimen General de la Seguridad Social trabajaba a tiempo parcial el año 2008⁹. De hecho, los trabajadores a jornada completa han disminuido con respecto a 2007 en un 3,3%, mientras que los que lo hacen a jornada parcial han aumentado en un 1,9%. De la misma manera, tal y como se puede observar en el gráfico 16, la contratación registrada, pese al descenso general, ha disminuido menos entre los contratos a jornada parcial que entre los de jornada completa.

Gráfico 16. Variación relativa interanual de la contratación en las Baleares según tipo de jornada (2005-2008)

Fuente: SOIB.

⁹ Según los datos de la EPA, el porcentaje de población ocupada a jornada parcial fue en 2008 del 10,3% en las islas y del 12% en el conjunto de España.

La jornada a tiempo parcial es mayoritaria entre el colectivo femenino. Así, y según datos de la encuesta de población activa, el año 2008 en las islas un 19,4% de las mujeres trabajaba a jornada parcial, mientras que el porcentaje se reducía a un 3,6% en el caso de los hombres. Entonces, el hecho de que la población ocupada a tiempo parcial haya aumentado va muy ligado a que entre las mujeres no se hayan perdido puestos de trabajo. Parece pues que la resistencia de la ocupación femenina deriva, entre otras circunstancias, de varios factores confluentes: su mayor y más activa participación en el mercado de trabajo; su especialización en actividades más dinámicas y en buena medida relacionadas con la prestación de servicios a las personas; su aceptación a menudo de condiciones no deseadas, entre ellas el hecho de trabajar a tiempo parcial. Por otro lado, la mayor presencia y éxito de las mujeres en niveles más altos de estudios puede también, sin duda,

determinar una ocupación femenina más robusta en un momento de grave crisis económica.

4.2.7 La rotación laboral

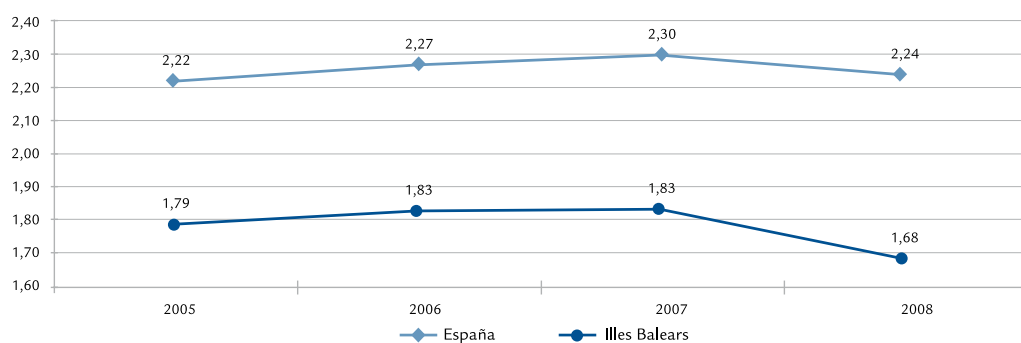
El 65,5% de las personas contratadas en Baleares durante 2008 ha firmado un solo contrato en todo el año y el 28,7% ha formalizado entre 2 y 3 contratos. El índice de rotación laboral, calculado como la relación entre el número de contratos y el número de personas contratadas a lo largo del año, se asocia a aspectos como la temporalidad de la contratación, la inestabilidad laboral o al hecho de tener contratos sucesivos de corta duración. El 2008 este índice se ha situado en el 1,68, sensiblemente inferior a 2007, en que fue del 1,83. Debemos tener en cuenta que en 2008 la contratación ha caído en un 13,3% con respecto al año anterior, y el número de personas contratadas, un 5,6%.

Cuadro 30. Personas contratadas en las Baleares según la intensidad de rotación (2005-2008)

Contratos acumulados	2005	%	2006	%	2007	%	2008	%
1 contrato	138.263	61,5	143.091	59,8	144.486	60,1	148.609	65,5
2 contratos	52.322	23,3	56.776	23,7	56.039	23,3	48.859	21,5
3 contratos	18.432	8,2	21.067	8,8	20.964	8,7	16.308	7,2
4 contratos	7.166	3,2	8.364	3,5	8.543	3,6	6.138	2,7
5 contratos	3.224	1,4	3.873	1,6	4.047	1,7	2.643	1,2
6 contratos	1.659	0,7	1.907	0,8	2.115	0,9	1.326	0,6
7 contratos	1.004	0,4	1.127	0,5	1.112	0,5	785	0,3
8 contratos	622	0,3	702	0,3	699	0,3	499	0,2
9 contratos	396	0,2	513	0,2	503	0,2	339	0,1
10 contratos	301	0,1	353	0,1	344	0,1	288	0,1
Más de 10 contratos	1.467	0,7	1.606	0,7	1.531	0,6	1.231	0,5
Total	224.856	100,0	239.379	100,0	240.383	100,0	227.025	100,0

Fuente: SOIB.

Gráfico 17. Evolución del índice de rotación laboral en las Baleares y en España (2005-2008)

Fuente: SOIB y SPEE.

Las mujeres experimentan una mayor rotación que los hombres, ya que acumulan una mayor cantidad de contratos al año (1,75 frente al 1,63 de los hombres).

En comparación con la media nacional, las islas se caracterizan por una menor rotación laboral, tanto el 2008 como durante todo el período analizado (2005-08).

4.2.8 La estacionalidad de la ocupación en las Baleares

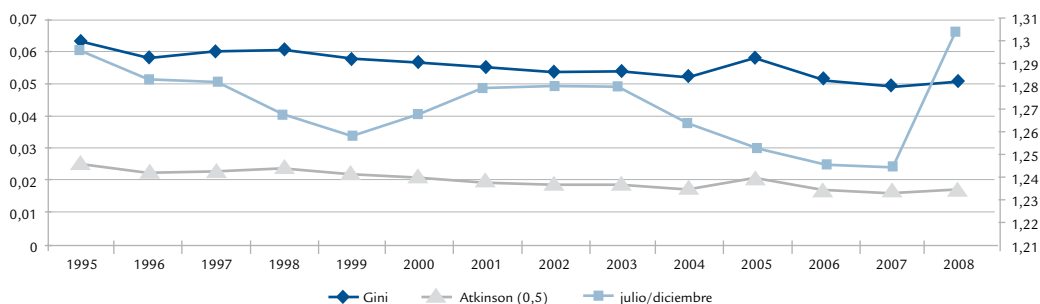
La especialización de la economía balear en el turismo de sol y playa, junto con la falta de actividades complementarias/sustitutivas de igual magnitud en los meses de invierno, dibuja uno de los rasgos característicos de la actividad económica balear: su estacionalidad alrededor del período central del año.

En este apartado se presenta la evolución de la disparidad en el nivel de empleo a lo largo del año. Para analizar la estacionalidad se han utilizado tres indicadores que miden hasta qué punto se producen grandes diferencias en el nivel de empleo: (1) el porcentaje que supone la ocupación el mes de julio en comparación con el mes de diciembre, de manera que un valor superior a la unidad indica que el nivel de empleo el mes de julio es superior al del mes de diciembre, (2) el índice de Gini, que es un índice que al contrario que el anterior tiene en

cuenta el valor de cada uno de los doce meses del año y en el que tomando valores entre cero y la unidad, cuanto menor es el valor menor es la estacionalidad de la ocupación a lo largo del año, y, al contrario, si el valor aumenta y, finalmente, (3) el índice de Atkinson con un coeficiente de aversión al riesgo de 2. Este último índice es mucho más sensible que el de Gini en valores extremos (altos o bajos), penalizando en este caso el valor de la estacionalidad. Al igual que el índice de Gini, cuanto menor es el valor, menor es la estacionalidad.

El gráfico 18 presenta la evolución de la estacionalidad de la ocupación en las Baleares de los tres índices a lo largo del período 2000-2008. De entre los tres indicadores, como era esperable, el que compara el nivel de empleo de los meses de julio y diciembre es el más variable, mientras los otros dos indicadores, que incluyen el conjunto de los meses del año, presentan valores más estables. Una primera conclusión destacable del gráfico 18 es la tendencia a la reducción de la estacionalidad desde una perspectiva temporal amplia, siendo esta tendencia también extrapolable a períodos anteriores más extensos. En este sentido, el cuadro 31, en el que se presenta la evolución de la afiliación a la TGSS en base 100 del año 2000, muestra claramente que la reducción de la estacionalidad se ha fundamentado en un mayor crecimiento relativo de los meses de temporada baja, especialmente la de los primeros meses del año.

Gráfico 18. Evolución de la estacionalidad de la ocupación en las Baleares (1995-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la TGSS.

Cuadro 31. Evolución de la ocupación por meses y años (2000-2008)

Mes	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Enero	100	105,8	108,4	109,6	111	113,7	122,2	126,8	130,1
Febrero	100	105,5	107,9	108,2	110,5	112,9	121,1	126	128,8
Marzo	100	106,3	108,3	106,4	109,2	112,5	120,3	127,1	127,9
Abril	100	104,6	105,2	106,2	107,3	110,2	119,3	122,9	124
Mayo	100	104,8	106,3	107,1	108,2	112,6	119,2	123	124,2
Junio	100	104,8	106,3	106,7	107,9	114,6	118,7	123,3	122,4
Julio	100	103,9	105,3	106,2	107,9	115,5	118,5	121,9	121,3
Agosto	100	102,6	105,8	105,9	107,1	114,6	118,2	121	121,3
Septiembre	100	102,2	102,6	103,1	104,6	112,5	117,3	120,5	116
Octubre	100	101,7	103	104	107,4	114,7	117,7	120,4	116,5
Noviembre	100	102,7	104,7	105,8	107,7	116,6	120,3	123,5	119,3
Diciembre	100	102,9	104,3	105,1	108,2	116,9	120,6	124,2	118

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la TGSS.

En cuanto a la evolución de la estacionalidad en 2008, los tres índices sugieren un aumento de la misma. Si bien el elevado incremento del índice que compara los meses de julio y diciembre era esperable puesto que la crisis económica se ha centrado en la parte final del año, los otros dos indicadores corroboran esta evidencia. En concreto, el índice de Gini pasa de un valor de 0,0049 el año 2007 a uno de 0,0051 el 2008, mientras que el índice de Atkinson pasa del 0,0157 al 0,0168.

4.3 LA POBLACIÓN EN PARO

4.3.1 Evolución de la población en paro

El número total de demandantes de empleo registrados en las oficinas del *Servei d'Ocupació de les*

Illes Balears (SOIB) fue de 75.240 personas de media durante el año 2008. Del total de demandantes, la mayoría se encontraba sin empleo: el 66,3% (los denominados DENO¹⁰). Los demandantes que ya tienen una ocupación (fijos discontinuos y otros) representan, por su parte, el 30,7% del total de demandantes de empleo y, finalmente, los que tienen una disponibilidad limitada o piden una ocupación específica representan el 3% restante.

Si se comparan estas cifras con las respectivas de 2007, se observa que en conjunto el total de demandantes se ha incrementado en un 25,6%: en detalle, los DENO aumentaron un 31,9%, mientras que los ocupados lo hicieron en un 13,4%. Este incremento del 31,9% de los DENO balears es superior a la media española del 24,6%.

Cuadro 32. Evolución de los demandantes de empleo según el colectivo (2005-2008)

	TOTAL	OCUPADOS		Disp. limitada / Piden ocup. espec.	DENO		
		Fijos discontinuos	Otros		Total	Otras no ocup.	Paro registrado
2005	58.027	10.331	6.368	1.956	39.372	1.033	38.340
2006	57.372	11.865	7.070	1.677	36.760	626	36.134
2007	59.891	12.790	7.594	1.718	37.788	545	37.243
2008	75.240	14.898	8.220	2.282	49.840	729	49.111

Fuente: SOIB.

¹⁰ Demandantes no ocupados según la terminología del Ministerio de Trabajo y Formación; incluye las categorías de parados registrados y otros no ocupados (demandantes de jornada menor de 20 horas, demandantes estudiantes, demandantes de servicios previos a la ocupación). Los "otros no ocupados" son las personas demandantes de trabajo que se considerarían parados en la Encuesta de Población Activa (EPA).

Efectivamente, la distribución de la población demandante de trabajo presenta diferencias notables entre las comunidades autónomas españolas (cuadro 33). Así, las Baleares se caracterizan por un porcentaje más elevado de demandantes ocupados, a causa del peso de los fijos discontinuos, con una relación laboral ligada a actividades fuertemente estacionales, como el turismo. Contrariamente, las islas son de las comunidades autónomas con el peso más bajo de los parados sobre el total de demandantes, un 65,3%, cuando en el conjunto del Estado este porcentaje se sitúa en el 70,8%.

Aunque se dan diferencias significativas entre las cifras de paro de la Encuesta de Población Activa y las de paro registrado en los servicios de empleo¹¹, la tendencia que siguen una y otra corre paralela hasta el año 2008, que presenta un claro punto de inflexión. De hecho, el año 2007 ya se dieron

ligeros incrementos en las cifras de paro, pero es durante el 2008 cuando la tendencia alcista se consolida: el paro presenta un aumento interanual del 31,9% según los registros del SOIB y del 51,7% según los datos de la EPA.

Este cambio de ciclo sigue a unos años (2004, 2005 y 2006) de descensos notables en los datos de paro. La principal explicación de este hecho, en un contexto de crecimiento de la ocupación mayor en las Baleares que en el conjunto nacional (3,7% contra 3,4%, de acuerdo con la EPA), radica en la entrada de población activa en el mercado de trabajo a un mayor ritmo que el de la generación de empleo. En resumidas cuentas, ha supuesto que la cifra de parados haya aumentado en 8.124 personas en el conjunto del período expansivo de 2000-2007. En cambio, el aumento del paro en 2008 es asignable tanto al incremento de población activa como al decrecimiento de la ocupación.

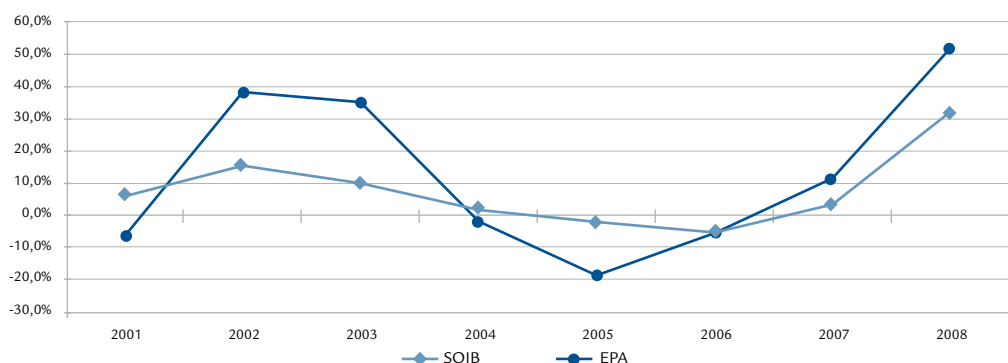
Cuadro 33. Distribución de los demandantes de empleo según el colectivo y la comunidad autónoma (2008)

Comunidad autónoma	TOTAL	OCUPADOS	Disp. limitada / Piden ocup. espec.	DENO		
				Total	Otros no ocup.	Paro registrado
Andalucía	100,0	19,2	2,9	77,9	17,6	60,3
Aragón	100,0	24,7	4,0	71,3	4,5	66,9
Asturias	100,0	23,2	4,2	72,6	3,7	69,0
Illes Balears	100,0	30,6	3,0	66,4	1,1	65,3
Canarias	100,0	10,1	2,9	87,0	1,6	85,4
Cantabria	100,0	17,3	4,9	77,8	2,9	75,0
Castilla y León	100,0	15,5	3,0	81,5	2,8	78,8
Castilla-La Mancha	100,0	18,2	3,4	78,4	3,1	75,4
Cataluña	100,0	17,0	5,4	77,6	1,1	76,4
Com. Valenciana	100,0	17,7	5,5	76,8	2,3	74,4
Extremadura	100,0	18,9	3,1	78,0	17,1	60,9
Galicia	100,0	13,7	6,2	80,1	2,9	77,2
Madrid	100,0	18,0	3,8	78,2	2,2	75,9
Murcia	100,0	23,3	2,6	74,2	1,5	72,6
Navarra	100,0	28,4	3,4	68,2	1,6	66,6
País Vasco	100,0	20,2	3,4	76,4	2,1	74,3
La Rioja	100,0	23,1	2,5	74,4	2,6	71,8
Total nacional	100,0	18,2	3,9	77,9	7,1	70,8

Fuente: SPEE.

¹¹ La EPA considera parados a aquellas personas que están sin empleo, lo buscan y están disponibles para trabajar. El paro registrado no incluye a algunas personas sin empleo que sí se consideran parados en la EPA, como los demandantes sin trabajo que solicitan un trabajo por un período inferior a tres meses, demandantes que están cursando estudios o demandantes que solicitan un trabajo de jornada inferior a 20 horas semanales. Para acercar los datos de paro a los criterios de la OIT y de la EPA, el INEM recoge, desde el año 1993, la categoría "otros no ocupados"; esta categoría, junto con los parados registrados, conforma la categoría DENO, la cual se aproxima al concepto de paro de la EPA.

Gráfico 19. Tasas de crecimiento interanual del paro registrado en el SOIB y la población en paro según la EPA en las Baleares (2001-2008)

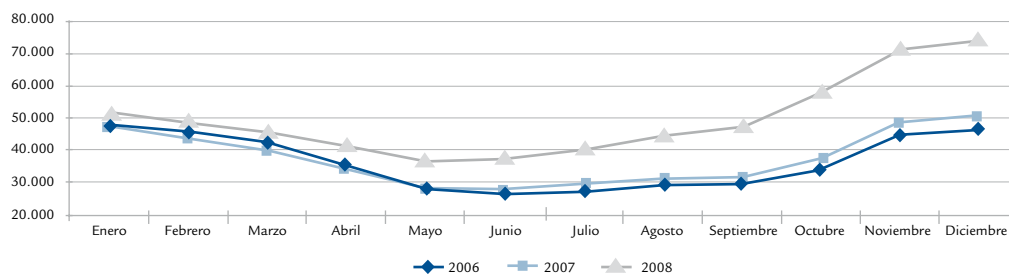
Fuente: SOIB y EPA (INE)

La evolución mensual del paro registrado de los últimos tres años (gráfico 20) muestra que durante el 2008 se han dado unos registros superiores a los de los años anteriores. En concreto, es a partir de los meses de verano de 2008 cuando los aumentos interanuales se hacen más elevados: si durante los tres primeros meses del año este no superaba el 14%, durante los meses de verano los incrementos interanuales se situaron por encima del 40% y, ya en el último trimestre del año, alrededor del 50%, con 23.294

nuevos parados el mes de diciembre de 2008.

Por islas, los mayores incrementos se dan en Menorca (32,8%) y Mallorca (32,7%), mientras que en las Pitiusas los incrementos interanuales de paro son menores: un 27,5% en Ibiza y un 13,6% en Formentera. En cuanto a la distribución de este paro, Mallorca computa el 81,7% del total de personas desempleadas en las Baleares, Menorca un 7,3%, Ibiza un 10,9% y Formentera un 0,1%.

Gráfico 20. Evolución mensual del paro registrado en las Baleares (2006-2008)

Fuente: SOIB.

Cuadro 34. Evolución del paro registrado por islas (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Mallorca	30.061	28.150	29.091	38.601
Menorca	2.840	2.821	2.914	3.869
Ibiza	5.159	4.884	4.963	6.327
Formentera	280	280	276	314
Illes Balears	38.340	36.134	37.243	49.111

Fuente: SOIB.

4.3.2 Paro por actividad económica

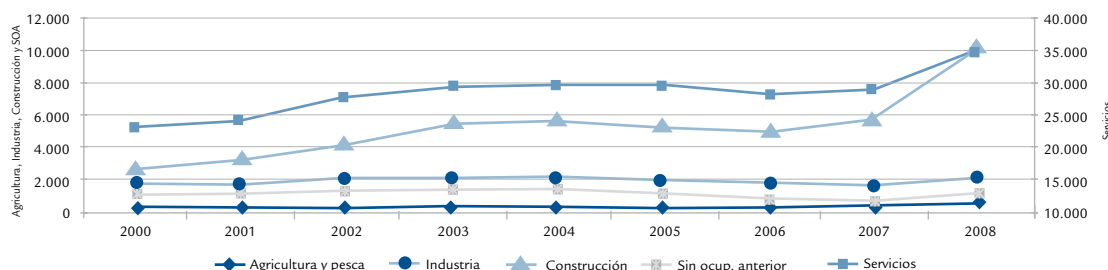
En cuanto a la distribución por sectores económicos, la construcción es el sector que experimenta el mayor incremento relativo interanual (81,3%), con 4.608 personas en paro más que el 2007. Hay que recordar que este sector había experimentado un fuerte crecimiento de la ocupación en el período 2001-2007 (15%), sin embargo, siendo altamente sensible a los ciclos económicos, ha sufrido de una manera más intensa el cambio de tendencia el 2008 y, desde el tercer trimestre de 2008, se encuentra en situación de recesión en términos de su VAB. De todas formas, la subida del paro ha afectado a la totalidad de sectores económicos; incluso al colectivo sin empleo anterior, que pasa de 732 personas el año 2007 a 1.250 el 2008.

La distribución del total de parados registrados por sectores económicos era la siguiente: el 71,2% en los servicios, el 20,9% en la construcción, el 4,4%

en la industria y el 3,5% restante en la agricultura y las personas sin empleo anterior. Es interesante comparar estas cifras con las del año 2000, cuando el número de personas en paro en la construcción representaba solamente el 8,9% del total de personas en paro, mientras que el sector servicios aglutinaba más del 80%. Por tanto, la importancia adquirida por la construcción en los últimos años, con un incremento del peso sectorial sobre la base del VAB y en la ocupación, repercute también en el peso de las personas en paro.

Si se baja el análisis a las diez actividades económicas con mayor aumento interanual del paro (cuadro 35) se observa nuevamente como la construcción aparece en primer lugar (explica el 38,8% del total del aumento interanual del paro). Le siguen otras actividades empresariales y la hostelería. Las tres juntas habían generado durante el período 2005-2007 18.548 puestos de trabajo, es decir, el 51,2% del total de las nuevas incorporaciones a la Seguridad Social.

Gráfico 21. Evolución del paro registrado por sectores económicos en las Baleares (2000-2008)

Fuente: SOIB.

Cuadro 35. Evolución del paro registrado en las diez actividades económicas con mayor aumento interanual del paro durante 2008 en las Illes Balears (2005, 2007 y 2008)

Actividad económica	2005	2007	2008	Var. abs. 07-05	Var. abs. 08-07
Construcción	5.220	5.671	10.279	452	4.608
Otras actividades empresariales	5.804	7.567	9.399	1.763	1.832
Hostelería	10.421	8.852	10.322	-1.569	1.470
Comercio al detalle, excepto vehículos de motor	4.291	4.076	4.822	-215	746
Comercio al por mayor e intermediarios del comercio	1.118	1.040	1.394	-78	354
Transporte terrestre; transporte por cañerías	514	410	619	-104	209
Actividades culturales, recreativas y deportivas	743	699	901	-44	202
Venta, mantenimiento y reparación de vehículos de motor	451	377	578	-74	201
Actividades sanitarias y veterinarias, servicio social	904	871	1.063	-33	192
Agricultura, ganadería y caza	232	241	405	9	165
Educación	556	525	683	-31	158

Fuente: SOIB.

4.3.3 Paro por sexo, edad, nacionalidad y nivel de estudios

Desde la perspectiva de los grupos sociodemográficos, se evidencia una tendencia al crecimiento del paro en todos los grupos (cuadro 36), si bien con más intensidad en el patrón sociodemográfico propio de la inmigración (hombres entre 25 y 45 años). De hecho, el peso de los extranjeros en el paro ha pasado del 16,8% al 26,2% entre los años 2005 y 2008, y las Baleares se sitúan como la comunidad autónoma con el porcentaje más elevado de extranjeros sobre el total de personas en paro. En resumidas cuentas, el número de hombres parados ha pasado a ser mayor que el de mujeres. Por lo que respecta al aumento del paro durante el 2008, hay que decir que se corresponde mayoritariamente con el perfil sociodemográfico de los trabajadores del sector de la construcción (hombres, menores de 45 años y extranjeros, especialmente los no comunitarios, que representan más del 33% del total de personas en paro de la construcción). Pese al aumento del número de extranjeros

en paro, los españoles presentan también un incremento notable, inferior en cualquier caso al de los extranjeros (26% y 52% respectivamente). Se debe recordar, por lo que respecta a la población ocupada, que el número de trabajadores españoles de alta en la Seguridad Social bajó (-1,6%) el año 2008 con respecto a 2007, mientras que en el caso de los trabajadores extranjeros se produjo un incremento del 2,9%. La explicación de este hecho se encuentra una vez más en el fuerte crecimiento de la población activa, comentado anteriormente, más intenso por parte de los extranjeros que de los nacionales.

Por nivel de estudios, los mayores incrementos del paro se muestran en los segmentos inferiores: de esta manera, un 83,8% de los nuevos parados presentan un nivel de estudios de primera etapa de secundaria o inferior. Asociados a este hecho, los datos por niveles educativos muestran como los parados con nivel educativo de hasta educación secundaria pasaron a computar el 80% el 2008, mientras que concentraban el 76,5% del total de parados el año 2007.

Cuadro 36. Evolución de la población en paro, por sexo, edad y nacionalidad, en las Illes Balears (2005-2008)

AÑOS	TOTAL	SEXO		EDAD			NACIONALIDAD		
		Hombres	Mujeres	De 16 a 24 años	De 25 a 54 años	55 y más años	ESPAÑOLES	UE	NO UE
2005	38.340	17.278	21.062	6.077	27.002	5.260	31.888	2.266	4.186
2006	36.134	16.009	20.125	5.552	25.348	5.234	28.970	2.365	4.799
2007	37.243	16.888	20.356	5.563	26.151	5.530	28.759	2.906	5.578
2008	49.111	25.428	23.684	7.372	35.141	6.598	36.228	4.135	8.749

Fuente: SOIB.

Cuadro 37. Evolución de la población en paro por nivel de estudios en las Baleares (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Analfabetos	168	194	244	377
Hasta educación primaria	2.607	4.890	6.075	10.138
Educación secundaria (1a etapa)	26.586	23.054	23.048	28.800
Educación secundaria (2a etapa)	7.135	6.338	6.189	7.742
Educación superior y doctorado	1.835	1.658	1.686	2.055
Total	38.340	36.134	37.243	49.111

Fuente: SOIB.

Cuadro 38. Evolución del paro registrado según el grupo profesional en las Baleares (2005–2008)

Grupos profesionales	2005	2006	2007	2008
1 Dirección de las empresas y de la administración pública	383	373	400	458
2 Técnicos y profesionales científicos e intelectuales	1.523	1.318	1.363	1.601
3 Técnicos y profesionales de apoyo	2.316	2.290	2.489	3.198
4 Empleados de tipo administrativo	5.946	5.435	5.350	6.450
5 Trab. de servicios de restauración, personales, protección y vendedor de comercio	12.420	11.624	11.650	13.740
6 Trabajadores cualificados en agricultura y pesca	591	575	628	878
7 Artesanos y trab. cualificados de industrias manufact., construcción y minería	5.110	4.880	5.267	9.096
8 Operadores de instalaciones y maquinaria; montadores	1.411	1.355	1.484	2.232
9 Trabajadores no cualificados	8.635	8.277	8.604	11.452
0 Fuerzas Armadas	4	7	10	6
Total	38.340	36.134	37.243	49.111

Fuente: SOIB.

De la misma manera, el 32,3% del aumento interanual del paro se explica por el grupo de *artesanos y trabajadores cualificados de industrias manufactureras, construcción y minería* y un 24% por el grupo de *trabajadores no cualificados*.

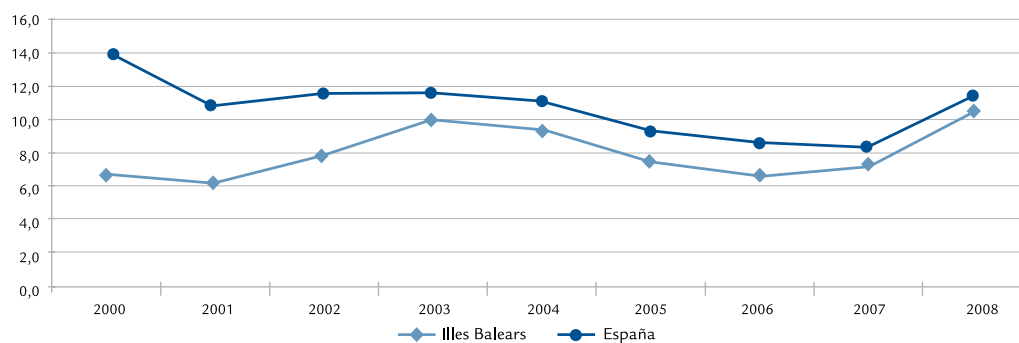
Después de este análisis de los registros de paro el perfil del nuevo parado es un hombre de entre 25 y 54 años, extranjero y con un bajo nivel educativo.

4.3.4 Evolución de la tasa de paro

Por lo que respecta a la tasa de paro, esta se

situó en las Illes Balears en el 10,2%, un punto por debajo de la del conjunto del Estado (11,3%). Con respecto a 2007 la tasa ha experimentado un aumento notable, dado que se situaba en el 7%. Sin embargo, uno de los rasgos estructurales de la economía balear en las últimas décadas ha sido el de tener una tasa de paro inferior a la media nacional. De hecho, el año 2000 la tasa de paro balear era la segunda más baja (6,4%) después de Navarra (5,6%). Sin embargo, el gráfico 22 muestra como el diferencial entre las Baleares y el conjunto nacional se ha ido reduciendo a lo largo del período 2000–2008.

Gráfico 22. Evolución de la tasa de paro en las Baleares y en España (2000–2008)

Fuente: EPA (INE).

En cuanto a la evolución de la tasa de paro por grupos sociodemográficos (cuadro 39), los principales hechos estilizados son: en primer lugar, el patrón tendencial de crecimiento de la tasa de paro es generalizado para todos los grupos, si bien con intensidades diferentes; en segundo lugar, la reducción del diferencial con respecto al conjunto español es extensible a todos los grupos sociodemográficos, si bien continúa siendo inferior en el caso balear; en tercer lugar, se observa una convergencia entre las tasas de paro de hombres y de mujeres en el conjunto de comunidades autónomas (en el caso de las Baleares, el diferencial ha pasado de 4,7 puntos el año 2005 a 1,2 puntos el año 2008); en cuarto

lugar, el grupo que experimenta un aumento más acusado de la tasa de paro es el de los extranjeros, muy asociado a la evolución del sector de la construcción; en quinto lugar, el grupo de los jóvenes (menores de 25 años) también ha visto como aumentaba significativamente su tasa de paro hasta el 24,2% el año 2008, que es la tasa de paro más alta entre todos los grupos. En este sentido, como se ha comentado anteriormente, buena parte de la tasa de actividad de los jóvenes se alcanza a costa de renunciar a mejorar su nivel de estudios. Los datos de su tasa de paro indican que la opción de un sueldo más reducido pero inmediato se ha vuelto más incierta.

Cuadro 39. Evolución de la tasa de paro por sexo, edad y nacionalidad, por comunidad autónoma (2005, 2007 y 2008)

Comunidad autónoma	Total			MUJERES			HOMBRES			Menores de 25 años			Entre 25 y 54 años			Mayores de 54 años			ESPAÑOLES			UE-27			NO UE		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008
España	9,2	8,3	11,3	12,2	10,9	13,0	7,0	6,4	10,1	19,7	18,2	24,6	8,0	7,2	10,2	5,9	5,6	7,0	8,9	7,6	12,5	8,4	11,1	16,0	11,9	12,6	18,1
Andalucía	13,9	12,8	17,8	19,5	17,6	21,5	10,3	9,5	15,2	24,5	23,3	31,1	12,3	11,2	16,1	10,0	10,2	13,4	14,0	12,6	20,7	8,7	14,4	22,9	13,3	14,3	23,1
Aragón	5,8	5,2	7,1	8,6	7,2	8,2	3,9	3,8	6,4	12,8	13,6	19,9	5,2	4,4	6,3	3,5	4,1	2,8	5,3	4,5	7,8	10,4	7,4	12,8	10,1	11,3	15,8
Asturias	10,2	8,5	8,5	13,4	11,1	11,0	8,0	6,4	6,4	24,4	18,8	21,7	9,3	8,2	7,8	4,8	3,4	4,2	10,2	8,1	9,5	4,2	17,2	13,9	14,6	15,0	12,1
Illes Balears	7,2	7,0	10,2	9,9	8,5	10,9	5,2	5,8	9,7	17,7	15,1	24,2	5,8	6,3	9,1	4,7	3,7	4,5	6,6	5,9	8,7	8,8	6,8	18,1	9,8	12,2	15,7
Canarias	11,7	10,4	17,3	14,4	13,1	18,9	9,8	8,5	16,2	24,3	22,4	32,1	10,1	9,1	16,1	9,3	7,7	11,5	11,7	10,4	19,2	13,0	6,2	20,1	11,3	12,4	23,5
Cantabria	8,5	5,9	7,2	11,9	7,9	8,9	6,2	4,5	5,9	18,0	13,9	19,2	7,9	5,5	6,5	3,6	2,4	3,5	8,2	5,5	8,6	2,3	12,1	13,3	16,0	11,3	11,1
Castilla y León	8,7	7,2	9,5	13,6	10,6	13,4	5,5	4,8	6,7	19,4	17,4	22,2	8,0	6,4	8,8	4,2	4,1	4,8	8,6	6,5	9,8	17,0	11,6	26,0	10,8	19,2	17,4
Castilla-La Mancha	9,2	7,6	11,6	15,3	11,8	15,4	5,6	5,0	9,1	18,4	15,7	23,0	7,8	6,6	10,5	7,0	5,0	6,2	8,8	6,7	12,9	21,5	14,8	19,6	12,7	13,8	20,7
Cataluña	7,0	6,6	9,0	8,4	7,8	9,0	5,9	5,6	9,0	15,9	13,5	20,3	6,0	5,9	8,2	4,6	4,9	4,9	5,9	5,4	9,8	5,2	8,1	9,6	14,3	12,6	17,9
Com. Valenciana	8,8	8,8	12,1	11,8	11,4	13,6	6,8	6,9	11,0	19,4	19,1	26,4	7,4	7,7	10,8	6,9	5,1	6,9	8,5	7,4	12,2	5,0	15,0	17,6	11,6	14,3	20,7
Extremadura	15,8	13,1	15,2	22,4	19,0	21,6	11,6	9,1	10,9	28,3	26,2	29,2	14,1	11,4	13,2	11,0	9,8	13,9	15,7	12,7	17,8	10,3	43,6	8,5	21,2	20,9	33,3
Galicia	9,9	7,6	8,7	13,5	10,0	10,4	7,2	5,7	7,4	21,0	15,9	21,2	9,0	7,1	7,9	6,3	5,1	5,5	9,7	7,3	9,5	23,9	20,3	9,4	16,5	13,7	14,0
Madrid	6,8	6,3	8,7	7,7	8,0	9,6	6,1	4,9	7,9	16,5	17,0	21,0	5,8	5,1	7,4	4,1	4,7	7,2	6,3	5,5	9,5	6,2	8,0	11,8	9,3	10,1	12,5
Murcia	8,0	7,6	12,6	11,6	10,0	13,5	5,8	6,0	12,0	15,6	16,5	23,6	6,9	6,3	11,3	5,1	5,7	8,2	7,3	6,9	13,1	11,4	11,5	16,7	11,3	9,9	20,3
Navarra	5,7	4,8	6,7	7,6	6,9	8,3	4,3	3,2	5,5	14,8	12,0	18,9	4,8	4,3	6,0	4,3	2,7	2,9	5,2	4,3	6,0	15,5	4,1	13,2	9,0	9,1	17,1
País Vasco	7,3	6,1	6,4	9,6	7,8	7,7	5,7	4,8	5,5	19,1	17,1	19,1	6,6	5,4	5,8	3,4	3,8	3,2	7,1	5,4	7,3	7,6	12,3	17,1	13,4	19,4	15,8
La Rioja	6,2	5,7	7,8	9,8	8,3	9,8	3,7	3,9	6,3	14,2	16,2	22,0	5,6	4,7	6,8	2,2	2,8	3,3	5,3	4,4	7,0	6,7	7,0	15,0	12,3	13,5	20,3

Fuente: EPA (INE).

4.3.5 Análisis familiar del paro

Los datos de la encuesta de población activa permiten establecer la relación de las personas en paro con la persona de referencia de su hogar. Al respecto, se observa como los mayores incrementos con respecto a 2007 se dan entre aquellos que declaran ser la persona principal (a este grupo se atribuye casi el 40% del aumento del paro) y entre las personas que declaran ser hijos de la persona de referencia (explican el 25,7% del incremento total). Este dato se correlaciona con las mayores tasas de paro de los hombres y de los jóvenes. Por otro lado, lo que resulta destacable es que mientras que el año 2007 el 40,4% de las mujeres en paro eran cónyuges

de la persona de referencia, el año 2008 este porcentaje se reduce al 34%. Es decir, y en relación a lo comentado en el apartado de población activa, las mujeres se incorporan al mercado de trabajo para mejorar las situaciones de paro del hogar que se han visto agravadas a raíz de la crisis económica.

De todas formas, y dentro de la gravedad que supone encontrarse con todos los activos del hogar en situación de paro, las Baleares (4,2%) se sitúan por debajo de la media española (5%) de hogares en esta situación, si bien el aumento con respecto a 2007 (cuando el porcentaje era del 2,6%) es significativo. Los porcentajes más elevados de hogares con todos sus activos parados corresponden a Andalucía, Canarias y Extremadura.

Cuadro 40. Población en paro en las Baleares según la relación de parentesco con la persona de referencia del hogar (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Persona de referencia	12.099	11.235	13.728	21.487
Cónyuge	9.739	10.344	10.396	13.380
Hijo/hijastro	13.119	10.634	11.461	16.522
Otras	1.122	1.152	1.607	4.501
Sin paren.	286	899	910	1.910
Total	36.365	34.264	38.102	57.800

Fuente: EPA (INE).

Cuadro 41. Porcentaje de hogares con todos sus activos parados sobre el total de hogares por comunidades autónomas (2005, 2007 y 2008)

Comunidad autónoma	Total		
	2005	2007	2008
Andalucía	6,6	5,6	8,8
Aragón	2,1	1,8	2,9
Asturias	4,9	4,6	4,6
Illes Balears	2,7	2,6	4,2
Canarias	4,9	4,2	8,7
Cantabria	3,0	2,5	2,7
Castilla y León	3,4	2,6	4,2
Castilla-La Mancha	3,4	2,6	4,7
Cataluña	2,6	2,4	3,6
Com. Valenciana	3,5	3,5	5,0
Extremadura	7,6	5,4	7,2
Galicia	4,3	3,4	3,8
Madrid	2,1	1,9	3,0
Murcia	2,6	2,8	5,4
Navarra	1,9	1,7	2,4
País Vasco	2,9	2,8	2,8
La Rioja	2,3	1,6	3,2
España	3,8	3,3	5,0

Fuente: EPA (INE).

4.3.6 Duración de la demanda

Por otro lado, si se atiende a la duración media de esta situación de paro, según muestra el cuadro 42, más de la mitad de los demandantes parados de las islas lo están en un intervalo inferior a los tres meses, mientras que este grupo supone el 40,6% en España. En contraposición, el paro de larga duración (más de doce meses) suma el 14,6% en las Baleares, cuando para el conjunto español es del 26,5%. Así pues se percibe un mayor dinamismo entre las personas en paro de las islas en la salida de la situación de paro.

Si en vez de observar la duración de la demanda a partir de las cifras medias de paro se mira a partir del total de demandantes parados que han

presentado una demanda al SOIB, es decir, se considera cada demandante independientemente del momento en que se inscribió; se obtienen los datos del cuadro 43. Estos datos refuerzan la idea del fuerte dinamismo del mercado de trabajo balear, y las constantes entradas y salidas de la situación de demandante que se dan; así, el 60% de las demandas tienen una duración inferior a los 3 meses y solamente el 8% una duración superior al año. No se observan diferencias remarcables el año 2008 con respecto a 2007, aunque se registran más demandas de empleo, la duración de las trayectorias no ha variado mucho. De hecho, las Illes Balears se caracterizan por ser la comunidad autónoma con el menor porcentaje de personas en situación de paro de larga duración (cuadro 44).

Cuadro 42. Distribución de la media de paro registrado según la duración de la demanda en España y Baleares (2008)

Duración de la demanda	Illes Balears		España	
	Absolutos	Porcent.	Absolutos	Porcent.
<3 meses	25.132	51,2 %	1.030.005	40,6 %
>3 <=6 meses	10.188	20,7 %	435.437	17,1 %
>6 <=9 meses	4.269	8,7 %	244.479	9,6 %
>9 <=12 meses	2.313	4,7 %	156.267	6,2 %
>12 <=18 meses	2.676	5,4 %	192.336	7,6 %
>18 <=24 meses	1.447	2,9 %	117.425	4,6 %
>24 meses	3.087	6,3 %	363.991	14,3 %
TOTAL	49.111	100,0 %	2.539.941	100,0 %

Fuente: SOIB y SPEE.

Cuadro 43. Duración de las trayectorias de paro en las Baleares (2007-2008)

Duración de la demanda	Illes Balears	
	2007	2008
<3 meses	59,4%	60,0%
>3 <=6 meses	20,3%	20,8%
>6 <=9 meses	6,9%	7,3%
>9 <=12 meses	3,2%	3,2%
>12 <=18 meses	3,5%	3,4%
>18 <=24 meses	1,8%	1,6%
>24 meses	3,5%	3,0%
TOTAL	100,0%	100,0%

Fuente: SOIB

Cuadro 44. Porcentaje de personas en paro registradas durante más de 12 meses por comunidades autónomas (2006-2008)

Comunidad autónoma	2006	2007	2008
España	31,9	31,4	26,5
Andalucía	33,3	32,9	28,6
Aragón	26,0	25,9	19,7
Asturias	33,4	34,5	31,0
Illes Balears	17,3	16,7	14,4
Canarias	33,8	32,6	27,8
Cantabria	32,1	31,8	25,8
Castilla y León	34,3	33,3	28,9
Castilla-La Mancha	28,8	27,6	22,7
Cataluña	31,2	31,4	25,4
Com. Valenciana	26,2	26,1	21,5
Extremadura	35,8	38,6	34,5
Galicia	40,7	40,5	36,3
Madrid	29,1	27,1	22,9
Murcia	24,6	23,7	19,0
Navarra	27,1	27,7	24,2
País Vasco	35,4	36,1	31,6
La Rioja	23,2	23,9	19,9

Fuente: SPEE.

El perfil de estas personas en situación de paro de larga duración es el de una mujer (el 62,9% del total de parados de larga duración), mayor de 45 años y de nacionalidad española. Estas personas son las que presentan mayores dificultades para incorporarse al mercado de trabajo. El mayor dinamismo de la población extranjera para incorporarse de nuevo a la actividad se debe entender a menudo en clave de necesidades económicas y sociales básicas, en el sentido de que muchos necesitan trabajar para poder renovar sus permisos de trabajo y residencia. Por otro lado, la falta de redes sociales les dificulta la subsistencia en situaciones largas de paro, circunstancia que les obliga en algunos casos a aceptar trabajos que no interesan a los nacionales por el hecho de disponer de más medios de apoyo para afrontar situaciones de crisis.

En cuanto a la cobertura asistencial de estos demandantes parados, el siguiente cuadro 46 recoge la evolución de los beneficiarios de prestaciones por paro desde el año 2005. El año 2008 se anota una media anual de 44.963 personas perceptoras de prestaciones, 11.014 más que el año 2007 (32,4%), incremento muy superior a los de los dos años anteriores (1% entre 2005-06 y 6% entre 2006-07) y que refleja el aumento del paro registrado en la misma proporción (debe recordarse que subió un 31,9% en variación interanual). La mayor parte de dicho incremento procede del aumento del derecho a las prestaciones contributivas (8.659 beneficiarios más que en 2007, un 39,5% más), pero también de los nuevos subsidios generados (un 19,2 % más que el 2007).

Cuadro 45. Evolución de las personas en situación de paro de larga duración por sexo, edad y nacionalidad en las Illes Balears (2005-2008)

Años	Total	Sexo		Edad			Nacionalidad		
		Hombres	Mujeres	De 16 a 24 años	De 25 a 54 años	55 y más años	Españoles	UE	NO UE
2005	7.086	2.851	4.235	714	3.908	2.464	6.726	213	148
2006	6.707	2.543	4.164	597	3.542	2.568	6.333	230	144
2007	6.638	2.435	4.203	530	3.455	2.652	6.232	250	156
2008	7.709	2.862	4.847	763	4.050	2.896	7.148	297	264

Fuente: SOIB

Cuadro 46. Media anual de beneficiarios con prestaciones por paro en las Illes Balears (2005-2008)

Años	Prestaciones contributivas	Trabajadores Event. Agrario	Subsidios	Renta activa de inserción	Total
2005	20.036	5	11.439	196	31.675
2006	20.525	3	11.396	226	32.149
2007	21.945	50	11.614	341	33.949
2008	30.604	80	13.839	440	44.963

Fuente: Anuarios estadísticos del MTIN

4.4 CONDICIONES DE TRABAJO Y RELACIONES LABORALES

4.4.1 Los convenios colectivos

El análisis de la negociación colectiva en las Illes Balears se basa en la valoración de los convenios colectivos registrados según las estadísticas del Ministerio de Trabajo e Inmigración, que detalla su volumen y tipología. En las islas, la cobertura real de la negociación colectiva es mayor que lo que reflejan los datos de los convenios de carácter autonómico, ya que muchos trabajadores y trabajadoras están cubiertos por convenios de ámbito estatal, no tenidos en cuenta en estas estadísticas. Algunos ejemplos de los principales sectores y empresas regulados por convenios de ámbito superior al autonómico pueden ser: las agencias de viajes, la enseñanza privada (concertada y no concertada), la banca privada, las cajas de ahorros, los grandes almacenes, el personal laboral de la Administración del Estado y de la Seguridad Social, etc.

Por lo que respecta a las características básicas de la negociación colectiva en las Baleares, debe decirse que un punto clave en la estructura de esta negociación son los convenios sectoriales, que son aquellos en los que se enmarcan la inmensa mayoría de los trabajadores y de las empresas incluidos en el proceso de la negociación colectiva. Los convenios más significativos en este sentido son los de hostelería, construcción y comercio, actividades donde se ocupa la mayor parte de la población trabajadora en las Baleares.

El 2008 estaban vigentes 48 convenios colectivos de ámbito autonómico que afectaban a 225.084 trabajadores, lo cual representa un 49,8% del total de trabajadores afiliados. Cabe decir que este valor se mantiene estable en los últimos años, a pesar del descenso en 2008, hecho que ilustra como la cobertura con convenios colectivos en las Baleares corresponde a los principales sectores de las islas y ha mantenido su representatividad en los momentos de aumento de la ocupación, y también ahora en este momento de recesión de las cifras de empleo.

Cuadro 47. Grado de cobertura de los convenios colectivos de las Illes Balears sobre el total de trabajadores afiliados de alta (2000-2007)

Años	Trabajadores afectados por convenios autonómicos	Total trabajadores afiliados	Porcentaje de cobertura
2000	181.428	369.821	49,1%
2001	178.250	384.313	46,4%
2002	198.200	390.589	50,7%
2003	219.705	392.469	56,0%
2004	216.140	399.278	54,1%
2005	235.548	421.246	55,9%
2006	238.269	441.279	54,0%
2007	244.830	455.694	53,7%
2008	225.084	452.244	49,8%

Fuente: Ministerio de Trabajo e Inmigración.

4.4.2 Los costes laborales y las horas trabajadas

Por lo que respecta a los costes salariales, las Illes Balears presentaban un valor mensual medio de 1.664€ el año 2008, un 5,6% inferior a la media nacional de dicho año (cuadro 48). Esta cifra contrasta con los valores superiores a la media que presentan el resto de comunidades autónomas con niveles de renta per cápita similares a la balear. Si bien una parte de este diferencial puede ser explicable por un menor peso de los asalariados en el sector público, también es evidente que la especialización en actividades del sector servicios de mercado de baja o media cualificación limita la existencia de salarios mayores. Sin embargo, se detecta una cierta tendencia de convergencia respecto a la media nacional, de manera que la reducción del diferencial se concentra mayoritariamente en el período de 2000 a 2005, cuando se redujo en 6 puntos: de un 88,8% a un

93,6%. Desde entonces, el ritmo de aproximación a la media nacional ha sido más lento e incluso ha bajado tres décimas el último año (desde el 94,7% el 2007 al 94,4% el 2008).

El cuadro 49 muestra la evolución del aumento salarial pactado en los convenios colectivos de ámbito autonómico, el aumento de los costes salariales a partir de la encuesta trimestral del coste laboral del INE y, finalmente, la tasa de inflación a partir del índice de precios al consumo. Por comparación con la evolución del índice de precios al consumo, el aumento de los costes salariales fue del 41,3% entre el 2000 y el 2008, mientras que la subida del IPC fue del 28,7% en el mismo período, lo que representa un aumento del poder adquisitivo de 12,6 puntos. En los últimos años, tal y como se observa en el cuadro, los aumentos salariales se han situado por encima de la tasa de inflación, tanto en las islas como en el conjunto del Estado.

Cuadro 48. Evolución del coste salarial total por trabajador* y horas efectivas trabajadas al mes por comunidad autónoma (2005, 2007 y 2008)

Comunidad autónoma	Coste salarial total por trabajador (€)			Horas efectivas trabajadas al mes		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008
Andalucía	88,9	89,4	90,2	137,3	135,8	136,6
Aragón	97,7	100,4	99,3	134,8	135,5	135,4
Asturias	98,7	99,1	99,3	132,9	132,7	132,9
Illes Balears	93,6	94,7	94,4	139,8	137,9	136,9
Canarias	83,0	83,4	83,9	140,7	139,8	140,2
Cantabria	92,4	92,3	91,3	137,6	136,6	134,8
Castilla-La Mancha	86,5	88,0	88,2	140,6	139,8	139,7
Castilla y León	92,3	91,9	92,4	134,5	133,4	132,4
Cataluña	107,6	108,0	107,2	135,0	133,6	134,3
Com. Valenciana	89,0	88,6	89,1	139,0	136,3	136,2
Extremadura	80,3	81,2	82,1	135,6	139,0	139,0
Galicia	84,5	85,7	85,0	138,2	136,5	135,7
Madrid	121,0	119,7	118,9	139,4	137,4	137,5
Navarra	113,0	109,7	108,5	132,8	131,6	131,6
País Vasco	116,7	116,3	117,1	130,1	128,9	129,1
La Rioja	92,1	91,9	92,0	136,2	133,7	133,1
Total nacional	100,0	100,0	100,0	136,9	135,5	135,6

Nota: (*) media nacional con valor 100. Fuente: Encuesta trimestral de coste laboral (INE).

Cuadro 49. Evolución del aumento salarial pactado, el aumento del coste salarial y la tasa de inflación* en las Baleares y España (2005-2008)

	ILLES BALEARS			ESPAÑA		
	Aumento salarial pactado (%)	Aumento del coste salarial (%)	Tasa inflación	Aumento salarial pactado (%)	Aumento del coste salarial (%)	Tasa inflación
2005	3,9	3,7	3,1	4,0	2,6	3,4
2006	3,4	3,9	3,5	3,6	3,4	3,5
2007	3,7	4,6	2,7	4,2	3,9	2,8
2008	4,5	4,8	3,8	3,6	5,1	4,1

Nota: (*) IPC base 2006=100. Fuente: Ministerio de Trabajo e Inmigración, ETCL (INE) e IPC (INE).

En cuanto al número de horas efectivas mensuales trabajadas, se han situado tradicionalmente por encima de la media nacional: 136,9 en Baleares y 135,6 en el conjunto español el 2008, hecho que implica que el margen de los asalariados para ganar renta relativa por la extensión del horario laboral es más reducido que el de la media nacional. Con todo, esta diferencia se ha ido reduciendo a lo largo de los años desde el 2,9% el año 2005 a apenas el 1,3% el 2008.

4.4.3 La siniestralidad laboral

Por lo que respecta a la siniestralidad laboral, es

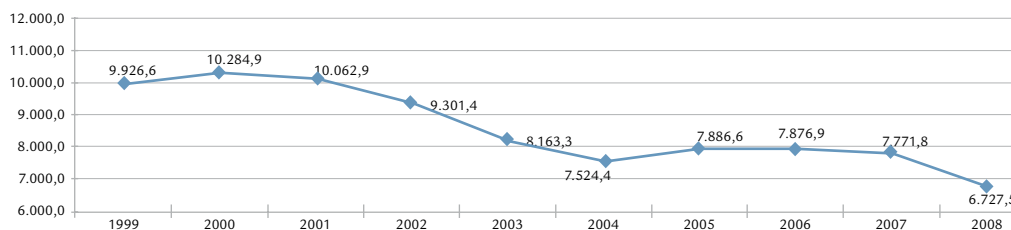
sin duda el elemento estructural de la calidad del mercado de trabajo con una mayor divergencia respecto a la media nacional. En efecto, el cuadro 50, correspondiente a los datos de 2008 por comunidades autónomas, refleja como las Baleares presentaban un índice de incidencia de la siniestralidad de 6.727,6 incidencias por cada cien mil afiliados con las contingencias cubiertas, un valor muy superior a la media nacional (5.220,1). Es más, el mencionado cuadro señala que las Baleares son la comunidad autónoma con el índice más elevado, circunstancia que se repite cada año.

Cuadro 50. Índices de incidencia de la siniestralidad y accidentes de trabajo con baja en jornada laboral de trabajo por comunidad autónoma (2008)

Comunidades autónomas	Acc. leves	Índ. inc. leves	Acc. graves	Índ. inc. graves	Acc. mortales	Índ. inc. mortales	Total de accidentes	Pob. afiliada	Índice de incidencia	Var. % interanual
Andalucía	138.134	5.251,6	1.578	60,0	146	5,6	139.858	2.630.336	5.317,1	-13,6
Aragón	22.885	4.784,0	140	29,3	30	6,3	23.055	478.366	4.819,5	-8,9
Asturias	19.967	6.041,4	157	47,5	26	7,9	20.150	330.503	6.096,8	-4,5
Illes Balears	24.354	6.678,5	161	44,2	18	4,9	24.533	364.660	6.727,6	-13,4
Canarias	37.845	5.691,4	203	30,5	40	6,0	38.088	664.945	5.728,0	-11,0
Cantabria	9.331	5.008,2	121	64,9	8	4,3	9.460	186.315	5.077,4	-8,0
Castilla-La Mancha	40.731	6.548,0	345	55,5	38	6,1	41.114	622.034	6.609,6	-11,6
Castilla y León	41.149	5.299,4	416	53,6	66	8,5	41.631	776.478	5.361,5	-7,2
Cataluña	140.354	5.029,4	1.123	40,2	100	3,6	141.577	2.790.677	5.073,2	-11,2
Com. Valenciana	76.072	4.810,6	697	44,1	73	4,6	76.842	1.581.334	4.859,3	-12,4
Extremadura	15.383	4.643,1	208	62,8	22	6,6	15.613	331.307	4.712,5	-6,0
Galicia	49.380	5.680,6	696	80,1	72	8,3	50.148	869.275	5.768,9	-2,6
Madrid	120.459	4.607,0	586	22,4	96	3,7	121.141	2.614.713	4.633,1	-9,9
Murcia	22.917	4.753,6	184	38,2	31	6,4	23.132	482.102	4.798,2	-14,4
Navarra	12.173	5.139,8	127	53,6	9	3,8	12.309	236.840	5.197,2	-8,3
País Vasco	42.612	5.461,8	272	34,9	46	5,9	42.930	780.182	5.502,6	-3,4
La Rioja	5.704	5.280,9	33	30,6	7	6,5	5.744	108.011	5.318,0	-9,7
Ceuta	942	5.563,8	6	35,4	1	5,9	949	16.931	5.605,1	0,5
Melilla	654	4.451,7	11	74,9	2	13,6	667	14.691	4.540,2	-12,9
Total nacional	821.046	5.170,4	7.064	44,5	831	5,2	828.941	15.879.700	5.220,1	-10,3

Fuente: MTIN.

Gráfico 23. Evolución del índice de incidencia de la siniestralidad laboral en las Illes Balears (1999–2008)

Fuente: TGSS - DG Salud Laboral.

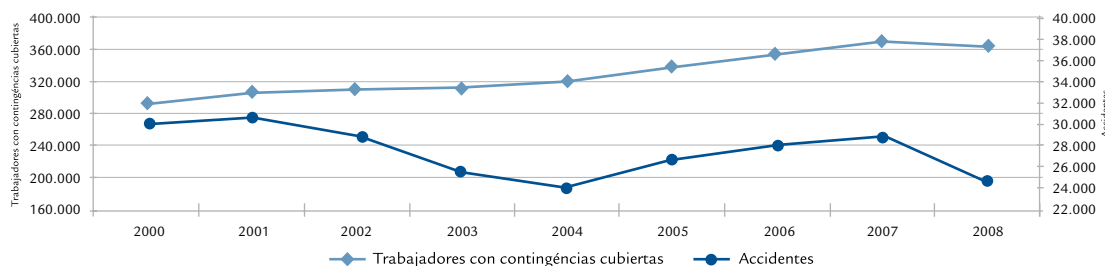
La desagregación del total de accidentes en función de su gravedad permite evidenciar que esta diferencia entre Baleares y el conjunto español se explica sobre todo por los accidentes leves, que registran en las islas un índice de 6.678,5, cuando la media estatal es de 5.170,4. En cambio, el índice de incidencia de los accidentes graves (44,2) y mortales (4,9) se encuentra por debajo de dicha media nacional.

Desde una perspectiva temporal, hay que mencionar la tendencia a la reducción de los índices (gráfico 23). Sin embargo, este índice es el resultado de la comparación de dos indicadores: afiliados con contingencias cubiertas y número de accidentes. En este sentido, el gráfico 24 reproduce la evolución de ambas variables para el caso de las Baleares; mientras que la serie de personas afiliadas presenta siempre un perfil creciente excepto en el año 2008, la de

accidentalidad no sigue un patrón homogéneo, ya que se reduce entre 2001 y 2004 para volver a remontar hasta el 2007. El año 2008, en cambio, muestra una notable caída (del 13,4% interanual) y pasa de un total de 28.700 a 24.533 accidentes.

Por grupos sociodemográficos, los hombres tuvieron el 72,1% del total de accidentes en el año 2008, mientras las mujeres acumularon el 27,9% restante. En ambos sexos, la gran mayoría fueron de carácter leve (99,1% para los hombres y 99,7% para las mujeres); no obstante, todos los accidentes mortales los tuvieron hombres. Por sectores, registraron el mayor número de accidentes los servicios (14.800 accidentes, un 60,3%) y la construcción (6.626 accidentes, un 27%), si bien todos los sectores reflejan una mejora con respecto a 2007 (del -7,4% de agricultura al -24,2% de construcción).

Gráfico 24. Evolución de los afiliados con las contingencias cubiertas y de los accidentes registrados en las Illes Balears entre 2000 y 2008

Fuente: TGSS-DG Salud Laboral.

Cuadro 51. Índices de incidencia de siniestralidad total en Baleares por sectores económicos (2000-2008)

Años	Agricultura	Industria	Construcción	Servicios
1999	3.457,1	13.248,4	23.216,8	7.432,7
2000	3.569,1	13.285,9	22.578,6	7.902,9
2001	3.652,4	12.653,4	21.741,1	7.795,5
2002	4.593,3	11.147,1	20.212,0	7.163,1
2003	3.748,9	10.806,4	17.642,7	6.355,3
2004	4.028,0	11.280,8	16.686,0	5.834,5
2005	5.191,8	11.785,5	17.314,8	6.049,6
2006	5.173,2	12.131,9	17.155,6	5.951,9
2007	5.484,2	12.695,2	16.652,9	5.903,4
2008	6.656,8	10.988,9	14.536,1	5.320,8

Fuente: TGSS-DG Salud Laboral.

En relación a la afiliación, se observa que en las Baleares presentaban el año 2008 unos mayores índices de incidencia total la construcción (14.536 accidentes por cada cien mil trabajadores con las contingencias cubiertas) y la industria (10.989), pero por la gravedad mortal del accidente destacan los índices de los sectores de la industria (16,5, con 4 accidentes mortales) y de la agricultura (15,2, con 1 accidente mortal), seguidos de la construcción (13,2, con 6 accidentes mortales) y, a gran distancia, de los servicios (2,5, con 7 accidentes).

Finalmente, si se realiza una aproximación por islas, se observa que el porcentaje de distribución de los accidentes se mantiene apenas inalterado entre 2008 y 2007: Mallorca acumula el 81% del total, Ibiza el 11%, Menorca el 7% y Formentera un

0,4%. El peso de los accidentes leves sobre el total de accidentes es también similar entre las islas, suponen más del 99% del total de los registrados. En cuanto a su evolución entre 2007 y 2008, las islas registran una disminución proporcional al peso que representan sobre el total de accidentes, salvo el caso de Formentera, donde aumentan en 21 casos, todos ellos de carácter leve, pues desaparecen los de carácter grave y mortal. De aquí que, si se calcula la relación entre el número de personas afiliadas de alta y los accidentes registrados¹², solo se observe un aumento en Formentera, donde el índice resultante sube a 5.972,4 el 2008 (+22,9% sobre el 2007). En el resto de las islas dicha relación mejora entre el -15,2% de Ibiza y el -11,4% de Menorca (en variación interanual).

Cuadro 52. Accidentes por gravedad e índices de incidencia por islas (2007-2008)

ISLAS	Leves		Graves		Mortales		Total		Índice de incidencia	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Mallorca	23.329	19.784	156	129	12	14	23.497	19.927	7.974,14	6.881,18
Menorca	1.954	1.681	16	13	0	1	1.970	1.695	7.927,88	7.025,64
Ibiza	3.131	2.634	20	19	0	3	3.151	2.656	9.052,54	7.676,06
Formentera	79	103	3	0	0	0	82	103	4.858,54	5.972,46
Illes Balears	28.493	24.354	195	161	12	18	28.700	24.533	-	-

Fuente: TGSS-DG Salud Laboral.

¹² No se dispone del número de personas afiliadas de alta con las contingencias cubiertas desagregadas por islas, razón por la que se presenta una aproximación basada en el número de afiliados y los accidentes registrados.

De esta manera, si bien se ha avanzado positivamente en la reducción de la siniestralidad laboral durante el último año, también es cierto que los resultados siguen siendo superiores a la media española, evidenciando la necesidad de insistir en los esfuerzos realizados en materia de prevención, mejorando la cultura de la prevención de los riesgos laborales, tanto entre los trabajadores como entre sus ocupadores.

4.4.4 Regulación de la ocupación

En cuanto a la regulación de la ocupación en

Baleares, los datos muestran que su evolución está muy ligada al ciclo económico en general y al industrial en particular. El Cuadro 53 muestra el número de trabajadores afectados por un expediente de regulación de empleo, distinguiendo los casos de extinción y de suspensión. Como se puede ver, el número de trabajadores afectados casi se ha triplicado respecto a 2007, situándose entre un 10% y un 20% por encima de la cifra de los años 2005 y 2006. Del cuadro se infiere también que son mayoría los casos de suspensión, si bien en 2008 se observa un incremento significativo de los casos de extinción.

Cuadro 53. Trabajadores afectados por expedientes de regulación de empleo en las Illes Balears (2005-2008)

ERO	2005	2006	2007	2008
Número de expedientes				
<i>Suspensión</i>	25	26	26	48
<i>Extinción</i>	12	17	6	20
Total ERO resolta	37	43	32	67
Trabajadores afectados				
<i>Trabajadores afectados suspensión</i>	362	244	189	403
<i>Trabajadores afectados extinción</i>	235	284	93	263
Total trabajadores afectados	597	528	282	666

Fuente: Dirección General de Trabajo

7. RELACIÓN DE FUENTES E INDICADORES

Para elaborar este informe se han consultado las siguientes fuentes:

- Contabilidad Nacional Trimestral de España. Base 2000 del INE
- Euroindicadores del EUROSTAT
- Estadísticas generales y regionales del EUROSTAT.
- Comisión Europea, Informe de primavera 2009
- Encuesta de población activa (EPA) del INE
- Padrón Municipal del INE
- Contabilidad Regional de España del INE
- Revista de coyuntura económica de la Dirección General de Economía de la Consejería de Economía y Hacienda (Administración del Govern de les Illes Balears)
- Encuesta del gasto turístico en las Illes Balears del Área de Investigación y Tecnologías Turísticas (CITTIB)
- Directorio Central de Empresas (DIRCE): explotación estadística del INE
- Datos de afiliación a la Tesorería General de la Seguridad Social
- Datos del Servei d'Ocupación de les Illes Balears (SOIB)
- Datos estadísticos del Servicio Público de Empleo Estatal
- Anuarios estadísticos del Ministerio de Trabajo e Inmigración (MTIN)
- Encuesta trimestral de coste laboral del INE
- Índices de precios al consumo (IPC) del INE
- Dirección General de Salud Laboral de la Consejería de Trabajo y Formación (Administración del Govern de les Illes Balears)